

ТОДОР ЖИВКОВ

Партията
е вярна на
своите верни
съюзници

ТОДОР ЖИВКОВ

Партията е вярна
на своите
верни съюзници

ТОДОР ЖИВКОВ

Партията е вярна на своите верни съюзници

РЕЧИ, ДОКЛАДИ, СТАТИИ
В ДВА ТОМА

ТОДОР ЖИВКОВ

Партията е вярна на своите верни съюзници

РЕЧИ, ДОКЛАДИ, СТАТИИ
ТОМ ВТОРИ

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЗНС
СОФИЯ 1976 ГОДИНА

УМЪТ, СЪВЕЩТА И ЧЕСТТА НА КЛАСАТА И НАРОДА

Реч пред величествения събор на Бузлуджа
по случай 80-годишнината от основаването
на революционна марксистка партия в България

1 август 1971 година

Уважаеми другарки и другари,
Славни ветерани на нашето революционно работни-
ческо движение,
Комунисти и отечественофронтовци,
Младежи и девойки,
Скъпи съотечественици,

Днес ние се събрахме тук, на връх Бузлуджа, един от най-високите върхове в историята на България, за да отпразнуваме славния юбилей — 80-годишнината от основаването на нашата революционна марксистка партия.

Минават годините, избледняват събития, дати и имена, но Бузлуджа и 2 август 1891 година греят над нашата Родина все по-ярко и в благодарната народна памет все повече израстват имената на Димитър Благоев и Никола Габровски, на Георги Кирков и Гаврил Георгиев. Защото 2 август 1891 година беше великият Ден първи на българското комунистическо движение. *(Бурни ръкопляскания.)*

От онзи 2 август, когато в лицето на нашата партия, по думите на Фридрих Енгелс, в Югоизточна Ев-

ропа се появи преден пост на социализма, до днешния 2 август 1971 година Българската комунистическа партия измина огромен път. Петнадесетина души бяха делегатите на Бузлуджанския конгрес. Малка беше тогава нашата партия, в теоретическите постановки и в практическата си дейност тя беше социалдемократическа партия. Още от създаването си обаче нашата партия свято тачеше и безкомпромисно отстояваше ония революционни принципи и добродетели, които все повече я отдалечаваха от партните на Втория интернационал, правеха я родствена на Болшевишката партия и станаха основата на прерастването ѝ в партия от нов, ленински тип.

Затова ние казваме, че както в зародиша са заложени основните качества на бъдещия зрял организъм, така и днешната Българска комунистическа партия е рожба на онова чисто семе, което някога оттук, от Бузлуджа, Димитър Благоев и неговите съратници с щедра десница засяха в душата на нашия трудов народ.

Затова днес, изправени на този връх, от който като на длан се виждат миналото, настоящето и бъдещето на България, ние прекланяме със синовна признателност глава пред епохалното дело на Димитър Благоев и неговите съратници, пред сеячите, апостолите, титаните, които Дядото вдъхновено нарече „съвременници на бъдещето“! (*Бурни ръкопляскания.*)

Другарки и другари,

Още в своята първа Програма, приета от Бузлуджанския конгрес, нашата партия заяви високо и гордо, че тя е *партия на работническата класа*, класата, която има историческата мисия да освободи нашето общество от капиталистическото робство и да осъществи „социалистическите наредби у нас“.

„Класа против класа“ — такъв беше войнстващият ръководен принцип на блягоевци. И именно тези ясни класови позиции, тази класова непримиримост към буржоазията и нейните оръдия в работническото движение позволиха на Димитър Блягоев и неговите съратници да извършат героичен исторически подвиг: да изградят, да запазят и да укрепят действително пролетарска партия в една дребнобуржоазна страна с малобройна работническа класа.

Още от своето основаване нашата партия беше неизменно вярна на марксизма, не търпеше съжителство с опортюнизма и безпощадно чистеше редовете си.

В зората на партийната история революционните марксисти разбиха „съюзистите“ — противниците на самостоятелна политическа организация на пролетариата; през 1903 година решително изрязаха язвата на общоделството — ревизионизъм на българска почва; скоро след това и представителите на центризма в българското работническо движение — анархолибералите и прогресистите — споделиха съдбата на общоделците. Благоевци късаха безпощадно с опортюнизма — „първото условие — по думите на Ленин — на истинския комунизъм“.

От своето основаване партията на Благоев гледаше на себе си като на неотделима „част от всесветската социална демокрация“, високо държеше знамето на пролетарския интернационализъм.

Пролетарският интернационализъм на нашата партия ярко се прояви в нейната солидарност с руските работници и селяни по време на Първата руска революция, в нейната борба против грабителските войни, за мир и братство между народите. По време на Първата световна война партията смело се обяви против милитаризма и шовинизма и с цялата си дейност подготвяше масите за революционен изход от кървавата касапница. Дълги години тя беше в открит конфликт с опортюнистическото ръководство на Втория интернационал и още в първите дни на войната решително скъса с него и се нареди между борците за нов, революционен интернационал. „*Интернационалисти на дело*“ — така великият Ленин нарече българските тесни социалисти и тази висока оценка беше напълно заслужена. (*Ръкопляскания.*)

Велико щастие за нашата партия беше, че над нейната люлка стоеше и в продължение на три десетилетия я води забележителният марксист-интернационалист Димитър Благоев—Дядото. Получил социалистическото си кръщение в руското революционно движение, участвувал заедно със своите руски другари в основаването на първата социалдемократическа група и първия социалдемократически вестник в Русия, Димитър Благоев пренесе факела на научния социализъм у нас и стана живата връзка между българското и руското работническо дви-

жение. „Димитър Благоев — заяви Тринадесетият конгрес на Руската комунистическа партия (болшевики) в своето обръщение по повод смъртта му — е не само основател на Българската комунистическа партия, но и един от *първите водачи* на революционното движение в нашата страна... Работническата класа на Съветския съюз ще почита паметта на Благоев като един от *най-забележителните водачи на международното революционно работническо движение.*“ (Ръкопляскания.)

Под ръководството на Димитър Благоев Българската работническа социалдемократическа партия (тесни социалисти) се превърна в *един от най-здравите отряди на международното работническо движение, в партия, стояща най-близо до Болшевишката партия.* Тя посрещна възторжено победата на Великата октомврийска социалистическа революция и застана безрезервно на страната на руската работническа класа, на страната на Ленин и болшевиките. Начело с Димитър Благоев и цялото свое ръководно ядро тя стана една от партиите-основателки на Комунистическия интернационал, преименува се в Комунистическа партия и се насочи към всестранна подготовка на трудещите се за извършване на социалистическа революция в България.

Така нашата партия естествено и закономерно навлезе във втория голям период от своя живот — *периода на нейната ленинизация*, на превръщането ѝ в партия от нов тип.

Прокламирайки социалистическата революция като близка задача, Българската комунистическа партия възприе ленинските постановки за диктатурата на пролетариата като основен въпрос на революцията; за съюза на работническата класа и селяните; за тактиката на единния фронт; за работническо-селското правителство; за съчетаването на легалните и нелегалните форми на борба; за масовата политическа акция, масовата политическа стачка и въоръженото въстание като средство на революционната борба.

Великото Септемврийско въстание през 1923 година — тази чутовна епопея на българския трудов народ — показва на света, че Българската комунистическа партия е извършила прелома от теоретическото овладяване на ленинизма към неговото практическо приложение. В пламъците на септември 1923 година се роди съю-

зът на работническата класа със селяните, единодействието на комунистите със здравите сили на Българския земеделски народен съюз. Септемврийското въстание — първото народно сражение против настъпващия в Европа фашизъм, утвърди ръководната роля на Комунистическата партия в борбата на трудещите се за демокрация и социализъм.

Паметна ще остане победата на партията в общинските избори в София през 1932 година. Завладяване чрез избори на една столична община от комунистическа партия — това е безпрецедентен случай не само в историята на нашата страна. Тази крупна политическа победа беше победа на една партия, която — въпреки лево-сектантското ръководство по онова време — с широка и уверена крачка вървеше по пътя на своята пълна ленинизация и от ръководител на класата се превръщаше в ръководител на широките народни маси. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Велико щастие за нашата партия и за нашия народ е, че след смъртта на Димитър Благоев начело на партията стоеше неговият ученик и съратник, безсмъртният наш вожд Георги Димитров. Верен син на българската работническа класа, откърмен и възпитан в славните редици на теснячеството, Георги Димитров израсна като забележителен революционер-ленинец, виден деец на международното комунистическо и работническо движение, генерален секретар на Комунистическия интернационал, вожд, с който може да се гордее всеки народ и всяка партия, всяко революционно освободително движение. (*Продължителни ръкопляскания.*) С името на Георги Димитров навеки са свързани пълното съзряване на нашата партия като партия от нов, ленински тип, първата морално-политическа победа над хитлерофашизма. С името на Георги Димитров е свързана и нашата най-крупна победа — победата на Деветосептемврийската социалистическа революция.

Принудена в продължение на две десетилетия да работи в условията на дълбока нелегалност, жестоко преследвана и изстребвана, Българската комунистическа партия разгърна огромна дейност, умело съчетавайки нелегалните с легалните форми на работа и борба. Учейки се от опита на Болшевишката партия, с близката помощ на Коминтерна, тя успешно преодоля опасността

от дясното ликвидаторство и лявото сектантство, навлезе в масовите организации и ги превърна в школа за разпространение на комунистическите идеи.

Втората световна война подложи на сурова проверка държави и народи, партии и хора. Особено сложна се оказа обстановката в България. За разлика от повечето европейски страни България не беше окупирана, нейният държавен апарат не беше унищожен, нейната армия не беше разгромена. Нещо повече — управляващата върхушка умело спекулираше с националните чувства, насаждаше илюзията за „осъществените национални идеали“, разпалваше великобългарски шовинизъм.

В тази сложна обстановка само една истинска марксистко-ленинска партия с богати революционни традиции и опит, с огромен авторитет сред народа, завоюван в течение на десетилетия, само такава партия, каквато беше партията на Димитър Благоев и Георги Димитров, можеше да организира и да разгърне широка масова съпротива. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*) Веднага след нападението на хитлеристка Германия над Съветския съюз нашата партия взе курс на въоръжена борба против хитлеристите и техните български слуги. Като един човек комунистите и ремсистите се вдигнаха да изпълнят своя свещен интернационален дълг към Съветския съюз — страната на социализма, отечеството на работниците и селяните, надеждата и опората на световната работническа класа. Без страх и съмнение, готови на всякакви жертви българските комунисти и комсомолци тръгнаха на бой, воюваха и мряха със самочувствието на бойци от великата Червена армия, която се сражаваше по безкрайните бойни полета на братската съветска страна. (*Бурни ръкопляскания.*) В това трудно време нашата партия прояви своето умение да съчетава борбата за национална независимост и демокрация с борбата за социализъм. Тя разголи националното предателство на буржоазията и затвърди в Отечествения фронт съюза на работническата класа с трудещите се селяни и останалите патриотични и демократични слоеве от населението. Тя създаде въстаническа армия, бойни и саботажни групи. Тя проникна дълбоко сред войската и привлече мнозинството от войниците на страната на Отечествения фронт. Тя откри вътрешен фронт на хитлеристите и техните български помагачи и

попречи на монархо-фашисткото правителство да изпрати български войски на Източния фронт. И когато настъпи историческото утро на 9 септември 1944 година, ръководен от своята родна партия, с решаващата помощ на великата Съветска армия-освободителка, българският народ изправи ръст и неговият тежък юмрук смаза омразната власт на капитала и фашизма. (*Продължителни ръкопляскания.*) В тринадесетвековната история на България изгря първият ден на новата ера — ерата на социализма и комунизма. (*Ръкопляскания.*)

Другарки и другари,
Скъпи съотечественици,

27 години вече нашият народ е господар на своята Родина и на своите съдбини, 27 години партията на Благоев и Димитров води България по широкия друм на социалистическото изграждане, 27 години, които измениха неузнаваемо облика на нашето Отечество. Тук, на Бузлуджа, върха, от който преди осем десетилетия нашите предшественици тръгнаха да сеят семето на комунизма, ние дойдохме от всички краища на Родината. Ние пътувахме насам, а край нас минаваше нова, съвременна България — със своите комбинати, заводи и фабрики, със своите язовири и електростанции, със своите цветущи кооперативни поля и градини, със своите слънчеви села и градове. България, която Димитър Благоев и неговите съратници са виждали в далечината с орловите си очи и към която крачеха — вярващи, непреклонни, несломими — до последния си дъх. (*Ръкопляскания.*) България на Георги Димитров и неговите съратници, на ония знайни и незнайни дейци на партията, които поемаха, разгаряха и предаваха на следващите поколения комунисти огъня, лумнал на Бузлуджа, които пазеха, развиваха и завещаваха на младите смени революционните добродетели на изгорелите в борбата, на изтлелите в занданите, на увисналите на бесилото, на убитите от престъпната ръка на класовия враг герои. България, в която ние, нейните строители, вложихме мечти и вяра, обич и сили, за да бъде такава, каквато е днес! (*Бурни ръкопляскания.*)

През тези 27 години Българската комунистическа партия на дело показва, че е способна да води народа не само в революционните битки, но и в строителството

на новото общество. Изградена марксистко-ленинска партия, тя разгърна социалистическото строителство, широко използваше опита на КПСС, смело поставяше възникващите проблеми и уверено, творчески ги решаваше. На своя Пети конгрес през 1948 година нашата партия прие редица документи с програмно значение за периода на прехода от капитализма към социализма. Осем години след това историческият Априлски пленум на Централния комитет на партията откри нови широки хоризонти за теоретическата и практическата дейност на партията, за изява на способностите и енергията на кадрите, за размаха и дълбочината на творчеството на масите. Петнадесетте години, изминали след Априлския пленум, бяха незабравими години на бурен подем, години, които изведоха България на широкия път на изграждането на развито социалистическо общество.

Връхна точка на нашето развитие през тези години стана Десетият конгрес на партията.

Тържество на априлската линия на партията, Десетият конгрес отчете и обобщи изминатия път и прие Програма на Българската комунистическа партия за изграждане на развито социалистическо общество в България. Той още веднъж показва, че нашата 700-хилядна партия е зряла марксистко-ленинска партия, способна творчески да прилага и да развива общите истини на марксизма-ленинизма в наши, български условия, способна да организира и ръководи трудовия народ в името на неговите жизнени интереси, в името на неговото комунистическо бъдеще. *(Ръкопляскания.)*

Проведен в навечерието на 80-годишния юбилей на партията, Десетият конгрес се превърна в ярка манифестация на единството и сплотеността на Българската комунистическа партия, на единството и сплотеността на трудовия български народ около партията. Всепризнат ръководител на социалистическа България, авторитетен и уважаван отряд на световното комунистическо движение, нашата родна партия посрещна своята 80-годишнина с чувство за достойно изпълнен дълг и с дълбока вяра в своето бъдеще и в бъдещето на България. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Днес, изправени на Бузлуджа, орловото гнездо, от което излетя нашата партия; застанали пред паметта на великите предшественици — мислители и организатори,

ръководители и редници; изправени пред лицето на България и пред лицето на света, ние, българските комунисти, отново и отново тържествено декларираме своята непоклатима вярност към неизменните принципи, осветили живота, борбите и името на Българската комунистическа партия.

Българската комунистическа партия ще бъде вярна докрай на великото освободително дело на работническата класа.

Прераствайки в партия на социалистически народ, чиито интереси изцяло съвпадат с интересите на световната работническа класа, Българската комунистическа партия по своя характер, по своите цели и задачи, по своето място и роля в големия двубой на нашето време ще живее и ще се бори като работническа партия и ще участва с всички сили и средства в борбите на световната работническа класа и народите срещу капитализма и империализма. *(Бурни ръкопляскания.)*

Българската комунистическа партия свято ще пази своята вярност към великото революционно учение на Маркс—Енгелс—Ленин. Тя ще воюва по всички фронтове за неговата чистота, против идеологията на буржоазията, против опортюнизма, против десния и „левия“ ревизионизъм, за единството и сплотеността на международното комунистическо и работническо движение върху непоклатимите основи на марксизма-ленинизма.

Под знамето на марксизма-ленинизма нашата партия премина през всички изпитания и не допусна да бъде отклонена от своя прав път. Калена в десетилетни идеологически битки, изпитала в дни на разгроми и в дни на победи силата на марксистко-ленинската теория, Българската комунистическа партия и занапред неотклонно ще крачи под великото знаме на Маркс—Енгелс—Ленин и с факела на творческата марксистко-ленинска мисъл ще осветява далече напред пътя на общественото развитие. *(Продължителни ръкопляскания, възгласи: „С БКП — напред!“, „С БКП — напред!“, „Ура!“.)*

Нашата партия и занапред с доверие и благодарност ще черпи от опита на другите братски партии и преди всичко — от неизчерпаемата съкровищница на Комунистическата партия на Съветския съюз, партията, която има голямата съдба и мисия първа да се сблъсква с новите проблеми на човешкото развитие и първа да ги ре-

шава, партията, която първа развява победоносното червено знаме от връх на връх и очертава пътя на света към комунизма. (Бурни ръкопляскания.)

Народна република България, страната на Раковски и Каравелов, на Ботев и Левски, на Хаджи Димитър и Караджата, страната на Димитър Благоев и Георги Димитров, страната на героични революционери и вдъхновени строители, и занаят ще се развива като неотделима съставна част от световната социалистическа система. (Бурни ръкопляскания.)

Националните интереси на социалистическа България са неотделими от интересите на социалистическия свят. Под ръководството на Българската комунистическа партия Народна република България и занаят ще дава своя принос за укрепване единството и сплотеността на социалистическите страни, за укрепване единството и сплотеността на всички демократически, прогресивни, антиимпериалистически сили в света.

Уверено, неотклонно, с дълбока убеденост в правилността на избрания веднъж завинаги път Българската комунистическа партия води и ще води България към все по-тясно, все по-цялостно, все по-органично сближаване със Съюза на съветските социалистически републики, опората на световния социализъм, надеждата на цялото борещо се човечество. (Бурни, продължителни ръкопляскания и възгласи: „БКП—КПСС!“, „БКП—КПСС!“, „Ура!“.)

Другарки и другари,
Скъпи съотечественици,

Невероятният подвиг на Димитър Благоев и неговите съратници може да бъде оценен по достойнство само ако се пренесем мислено осем десетилетия назад и се опитаме да си представим оная България и оная свят, които са обкръжавали шепата апостоли, събрали се край бузлуджанския огън. Каква убеденост, каква вяра, какви морални сили са били необходими, за да застанеш на този връх и да кажеш: бъдещето принадлежи на работническата класа, България ще бъде социалистическа! И да посветиш целия си живот на това дело, до победата на което няма да доживееш. (Бурни ръкопляскания.)

Днес Народна република България крачи гордо и

уверено в челната колона на човешкия прогрес. Делото на Бузлуджа, делото на Димитър Благоев и неговите съратници е непобедимо. Но е непобедимо не само защото комунистите и комсомолците днес са огромна сплотена армия. То е непобедимо, защото идеите, целите и задачите на партията днес са идеи, цели и задачи на нашите съюзници и другари от Българския земеделски народен съюз, на цялата наша многобройна работническа класа, на селяните-кооператори, на народната интелигенция, на нашата славна, българска младеж. (*Ръкопляскания.*) То е непобедимо, защото е неотделима част от делото на народите на социалистическите страни, неотделима част от великото освободително дело на световната работническа класа, на световния революционен процес.

Ние знаем, че пред нас стоят сериозни проблеми, че ни предстои да преодолеем още много трудности — трудности, свързани с нашия растеж, и трудности, предизвикани от развитието на международната обстановка. Но ние знаем, че ще преодолеем всички трудности, защото знамето, издигнато преди 80 години на тоя легендарен връх, пренесено през стачки и демонстрации, плющяло гневно в пламъците на въстанията и тържествувало над първите кооперативни блокове и първите социалистически строежи, великото червено знаме, развяващо се победоносно над нашите глави — днес е в здравите и верни ръце на целия трудов народ. (*Бурни ръкопляскания и възгласи: „БКП—БКП!“.*)

Доказателство за това е и всенародното социалистическо съревнование в чест на 80-годишнината на партията, организирано от професионалните съюзи и Димитровския Комсомол. Шестият петилетен план постави пред нас големи и трудни задачи. Успешното изпълнение на плана за първото полугодие на първата година от петилетката показва, че и този напрегнат план е по силите на нашия трудов народ.

На нашето партийно тържество днес присъствуват хиляди души измежду най-добрите първенци в социалистическото съревнование. Позволете ми другарки и другари, в тяхно лице да приветствувам нашата славна работническа класа, селскостопанските труженици, народната интелигенция, да приветствувам българските жени и нашата достойна млада смяна и от името на

Централния комитет на Българската комунистическа партия да им изкажа нашата гореща благодарност за това, че със своя героичен, всеотдаен труд претворяват политиката на партията и държавата в реални, живи, непоклатими исторически дела! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Днес идеите на авангарда са идеи на масите, делото на партията е дело на целия народ. И това ни дава основание с пълна увереност и гордост да заявим: ние ще изнесем червеното знаме, развято преди 80 години на Бузлуджа, до ония високи върхове, от които ще го поеме и ще го понесе напред към нови висоти поколението на родените при комунизма! (*Ръкопляскания.*)

Позволете ми, другарки и другари, със сърдечна благодарност да повтора заедно с вас, заедно с цялата наша страна думите на Дядото:

„Нека бъде благословен часът, в който нашите социалисти са почнали съзнателно да работят за разпространението идеите на научния социализъм у нас.“

Да живее партията на Димитър Благоев и Георги Димитров, умът, съвестта и честта на класата и народа, вдъхновителят, организаторът и ръководителят на похода към върховете на комунизма — нашата родна Българска комунистическа партия! (*Бурни, продължителни ръкопляскания и ентузиазирани възглasi: „БКП—БКП!“, „Ура!“.*)

Вечна признателност и слава на нейните основатели и знаменосци, на мъртвите и на живите революционери, на всеотдайните и вдъхновени строители на социализма, под чиито ръце расте и цъфти нашето мило Отечество — Народна република България! (*Бурни ръкопляскания, продължително „Ура!“.*)

Да живее комунизмът — бъдещето на България, неотменимото бъдеще на света! (*Бурни, продължителни ръкопляскания и нестихващо „Ура!“.*)

НА ПАРТИЯТА И НАРОДА СМЕ СЕ ОТДАЛИ БЕЗ ОСТАТЪК

Реч в отговор на приветствията, произнесени
на вечерята в чест
на 60-годишнината на другаря Тодор Живков

7 септември 1971 година

Уважаеми другари,

Това, което ще кажа, съм написал предварително. И вие сами разбирате защо съм постъпил така. В таква случай като днешния човек се вълнува, може да се запъне и да не каже просто нищо. Или обратното — може да се разприказва и да дотегне. А което е още по-лошо — може да остави впечатление, че е време да бъде сменен.

Поводът, който ни събра тук, както е известно, е моята 60-годишнина. Възползвам се от случая, за да внеса някои уточнения. В моето кръщелно свидетелство фигурира само датата на кръщението. Пропусчатата е датата на раждането. Очевидно попът е бил пиан. Изхождайки от това, че по онова време в селата кръщаваха децата обикновено една седмица след раждането, аз приспаднах тази седмица от датата на кръщението и се получи датата 7 септември. Така поправих този пропуск на попа. Но има всичкото основание да се смята, че дядо поп, тъй като е бил в пиано състояние, е допуснал още една грешка — сбъркал е и годината на моето раждане.

По всичко личи, че събитието в дома на Маруца и Христо Живкови е станало през 1921, а не през 1911 година.

Може би някои от вас ще попитат: добре, другарю Живков, но защо тогава в твоята биография си писал, че си роден през 1911 година? Така е, писал съм. Но тогава бях много млад и този въпрос изобщо не ме вълнуваше. Ако трябваше сега да го уточнявам, аз решително бих отишъл на 1921 година. При това ще го направя с чиста съвест, защото самочувствието ми е такова. Вярвам, че и у вас няма да изникне съмнение...

Но, другари, какво да се прави? Документите са си документи, вече е късно да се коригира дагата на моето раждане и трябва да приемем установилата се версия, че Тодор Живков е роден през 1911 година и затова днес се чествува неговата щастлива 60-годишнина.

Другари,

Искам още веднъж да изкажа сърдечна благодарност на Централния комитет на партията, на Политбюро за високата награда, с която съм удостоен — званието „Герой на Народна република България“ и ордена „Георги Димитров“.

Благодаря сърдечно на Централния комитет на Българската комунистическа партия, Държавния съвет на Народна република България и Министерския съвет за приветствието, което ми отправиха по случай моята 60-годишнина. Благодаря сърдечно за топлите братски слова, които другарите Станко Тодоров и Георги Трайков произнесоха тук от името на Централния комитет на партията и правителството и от името на ръководството на Българския земеделски народен съюз.

Искам да изкажа своята дълбока благодарност на Централния комитет на великата Комунистическа партия на Съветския съюз, на Президиума на Върховния съвет на Съюза на съветските социалистически републики, на Министерския съвет на СССР и лично на другарите Леонид Брежнев, Николай Подгорни и Алексей Косигин за братското приветствие и най-високата награда за един комунист — ордена „Ленин“, с която бях удостоен.

Искам също така да благодаря сърдечно на ръководствата на всички братски партии, на държавните ръко-

водители, на институти и организации, на приятели и бойни другари у нас и в чужбина, които ме поздравиха за моя рожден ден.

Другари,

Въпреки че много мислих как да избягна неизбежните в такива случаи думи, трябва направо да кажа, че приемам тези приветствия и тези награди като приветствия и награди, отнасящи се преди всичко до нашата родна Българска комунистическа партия, до нашия героичен и трудолюбив народ. Те са израз на уважение и признателност към тяхното дело, към делото на Централния комитет и неговото Политбюро. Убеден съм, че те така ще бъдат приети и почувствувани и от нашата партия и нашия народ.

Що се касае до моя личен принос в нашето общо дело, то аз приемам приветствията и наградите като оценка и възнаграждение за моята дейност в качеството ми на един от ръководителите на партията и държавата в нашата страна. Заедно с това аз имам ясното съзнание, че тези оценки се отнасят не само до това, което съм бил, но и до това, което би трябвало да бъда; не само до моята досегашна дейност, но и до това, което трябва да направя в бъдеще. Предстоят ни още много труд и усилия и аз разбирам моята отговорност и моите задължения.

Искам да ви уверя, скъпи другарки и другари, че ще направя всичко, което е по силите ми, заедно с Политбюро, с Централния комитет да оправдая високите награди и изказаното ми доверие.

Другари,

Ние, комунистите от по-старото поколение, имахме най-голямото щастие, което може да има един човек. В продължение на десетилетия ние сме кръвно свързани с нашата родна Българска комунистическа партия, израснахме и възмъжахме в нея, с нея преминахме през временни поражения, преживяхме терора, арестите, преследванията, жестоките побоища, концлагерите и затворите, с нея изстрадахме гибелта на нашите другари, увиснали на бесилата и паднали от куршумите на класовия враг. С нея, с нашата партия, закаления в десетилетни героични битки боеви щаб на българската работ-

ническа класа, ние извоювахме деветосептемврийската победа и поведохме България по пътя на социалистическото изграждане. Ние безмерно се гордеем с нашата партия, която с чест изпълнява своето историческо призвание.

Ние се гордеем, че тя е създадена, изградена, ръководена и възпитавана от такива верни синове на народа и крупни дейци на международното работническо и комунистическо движение като Димитър Благоев и Георги Димитров; че тя откърми и възпита хиляди и хиляди прекрасни свои синове и дъщери, отдали всичките си сили и посветили целия си живот на нашето велико комунистическо дело!

Сега, в деня на моята 60-годишнина, аз с особено вълнение си спомням и мисля за моя живот в партията; за моите другари в село Правец и в Ботевградския край, откъдето започна моят път; за печатарските работници, в чиято среда се калих; за моите съпартизани; за всички мои бойни другари в нелегалния период, за загиналите и за починалите, за живите, с които аз и досега дружа, и някои, които днес са тук.

Аз си спомням за бурните дни на деветосептемврийската победа, за първите години на нашата власт, за голямото себеотрицание на моите другари, с които заедно преодолявахме трудностите по новия път.

Ние всички помним с какъв ентузиазъм и вяра се борихме за утвърждаването на народната власт, каква далновидност, твърдост и всеотдайност се изискваше от нашата партия, от всички нейни дейци. Но нас ни водеше Георги Димитров, ние имахме безпределна вяра в партията и в него, бяхме близко до него, учехме се от него, борехме се и растяхме.

Ние помним трудностите, които партията изживя след смъртта на Георги Димитров. Но нашата партия е партия ленинска и тя намери сили да се справи с трудностите.

Априлският пленум на Централния комитет изигра решаваща роля в развитието на партията като ръководна и направляваща сила. Нашата Родина завоюва нови високи върхове. На Десетия конгрес и на своята 80-годишнина на връх Бузлуджа нашата партия се яви възмъжала, крепка, единна и сплотена, готова да води нашия народ към нови успехи под непобедимото знаме на

марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм.

За да бъде партията такава, каквато е, заслуги за това има всеки един от нейните членове, всеки един от нас. Заслугите са на Централния комитет, на Политбюро, на ленинските принципи и норми на партиен живот, на колективното ръководство в нашата всестранна дейност. И ние не можем да си представим изминатия успешно път, не можем да си представим нашите победи без ленинския стил и методи на работа, без ленинския дух на творчество и дръзновение. И аз на моята 60-годишнина искам да повтора думите на много наши дейци, на много български комунисти, че е висше щастие да бъдеш член на партия като нашата, да работиш и се бориш в нейните редове, заедно с работническата класа, трудещите се селяни и народната интелигенция за народното благо, да утвърждаваш новото в живота, да виждаш широките светли хоризонти на утрешна България.

Другари,

Едно от най-ценните качества, които нашата партия е възпитала у нас, това е нашият непоклатим пролетарски интернационализъм. Когато след Втората световна война възникна световната социалистическа система, ние всички разбрахме и отчитахме, че победата на социализма в нашите страни е резултат от победата на Великата октомврийска социалистическа революция, резултат от изграждането на социализма в Съветския съюз и на неговата световноисторическа победа в Отечествената война. Успешният ход на социалистическото строителство в нашите страни се опираше на всестранната мощ на Съветския съюз, на неговата безкористна братска помощ и подкрепа. Това беше безпределно ясно за всички.

Безпределно ясна за всички беше и истината, че нашето дело е дело интернационално, че нашата сила е в единството и сплотеността на световната социалистическа система, на международното комунистическо и работническо движение. За съжаление, поради национализъм и опортюнизъм някои забравиха тази азбучна истина. Що се касае до нас, българските комунисти, изминалите години не само че не подровиха, но още по-

вече укрепиха нашия интернационализъм, засилиха у нас твърдото убеждение, че нашите успехи са неотделими от социалистическата общност и преди всичко от Съветския съюз.

Тези години задълбочиха и засилиха нашата благодарност, нашата вяра и нашата обич към партията и страната на великия Ленин, към съветските братя. Нашето собствено развитие неопровержимо показва, че българо-съветската дружба е могъща движеща сила в нашия живот. И ние, комунистите, целият наш народ сме верни и ще останем верни на нашия патриотичен и интернационален дълг, на свещената клетва: и в хубави, и в лоши дни да бъдем верни до смърт на тази дружба!

Що се отнася лично до мен, искам да изтъкна и тук, че винаги съм чувствувал и чувствавам доверието на Централния комитет на КПСС, отзывчивостта и помощта на Политбюро на ЦК на КПСС и лично на видния деец на международното комунистическо и работническо движение и голям приятел на нашата партия и нашия народ другаря Леонид Брежнев. Използвам случая, за да им изкажа и моите лични, и на всички български комунисти чувства на дълбока братска признателност за доверието, подкрепата и помощта, която те ни оказват, и да ги уверя, че и аз лично, и всички български комунисти смятаме за висше щастие и най-висока чест да крачим винаги и при всички обстоятелства рамо до рамо с комунистите на великата съветска страна.

Другарки и другари,

Опора на всички нас — това е партията, това е народът, на който сме се отдали без остатък.

Но, другари, ние всички добре знаем каква е ролята на семейството, ролята на нашите другарки в живота ни. Обикновено нашите другарки са истински мъченици. Поради характера на работата ни, по силата на обстоятелствата те са принудени да се лишават от много и много неща в своя личен и обществен живот.

Типичен е примерът с моята другарка доктор Мара Малеева.

Не е нужно на вас да напомням какъв беше животът на професионалния революционер, как минаваше нашата младост, какви тревоги, грижи, какви мъки лягаха върху плещите на тези, които свързваха съдбата си с на-

шата съдба. Комунистката Мара Малеева не се поколеба да свърже живота си с моя в онова тежко време. Години наред ние участвахме заедно в борбата, заедно споделяхме радостите и трудностите на нелегалната работа и на един живот, който трудно може да бъде наречен семеен живот. Какъв висок дух и твърдост, каква обич и вяра в делото на партията прояви тя през ония години! Тя преживя и най-тежкото — вестта, че съм убит. Това беше резултат на недоразумение. Но цели четири месеца тя е живяла с мисълта, че съм убит, без да я споделя с някого, без да дава някому повод да се досети за това.

След победата на народната власт и особено след моето издигане на поста първи секретар на Централния комитет на партията доктор Мара Малеева до голяма степен подчини своята лична политическа дейност, подготовка, опит в живота, своята култура в помощ на мен.

Макар че е била една от основателките на БОНСС, а след това и един от активните работници в партията и уважаван общественик, тя до голяма степен посвети времето си на мен и фактически през тези години ми беше най-близък не само другар, но и политически сътрудник.

Тя пое грижите по отглеждането и възпитанието на нашите деца изключително върху себе си.

Въпреки всичко това тя продължи да отделя много време и сили и на своята партийна и обществена работа. Всеки ден тя получава много писма, буквално живее с болките на хората и често пъти тези болки дълбоко и задълго я разстройват. Упорито, настойчиво тя прави всичко възможно да се уредят повдигнатите въпроси, да се премахнат недостатъците и слабостите, които засягат съдбата на трудещите се.

В деня на моята 60-годишнина аз искам да изкажа дълбока благодарност на доктор Мара Малеева за нейната обич, другарство и саможертва, за нейните прекрасни качества на комунист и човек, на съпруга, майка и другарка, за нейната честност, скромност и висока принципност, за това, че тя си остава и досега такава, каквато я помня от нашите първи години.

В деня на моята 60-годишнина аз искам да изкажа дълбоката си благодарност и на всички мои другари, с които съм работил и работя, на другарите от Цен-

тралния комитет и Политбюро, на секретарите на ЦК, на другарите от ръководството на БЗНС, с които ни свързват няколко десетилетия съвместна работа, на моите лични сътрудници, на другарите ми от Правец и Ботевградско, на колегите ми — печатарските работници, на моите съпартизани и съратници в нелегалната борба, на всички мои другари и приятели.

Приканвам ви, другарки и другари, да вдигнем надраница:

за нашата славна Българска комунистическа партия;
за нашите другари от Българския земеделски народен съюз;

за вечната и нерушима българо-съветска дружба;
за нашия прекрасен народ;

за днешния и утрешния ден на нашето скъпо Отечество — Народна република България! *(Речта беше често прекъсвана и изпратена с бурни, много продължителни ръкопляскания.)*

ВЕЛИК СИН НА АРАБСКИЯ НАРОД

*До
участниците в международния
симпозиум
в памет на Гамал Абдел Насър*

Кайро

От името на българския народ, Държавния съвет на Народна република България и лично от свое име сърдечно поздравявам участниците в международния симпозиум в памет на Гамал Абдел Насър и им пожелавам ползотворна работа.

Българският народ пази дълбоко спомена за великия син на египетския народ, неуморния борец за тържеството на делото на арабските народи, против империализма и колониализма, изгъкнатия приятел на социалистическите страни Гамал Абдел Насър. Под неговото ръководство приятелският египетски народ укрепи своята национална и икономическа независимост и тръгна уверено по пътя на социалния прогрес и изграждането на ново общество. Гамал Абдел Насър правилно разбираще не-

обходимостта от свързване на борбата за национално освобождение с борбата за изграждане на ново общество, отхвърляйки капитализма като обществено-политически строй.

Гамал Абдел Насър искрено ратуваше за развитието на дружбата и сътрудничеството със социалистическите страни и на първо място със Съветския съюз, защото добре разбираше, че само в съюз с тези страни освободилите се от игото на колониализма народи на Африка и Азия могат да водят успешна борба срещу попълзновенията на империализма и неоколониализма, в интерес на своето самостоятелно политическо и икономическо развитие.

Българският народ твърдо и последователно подкрепя борбата на арабските народи и на народите от Африка и Азия против империализма, колониализма и неоколониализма и искрено се радва на техните успехи по пътя на завоюване и укрепване на националната им независимост, в социално-икономическите преобразования и културния разцвет на техните страни.

Ние сме убедени, че вашият симпозиум ще бъде нов принос в борбата за укрепване на дружбата и солидарността между народите, борещи се срещу империализма и колониализма, за мир и социален прогрес.

Да живеят, крепнат и побеждават антиимпериалистическите сили в целия свят!

2 октомври 1971 г.

Тодор Живков

председател на Държавния съвет
на Народна република България

ВИСОКИ РЕВОЛЮЦИОННИ ДОБРОДЕТЕЛИ, СЕБЕОТРИЦАНИЕ И МЪЖЕСТВО

*До
комунистите, сдружените земеделци
и всички трудещи се
от Новозагорския край*

Драги другарки и другари,

Историята на Българската комунистическа партия е изпълнена с безброй примери на себеотрицание и мъжество за победата на великото комунистическо дело. Сред смелите борци на революцията с ярка светлина светят имената и на Петко Енев, и на хилядите други, дали живота си за свободата и щастието на народа. Падналите герои притежаваха високи комунистически добродетели, с цялата своя дейност и саможертва те показаха образец на пламенен патриотизъм и интернационализъм. Народът тачи и съхранява в своята памет имената на тези мъченици. Дълбок израз на това е и откриването днес на паметника за увековечаване името на изтъкнатия партиен организатор, трибун и ръководител на антифашисткото въстание през септември 1923

година в Новозагорския край — Петко Енев, и на други загинали борци — комунисти и сдружени земеделци, от този край против фашизма и капитализма.

На всички участници в това тържество, дошли да отдадат почит и признателност към паметта на падналите в борбата за нашия светъл комунистически идеал, поднасям пламенни комунистически поздрав.

Нека паметникът, който сега вие откривате, бъде вечен свидетел за величавия подвиг на Петко Енев и на другите борци, нека този паметник внушава в душите на идните поколения най-хубави чувства на признателност към тях, нека той да напомня как всеотдайно трябва да се служи на партията, на народа и на Родината.

20 ноември 1971 г.

С другарски поздрав
Тодор Живков

НА ВСЕНАРОДНО СЪРЕВНОВАНИЕ ЗА ВИСОКА ОБЩЕСТВЕНА ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ НА ТРУДА, ЗА ПРЕИЗПЪЛНЕНИЕ НА ШЕСТАТА ПЕТИЛЕТКА

Из речта пред съвещанието на орденоносците
и първенците в Перник

23 декември 1971 година

Скъпи другарки и другари,

Приемете най-сърдечни поздравии от Централния комитет на Българската комунистическа партия в този тържествен ден, когато орденоносците и първенците от прославения миньорски град Перник и Пернишки окръг поемат обещание и отправят призив към работническата класа, селяните-кооператори, народната интелигенция, към жените и младежите, към всички трудещи се от градове и села да пламне навсякъде из България всенародно съревнование за изпълнение и преизпълнение на шестата петилетка. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Знаменателно е, че първото обещание за успешен резултат от шестата петилетка и високопатриотичният апел за всенародно съревнование изразяват волята на славния пернишки работнически отряд. Град Перник и Пернишко са били винаги огнище на богати революционни традиции, те са исторически свързани с делото на нашата партия, с нашето работническо движение. Сред пернишките рудничари, сред тяхната класова чистота и ре-

шимост възмъжа и кали своя дух като виден революционер безсмъртният син на България Георги Димитров. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Тук, във вашия град, страстният трибун на партията и на работническото движение Темелко Ненков прояви своя рядък талант на революционер. Тук, в Перник, свързаха своята съдба на комунисти с борбата на народа Александър Миленов, Фердинанд Тодоров, Иван Гарванов и много други.

Тук разлюля гневните си вълни масовата стачка на пернишките миньори в 1906 година, ръководена от Георги Димитров. За първи път индустриалният пролетариат у нас се вдигна на организирана класова борба не само за ограничаване на експлоатацията, но и за освобождаване на работническата класа от капитализма.

Паметни ще останат стачните борби на пернишките миньори през 1918—1920 година.

В черната нощ на фашисткия бял терор заглъхнаха стъпките, секнаха гласовете на десетки достойни народни синове — изобити, оковани, безследно изчезнали. Сред тях е непреклонният трибун, обгорелият в революционни битки комунист, гласът и съвестта на въглекопачите — Темелко Ненков.

Но картечният огън на фашизма не възпря мъжествената крачка на пернишката работническа солидарност. Непоколемими и верни, пернишките работници застанаха в първия строй на антифашистката борба през 1941—1944 година. Отново над шахти и рудници звучаха съдбовните думи: „Миньори, на стачка!“. На 7 септември 1944 година със своята героична политическа стачка пернишките миньори записаха една от най-светлите страници в историята на революционната борба.

И след победата на Девети септември работническата класа на Перник е вярна на своя гласов и патриотичен дълг. Тя се изправя в първите редици на борбата за построяване на социализма. Град Перник винаги е бил, е и ще бъде несъкрусима крепост на Българската комунистическа партия, на революционното работническо движение, на комунизма. *(Всички стават прави. Възгласи: „С БКП — напред!“, мощно „Ура!“, бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Някога Христо Смирненски сля пламения си стих с черната участ на пернишките въглекопачи.

Надоле! Надоле! Надоле!
В студените бездни слезни,
където тела полуголи
се гърчат край черни стени...

Ние виждаме днес миньорите на Перник не сред „мечта от вечна тъма“, а озарени от „блясъци нови“ на новия живот, да вървят устремени нагоре, нагоре, към върховете на социализма и комунизма. (*Продължителни ръкопляскания.*)

„Огнеструйните реки“ на това движение, за които мечта поетът, хвърлят светлина по цялата наша земя и увеличат народа ни във велик поход нагоре и напред — до пълното осъществяване на партийната Програма, приета от нашия Десети конгрес.

Ето защо, скъпи другарки и другари, Централният комитет на партията е твърдо убеден, че обещанието, което вие, орденоносците и първенците от Пернишки окръг, давате тази вечер, ще бъде изпълнено с чест. Вашият призив за разгръщане на всенародно съревнование ще завладее сърцата и умовете на трудещите се от цяла България. (Продължителни ръкопляскания.)

За да бъде осъществена повелята на Десетия конгрес и на шестия петгодишен план за развитието на страната ни през периода 1971—1975 година, трябва да се разгори с нова сила този огън на благородна надпревара, трябва всеки патриот на социализма да бъде готов за трудов подвиг, за нова крачка напред.

— — — — —

С единодушното гласуване на закона за шестата петилетка от Народното събрание планът се превърна в практическа програма, в ръководство за действие на всички партийни, държавни и стопански органи, на всички обществени органи и организации в нашата страна. Всички сили на партията, на държавата, на нацията трябва да бъдат мобилизирани, за да бъде той достойно осъществен.

Сега планът става дело на милионите. Неговата съдба е в ръцете на работническата класа, на селяните-кооператори, на нашата техническа, научна и художествена интелигенция, на жените, на младежите и девойките, на трудещите се от всички кътчета на нашата Родина.

Всичко значимо, което е постигнала България в своя

материален и духовен разцвет, всички наши победи и завоевания в годините на социалистическото строителство, са плод от вашия труд, от вдъхновението и самоотвержения труд на работническата класа, на селяните, на народната интелигенция. (*Ръкопляскания.*)

И не случайно в една от най-популярните наши революционни песни, която е къртяла по пернишките улици в жестоките битки с фашистката полиция, която кърнти и днес, в дните на социалистическото строителство, са записани свещените думи:

Вий творци сте на благата,

Да живеј, живеј трудът! (*Продължителни ръкопляскания.*)

У нас, другари, стана много хубава традиция при всенародни движения, които партията и правителството предвождат, челни колективи да излизат със свои обещания. Ние високо ценим всяко обещание, всеки подет почин за изпълнение и преизпълнение на стопанските задачи, на предназначенията на нашата партия.

Централният комитет на партията високо цени, скъпи орденоносци и първенци от Пернишки окръг, и вашето обещание, и призива за всенародно съревнование. Те съдържат принципно нови постановки, те са в пълно съзвучие с градивния патос на новия етап от нашето развитие.

В какво се състоят тези принципно нови постановки?

Досега съревнованието се водеше за изпълнение на отделни показатели, набеязани от колективи и предприятия. И тези показатели не винаги бяха най-важните. *Обещанието и призивът, който вие отправяте тази вечер към трудещите се, поставят в центъра най-главния проблем, сърцето на нашата икономическа политика — повишаването на обществената производителност на труда и издигането на техническото равнище на производството до световното равнище.*

Правилен ли е този подход в организирането и воденето на социалистическото съревнование?

Правилен е, другари.

Борбата за висока производителност на труда, за по-бързо достигане на световните показатели по качеството и техническото равнище на продукцията, по разходите на материали и труд за нейното производство трябва да бъде в истинския смисъл на думата сърцевина, главно

съдържание на съревнованието във всеки окръг, във всяко обединение, във всяко предприятие, във всеки институт, във всеки колектив. Това е ключов въпрос, от който зависят изпълнението и преизпълнението на шестата петилетка, всестранният възход на нашата Родина.

Защо повишаването на обществената производителност на труда трябва да стане главно съдържание в нашата работа на сегашния етап?

Защото само чрез бързото увеличаване на обществената производителност на труда могат да се осигурят високи темпове на нарастване на националния доход и на икономическите възможности и потенциал на страната, да се създадат оптимални и ефективни пропорции в развитието на икономиката, а също прогресивна структура на общественото производство.

Защото от бързия ръст на обществената производителност на труда зависи повишаването на жизненото равнище на народа. Колкото по-висока е обществената производителност на труда, толкова по-богато ще бъде обществото и толкова по-големи възможности ще има то, за да решава наредените социални проблеми.

Защото повишаването на обществената производителност на труда разкрива възможности за най-широко участие в международното разделение на труда, за ефективно използване предимствата на социалистическата интеграция, за по-голяма конкурентноспособност на нашата икономика. Нашата страна може да върви напред с бързи темпове като модерна социалистическа държава, да осигурява непрекъснато повишаване на жизненото равнище на народа само върху основата на по-активното ни участие в международното разделение на труда и пълното използване на предимствата на международната социалистическа интеграция, а този процес е дълбоко свързан с равнището на обществената производителност на труда.

Растежът на обществената производителност на труда има и първостепенно идеологическо значение. Той е свързан с развитието и укрепването на ново отношение към труда и дисциплината, с разкриването и използването на всички главни предимства на социалистическия строй.

От това, с какви темпове ще нараства обществената производителност на труда, зависи в края на краищата

колко време ще продължи изграждането на развито социалистическо общество у нас ,какъв ще бъде приносът на нашата страна в развитието и укрепването на световната социалистическа общност, в освободителната борба на народите.

Именно затова бързото повишаване на обществената производителност на труда трябва да стане ръководно начало в работата на министерствата и ведомствата, на държавните стопански обединения и техните клонове, на аграрно-промишлените комплекси и отделните стопанства, на всички трудови колективи, на всички трудещи се в нашата страна. Сега повече отвсякога ние съзнаваме силата на Лениновото положение за производителността на труда като най-важното, най-главното за победата на новия обществен строй.

Другари,

Задачата да повишим бързо обществената производителност на труда, да достигнем равнището, което имат икономически напредналите страни, по своите мащаби и съдържание е многостранна и сложна. Ние не можем да не съзнаваме нейните трудности, големите усилия, които тя изисква. Досега ние не можехме да си поставим такава задача, нямахме необходимите условия. Сега с такива условия — обективни и субективни — вече разполагаме.

Кои са тези условия?

Ние имаме голям за нашите мащаби производствен апарат и значителна материално-техническа база.

Нашата страна притежава електровъоръженост на труда и структура на общественото производство, характерни за развитите в индустриално отношение страни. През шестата петилетка индустриалното равнище на страната ще се повиши още повече, ще се разширява и задълбочава социалистическата икономическа интеграция.

Нашата страна има развита научна база. Създадена е солидна мрежа от научноизследователски и проектно-конструкторски организации. Извършена е значителна концентрация на научния потенциал на страната. През шестата петилетка тази база ще укрепне още повече.

Средствата за развитието на науката през 1975 година ще се увеличат повече от 2,2 пъти в сравнение с

1970 година. През шестата петилетка ще разполагаме със значително повече специалисти с висше и средно образование, ще се подобри квалификацията на работниците.

Ние изградихме ефективна система на социално управление. Тя дава простор за развитие на производителните сили и бързото нарастване на обществената производителност на труда. Особено значение има *новият икономически механизъм* и неговата основа — нормативната система.

Създадохме мощни стопански организации в лицето на държавните стопански обединения и аграрно-промишлените комплекси, които притежават голям икономически, научен, финансов и технически потенциал.

Разбира се, главното е, че социализмът, който у нас пусна дълбоки корени във всички сфери на живота, съдържа огромни възможности и предимства пред капитализма. Социалистическият строй, укрепналото социално-политическо и идейно единство на нашия народ, порасналото социалистическо съзнание на хората дават широк простор за пълна изява на творческите сили на тружениците на социализма и за бързо развитие на производството. И в това е нашата сила, в това е залогът за изпълнение на новите задачи, които си поставяме.

Какво означава да се борим за висока обществена производителност на труда, да се стремим да достигнем по размера на обществената производителност на труда световните постижения?

Първо. Да се разгръща социалистическо съревнование в предприятията, в научните институти, конструкторските бюра, във всички колективи не просто за подобряване качеството на продукцията, а за достигане на онова отлично качество, което се постига в най-развитите страни на света.

Второ. Да се разгаря социалистическо съревнование не просто за икономия на суровини, материали и енергия, а за такива разходи на суровини, материали и енергия при производството на единица продукция, каквито постигнаха развитите в научно и техническо отношение страни.

Трето. Да се шири навсякъде съревнование за рязко намаляване разхода на жив труд при производство на единица продукция, да се постигне такава организация

на труда и разход на труд, каквито има в икономически напредналите страни.

Четвърто. Да се осигури такава степен на използване производствените мощности, която е характерна за една модерна организация на производството и високоефективна икономика.

Аз спирам вниманието ви на тези показатели, тъй като в своята съвкупност именно те характеризират равнището на обществената производителност на труда. *Поради това всенародното социалистическо съревнование за висока обществена производителност на труда трябва да се свързва комплексно с икономията на жив труд, на средства за производство, повишаване на качеството и т. н., защото именно това ще доведе до максимална икономия на обществен труд.*

Очевидно задачата да постигнем световно равнище на обществената производителност на труда не може да бъде решена изведнъж и изцяло в рамките на една петилетка. Кое обаче е главното?

Главното е да се вземе решителен курс за бързо преодоляване на разликата, която съществува между равнището на обществената производителност на труда у нас и напредналите страни. Главното е да поставим в центъра на всенародното съревнование проблема за рязко повишаване на обществената производителност на труда. Главното е да мобилизираме усилията на трудовите колективи, на партийните, държавните и стопанските ръководства, на специалистите, на всички трудещи се за решаването на този проблем. Необходимо е да се слоят в един пълноводен поток усилията на ръководствата на държавните стопански обединения, на централите за научноизследователска и развойна дейност, на новаторите и рационализаторите, на първенците в производството, на всички труженици на социализма. Те трябва да приемат тая задача като свое лично дело, като свой патриотичен дълг. *(Ръкопляскания.)*

Какви ще бъдат резултатите от това движение?

— Ще се гарантира изпълнението на задачите, предвидени от шестата петилетка, и ще се разкрият нови източници и възможности за още по-динамично развитие на страната по пътя на социализма, за по-скорошно повишаване жизненото равнище на народа. Ако успеем на пример през 1972 година само с един процент да пови-

шим обществената производителност на труда и да я задържим през останалите години на петилетката, ще можем да получим над 500 милиона лева допълнителен национален доход. Това са средства, с които биха могли да бъдат построени около 80 хиляди непредвидени апартамента.

— Ще се издигне значително техническото равнище на производството и нашата страна ще застане в челните редици на напредналите държави, а българската нация наистина ще бъде техническа нация.

— Ще се подобри качеството на продукцията, населението ще се снабдява с висококачествени предмети за потребление, ще можем да продаваме нашите стоки на световните пазари при много по-изгодни за нас условия.

— Ще се даде мощен тласък за по-нататъшно изграждане на материално-техническата база на социализма и значително ще се избърза с решаването на непосредствената историческа задача, поставена с Програмата на нашата партия — изграждане на зряло социалистическо общество.

Именно затова Централният комитет изцяло поддържа вашия призив и вашето обещание. Ние вярваме, че този призив ще получи подкрепа от милионите работници, кооператори, интелигенция, младежи и девойки и ще стане смисъл и съдържание на цялата наша партийна, държавна, стопанска, идеологическа, възпитателна работа. Необходимо е да се развива, да се обогатява и осмисля всенародното движение за превръщане на вашия призив в материална сила. (Продължителни ръкопляскания.)

Нашите задачи налагат всяко обединение, всяко предприятие, всеки аграрно-промишлен комплекс, всяка стопанска организация, като се опира на съществуващите реални условия и възможности, въз основа на критичен анализ, да разработи свой конкретен насрещен перспективен план и програма за постигане на световните показатели по обществената производителност на труда и качество на продукцията. Не бива да се повтарят показателите, които са посочени в държавния план. В своите планове трудовите колективи трябва да разкриват всички резерви, с които разполага всяка стопанска единица. Това ще бъдат планове реални, но напрегнати, съдържателни, планове, които ще осигурят не само изпъл-

нението на шестата петилетка, но и нейното преизпълнение.

При разработването на всеки насрещен план трябва да се разчита не на допълнителни капитални вложения и допълнителни материали, а на комплексното използване на наличните интензивни фактори и резерви, които имат всички стопански организации. *Необходимо е тези планове да се изградят върху един от основните принципи на нашето социалистическо стопанисване: при минимум разход на материали, труд, финансови и валутни средства да се получи максимум ефект.* Този ефект ще бъде изразен в нарастването на националния доход на човек, зает в материалното производство, т. е. в нарастването на обществената производителност на труда.

Ние нито за миг не се съмняваме, че тези планове ще получат плът и кръв от усилията на нашите трудови хора, че в тях ще се вляят много смели мисли, решения, предложения, идеи, дела, защото, другари, тези народни усилия си равни по своето хуманно величие на подвига на ония борци, синове на партията и народа, които извоюваха нашата свобода! (Продължителни ръкопляскания.)

Другарки и другари,

Разгръщането на всенародно социалистическо съревнование не е самоцел. Известно е, че нашата партия винаги е свързвала порива на съревнованието с неговото материално и морално стимулиране, с непосредствената заинтересованост на трудещите се от неговите резултати. Социалистическото съревнование в истинския смисъл на думата е мощен лост за издигане благосъстоянието на народа. И това е напълно закономерно. Съдържанието на нашата политика, съдържанието на цялото ни икономическо и културно развитие е изграждането на социализма, човекът при социализма, повишаването на неговото жизнено равнище, широкото и многостранно задоволяване на неговите материални и духовни потребности.

Затова на Десетия конгрес на партията въпросите за жизненото равнище бяха поставени със сериозността на един първостепенен проблем.

Затова въпросите, свързани с жизненото равнище,

заемат първостепенно място и в шестата петилетка. Неделима част от новия петгодишен план са разработените 13 програми за задоволяване на материалните и културните потребности на трудещите се, за повишаване на тяхното жизнено равнище през следващите години. Факелът на социалистическото съревнование, който вие тази вечер издигате, е символ на този стремеж да се осигурят всички условия за осъществяване на една многопосочна програма за действие.

— — — — —

Другарки и другари,

Размахът на всенародното социалистическо съревнование за бързо нарастване на обществената производителност на труда зависи в най-голяма степен от неговата *организация и ръководство*. Съревнованието поставя нови изисквания пред всички органи на стопанското и административното ръководство, пред профсъюзните и комсомолските организации.

Мобилизацията на трудовите колективи за по-висока производителност на труда в най-голяма степен зависи от творчеството и умението на профсъюзите като школа за управление, школа за комунизъм.

Профсъюзите не разполагат с по-важен, по-действен метод за въздействие върху развитието на икономиката и на социалистическите производствени отношения, върху възпитанието на трудещите се от всенародното социалистическо съревнование.

Партийните организации са призвани да осигурят авангардната роля на комунистите в това всенародно движение, действено да подпомагат работата на профсъюзите и на администрацията за усъвършенстване организацията на съревнованието, по-пълно да използват в неговото осъществяване многобройните форми на масово-политическата работа.

Съревнованието трябва в истинския смисъл на думата да се налага и да се развива като живо творчество на масите. Да не се допускат никакъв формализъм, шаблон и администриране. Да се воюва с бюрократизма, инертността и консерватизма, срещу стария начин на мислене, срещу остарелия подход.

Главното е да се поддържа и развива инициативата на трудещите се, да се разкрива широко поле за действие пред трудовите колективи в борбата за увеличаване на производството и на обществената производителност на труда. Особено трябва да се насърчава и изтъква масовото техническо творчество на трудещите се и на младежта, по-смелото разгръщане на новаторското и рационализаторското движение, по-дълбокото изучаване, разпространяване и внедряване на челния опит.

За разгръщането на всенародното съревнование особено значение сега придобива умението *правилно да се съчетават материалните и духовните стимули*. Нужно е своевременно да се разкриват и обществено да се оценяват значимостта на труда на отделните членове на трудовите колективи, резултатът на техните усилия и приносът им в решаването на задачите на шестата петилетка.

Решително следва да се издига ролята на духовните стимули за разпалване пламъка на социалистическото съревнование. Тези, които вървят начело в трудовата надпревара, които се трудят по-добре и създават повече ценности за обществото, с пълно основание заслужават по-голямо обществено внимание, по-голяма почит и уважение. Техният труд, тяхното умение и опит трябва да станат пример за подражание.

Още повече нараства сега възпитателната роля на съревнованието за формиране на високи морални качества у работниците, у трудещите се, за развитие на отношенията на сътрудничество и другарска взаимопомощ, за формиране и развитие на комунистическо отношение към общонародната собственост и към труда в нашето общество.

Заразяващата действеност на съревнованието в значителна степен зависи от равнището на икономическото образование на работниците и кооператорите, от тяхното умение да използват съвременните методи на производство и стопанисване. Затова всеки завод, всяко предприятие и ТКЗС трябва да се превърнат в школа за овладяване на знанията, за получаване на нови професии, за повишаване на квалификацията, за всестранно изграждане на съвременния човек.

Централният комитет на партията очаква от нашия печат, от радиото и телевизията, от всички средства за

масова информация и пропаганда да превърнат всенародното съревнование в свое собствено жизнено дело, с всички сили да съдействуват за неговото масово разгръщане.

Всенародното съревнование за висока обществена производителност на труда ще бъде действително всенародно, ако се организира върху основата на синхронизация в действията и усилията на колективите и организациите, укрепване на взаимната кооперация, взаимното договаряне, повишаване чувството на отговорност на един колектив пред другия за срочно и качествено изпълнение на взаимните задължения по доставката на машини, суровини и материали, по кооперираните доставки, по изграждане на производствените мощности, по реализация на продукцията и т. н.

Този подход непосредствено произтича от същността на социалистическите производствени отношения, от планомерния характер на развитието на нашата икономика.

Всенародното съревнование е нов израз на другарство и народно единство, роден от комунистическата идея! Това е движение към обща цел, в което ярко се откриват достойнствата на всеки колектив, на всяка трудова личност!

— — — — —

Скъпи другарки и другари,

Ние работим и се борим с гордото съзнание, че изпълнението на новия петгодишен план ще бъде нов принос на нашата работническа класа, на нашия народ в укрепване на силите, които се борят против експлоатацията и потисничеството, против империализма, в укрепване на световния мир.

Българската комунистическа партия няма друга историческа цел освен щастието и благоденствието на народа. На тази цел, на изграждането на социализма и комунизма в нашата Родина, са посветени всички наши усилия и грижи, всички наши мисли и действия.

Централният комитет и цялата партия са твърдо уверени, че нашата славна работническа класа, нашите неуморни селяни-кооператори, нашата вдъхновена народна интелигенция, нашата пламенна младеж, комунистите и сдружените земеделци, отечественофронтовците, вси-

чки трудещи се от градове и села горещо ще се откликнат на призива на орденоносците и първенците от Пернишки окръг. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Нашият героичен народ, който изведе България на широкия исторически друм, с вдъхновение, упоритост и творческо дръзновение ще осъществи шестия петгодишен план. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Погледнете пътя, който измина нашата страна само за 27 години! Какви трудности преодоляхме и какви сложни задачи, изискващи огромна воля, енергия и размах, осъществихме в този кратък исторически период! Колко неподозирани сили и таланти събуди в недрата на народа обновителният повей на социализма!

Постигнатото до днес — това е най-сигурният залог, че и новите задачи за по-нататъшното социално-икономическо развитие на страната ще бъдат изпълнени — с още по-голям творчески размах, воля и вдъхновение! (*Ръкопляскания.*)

От името на Централния комитет на Българската комунистическа партия ви призовавам, скъпи другарки и другари, скъпи съотечественици, на труд и борба за изпълнение и преизпълнение на шестия петгодишен план. (*Всички стават прави. Бурни, продължителни ръкопляскания. Ехтят възгласи: „БКП—БКП!“, „Петилетката — предсрочно!“, мощно „Ура!“.*)

Призовавам ви на труд и борба, на упоритост и творчество за нови победи! („Ура!“ *Бурни ръкопляскания и възгласи: „С БКП — напред!“, „Ура!“.*)

Да се разгръщат и умножават народната сила, народното богатство, да се развива, да достига нови и нови висоти социализмът в нашата мила Татковина — Народна република България! (*Всички стават прави. Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания, възгласи: „Слава на БКП!“, „БКП—БКП!“, „КПСС—КПСС!“, „Вечна дружба!“, мощно, продължително „Ура!“.*)

РЕВОЛЮЦИОНЕР, ТРИБУН, ТЕОРЕТИК

Статия в сп. „Проблеми на мира и социализма“
по случай 90-годишнината от рождението
на Георги Димитров

март 1972 година

Животът и делото на великия син на България Георги Димитров са свързани неразривно с класовите битки на българския пролетариат и на международното работническо движение, с борбата за победата на комунизма в света.

„Нито една класа в историята — учи Ленин — не е постигала господство, ако не е издигала свои политически вождове, свои челни представители, способни да организират движението и да го ръководят“ (В. И. Ленин, Съч., т. 4, с. 380). Световната работническа класа, комунистическото движение са издигали и непрестанно издигат из своите редове велики мислители и идеолози, ръководители и организатори, политически и държавни дейци, у които се концентрират в най-висша степен потребностите на историческото развитие.

Бележит пример за това е Георги Димитров, печатарският работник, редовият войник и ръководител на Българската комунистическа партия, издигнат от световния пролетариат до равнището на крупен политически деец, теоретик и организатор на неговата революционна борба.

I

Революционната си борба Георги Димитров започва на границата между XIX и XX век. В България по това време разгръща дейност Българската работническа социалдемократическа партия — една от партиите на Втория интернационал, която, ръководена от своя основател Димитър Благоев, стои на революционни марксистки позиции. В тази именно партия Георги Димитров влиза през 1902 година, през 1909 година той вече е избран в състава на нейния Централен комитет и остава негов член без прекъсване до последния си ден.

Георги Димитров израства и се оформя като пролетарски деец в епохата на империализма, когато в живота на народите назряват дълбоки революционни сътресения. Той отрано започва да разбира законите на революционната борба и отрано овладява уменията да ги разяснява на работническите маси. Пламенен оратор и агитатор, той обикаля неуморно страната, устройва публични събрания, отстоява революционната същност на марксизма, помага за укрепването на местните партийни и синдикални организации, вдъхва на пролетарната вяра в собствените му сили.

Като дългогодишен ръководител на Синдикалния съюз и създател на масовия профсъюзен печат Георги Димитров води непримирима борба срещу теориите на опортюнистите за неутралитет на профсъюзите, за откъсването на синдикалните организации от общата борба на работническата класа за социализъм. Разбрал от опита на класовата борба, че липсата на единство на пролетариата води до поражения, той се бори за създаване на единни мощни профсъюзи, способни да организират работнически отпор срещу класовото потисничество на буржоазията.

През Първата световна война българските маркнисти не позволиха да бъдат въвлечени в мътния поток на шовинизма. Те заеха последователна интернационална позиция, разкриваха империалистическия характер на войната и заявяваха, че работническата класа няма нищо общо с кървавите злодеяния на буржоазията и монархизма. Георги Димитров — верният ученик и съратник на Димитър Благоев, разгръща активна антивоенна дейност в Народното събрание и в Столичния общински

съвет. Страстен революционер по темперамент и характер, той и тук блясва със силата на своя ораторски талант, с правдата на своето партийно слово. Гневните му речи намират жив отзвук сред трудещите се, възпламеняват ги и вдъхват в тях смелост и себеотрицание. Заради неговата революционна дейност против империалистическата война бива хвърлен в затвора.

Заедно с цялата партия, заедно с трудещите се в нашата страна Георги Димитров посреща с голямо въодушевление победата на Октомврийската социалистическа революция и оценява нейното световноисторическо значение. „Това бе първата победа на международния революционен пролетариат над капитализма и империализма — писа той, — *началото* на всесветската революция“ (Г. Димитров, Съч., т. 5, с. 495). С особено уважение и признателност Димитров се отнася към вожда на Болшевишката партия и подчертава, че името на Владимир Илич Ленин „се превърна в символ на международната работническа революция“ (Г. Димитров, Съч., т. 5, с. 228).

Както е известно, Българската работническа социал-демократическа партия (тесни социалисти) влезе изцяло и без разцепление като съоснователка в Третия комунистически интернационал, нарече се Българска комунистическа партия и прие нова Програмна декларация, която прокламира преминаването ѝ под знамето на ленинизма. От този момент пред цялата партия и пред нейните дейци с още по-голяма сила стои задачата за усвояване на Лениновото идейно богатство. Георги Димитров упорито изучава произведенията на Владимир Илич Ленин.

Закърмен с вярата и силата на българската работническа класа, Георги Димитров бързо израства и като деец на международното революционно работническо движение. Той активно участва в учредяването на Международния съвет на профсъюзите, а по-късно — на Червения синдикален интернационал, в чийто Централен съвет бе избран при основаването му; той изпълнява отговорна работа в апарата на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал, дълги години е секретар на Бюрото на Балканската комунистическа федерация.

През 1921 година Георги Димитров за първи път се

среща с Владимир Илич Ленин в Москва. Тази среща оставя дълбоки следи в душата му и има огромно значение за неговото по-нататъшно израстване. Контактите му с видни представители на международното комунистическо движение, както и участието му в дейността на такива отговорни форуми като конгресите на Коминтерна и Профинтерна разширяват политическия и идейния му кръгзор, увеличават теоретическите му познания и практическия му опит.

На 23 септември 1923 година заедно с Васил Коларов Георги Димитров поема ръководството на първото в света въоръжено антифашистко въстание. С огромна енергия и талант те мобилизират и организират силите на въстаналия народ. Важна роля за политическата подготовка на въстанието изиграват статиите на Георги Димитров за единния фронт.

Принуден да емигрира след разгрома на въстанието, Георги Димитров завинаги свързва съдбата си с Комунистическия интернационал. Секретар на Западноевропейското бюро на Коминтерна, което непосредствено подпомага дейността на 25 комунистически партии; нелегална работа във Виена, Париж и Берлин, организирани съпротивата на международния пролетариат срещу настъплението на капитала в условията на световната икономическа криза 1929—1933 година; разнообразни акции против подготовката на антисъветска война, политически демонстрации за мир и международна солидарност, търсене на нови форми за съединяване борбата за социализъм с борбата за демокрация, за съчетаване на нелегалната с легалната дейност, за свързване на комунистическите партии в отделните страни с най-широките народни маси — това са съдържанието и смисълът на живота на Георги Димитров през ония години.

Доведен в окови пред Лайпцигския съд, когато с благословията и подкрепата на монополистическия капитал нацизмът установяваше тъмната си власт над Германия, Георги Димитров се изправи пред света в целия си ръст на комунистически ръководител от ленински тип — неустрашим, с дълбока вяра и преданост към комунизма, с остър ум и широка култура, блестящ полемист и оратор. В „процеса на столетието“ Георги Димитров се превърна от обвиняем в обвинител и произнесе такава съкрушителна реч срещу престъпния фашистки режим,

каквато никога не е била произнасяна от скамейката на подсъдимите. С геройското си поведение пред нацисткия съд той не само се прояви като доблестен комунист и последователен интернационалист и нанесе първото морално-политическо поражение на фашизма, но вдъхнови и широко интернационално антиимпериалистическо движение. Вълната от негодувание срещу скалъпления процес, митингите и протестните демонстрации, петициите и позивите, речите и статиите на най-изтъкнати представители на световната общественост — всичко това стана истинска школа за солидарност, показа, че в света съществува могъща сила, готова и годна да се противопостави на настъпващия фашизъм.

Застанал начело на Българската комунистическа партия, Георги Димитров разработи основните въпроси на нейната стратегия и тактика, последователно води борба за нейната ленинизация. Под негово ръководство партията преодоля „лявото“ сектантство и догматизма, дълго време господствували сред нейните ръководни органи, превърна се в партия от ленински тип, непрестанно черпеше от опита на Болшевишката партия, усъвършенствуваше уменията си да прилага принципите на марксизма-ленинизма при конкретните условия на България, обогатяваше собствения си революционен опит. Под негово ръководство БКП окончателно се утвърди като единствен ръководител на работническата класа, пусна дълбоки корени и сред трудовите селяни, изгради единния фронт със здравите сили на Българския земеделски народен съюз, разшири и укрепил работническо-селския съюз, спечели за делото на комунизма широки кръгове от народната интелигенция.

Под ръководството на Георги Димитров БКП стана инициатор за създаване на Отечествения фронт, сплоти прогресивните и патриотичните сили и възглави славното партизанско движение, масовата борба на трудовия народ срещу хитлеристките поробители и техните български агенти. Програмата на Отечествения фронт стана спасително знаме за България, програма, около която се обединиха народните сили. Под ръководството на Георги Димитров партията правилно съчета борбата на народа против фашизма и войната с борбата на работническата класа за социализъм, националните с интернационалните задачи на революционното движение и

осигури победата на социалистическата революция в България.

В този най-важен в историята на България момент се проявиха ярко дарбата и силата на Георги Димитров като майстор на революцията, неговото умение да прави конкретен анализ на конкретната ситуация, да вдига на борба работническата класа и трудовия народ и да ги води към победи.

II

На 9 септември 1944 година чрез народно въоръжено въстание работническата класа в България в съюз с трудещите се селяни, опирайки се на победите на Съветската армия-освободителка, събори буржоазния строй и взе политическата власт. Продължение на делото на Великия октомври и негово повторение в главното, Деветосептемврийската революция ознаменува началото на нова епоха в историята на страната — епохата на социализма.

След дългогодишна емиграция Георги Димитров се завърна в своята Родина. Неговият огромен авторитет на вожд и учител на работническата класа, на трудовия народ стана важен фактор в развитието на социалистическата революция в България. Като генерален секретар на Българската комунистическа партия и председател на Министерския съвет на Народна република България Георги Димитров пое непосредственото ръководство на сложния и многостранен процес на коренно преустройство във всички сфери на политическия, икономическия и културния живот на страната. А проблемите, които самият живот поставяше всекидневно при прехода от капитализма към социализма, съвсем не бяха лесни. Българските комунисти на дело се убедиха, че задачата е не само да се завоюва властта, но и да се задържи и закрепя.

В една крайно напрегната и нова за него обстановка Георги Димитров блестящо прояви високите си качества на пролетарски деец и народен вожд. Под негово ръководство бяха провалени плановете на международната реакция за реставрация на капитализма в България, разгромена беше вражеската противонародна опозиция,

проведе се национализацията на капиталистическите предприятия и банките и се утвърдиха мястото и ролята на Комунистическата партия като основна и ръководна политическа сила в страната.

Революционната зрелост и талантът на Георги Димитров като теоретик, организатор и строител на новото общество се проявиха при определяне програмните задачи на Комунистическата партия през преходния период от капитализма към социализма.

Проверената в практиката на социалистическото строителство в Съветския съюз Ленинова постановка, че едрата промишленост и развитото върху нейна основа селско стопанство са единствената материална база на социализма, даде възможност на Димитров да определи социалистическата индустриализация като ключов проблем за преустройство на народното стопанство в изостанала България.

Особено голяма е заслугата на Георги Димитров при решаване проблемите на социалистическото преустройство на селското стопанство. Опирайки се на гениалния Ленин кооперативен план, отчитайки и творчески използвайки класическия съветски опит на колхозно строителство, ценен за всички страни, Георги Димитров формулира концепцията за социалистическото преустройство и развитие на българското селско стопанство чрез трудово-кооперативните земеделски стопанства (ТКЗС) без предварителна национализация на земята. Той обоснова пътя на превръщане на дребната частна собственост в кооперативна, а след това и в общонародна. „... чрез постепенното въвличане на бедните и средните селяни в трудово-кооперативните земеделски стопанства, с развитието на машинно-тракторните станции, както и чрез забраната на арендата на земята, ограничаване и впоследствие забраняване на покупката и продажбата на земята, намаление и впоследствие премахване на рентата по решение на самите кооперирани селяни, когато условията позволяват това, *практически въпросът за национализацията на земята ще се реши, като цялата земя остане във вечно ползване от трудещите се селяни*“ (Г. Димитров, Съч., т. 14, с. 346). Животът потвърди Димитровските предвиждания.

Под ръководството на Георги Димитров се положиха основите на плановото ръководене на народното сто-

панство във всичките му звена. Решаващите условия за бързия икономически напредък на България той виждаше в развитието на националния стопански потенциал и в максималното разширяване на икономическото сътрудничество на България със Съветския съюз и народнодемократичните страни.

Георги Димитров се ръководеше от марксистко-ленинското положение, че строителството на новото, социалистическото общество е резултат от съзнателната дейност на масите. С усета и разбирането на една многостранно развита личност той придаваше първостепенно значение на проблемите, свързани с културното и духовното издигане на трудещите се. С неговото непосредствено участие беше проведена огромна дейност за демократизиране на образованието, на изкореняване на реакционните школи и направления в науката, за свързване на изкуството с нуждите на народа, за превръщане на културните ценности в достояние на широките народни маси.

Под ръководството на Георги Димитров беше разработена първата социалистическа Конституция на България, която закрепва законодателно историческите резултати на Деветосептемврийското народно въстание и откри възможностите за по-нататъшното развитие на народнодемократичната форма на управление на страната.

Под ръководството на Георги Димитров работническата класа установи нов тип политически взаимоотношения с другите социални групи, а Комунистическата партия — нов тип взаимодействие с останалите политически партии. Върху основата на марксизма-ленинизма Социалдемократическата партия се сля с Комунистическата партия. Българският земеделски народен съюз възприе като своя програмна цел изграждането на безкласово общество. Другите политически партии изчерпаха своите програми и се вляха в Отечествения фронт. От политическо движение на народа Отечественият фронт се превърна в единна народна обществено-политическа организация. Комунистическата партия стана общопризнатата ръководна сила в сложния процес на изграждане на социализма като цялостна социална система.

Във всеобхватната дейност на Георги Димитров като строител на нова България централно място заемат не-

говите усилия и грижи за изграждането и укрепването на Комунистическата партия в новите исторически условия. Нейната сила той виждаше в разширяването и засилването на нейните връзки с народните маси, в нейната борба за по-нататъшно укрепване и развитие на социалистическия демократизъм, на социалистическия обществен и държавен строй, в способността ѝ вярно да определя своите програмни, стратегически и тактически задачи и да води решителна борба за тяхното осъществяване.

Успехите, постигнати през първите години на свободно развитие, бяха анализирани и обобщени от Петия конгрес на БКП през 1948 година. Не преклонил глава пред умората и изтощението, в ритъма на непрестанно напрежение, Георги Димитров вложи всички свои сили в подготовката на конгреса. Докладът пред конгреса, синтезирал поуките от изминатия път и начертал основните етапи на бъдещото развитие, прозвуча като заключителна глава на собственото му дело и като завет към партията и народа.

III

Основната черта на цялата богата и многостранна дейност на Георги Димитров, патосът на неговия живот — това е пролетарският интернационализъм, борбата за единство и единодействие на работническата класа, на комунистическите и работническите партии.

Пролетарският интернационализъм е непоклатима основа на революционното работническо движение още при зараждането му. „Пролетарии от всички страни, съединявайте се!“ — този крилат призив на „Комунистическият манифест“ стана знаме на всички, верни на делото на работническата класа партии. „Капиталът е международна сила — писа Владимир Илич Ленин. — За да бъде победена тя, нужен е международен съюз на работниците, тяхното международно братство“ (В. И. Ленин. Съч., т. 30, с. 291).

Възпитан в редовете на българските тесни социалисти, известни със своята вярност към пролетарския интернационализъм и заслужили високата оценка на Владимир Илич Ленин, който ги нарече „интернационали-

сти на дело“, Георги Димитров израсна като един от най-видните интернационалисти на епохата — и в теоретическата разработка на въпросите на интернационализма, и в ръководната дейност, и в ежедневната практическа работа. През целия си живот той неотклонно следваше и отстояваше ленинското разбиране за неделимостта на класовата борба в международен и национален мащаб: „Пролетарският интернационализъм — учеше Димитров — не само не противоречи на борбата на трудещите се в отделните страни за национална, социална и културна свобода, но и осигурява благодарение на международната пролетарска солидарност и боево единство поддръжката, която е необходима за победата на тая борба“ (Г. Димитров, Съч., т. 10, с. 115).

В живота и делото на Георги Димитров пролетарският интернационализъм и истинският народен патриотизъм се сливат в една движеща сила. Вниквайки по ленински в общите закономерности на революционната борба и отчитайки необходимостта от тяхното съобразяване със специфичните условия във всяка отделна страна, Димитров подчертаваше, че пролетарският интернационализъм „трябва, така да се каже, „да се аклиматизира“ във всяка страна, за да пусне дълбоки корени в родната земя“. Убеден противник на националния нихилизъм, той изтъкваше: „Не може да има истински народен патриотизъм без международна солидарност, както не може да има истинска международна солидарност без действителен народен патриотизъм“ (Г. Димитров, Съч., т. 11, с. 183).

Георги Димитров правилно оцени новия етап, в който навлезе борбата на пролетариата след победата на Октомврийската социалистическа революция. Революцията роди първата и единствена социалистическа страна и борбата за защита и подкрепа на тази „пътеводна звезда за цялото трудещо се човечество“ (Г. Димитров, Съч., т. 7, с. 63) изпълни с ново съдържание пролетарския интернационализъм. В единството на пролетариата от капиталистическите страни с победилата работническа класа на Съветския съюз Георги Димитров виждаше залога за бъдещите победи на световното революционно движение. Оттук произтичаше и неговият извод за отношението към Съветския съюз като основен критерий, про-

бен камък за проверяване искреността и честността на всеки деец на работническото движение, на всяка работническа партия и организация на трудещите се, на всеки демократ.

Последователен ленинец и решителен противник както на догматизма и шаблона, така и на десния опортюнизъм, Георги Димитров даде огромен принос в изработването на единната интернационална линия на комунистите в условията на настъплението на фашизма и заплахата от нова световна война.

В новата стратегическа линия, чиято главна цел беше спирането на настъплението на фашизма и предотвратяването на войната, намериха по-нагътатъшно развитие Лениновите идеи за диалектичката връзка между борбата за демокрация и борбата за социализъм. Главно-то условие за преграждане пътя на фашизма и войната беше изграждането на единен фронт на световната работническа класа в подкрепа на Съветския съюз, на пролетарската държава, стояща твърдо и непоколебимо на стража на мира. Като отхвърляше решително догматичните постановки, пречещи за единството на работническата класа, Георги Димитров подчертаваше, че за това не са необходими никакви други условия освен едно: *единдействието в борбата против фашизма. настъплението на капитала и заплахата от война*. В основата на идеята за единния фронт залегна изказаната от Димитров на Лайпцигския процес мисъл, че *алфата и омегата на комунистическата политика са „масова работа, масова борба, масова съпротива, единен фронт, никакви авантюри“* (Г. Димитров, Съч., т. 9, с. 269).

Политиката на обединяване на трудещите се, на всички антифашистки и антиимпериалистически сили в народни фронтове даде богати плодове в много страни. Триумф на тази политика е победата на народнодемократичната революция в ония страни на Европа, Азия и Латинска Америка, които днес строят социалистическо общество.

Димитровските постановки за единния, народния и антиимпериалистическия фронт имат изключително значение и днес.

Историята показва, че международната пролетарска солидарност изигра голяма роля в борбата за защита

и подкрепа на първата държава на работниците и селяните. Историята показва, че процесът на възникване на редица нови социалистически държави и оформянето на световната социалистическа система беше не само активно подпомогнат, но и до значителна степен предопределен от всестранната мощ на Съветския съюз, който разгроми фашистката военна машина, създаде благоприятни условия за победа на народните сили и даде пълна политическа, военна и икономическа подкрепа на страните, смъкнали оковите на капитала. В наши дни животът непрекъснато потвърждава, че единодействието на комунистическите и работническите партии, националноосвободителното движение и всички прогресивни сили в света е единствената сила, която е способна да се противопостави на империализма, да донесе национална свобода и независимост на борещите се народи и да гарантира развитието на света по пътя на политическия, икономическия и социалния прогрес.

В документа „Задачите на борбата против империализма на съвременния етап и единодействието на комунистическите и работническите партии, на всички антиимпериалистически сили“, приет на Московското съвещание през 1969 година, ние ясно чувствуваме отзвук на страстния призив на Георги Димитров за разобличаване на империалистическите подпалвачи на война и душители на свободата, за единодействие в борбата против тях, за мир в целия свят.

Основното звено в единодействието на антиимпериалистическите сили сега е борбата против опасността от термоядрена война, която заплашва с унищожение народите от целия свят. И както някога, в борбата против настъплението на фашизма и подготовката на Втората световна война, така и в наши дни, в борбата против империализма и подготовката на трета световна война, главният страж на мира и свободата е Съветският съюз. Затова важи с пълна сила призивът на Георги Димитров към комунистите от всички страни, към световната работническа класа, към всички прогресивни сили да оказват всестранна подкрепа на мирната външнополитическа дейност на КПСС и съветската държава. Активното и последователно осъществяване на Мирната програма, развита в доклада на другаря Леонид Брежнев пред Двадесет и четвъртия конгрес на КПСС и ши-

роко подкрепяна от страните на социалистическата общност, вече доведе до чувствителни изменения в полза на международното разведряване. Няма съмнение, че разгръщането и засилването на подкрепата на съветската Мирна програма от комунистите и от всички миролюбиви сили в света е оня единствено правилен път, който води към по-нататъшно отслабване на напрежението и предотвратяване на войната.

За окончателното изтръгване на корените на империалистическата агресия, колониализма и неоколониализма, фашизма и расовия гнет е необходима решителна борба против монополистическия капитал. Единподействието на комунистическите и работническите партии, на всички отряди на работническата класа, на всички трудещи се, на всички антимонополистически и демократични сили може да доведе до провеждането на такива демократически преобразования в отделните страни, които ще ограничат мощта на монополистическия капитал, ще отслабят неговите позиции и ще създадат благоприятни условия за достигане на крайната цел на работническото движение — изграждането на социалистическото, комунистическото общество.

Много идеи, за които се бореше Георги Димитров, намират израз и по-нататъшно развитие в документите на международните съвещания, творчески се използват днес в практическата дейност на братските партии. „Предвид на новата заплаха от десните сили в Германската федерална република — заяви в своето изказване пред Десетия конгрес на БКП другарят Курт Бахман — Германската комунистическа партия следва препоръките на Георги Димитров, като се стреми да обедини демократичните сили“ (Десети конгрес на Българската комунистическа партия (стенографски протокол), Изд. на БКП, с. 304). Тези идеи творчески се използват и в програмите на братските партии. В програмата на Френската комунистическа партия например „За демократично правителство на народното единство“ се поставя задачата да се създаде такова правителство, което да осъществи дълбоки антимонополистически, демократични реформи във всички сфери на френското общество и да осигури развита демокрация като преходен етап към социализма.

Разработените от Георги Димитров идеи за единния,

народния и антиимпериалистическият фронт имат изключително значение и за народите, водещи националноосвободителна борба. „Вашата напрегната борба за образуване на Отечествения фронт в пълните с опасности дни на Втората световна война и заветите на изтъкнатия син на българския народ — Георги Димитров, имат в това отношение общовалидна световна стойност — каза пред Десети конгрес на БКП другарят Луис Корвалан, генерален секретар на Чилийската комунистическа партия. — Животът доказва, че разделението на трудещите се е синоним на поражение и улеснява продължаването на капиталистическата експлоатация и че в замяна на това единството на трудещите се и тяхната борбеност ги води към победа, към класово освобождение. Творческото приложение на марксизма-ленинизма в наши дни е свързано с борбата на комунистите за единство на работническата класа и на всички революционни сили, които се борят за премахването на капитализма“ (Десети конгрес на Българската комунистическа партия (стенографски протокол), Изд. на БКП, с. 285).

Днес развитието на света се определя от световната социалистическа система, от международната работническа класа и от националноосвободителното движение. Изходът на борбата против империализма, за мир и социален прогрес зависи изключително от сплотеността и единодействието на тези три световни революционни сили на нашата съвременност. Гръбнакът на това единство е единството на най-съзнателния, най-последователния, най-организирания революционен отряд — международното комунистическо и работническо движение. Съвещанието през 1969 година, като подчерта, че сплотяването на комунистическите и работническите партии е най-важният фактор за обединяване на всички антиимпериалистически сили, отново потвърди, че основата на взаимоотношенията между братските партии са принципите на пролетарския интернационализъм, солидарността и взаимната подкрепа, зачитането на самостоятелността и равноправието.

Съвременните опортюнисти се опитват да подкопаят единството на комунистическото движение, като атакуват принципа на пролетарския интернационализъм в неговата сърцевина — отношението към КПСС и Съвет-

ския съюз. Техните „аргументи“ се свеждат до твърдението, че международното комунистическо и работническо движение повече не е задължено да подкрепя и зашицава Съветския съюз, тъй като Съветският съюз не е както по-рано единствената социалистическа страна в света.

Прави ли са опортюнистите, остаряла ли е постановката на Георги Димитров за отношението към Съветския съюз и партията на Ленин като критерий за пролетарски интернационализъм? Тази постановка не само че не е остаряла, но в наши дни нейното значение е още по-очевидно и още по-голямо.

Преди всичко за стотици милиони хора, за приятелите на мира и неговите врагове Съветският съюз е олицетворение на социализма и комунизма; принадлежността на една или друга страна към света на социализма се измерва с нейната близост към обществения строй, вътрешната и външната политика на Съветския съюз. За никого не е тайна, че в някои социалистически страни съществуваша и съществуват сериозни националистически тенденции, които не само представляват благоприятна почва за разцъфтяване на десния и „левия“ ревизионизъм и поставят под заплаха социалистическите завоевания на трудещите се и социалистическия път на развитие на тези страни, но прерастват в антисъветизъм и подравят единството и сплотеността на световната социалистическа система.

Второ, в световното комунистическо движение се правят опити — под прикритието на правилния тезис за самостоятелността и равноправието на комунистическите партии — да се лиши от съдържание и да се обезсмисли пролетарският интернационализъм. Атаките против „хегемонията“ на КПСС недвусмислено показват, че партията на Ленин е оная именно водеща идейно-политическа сила на нашето време, която играе главната роля в изграждането и укрепването на сплотеността на международното комунистическо движение и представлява главната пречка пред ония сили, които се стремят да разкъсат и да противопоставят едни на други неговите национални отряди.

Докъде може да се стигне, когато се тръгне по пътя на противопоставяне на КПСС и на Съветския съюз, показва примерът с групата на Мао Цзе-дун. Ка-

къв по-ярък пример за измяна на делото на световната работническа класа и на своя собствен народ може да има от падението на тази групировка, която тръгна по пътя на национализма, откъсна и противопостави Китайската комунистическа партия на КПСС и международното комунистическо движение, Китай — на страните от социалистическата общност, свлече се на позициите на антисъветизма и стигна до единни действия с най-върлия враг на комунизма, на националноосвободителното движение и на човешкия прогрес изобщо — управляващата реакционна империалистическа върхушка на Съединените щати!

IV

Георги Димитров беше гигант на делото и мисълта, високообразован, оригинален, дълбок и творчески марксист-ленинец. Невъзможно е да се отдели практическата от теоретическата му дейност. Неговите речи и статии, макар и посветени на злободневни въпроси, съдържат не само решението на една или друга актуална задача, но и разработката на редица теоретични проблеми, изключително важни и трайни по значението си.

Още в годините след Първата световна война Димитров анализира и научно определи характера на фашизма като класово и антинародно явление и посочи, че фашизмът не е нито надкласов, нито периферен феномен в капиталистическото общество, както твърдяха реакционните политици, а представлява открита форма на диктатура на експлоататорската класа, пълно отрицание на всеки демократизъм и на всички политически права и свободи за народните маси. В тези статии Димитров разви и възгледа си за единния фронт, за съюза на работниците и селяните в борбата им срещу фашизма.

Георги Димитров стигна до по-нататъшна разработка на проблема за единния фронт в международната класова борба в доклада си пред Седмия конгрес на Коминтерна, като формулира и обоснова новите стратегически и тактически изисквания в организацията на революционния процес съобразно с особеностите на обстановката. Той направи и нова задълбочена характе-

ристика на фашизма, определяйки го като *открита терористическа диктатура на най-реакционните, най-шовинистичните и най-империалистическите елементи на финансовия капитал*. Що се отнася специално до германския фашизъм, Димитров посочи, че той е *ударен юмрук на международната контрареволуция, главен подпалвач на империалистическата война, подстрекател на кръстоносен поход против Съветския съюз*" (Г. Димитров, Съч., т. 10, с. 29).

Докладът, изнесен от Георги Димитров пред Седмия конгрес на Коминтерна — един от най-важните документи на международното комунистическо движение през периода между двете световни войни, — е образец на творчески подход, на органическа връзка между марксистко-ленинската теория и назрелите нужди на революционното движение.

Избран на Седмия конгрес за генерален секретар на Коминтерна и останал на тоя пост чак до разпускането на Интернационала през 1943 година, Георги Димитров съсредоточи силите и енергията си не само в практическите действия за усвояване на нов курс от комунистическите партии, но и в теоретическата разработка на редица проблеми, свързани с особеностите на тоя курс. В навечерието на Втората световна война и особено в годините на самата война той обобщи натрупания опит и разви концепцията за разширяване на социалната база на антифашистката борба, за изграждане на национални, отечествени фронтове чрез привличане в народното антифашистко движение и на патриотично настроените слоеве на буржоазията.

Възгледите на Димитров за единния фронт, за правителствата на единните и народните фронтове бяха по-нататъшно развитие на ленинското учение за пътищата и формите на социалистическата революция. Те въоръжаваха комунистите с ясна перспектива в тяхната антифашистка борба и тяхната правилност беше потвърдена от победата на народнодемократичните революции в края и след Втората световна война. И сега комунистите и революционните дейци се учат от тези положения на правилен подход към съюзниците, учат се да постигат единоедействие с тях и да създават сплоснени народни и национални фронтове.

Като теоретик-марксист и генерален секретар на

Коминтерна Георги Димитров направи извънредно много за възпитанието и издигането на забележителни дейци и ръководители на братските комунистически и работнически партии. Той смяташе за главна задача и основен дълг на всяка партия, на всеки комунист да овладяват ленинизма, ленинските организационни, политически и тактически принципи, да се борят за сплотеността на комунистическите редове и за чистотата на марксизма-ленинизма. За него сектантството и догматизмът вече не бяха „детска болест“, както ги нарече през 1920 година Владимир Илич Ленин, а опасен „*вкоренен порок*“, без избавянето от който партиите не биха могли да решават успешно задачите, поставени им от историческото развитие (Г. Димитров, Съч., т. 10, с. 119). Наред с това той предупреждаваше, че с разширяване дейността на комунистическите партии сред масите за изграждане на единен и народен фронт се засилва опасността от десния опортюнизъм, против който също трябва да се води непримирима борба.

Извънредно ценен е и приносът на Георги Димитров в развитието на марксистката теория по проблемите, свързани с преминаването към социализма, и по-специално за класовия характер на народнодемократичната власт, за икономическите предпоставки и особености на този преход в различните страни.

При разработването на най-важните проблеми на общественото развитие на България Георги Димитров се ръководеше от ленинското положение за общите закономерности на прехода към социализма, разясняваше, че те са валидни за всички страни. „Своеобразната форма на прехода от капитализма към социализма у нас — сочеше Димитров — не отменя и не може да отмени основните закономерности на прехода от капитализма към социализма, които са общи за всички страни“ (Г. Димитров, Съч., т. 14, с. 347). Той подчертаваше, че тези общи закономерности са потвърдени от практиката на строителството на социализма в първата социалистическа държава, и разясняваше, че историческият опит на КПСС и СССР, „*съобразен с нашите условия, се явява единственият, най-добрият образец за строителството на социализма у нас, както и в другите страни на народната демокрация*“ (Г. Димитров, Съч., т. 14, с. 348).

Същевременно Георги Димитров често предупреждаваше, че общите закономерности на прехода от капитализма към социализма и великият опит на КПСС не следва да се прилагат механически. Той подчертаваше, че за да се прилага марксистко-ленинското учение като ръководство за действие, трябва да се изучат и разберат и особеностите на развитието на страните с народна демокрация.

До края на Втората световна война единствената позната форма на пролетарска диктатура беше съветската власт. развитието на събитията през време на войната и след нея доведе до появата на нова форма на диктатурата на пролетариата — народнодемократичната. По такъв начин се оправда предвиждането на Ленин, че различните нации ще преминават към социализма по своеобразни пътища, определени от конкретните исторически обстоятелства.

Откриването на народната демокрация като своеобразна политическа форма на пролетарската диктатура беше плод на колективните усилия на комунистическите партии в различни страни. Но несъмнена е заслугата на Георги Димитров, който в своя доклад пред Петия конгрес на БКП най-пълно изясни същността, ролята, функциите и перспективите на народната демокрация като специфична форма на прехода към социализма, особена форма на съюза на работниците и селяните при ръководната роля на работническата класа.

Разбирайки дълбоките диалектически връзки между обективните и субективните фактори на общественото развитие, Димитров ясно съзнаваше, че цялостното и съвременно преустройство на икономиката и на обществените отношения не би могло да се осъществи пълно и цялостно, без да се постигнат основни изменения в сферата на идеологията. Затова паралелно с проблемите на икономиката и социалната организация той разработваше и проблемите на революцията в областта на културата. Верен на ленинския класов подход, Георги Димитров разглеждаше културното строителство на социализма като двустранен процес, като процес на решителна борба за изкореняване на буржоазната идеология във всички нейни форми и за утвърждаване на марксистко-ленинските принципи като основа на целия идеологически фронт.

Георги Димитров последователно отстояваше в трудовете си ленинския възглед за културното наследство, като разясняваше, че социализмът е законен наследник на всички действителни културни ценности, завещани ни от миналите епохи. Той отхвърляше както нихилистичното отношение към наследството, така и безпринципната му адмирация от позициите на национализма или на буржоазния традиционализъм.

Георги Димитров разглеждаше социалистическата култура като диалектическо съчетаване на националните културни постижения с културните постижения на другите народи и преди всичко с културата на социалистическите страни. Той страстно защитаваше позицията, че в областта на културата „няма пълноценни и непълноценни“ народи, че всеки народ е способен „да внесе в общата съкровищница на културата своя принос от ценности“ (Г. Димитров, Съч., т. 14, с. 364).

В дългогодишната си многостранна дейност като революционер Георги Димитров твърдо отстояваше чистотата на марксистко-ленинското учение, непрекъснато се бореше срещу всякакви опити да бъде ревизирано. Верността към великата теория на Маркс, Енгелс и Ленин, нейното творческо прилагане в условията на новата, непрестанно изменяща се действителност той разглеждаше като първостепенен, свещен дълг в борбата за комунизъм, за щастието на народа.

Известно е, че в научната теория, както и зсякъде другаде, важното е не просто да се каже нещо *ново*, а това ново да бъде *вярно*. Георги Димитров пишеше статиите и речите си със задачата да разкрие пред масите правдата на живота и да посочи верните пътища за понататъшното му революционно изменение. И тъкмо поради своята вярност към марксизма-ленинизма, поради своето творческо отношение към неговите основни принципи, които за него бяха неизменно ръководство за действие, Димитров стигна до такова реално обогатяване и разработване на редица марксистически възгледи, до каквото никога не са способни да се доберат самозваните „обновители“ и „модернизатори“ на марксизма.

Българският народ помни оня юлски ден на 1949 година, когато над цялата страна се разнесе протяжният и скръбен стон на фабричните сирени: почина Георги Димитров — пламенният трибун, безстрашният революционер, бележитият марксист-ленинец, любимият народен вожд...

Възпитана от Димитров във вяроност към марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм, в революционна непримиримост и упоритост в преследване на целите, Българската комунистическа партия продължи борбата без Димитров — по димитровски. Днес, двадесет и три години след смъртта на Димитров, ние можем със законна гордост да заявим, че неговият завет: България „да постигне за 15—20 години онова, което други страни при други условия са постигнали за цяло столетие“. (Г. Димитров, Съч., т. 14, с. 314), е изпълнен с чест.

Невероятното стана реалност. За пределно кратък исторически срок, ръководена от партията на Димитър Благоев и Георги Димитров, опряна на братската помощ на Съветския съюз и в сътрудничество с другите социалистически страни, Народна република България успешно реши трудните проблеми на преходния период, изгради мощна съвременна промишленост и крупно социалистическо селско стопанство, проведе дълбока социалистическа културна революция. Социализмът, за чието тържество Георги Димитров отдаде целия си живот, победи окончателно и безвъзвратно.

На своя Десети конгрес, състоял се през април 1971 година, Българската комунистическа партия прие нова програма — Програма за изграждане на развито социалистическо общество в България, — непосредствената историческа задача на българските комунисти. Политическата линия на партията, утвърдена от Десетия конгрес, е последователно, научно разработено и обосновано развитие на неотклонно провеждания от Георги Димитров ленински курс в строителството на социализма у нас и в борбата за победата на комунизма в света.

Българската комунистическа партия, българските трудещи се, българският народ посрещат 90-годишнината от рождението на своя велик син и вожд, видния

деец на световното комунистическо движение Георги Димитров, дълбоко убедени в правилността на пътя, по който вървят, горди от съзнанието, че крачат в челната колона на човешкия прогрес рамо до рамо с великия съветски народ и народите на братските социалистически страни, в боеви съюз с комунистите и трудещите се от капиталистическите страни, с всички хора по света, борещи се против империализма, за свобода и независимост, за демокрация и социализъм.

ОТЕЧЕСТВЕНИЯТ ФРОНТ В ЕТАПА НА ИЗГРАЖДАНЕТО НА РАЗВИТО СОЦИАЛИСТИЧЕСКО ОБЩЕСТВО

Из речта пред Седмия конгрес на Отечествения фронт

22 април 1972 година

Другарки и другари,

Позволете ми накратко да се спра и на въпросите, които бяха предмет на обсъждане тук: за характера на Отечествения фронт, за формите, стила, методите на неговата работа на сегашния етап.

Преди всичко искам да изкажа моето и на другарите от Политбюро, с които се посъветвах, *дълбоко удовлетворение от работата на настоящия конгрес, на който ние даваме висока оценка*. Конгресът минава на високо политическо и делово равнище и това не ни изненадва, тъй като ние много добре знаем какви запалени, самоотвержени патриоти и патриотки работят сега в редовете на Отечествения фронт, патриоти и патриотки, чиито достойни представители на този конгрес сте вие.

През тази година се навършват тридесет години от създаването на Отечествения фронт. И направо трябва да се каже, че тези три десетилетия от най-новата история на нашето Отечество са кръвно и неразривно свързани със съществуването и дейността на Отечествения фронт. Не е необходимо тук, пред вас, да говорим за зна-

чението и ролята на Отечествения фронт през тези години. Искам само отново да подчертая, че Отечественият фронт се роди в трудните условия на жестоката борба по време на Втората световна война, изгради се по инициативата на нашия безсмъртен вожд и учител Георги Димитров, за да събере и сплоти всички патриотични сили в България и да ги поведе на борба против монархо-фашистката диктатура и хитлеристката окупация, за политическо, икономическо и социално освобождение на страната. *В условията на България създаването на Отечествения фронт беше завършек и тържество на ленинските идеи за съюз на работническата класа и всички трудови и прогресивни сили на народа, завършек и тържество на идеите и борбите на Георги Димитров за единния и народния фронт.*

След победата на 9 септември 1944 година, по времето на Георги Димитров и под неговото непосредствено ръководство, Отечественият фронт започна да се преустройва в масова, всеобхватна организация за обединяване силите на народа в строителството на новия обществен строй, за изграждането на отечественофронтowska, социалистическа България. *Пътят на Отечествения фронт от създаването му до наши дни е най-красноречивото доказателство, че той е бил и е жизнена необходимост за нашата Родина.* Защото само при това условие — като историческа необходимост на времето — той можеше за три десетилетия да измине пътя от малките нелегални комитети до масова, обхващаща практически цялото съзнателно население на страната, всенародна организация. Близо 4 милиона индивидуални членове, такива колективни членове като Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз, като Българските професионални съюзи и Димитровския комунистически младежки съюз и другите обществени, масови, творчески организации и съюзи — *това е днес Отечественият фронт на България — възплъщение на съюза и дружбата, на единството на целите и стременията, на братството и съвместната работа на комунисти, земеделци и безпартийни, ярко възплъщение на идеята и морално-политическото единство на българския народ — строител на социалистическото общество!*

През тези три десетилетия нашата Родина измина огромен път в своето политическо, икономическо и соци-

ално развитие, такъв огромен път, че вече не съществува никаква база за сравнение между България от 1942 година и България от 1972 година. Отчитайки новите задачи, които стояха пред страната на новия етап, Деветият конгрес на Българската комунистическа партия наред с другото постави на дневен ред и някои основни въпроси на социалното управление. Както е известно, след Деветия конгрес Централният комитет разработи редица проблеми на по-нататъшното развитие на социалистическата демокрация, внесе по-голяма яснота в перспективите, функциите и задачите на обществените организации.

Голямо внимание нашата партия отдели и на въпросите, свързани с развитието, функциите и задачите на Отечествения фронт. След Юлския пленум на ЦК на БКП работата на Отечествения фронт започна да се преустройва в съответствие с новия етап в развитието на страната. Към мястото и дейността на Отечествения фронт в системата на социалното управление нашата партия се върна още веднъж на своя Десети конгрес през миналата година. Както в отчетния доклад, така и в новата Програма на партията бяха формулирани основните положения, определящи насоките на развитие на тази най-масова организация у нас, нейното място и роля, стила и методите на нейната дейност. Решенията на Десетия конгрес са добре известни, за тях и тук, на конгреса на Отечествения фронт, се говори подробно и с познаване на проблемите и задачите.

Без съмнение след сегашния конгрес Отечественият фронт трябва да завърши своето преустройство, за да бъде в крак с нуждите и изискванията на времето.

Такава е повелята на нашето развитие, другари. Както е казал още преди 2500 години античният философ: „Всичко тече“. Всичко тече, всичко се изменя. Едни бяха условията в България преди 30 години, други бяха преди 20 години, съвсем други са сега, когато нашият труден народ енергично и всеотдайно и при това с голям успех решава задачите по изграждането на развито социалистическо общество в България. Очевидно Отечественият фронт като обществено-политическа организация на българския народ също е подвластен на законите на диалектиката, на законите на общественото развитие.

Спомнете си онова далечно вече за нас време непосредствено след 9 септември 1944 година. Помните ли например какво голямо и важно нещо беше тогава така наречената „о-фе-бележка“, за колко много неща беше необходима и служеше тя? Без „о-фе-бележка“ човек понякога не можеше да си купи, както се казва, чифт гумени цървули. Издаването на такива бележки по онова време беше част от дейността на отечественофронтовските комитети по места — времето беше такова, че и малките неща имаха голямо политическо значение. Или да вземем друга една дейност на Отечествения фронт. Читателските групи. Едно време те играеха и изиграха голяма роля, те приобщиха към света на художествената литература десетки и стотици хиляди труженици. А сега? Сега в България няма неграмотни хора, огромното мнозинство от младежта има средно образование, художествената литература се издава в големи тиражи и все повече и повече книги навлизат не само в държавните и обществените библиотеки, но и в домовете на хората. Едно време радиоапаратите бяха рядкост, а телевизията изобщо не съществуваше. Сега предаванията на радиото се слушат във всяка къща, а телевизионните екрани събират милиони зрители. И не само стихове и разкази, но и цели повести и романи могат да се чуят от радиопредаванията, при това в значително по-добро изпълнение. Какво да се прави? И тази дейност на Отечествения фронт ще отпада, защото едва ли някой ще иска да отстрани от нашия живот такива силни конкуренти, каквито са образованието, телевизията, радиото.

Разбира се, другари, примерите с отечественофронтовските бележки и читателските групи са куриозни примери, засягащи периферни страни от широката и многостранна обществено-политическа дейност на Отечествения фронт. Големите, главните въпроси, свързани с характера и дейността на Отечествения фронт, произтичат от основните изменения, настъпили в нашата страна.

Какво имам предвид?

Преди всичко имам предвид измененията в областта на обществено-политическия живот. През годините на съпротивата Отечественият фронт обединяваше предимно обществено-политически дейци. След победата на революцията Отечественият фронт се превръщаше в масо-

ва организация, като се изграждаше на ясно разграничени политически основи, в борба с вътрешната и външната реакция, в борба с разложителната дейност на антинародната опозиция. Тогава в България се решаваше въпросът „кой кого“ в политическата област. Против властта на Отечествения фронт се бореха сериозни политически сили и една немалка част от хората се намираха под влиянието на демагогската пропаганда на враговете.

А какво е положението сега? Излишно е да се говори. *В своето подавяващо мнозинство нашият народ е на ясни отечественофронтovski, социалистически позиции.* Ако някога имаше значителна разлика между членовете на Отечествения фронт и нечленуващите в Отечествения фронт, разлика, която от аполитичността преминаваше през колебанието и стигаше до пълната враждебност на социалистическите идеи и заговорниченето, днес такава разлика няма. Аз говоря за народа като цяло. Хората, които не приемат социализма и ще си умрат със своята омраза към трудовия народ, са толкова малко, че не играят никаква роля в баланса на политическите сили в нашата страна.

Грандиозни изменения настъпиха и в областта на икономиката и социалната структура на обществото. Ние кооперирахме нашето село и изградихме високоразвито съвременно социалистическо селско стопанство. Ние създадохме мощна социалистическа промишленост. Буржоазията като класа не съществува. Съществуват дружествени класи на работниците и селяните-кооператори, съществува голям отряд от народна, предана на делото на социализма интелигенция. Работническата класа — главната опора на социалистическия строй — днес е най-многобройната част от трудовия народ. В резултат на по-нататъшното преустройство на селското стопанство непрекъснато расте и работническата класа в селското стопанство — отрядът на механизаторите. Днес Българските професионални съюзи са най-мощната организация на трудещия се народ. И тук, на нашия пример, в условията на Народна република България, блестящо се потвърждава предвиждането на Владимир Илич Ленин за превръщането на профсъюзите във всеобхватна организация на трудовите хора. Това е важен, с историческо значение резултат на нашегo обществено-икономическо

развитие и нашата партия изключително високо оценява ролята, която Българските професионални съюзи играят и все повече ще играят и в областта на икономиката, и във всички други области на нашия живот.

Победоносният ход на социалистическото строителство създава условия за разгръщане на социалистическата демокрация и същевременно изисква все по-широко въвличане на населението в управлението на страната. Затова именно през последните години нашата партия отделя голямо внимание на въпросите на социалното управление. *По-нататъшно издигане ролята на обществените организации в социалното управление и разширяване на демократизма в дейността на държавните органи — такова е основното направление в развитието на социалистическата демокрация в нашата страна.*

Усвършенствувайки социалното управление, ние сме длъжни да намерим мястото на всяка една от обществените организации, да определим техния характер, функциите им, задачите им, да постигнем съгласуваност и целенасоченост в работата им. Освен Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз, освен Отечествения фронт у нас съществуват и работят още редица масови организации и движения — професионалните съюзи, Комсомолът, Комитетът на жените, Общонародният комитет за българо-съветска дружба, Българският съюз за физическа култура и спорт, Българският червен кръст, Туристическият съюз, научно-техническите и творческите съюзи и други. За да функционира правилно цялата наша система на социално управление, необходимо е всяка една от тези организации да намери своето място и правилно да се координира тяхната дейност. Затова именно партията на Юлския пленум на Централния комитет, на Десетия конгрес и в Програмата за изграждане на развито социалистическо общество у нас отдели такова голямо внимание на тези въпроси.

Какво е мястото на Отечествения фронт в системата на социалното управление у нас в условията на сегашния етап, етапа на изграждането на развито социалистическо общество?

Накратко, Отечественият фронт, както е записано в Програмата на партията, ще се развива като най-всеобхватна обществено-политическа организация и всенародно движение, въплъщение на народното единство, най-масова обществена опора на партията и народната власт, школа за комунистическото, патриотичното и интернационалистическото възпитание на народа и за привличане на трудещите се в управлението на обществото.

Очевидно Отечественият фронт няма да може успешно да изпълнява големите задачи, ако се стреми да запазва своята организационна обособеност, ако не прилага такива форми на работа, които са присъщи на едно всенародно движение. *Колкото повече Отечественият фронт разтваря вратите си за обществена изява на всички слоеве на населението, на всички граждани на страната, толкова по-голяма ще бъде неговата роля в разгръщането и практическото осъществяване на социалистическата демокрация.* Затова на Юлския пленум се даде ново направление на работата на Отечествения фронт — направление за работата с методите и средствата, присъщи на всенародно движение. Или, както някой се беше изразил, Отечественият фронт да се прелива от организация в движение и от движение в организация. Това, разбира се, съвсем не значи да се прелива от пусто в празно. *Това значи да се работи гъвкаво, всеобхватно, като се преодолее скозаността на вътрешноорганизационната обособеност и затвореност и се премахнат в практическата дейност границите между членовете на организацията и останалата част от населението.*

Това в крайна сметка означава повишаване ролята на Отечествения фронт във всестранния живот на страната.

Отечественият фронт и в бъдеще ще бъде организацията, в която участвуват като колективни членове Българската комунистическа партия, Българският земеделски народен съюз, Българските професионални съюзи, Димитровският комунистически младежки съюз, масовите организации и движения, съюзите на научната и творческата интелигенция. Следователно Отечественият фронт ще ги обединява, ще „обобщава“, ако може така да се каже, техните усилия. *Както виждате, Отечество-*

ният фронт и в бъдеще ще бъде изключително важен форум на обществено-политическите сили в нашата страна.

Като най-масова опора на народната власт Отечественият фронт ще се свърже още по-тясно с дейността на държавните органи. Ние коригирахме старата, съществуваща преди Априлския пленум на Централния комитет постановка, съгласно която Отечественият фронт трябваше да се превърне в нещо като поделение на народните съвети. Това очевидно беше неправилно. Но Отечественият фронт трябва да бъде тясно свързан с работата на държавните органи в центъра и по места. Без това не могат да се създават условия, при които и неговите членове, и цялото активно население да участвуват пълноценно в управлението на страната, в стопанската дейност, в различните мероприятия и дейности на властта.

Във всички случаи, когато се обсъждат и решават въпроси, жизнено важни за цялата страна, за даден район или селище, Отечественият фронт трябва да бъде на първа линия. Няма такова мероприятие, което да не получи широката подкрепа на народа, ако то е от общ интерес, ако е разумно и целесъобразно. *Задачата на Отечествения фронт в такива случаи е да засгане начело на движението, да убеди хората, да ги раздвижи и мобилизира.* Какво е значението на Отечествения фронт, какво може да направи той в такива случаи, ние видяхме и миналата година при организиране на референдума за новата Конституция, при изборите за Народно събрание, а и тук редица другари разказаха за акции от местен характер, при които Отечественият фронт вдига и мобилизира не само своите членове, а цялото население.

Така че основания за опасения, че преодоляването на вътрешноорганизационната обособеност може да доведе до намаляване на ролята на Отечествения фронт, няма. Тъкмо напротив, задържането на този наложителен процес на освобождаване от организационната обособеност и затвореност може да доведе до стесняване ролята на Отечествения фронт.

Такъв е етапът на развитие, в който се намира страната ни. Ние изграждаме зряло социалистическо общество. Увеличават се предпоставките за постепенно преодоляване на вътрешнокласовите и междукласовите раз-

личия, за създаване на социална еднородност на обществото. Измененията в характера на нашето общество поставят въпроса и за измененията в характера на неговата най-масова обществено-политическа организация — Отечествения фронт.

Никой не може да се усъмни в нашата привързаност и обич към Българската комунистическа партия. Тази обич ние, българските комунисти, сме заплащали с цената на живота си. Но ние знаем, че и работническата класа, и нейната Комунистическа партия не са вечни. Историческата мисия на работническата класа е да ликвидира господството на буржоазията и да изгради безкласовото, комунистическото общество. Историческата мисия на Комунистическата партия е да бъде челен отряд, боеви щаб, ръководител на класата в изпълнението на нейната мисия. Ще дойде време, когато и работническата класа, и Комунистическата партия ще изиграят своята роля и ще престанат да съществуват. Разбира се, това ще бъде дълъг исторически процес, но така ще бъде. И ние, комунистите, правим всичко необходимо това време да настъпи и се гордеем, че сме партия на класата, която единствена в историята на човечеството се бори не за увековечаване на своето класово господство, а за ликвидиране на класовото деление на обществото!

Беше време, когато въпросът за или против Отечествения фронт беше равнозначен на въпроса за или против развитието на България по пътя на социализма. Този въпрос отдавна е решен. Някога думите „отечественофронтowska България“ бяха по-скоро пожелание, мечта на трудовия народ, политически лозунг. *Сега България е в пълния смисъл на думата отечественофронтowska. Днес няма български гражданин, няма държавник, политически и обществен деец, няма що-годе политически грамотен човек на земята, който да не знае, че в България социализмът е победил окончателно и безвъзвратно, че България е процъфтяваща социалистическа страна, здраво свързана със Съветския съюз, устремена уверено и с широки крачки към своето комунистическо бъдеще.*

Такава е днешна България, отечественофронтowska България, социалистическа България. *И няма сила на тоя свят, която може да ни върне назад, да ни отклони*

от нашия път — път на братска дружба със Съветския съюз, път на строителство и борба за пълното тържество на комунизма у нас и в света! (Речта беше често прекъсвана и изпратена с продължителни ръкопляскания, с възторжени възгласи: „БКП—БКП!“, „Ура!“, „С БКП — напред!“.)

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ БЕШЕ ВИНАГИ С НАС

Спомени, публикувани в сп. „Септември“

май 1972 година

Редакцията на списание „Септември“ се обърна към другаря Тодор Живков, първи секретар на Централния комитет на Българската комунистическа партия и председател на Държавния съвет на Народна република България, със следното писмо, на което той беше любезен да отговори.

Уважаеми другарю Живков,

Във Вашите статии „Революционер, трибун, теоретик“ и „Безценен национален капитал“ Вие още веднъж задълбочено и ясно изтъкнахте високата партийна оценка за мястото и ролята на великия син на българския народ Георги Димитров, значението — национално и интернационално — на неговото забележително революционно дело.

Същевременно Георги Димитров има свое място и в индивидуалния живот на всеки български комунист, на всеки българин. Затова ние Ви молим, другарю Живков, да разкажете на страниците на списание „Септември“

какво е бил за Вас Георги Димитров през някои етапи на Вашия живот и революционна дейност.

Ще Ви бъдем благодарни, ако също така, макар и накратко, отбележите онези начала, които според Вас обединяват априлската линия на партията с Димитровските завети.

С дълбоко уважение:
Редакция на списание
„Септември“

Трудно ми е да определя кога точно Георги Димитров е влязъл в моя живот. Навярно за първи път съм чул името му по време на Септемврийското въстание, когато съм бил достатъчно голям, за да се възхитя от мъжеството на един от легендарните ръководители на въстаналия народ, още повече че моето родно село Правец от паметивека е бунтарско гнездо, и достатъчно малък — 12-годишен, — за да обкръжа образа му с чертите на героите от приказките.

Като ученик в Ботевградската гимназия и участник в марксистко-ленинските кръжоци прегърнах идеите на българските комунисти, а по-късно, вече работник в Държавната печатница, встъпих в Комсомола и в партията. И стана така, че получих своето комунистическо кръщение и бойната си закалка в същата среда, в която някога беше започнал своя голям път Георги Димитров. Много от старите печатари бяха съратници и приятели на Георги Димитров и неговото обаяние беше, така да се каже, част от атмосферата в Държавната печатница. Това особено и празнично, и делнично присъствие на големия човек и революционер естествено и неусетно ме сближаваше с него, гордеех се, че съм член на същия работнически отряд, на същата партия, в която бе израснал и той.

Искам да напомня на читателите, особено на младите читатели, сложната и трудна политическа обстановка в страната и в партията по онова време. Септемврийското въстание беше удадено в кръв. През 1925 година реакцията нанесе втори страшен удар върху партията и прогресивните сили — това бе времето на „безследно изчезналите“, времето, когато и българската литература

понесе непоправими загуби: кървавата разправа с Гео Милев, Христо Ясенов, Сергей Румянцев.

В условията на безогледен фашистки терор и дълбока нелегалност Българската комунистическа партия продължаваше своята самоотвержена борба. След Втория пленум на ЦК на БКП (1929 г.) ръководството на партията се оказа в ръцете на левите сектанти — бяха загинали незаменими партийни кадри, а повечето от оцелелите лежеха в затворите или бяха принудени да емигрират. Младото и неопитно левосектантско ръководство не умееше да прави марксистко-ленински анализ на съотношението между класовите сили и механично пренасяше на наша почва отделни положения от стратегията и тактиката на други партии, работещи в други условия. Оттук — гръмките революционни фрази, лозунгите за „всеобщо, открито и повсеместно настъпление“, за „завладяване на улиците“ и прочие.

Липса на елементарни демократични свободи, не-реален партийен курс за завладяване на властта, споени от желязна дисциплина партийни редове, всеотдайни и готови на смърт — такава беше обстановката, когато долетя вестта за арестуването на Георги Димитров и за скалѳпването на процеса в Лайпциг. В България, както и в много още страни беше създаден легален Общ комитет за защита на жертвите на германския фашизъм, за спасяването на Георги Димитров, в който участваха представители на работнически, професионални и културни организации, изтъкнати интелектуалци — писатели, художници, адвокати, лекари, инженери, учители, общественици, политически дейци, близки на Георги Димитров и другарите му. Дейността на комитета обаче беше поставена под ударите на полицията, която забраняваше публичните протестни събрания и митинги, осуетяваше предприеманите от него инициативи, конфискуваше печатните материали за Георги Димитров. Въпреки забраната, терора и преследванията на полицията партията мобилизираше трудещите се, дигаше ги на борба за спасяването на Георги Димитров, организираше протестни и други акции. Тогава аз бях натоварен да оглавя оперативното бюро за организиране и провеждане на уличните демонстрации, трибуни и манифестации в София за защита на Георги Димитров...

За мен, печатарския работник, младия комунист, това

беше и голяма чест, и огромно щастие. Заживях с една мисъл: борбата на работническата класа и на прогресивна България за спасяване на нейния велик син. През тези неповторими дни образът на Димитров израсна у мене в цялата си мощ. Слял се с борбата за спасяването му, аз се чувствувах слят и със самия него — безстрашния комунист, който в лапите на смъртния враг гордо декларираше своето комунистическо верую и любовта си към Съветския съюз, презрението и ненавистта си към дивия и варварски фашизъм, своята непоколебима вяра в комунистическото бъдеще на света. Разбира се, в съпричастието с борбата на Георги Димитров, в духовното сливане с неговата личност аз не бях никакво изключение — милиони хора у нас и по света изживяваха същото вълнуващо чувство. Това масово извисяване беше заслуга на Георги Димитров, на силата, красотата и значението на неговия подвиг. Удивен и възхитен, разбуден за активна борба, светът се надигна в защита на смелия комунист. Замисълът на националсоциалистическите ръководители — да докажат на провокационния Лайпцигски процес терористичната роля на комунистическите партии и по този начин да оправдаят антикомунистическия поход в Германия и да разпалят антикомунистически страсти в другите страни — не само претърпя провал, но доведе до собствената им изолация и предизвика бурен подем на изграждащото се антифашистко единство на прогресивните сили в свега.

Естествено, кампанията в защита на Георги Димитров у нас не можа да се разгърне така открито, както в някои други страни. Но това, което беше направено при невероятно трудните условия, беше наистина и грандиозно, и героично дело. Затова като пряк участник в тази кампания не мога да не отбележа с огорчение, че у нас и досега се подценява борбата на българските комунисти, на работническата класа и прогресивната интелигенция в защита на човека, който така страстно, с такава дълбока гордост защитаваше тяхната национална и революционна чест. В ония дни, когато окованият Димитров заявяваше пред лицето на света: „Аз нямам причина да се срамувам, че съм българин, и аз се гордея, че съм син на българската работническа класа“ — трудова България още веднъж недвусмислено потвърди, че неговите думи не са ораторски похват, а изповед на

човек, който действително се гордее и има защо да се гордее, че е неин син, рожба на нейния революционен дух и на нейните борби.

Участвувал съм в не една демонстрация в защита на Димитров, а веднъж дори ми се наложи да говоря. Това беше на улица „Клементина“, сегашния булевард „Стамболийски“, и улица „Лавеле“. Ораторите на бурните улични демонстрации в българските градове нямаха възможност да запознават своите слушатели с хода на съдебния процес, да оборват аргументите на обвинението и показанията на лъжесвидетелите, да доказват невинността на подсъдимия. Българската полиция беше в непрекъсната бойна готовност, бързо се появяваше и без предупреждения и увещания се нахвърляше върху демонстрантите. Броени минути — такъв беше „регламентът“, който полицията предоставяше на комунистическите оратори, като част от това време протичаше в хода на ръкопашните битки и арестите. Между прочем, оратор аз станях по неволя — полицията арестува другаря, който беше определен да говори.

Тези дни ми попадна информация за тази акция, поместена във вестник „Ехо“ от 5 октомври 1933 година. Ето как вестникът предава хода на демонстрацията:

„... Полицията забрани събранието. Работниците, трудещите се и трудовата интелигенция въпреки това се отзоваха на апела на комитета. Улиците край театър „Ренесанс“ бяха извънредно оживени. Към 10 и половина часа се събра внушителна група трудещи се на ъгъла на улиците „Клементина“ и „Лавелс“. Един работник енергично протестира срещу забраната на събранието, срещу хитлеристката провокация в Лайпциг, срещу целия хитлеристки и международен фашистки терор. Той издигна пролетарските лозунги за освобождение на жертвите на германската фашистка диктатура, за подготвяне на масите за установяване на работническо-селско правителство. Трудещото се множество с бурни ръкопляскания и мощни възгласи подкрепяше речта на оратора.

Полицията, пеша и конна, се нахвърли върху протестиращите трудещи се. Бяха дадени повече от 40–50 изстрела. При сблъскването беше ранена във врата една млада работничка.

Извършиха арести. Още на улицата арестуваните работници и работнички бяха подложени на зверски побоища. Побоищата са продължили в участъка с още по-голяма сила. . .“

При разпръскването на демонстрацията някаква жена ме хвана подръка, назова ме по прякора, под който бях известен по онова време сред комунистите и се знаеше от полицията, и каза: „Хайде да се разходим! . . .“ Тя се държеше с мен, сякаш бяхме влюбена двойка, и играеше ролята си много умело като добра артистка. Аз вървях редом с нея привидно спокоен и безгрижен. В подобни ситуации за заблуда на полицията и измъкване от места, където имаше опасност от арест, ние често прилагаме тактиката на „влюбените двойки“. През всичкото време обаче у мен си оставаше едно „но“: откъде жената знаеше този мой прякор? И не ме ли мъкне към предварително подготвена от полицията клопка, за да бъда изненадан и арестуван, без да мога да се съпротивявам? . . .

След две-три пресечки, отдалечили се от мястото на схватката, непознатата ме пусна. „Аз съм другарка — каза тя. — Отвлякох те, за да не те арестуват.“ Разделихме се, без да науча името ѝ. Тогава това беше в реда на нещата. А сега си мисля: коя беше тази комунистка, оцеляла ли е в борбата, доживяла ли е победата, била ли е на оня митинг в София, когато завърналият се в Родината Георги Димитров вдигна ръка за поздрав от балкона на Народния театър? . . .

Искам да разкажа за още една паргийна акция. Тя стана по-късно, след освобождението на Димитров, но е тясно свързана с него, с борбата, която здравите сили в партията, ръководени от него, проведоха за преодоляване на левосектантския курс.

Оценката на левосектантското ръководство беше, че в България съществува революционна ситуация, че партията вече е спечелила мнозинството от трудещите се и непосредствената нейна задача е да разгърне революционни действия за завземане на властта. Дори в „Работническо дело“ се появи статия, в която се твърдеше, че капиталистическият звяр е повален, в предсмъртна агония и не може да се надигне, следователно — всички жертви в борбата за доубиването му са оправдани. По това време бях издигнат за член на Софийския облас-

тен комитет на партията и едновременно водех оперативното бюро за ръководството на демонстрациите в София — както читателят може да заключи: пак в центъра на левосектантските акции, пак в борба за неотложно завземане на властта . . .

Понякога спомените за ония дни предизвикват у нас, техните съвременници и участници в борбата, снизходителна усмивка. Но аз дължа да подчертая, че място за високомерна ирония в оценката на тогавашната наша борба няма и не може да има, защото — при всички слабости, грешки на ръководството, нереални оценки, нанесени вреди — това е героично време. Огромното мнозинство от левите сектанти бяха честни, верни и предани дейци на партията. Тяхната трагедия беше, че почти всичките принадлежаха към младото партийно поколение, нямаха революционен опит, нямаха теоретическа подготовка. Те подценяваха демократическите задачи и издигаха крайните лозунги на БКП в едно време, когато липсваха всякакви условия за осъществяването им. Това намаляваше престижа и ролята на партията, спираше нейния растеж, изолираше я от трудовите маси, а практиката да се издигат трибуни по улиците поставяше непрекъснато под удар ценни партийни кадри. Но човек не може да не се преклони пред героизма на комунистите от оня период: с открити гърди те заставаха срещу полицията и често обагряха с кръвта си паважа по улиците и площадите. И който иска правилно да съди за онова героично време, той непременно трябва да се съобразява и с тогавашната присъда на трудовия български народ. Имам предвид парламентарните избори през 1931 година и изборите за градски и селски общински съветници през 1932 година. Въпреки терора и фалшификациите, въпреки левосектантския курс Работническата партия се наложи като първостепенна политическа сила в страната, а в София спечели общинските избори, като получи два пъти повече гласове от управляващите партии на така наречения Народен блок!

Наистина България не случайно е родина на трезвия организатор Васил Левски, но и на гениалния поет и революционер Христо Ботев, който тръгна да мре, когато пожарът на въстанието беше потушен, но огънят на революцията не биваше да угасва в душата на народа. Тази трудова България оцени по достойнство и себеот-

рицанието, и саможертвата на комунистите от левосектантския период.

След това „лирическо отстъпление“ ще се върна към дните след преврата на 19 май 1934 година, когато бяха премахнати и жалките остатъци от буржоазнодемократичните свободи, бяха забранени всички политически партии и професионални организации, а новият режим започна да организира така наречената Обнова. По-късно целият кръг „Звено“ мина на отечественофронтовски позиции и помогна за свалянето на монархо-фашисткия режим. Но през 1934 година, когато се организираше „Обновата“, нейният директор се готвеше да произнесе програмна реч пред публично събрание. Речта му трябваше да се предава и по радиото, за да стане достояние на целия български народ. Точно това събрание левосектантският Централен комитет реши да превземе и вместо оратора на „Обновата“ към българския народ да се обърне с призив представител на Българската комунистическа партия . . .

С ръководството на тази операция бях натоварен аз. Първата трудност дойде с търсенето на оратор — един от старите и верни партийни дейци направо ми заяви: „Аз в такава авантюра не участвувам!“ Този другар беше прав в оценката на акцията, но решението на висшия партисен орган беше задължително за комунистите. И въоръжени кой с каквото може, определените за провеждането на акцията хора тръгнаха към залата на събранието — кинотеатър „Роял“, днес Театър на Народната армия. Но и полицията не дремеше: обкръжила зданието, напълнила залата, окупираха входа — тя проверяваше, обскираше, арестуваше съмнителните още при приближаването им. В ръцете на полицията попаднаха и някои другари от оперативното бюро, а аз успях да се изплъзна по чудо. Потърсих другарката, определена за връзка с Централния комитет, за да получа инструкции как да постъпя в създадалата се ситуация, но не можах да я намеря. Налагаше се да поема цялата отговорност върху себе си. И аз отмених превземането на това въоръжено до зъби полицейско съоръжение и прехвърлих нашата демонстрация пред „Балкан“ (сградата на застрахователното дружество пред бившия дворец, сега на това място е Партийният дом).

Както и трябваше да се очаква, левосектантското

ръководство реши да бъде снет и изваден от състава на Областния комитет и да остана само секретар на Трети партиен район в София. Решението беше съобщено на заседание на Областния комитет и прието без обсъждане.

От заседанието излязох с другаря Атанас Дамянов от село Дълбоки, предан деец на БКП, загинал през 1941 година в Новозагорско като командир на четвъртата група парашутисти. На улицата другарят Атанас Дамянов ми каза:

— Правилно си постъпил, Манчо (едно от моите не-легални имена). Това беше левосектантска акция.

— Вуйчо — попитах аз, — защо не го каза на заседанието?

„Вуйчо“ — така го бях кръстил и всички му викахме така — ме изгледа, усмихна се добродушно и въздъхна:

— Ех, Манчо, ти си младо момче... Ръководството на партията е овладяно от левосектантите и ако кажа какво мисля, ще ме унищожат. А аз трябва да замина за Москва, трябва да разкажа на Георги Димитров какво става тук...

Тогава от него научих, че левосектантското ръководство води борба против Георги Димитров, че и него, „Вуйчото“, го насилвали да пише брошура против „тесняците“...

С риск да се отклоня от темата не мога да не кажа няколко думи за този прекрасен човек и комунист. Има хора, с които човек се среща за кратко време и пътищата им се разделят, но не може да ги забрави цял живот. С такива хора, светли, чисти, нашата партия винаги е била богата, но те се открояваха особено ярко през ония години, когато смъртната опасност дебнеше комунистите на всяка крачка. Един от тези хора, които аз съм срещал по своя път, беше Атанас Дамянов, моят „Вуйчо“.

Десетина години след Девети септември съпругата на тогавашния посланик на Съветския съюз в България другаря Юри Кондратевич Приходов дълго и с възторг ми говори за един българин-политемигрант, металик-шлосер, с когото тя е работила в един завод в средата на 20-те години. Оказа се, че това е бил Атанас Дамянов, емигрирал след разгрома на Септемврийското въстание.

Атанас Дамянов е роден през 1899 година в село Дълбоки, Старозагорско. Член е на БКМС и на БКП от 1920 година, от 1924 до 1930 година е член на ВКП(б). Завършил е Комунистическия университет в Москва. През 1930 година е изпратен на партийна работа в България. По онова време именно и нашите пътища се кръстосаха и аз имах щастието, макар и кратко, да работя и другарувам с него.

Известно време след заседанието на Областния комитет другарят Дамянов наистина изчезна. Както научих по-късно, по решение на партията, заедно с още 6 другари в моторна лодка под негово ръководство, той заминал за Съветския съюз. След нападението на хитлеристка Германия Атанас Дамянов се връща в България като командир на четвъртата група парашутисти и загива на родна земя на 7 октомври 1941 година край село Жребчево, Новозагорско . . .

След Деветнадесетомайския преврат марксистко-ленинските сили в партията поведоха открита принципна борба против левосектантското ръководство. През януари 1935 година Петият пленум на ЦК на БКП разгледа и одобри резолюцията на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал за положението в България и в БКП. От 25 юли до 20 август 1935 година се състоя Седмият конгрес на Коминтерна. Докладът, изнесен от Георги Димитров, стана мощно теоретическо оръжие в ръцете на международното комунистическо движение. Сериозно място в доклада беше отделено и на борбата със сектантството, което се беше превърнало в главна пречка за изграждането на жизнено необходимите широки народни антифашистки фронтове. Под ръководството на Георги Димитров левите сектанти бяха отстранени от Централния комитет на БКП и след Шестия пленум на ЦК (февруари 1936 г.) бяха преодолените отклоненията от ленинския път и партията възприе нов курс, който ние още в ония години с право нарекохме димитровски.

До завръщането на Георги Димитров в България ние, комунистите от тогавашното младо поколение, нямахме щастието да го познаваме лично. Легални, полулегални, нелегални, ние работехме вътре в страната, а той беше в Съветския съюз. Но усещахме неговата направляваща десница; участвахме непосредствено във

всичко, което идеше от него и беше свързано с името му; дълбоко убедени в правилността и плодотворността на неговите указания, ние ги превърняхме в дело.

През пролетта на 1944 година партизанската бригада „Чавдар“ беше обкръжена от жандармерия, ловни роти и войскови части. Водеха се кървави и тежки сражения. В стиснатите от обръча на блокадата села фашистката полиция вилнееше. Училищата бяха пълни с арестувани. Със зверски терор, побоища, разстрели без съд и присъда фашистката власт се мъчеше да откъсне отрядите от техните бази в селата, да ги лиши от ятаци и връзки, да ги изолира от партията и народа, да внесе сред партизаните деморализация и отчаяние и да ги разгроми. Над бригадата надвисна сериозна заплаха: създаваха се условия, при които „чавдарци“ можеха да бъдат разкъсани на части, а отрядите и батальоните, партийните, отечественофронтовските и ремсовите организации в градовете и селата на района на бригада „Чавдар“ да бъдат откъснати, макар и временно, от партийното ръководство. Ако това се случеше, боеспособността и активността на отделните партизански части, на комунистите, ремсистите и отечественофронтовците в селищата на района щеше да зависи изключително от умението на партизанските командири, на партийните ръководства и организации да проявяват самостоятелност и инициатива. Ето защо в мои писма от онова време до щабовете, партийните ръководства и комунистите в бригадата и нейните отряди и батальони и до местните партийни ръководства в района на бригадата (някои от тези писма са се запазили и са публикувани) аз изрично подчертавах, че винаги и при всякакви условия и обстоятелства ние трябва да се ръководим от директивата на Георги Димитров от месец март 1944 година, известна тогава под името „Директива ДЕД“, че партийните и военните ръководства следва най-внимателно да разучат тази директива.

След завръщането си в България, въпреки че здравето му вече беше разклатено и често му се налагаше да отсъства, Димитров непосредствено възглави работата на партията. През тия години крупният деец на световното комунистическо движение увенча своя жизнен път, като очерта пътя на своята родина към социализма.

Като член на Централния комитет на Българската

комунистическа партия, като секретар на Софийския областен и градски комитет на партията имах възможност често да се срещам, да разговарям и да беседвам с Георги Димитров.

Самото присъствие на любимия народен вожд в България беше факт с неocenимо значение. Неговото обаяние и авторитетът му бяха неоспорими. Където и да се появеше, той внасяше вяра, предизвикваше ентузиазъм, даваше сила и енергия на хората.

С вълнение си спомням например грандиозния митинг пред сградата на Народното събрание за незабавно приемане и прилагане на закона за конфискуване на придобитите чрез спекула и по незаконен начин имуществата. Тогава (митингът беше на 31 януари 1946 година) България все още беше „спорна“ зона, империалистическите държави правеха всичко за връщането ѝ в лоното на капитализма и тяхната вътрешна агентура — опозицията — вилнееше из цялата страна. В навечерието на митинга Никола Петков, Коста Лулчев и Петко Стоянов бяха изпратили своя „махзар“ до Съюзническата контролна комисия в България, с който искаха външна намеса за образуване на ново правителство у нас. Естествено, моята реч на митинга беше насочена против машинациите на опозицията. Докато говорех, от Народното събрание излезе и застана до мене другарят Димитров. Огромното множество приветствува народния вожд с мощно „Ура!“. Продължих речта си във възторжената атмосфера, в ентузиазма, предизвикан от неговото присъствие.

След по-малко от месец, на 26 февруари 1946 година, отново ми се случи нещо подобно. Заседаваше Софийската областна партийна конференция. Произнасях заключителното слово по изказванията на делегатите, когато ми казаха, че е дошъл другарят Димитров. Прекъснах словото и отидох да го посрещна. Другарят Георги Димитров сподели с мен, че не се чувствава добре. Здравето го подвеждало. Въпреки това той застана на трибуната и се държеше така, че никой не забележа състоянието му. Залата гърмеше от възторжени ръкопляскания, „Ура!“, възгласи в негова чест. В продължение на един час, енергичен, убедителен, разпален, той произнесе своята забележителна реч за бъдещата дейност на партията, за ролята на кадрите, за методите и на-

чините на работа. Това беше реч на крупен деец на международното комунистическо движение, вожд на българските комунисти и българския народ, изминал огромен път на развитие, натрупал безценен теоретически и практически опит, и тази реч-програма даде силен тласък на работата на нашата партия в цялата страна.

До последния си дъх Георги Димитров ръководеше партията и държавата. Под негово ръководство ние, младите партийни кадри, трупахме знания и опит. Под негово ръководство партията на българските тесни социалисти окончателно се превърна в партия от ленински тип, завоюва властта, изолира и разгроми политически антинародната опозиция, лиши от икономическа сила буржоазията и премина към изграждане на социалистическото общество в България.

Това беше историческо дело, историческа победа на Димитровския курс.

По този единствено верен марксистко-ленински път върви нашата партия и след историческия Априлски пленум на нейния Централен комитет през 1956 година, когато бяха преодоляни отклоненията от ленинските принципи по време на култа към личността. Априлската линия на партията е пряко продължение на Димитровския курс: линия, определяща се от марксистко-ленинска оценка на икономическата и социалната действителност, последователно придържане към основните закономерности на социалистическото изграждане, творческо решаване на възникващите проблеми в съответствие с условията, тясна връзка на партията с класата и въвличане на широките народни маси в управлението на страната. Винаги с лице към днешните нужди на трудолюбивия човек и винаги с поглед към крайната цел на великото освободително движение, винаги рамо до рамо с Комунистическата партия на Съветския съюз и международното комунистическо движение — такава е линията на нашата партия, и ние сме дълбоко убедени, че ако беше жив Георги Димитров, тя щеше да бъде същата.

Защото нашата партия е марксистко-ленинска партия, верен отряд на комунистическия авангард на човечеството.

А Георги Димитров беше велик марксист-ленинец.

ВЕЛИК БОРЕЦ ЗА МИР, ДЕМОКРАЦИЯ И СОЦИАЛИЗЪМ

Слово пред Международната конференция в София
в чест на 90-годишнината от рождението на
Георги Димитров

13 юни 1972 година

Уважаеми гости,
Другарки и другари,

Позволете ми от името на Централния комитет на Българската комунистическа партия, Националния съвет на Отечествения фронт, Централния съвет на Българските професионални съюзи, от името на целия наш народ най-сърдечно да ви благодаря за готовността, с която се отзовахте на нашата покана, и да ви приветствувам: Добре дошли в Родината на Георги Димитров, скъпи наши другари и приятели! (*Ръкопляскания*)

Залата на Народното събрание, в която заседава нашата конференция, пази съкровен спомен за обаятелното присъствие на Георги Димитров. Тук в своята младост, като депутат на Българската работническа социалдемократическа партия (тесни социалисти), той разобличаваше с огнени слова буржоазията и се бореше против въвличането на българския народ в империалистическата война. Тук той беше избран за министър-председател и тук първите крупни предназначения на ръководеното от него отечественофронтовско правителство

получиха одобрението на представителите на народа и станаха закони на нашето развитие.

Днес делото на големия син на нашия народ събра в тази зала 113 делегации от различни страни на света. Сред нас се намират пратеници на 48 комунистически и работнически партии, на 12 социалистически и демократични партии, на 5 националноосвободителни движения, на 11 национални фронта и съюза, на 25 национални професионални организации, на 12 международни демократични организации, а така също представители на 18 института по марксизъм-ленинизъм и изучаване проблемите на работническото движение. Сам по себе си този факт, вашето присъствие, скъпи другари и приятели, е красноречиво доказателство за непреходността на идеите, на призивите, на личния пример на Георги Димитров. *(Ръкопляскания.)*

Верен син на българската работническа класа, пламенен патриот и непоклатим интернационалист, марксист-ленинец в истинския смисъл на това понятие, Георги Димитров измина пътя от обикновен работник до генерален секретар на Комунистическия интернационал. Талантлив ученик и последовател на Владимир Илич Ленин, той стана олицетворение на идеята за съюза и единдействието на революционните, демократични и прогресивни сили в условията на настъплението на фашизма и опасността от война. Неговата забележителна постановка за отношението към Съветския съюз като критерий за интернационализъм имаше неоценимо значение за сплотяването на международното комунистическо и работническо движение. Неговите пророчески думи за Съветския съюз като главна опора на народите в борбата за демокрация, за национална независимост, за социализъм, за мир намериха блестящо потвърждение в разгрома на фашизма, във възникването на световната социалистическа система, в рухването на колониализма, в размаха на националноосвободителното движение. *(Ръкопляскания.)*

Ние сме убедени, че настоящата конференция ще даде сериозен принос в оценката на актуалното значение на идеите и делото на Георги Димитров за нашата обща работа и борба. Гаранция за това ние виждаме както в близостта на темата на конференцията до проблемите на нашата съвременност, така и в широкото участие на

представители на революционните и демократичните сили — комунисти, социалисти, демократи, профсъюзни дейци, пратеници на национални фронтове и съюзи, дейци на националноосвободителното движение. Сред нас ние виждаме и редица изтъкнати съратници на великия син на нашия народ и сподвижници в неговия нелек път на професионален революционер. И ние се вълнуваме и се радваме заедно с тях, че идеята за сплотяване на революционните и демократични сили на човечеството, развивана и провеждана с такава настойчивост и страст от Георги Димитров и неговите съратници, днес тържествува по света; израз на това тържество е и широкото участие на представители на революционните и демократичните сили от цял свят в настоящата конференция! *(Ръкопляскания.)*

Другарки и другари,
Скъпи гости,

Миналата година ние чествувахме 80-годишнината от основаването на революционна марксистка партия на българската работническа класа. На тази партия стана член двадесетгодишният печатарски работник Георги Димитров и с нея свърза своя живот до последния си дъх. На нея той дължи много от своите революционни добродетели, а нашата партия дължи на него своето превъоръжаване с идеите на ленинизма, превръщането си в партия от ленински тип, способна да организира и поведе работническата класа и трудовия народ към победа, а след завземането на властта — да ръководи успешно изграждането на социалистическото общество.

За да се оцени докрай делото на Георги Димитров, трябва да се види съвременна България — най-грандиозният паметник на нашия велик вожд и учител. Затова, като ви благодаря още веднъж за вашето участие в конференцията, аз ви каня най-сърдечно да обиколите нашата страна и да се запознаете с България от дните на неговата 90-годишнина, 23 години след неговата смърт.

Желая ви успешна и плодотворна работа и приятно прекарване в Родината на Георги Димитров! *(Ръкопляскания.)*

А сега, съгласно дневния ред на конференцията, давам думата на другаря Борис Велчев — член на Полит-

бюро и секретар на Централния комитет на Българската комунистическа партия, да изнесе доклад на тема „Георги Димитров и обединяването на революционните и демократичните сили за мир, демокрация и социализъм“. (*Продължителни ръкопляскания.*)

ЗА ПОСЕЩЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ПАРТИЙНО- ПРАВИТЕЛСТВЕНА ДЕЛЕГАЦИЯ В СЪВЕТСКИЯ СЪЮЗ

Отчет пред съвместно заседание на Централния
комитет на БКП, Управителния съвет на БЗНС,
Националния съвет на Отечествения фронт,
Народното събрание, Държавния съвет,
Министерския съвет на Народна република България
в зала „Универсиада“

23 ноември 1972 година

Уважаеми другари и другарки,
Граждани и гражданки,
Скъпи съотечественици,

Както ви е известно, през миналата седмица, от 13 до 18 ноември, по покана на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз, Президиума на Върховния съвет на СССР и Министерския съвет на СССР наша партийно-правителствена делегация беше на официално приятелско посещение в Съветския съюз. След завръщането ни Политбюро изслуша информация за посещението и сметна за целесъобразно да се свика настоящото открито съвместно заседание на Централния комитет на Българската комунистическа партия, Управителния съвет на Българския земеделски народен съюз, Националния съвет на Отечествения фронт, Народното събрание, Държавния съвет и Министерския съвет на Народна република България и менатовари да направя отчет за резултатите от посещението на партийно-правителствената делегация на На-

родна република България в Съюза на съветските социалистически републики.

Въпросът за състоянието на отношенията между България и великата съветска страна е въпрос, който кръвно засяга и интересува целия български народ. Връзките между нашите страни не са обикновени връзки между две държави, които поддържат нормални дипломатически отношения, обменят си ноти, обсъждат от време на време на различни равнища състоянието на своите двустранни отношения и на международното положение. Българо-съветските отношения не са международни отношения в обикновения смисъл на това понятие. Въпреки че и в този случай става дума за отношения между две суверенни държави, българо-съветската дружба и сътрудничество са фактор на нашето вътрешно развитие, с тях най-тясно и най-пряко са свързани успешното изграждане и разцветът на социалистическа България, благосъстоянието и щастието на всеки български гражданин, днешният и утрешният ден на българския народ.

Единственият пълновластен стопанин и господар на нашата Родина е народът, а българо-съветската дружба е кръвно дело, съдба на българския народ. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*) Затова, ако в нашата страна има дела, които не могат да бъдат поверени само на отделни органи и организации, колкото и компетентни, колкото и отговорни и високостоящи да са те; ако има дела, чиято съдба винаги трябва да се намира под контрола на народа, в ръцете на народа, едно от тези големи дела е тя, нашата братска и свещена българо-съветска дружба. (*Бурни, продължителни ръкопляскания и възгласи: „Вечна дружба!“.*)

Именно поради това ние решихме да свикаме това широко заседание, за да информираме за нашето посещение и вас, и целия наш народ. Щастлив съм, че на мен се падна високата чест да разкажа накратко за посещението на нашата партийно-правителствена делегация в Съветския съюз, за братските чувства на съветските хора към нашата Родина и нашия народ, за разговорите и преговорите, които водихме с партийното и държавното ръководство на Съветския съюз, за широките, светли перспективи пред нашата дружба и сътрудничество и следователно — пред България.

Другарки и другари,

Печатът, радиото и телевизията информираха редовно и нашироко нашия народ за хода на посещението, за преговорите с партийно-правителствената делегация на Съветския съюз. Известна ви е нашата чудесна среща с преподавателите и студентите от Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“, осведомени сте за нашето посещение в Съветска Грузия, за срещите и разговорите с грузинското ръководство, с колектива на авиационния завод „Георги Димитров“ и преподавателите и студентите на Грузинския селскостопански институт. Подробна информация беше дадена за посещението ни в завода за малолитражни автомобили „Ленински Комсомол“ в Москва и за вълнуващия митинг-среща с многохилядния колектив на този завод.

Разбира се, печатното слово трудно може да предаде тази ярка манифестация на сърдечност, топлина, дружба, братско доверие и обич, на която ние бяхме щастливи очевидци. Както сами разбирате, аз нямам претенции да се състезавам с печата, радиото и телевизията. Въпреки това обаче чувствавам се задължен да кажа няколко думи за големите чувства, които ни изпълваха по време на нашето посещение и които ни изпълват и досега.

Ние, българите, винаги се вълнуваме, когато стъпваме на съветска земя. Това е, ако може така да се каже, наследствено вълнение. То е в кръвта ни още от ония незапомнени времена, когато нашите далечни прадеди са се отправяли към Русия пеша, за да търсят помощ и подкрепа от Дядо Иван. Това вълнение е родствено на вълнението на нашите пролетарски революционери, които — със смъртни присъди над главите си — пресичаха нелегално границите на България и минаваха през участъците и затворите на буржоазна Европа, за да се доберат до свещената съветска земя.

Да види Съветския съюз, да зърне Москва, да застане на Червения площад пред Мавзолея на Ленин и да чуе как часовникът на Кремъл отмерва неумолимия ход на човешката история — кой от нас, българските комунисти и комсомолци, не е мечтал за това преживяване, за това щастие през годините на борбата, кой от нас не мечтае за това и днес? (*Бурни ръкопляскания.*)

Ние, членовете на партийно-правителствената деле-

гация, не сме от хората, които рядко стъпват на съветска земя. Но и ние се вълнувахме — вълнувахме се от предстоящите срещи със съветската земя, с партийните и държавните ръководители на великия Съветски съюз, със съветските хора, с близки приятели и верни другари.

Ние познаваме гостоприемството на шедрата руска душа, известно ни е и пословичното гостоприемство на древна Грузия. Ние отивахме в Москва и в Тбилиси като братя и знаехме, че ще бъдем посрещнати и приети по братски. Ние мислехме, че нищо не може да ни изненада. Но още при слизането ни от самолета и срещата ни със съветските ръководители и след това, когато колоната от коли навлезе между шпалира от московчани по безкрайния Ленински проспект, ние разбрахме, че започва една невиджана ярка манифестация на дружбата, единството, доверието и обичта между два братски народа. Ние отговаряхме на приветствията и сърцата ни се изпълваха с гордост за нашата родна Българска комунистическа партия и нашия народ, които с дълголетните си борби със своя непоколебим интернационализъм, със своята непреклонна ярност към Съветския съюз и великото комунистическо дело бяха заслужили най-високата награда под това небе: доверието и обичта на съветските хора. (*Бурни, продължителни ръкопляскания и възторжени възглеси: „КПСС.—БКП!“ и „Вечна дружба!“*.)

Така започна нашето посещение, така премина то и в дъждовните и снежните московски дни, и в слънчева Грузия, така завърши — със сърдечното изпращане от московчани и с братската прегръдка на аерогарата, преди да отлетим за България.

Другари,

От публикуваното съвместно българо-съветско комюнике за посещението на партийно-правителствената делегация на Народна република България в Съветския съюз вие вече знаете какви въпроси бяха разисквани и какви са резултатите от нашите разговори и преговори. Позволете ми само накратко да се спра на някои от основните аспекти на българо-съветските отношения на сегашния етап и на положението в света.

Преди всичко искам да подчертая още веднъж необикновено важното обстоятелство, че между Централния

комитет на Българската комунистическа партия и Централния комитет на КПСС, както и между държавните ръководства на Народна република България и Съветския съюз не съществува нито един въпрос, по който няма пълно единство на гледищата — и не само по големите въпроси, но и по малките. Не само в общи линии, но и в най-дребните подробности, в най-тънките нюанси. Сложно е времето, в което живеем; много и най-различни са тенденциите на развитието; в различни възли се сплитат стремежите и подбудите на държави, партии, правителства, течения. Но въпреки цялата сложност на класовите, обществено-политическите и между държавните отношения в съвременния свят — картината на света за нас е ясна, защото ние разглеждаме света от позициите на марксизма-ленинизма, от позициите на пролетарския интернационализъм, на мира и човешкия прогрес.

Класово-партийният научен подход към явленията и единството на нашите интереси, цели и задачи — ето обяснението на това пълно единство, единодушие и единодействие по всички въпроси, което е така характерно за България и Съветския съюз и което и при сегашното посещение отново беше манифестирано ясно и недвусмислено. (*Бурни ръкопляскания.*)

На вечерята, дадена от Централния комитет на КПСС, Президиума на Върховния съвет и правителството на Съветския съюз в чест на нашата делегация, генералният секретар на ЦК на КПСС, големият приятел на българския народ другарят Леонид Илич Брежнев, като отбеляза, че нашите две страни имат една обща цел и завинаги са свързали съдбата си с делото на Ленин, с делото на социализма, заяви: „Дружбата между Съветския съюз и социалистическа България е кристално чиста и нищо не може да я помрачи.“ (*Бурни, нестихващи ръкопляскания и възторжени възглasi:* „Вечна дружба!“, „Вечна и нерушима!“.)

И по-нататък другарят Брежнев каза: „Развивайки всестранните връзки между СССР и България, ние винаги се съобразяваме с общите интереси на социалистическите страни. Нашите приятели в братските страни, нашите братя по класа в целия свят имат основание да кажат добри думи за българските и съветските комунисти, за нашата вяроност към интернационалния дълг, за

всичко, което правим за укрепване на позициите на световния социализъм, за заздравяване на световния мир.“

Към тези думи, към тази точна характеристика, далена от другаря Брежнев, няма какво повече да се добави. Наистина българо-съветската дружба е кристално чиста и нищо не може да я помрачи. И свята истина е, че верността на Съветския съюз и България към принципите на социалистическия интернационализъм позволява на нашите страни да съчетават органично своите национални и интернационални интереси; че всичко, което е принос за укрепване на българо-съветската дружба и сътрудничество, е същевременно принос и за укрепване на световния социализъм и на мира в света. Затова ние, българите, с открито сърце се радваме на грандиозните успехи на Съветския съюз. Затова съветските хора се радват на нашите успехи в изграждането на социалистическото общество. Затова трудещите се от другите социалистически страни и комунистите и прогресивните хора от целия свят посрещат като свой собствен успех всеки нов успех на Съветския съюз и на България.

Ние, българите, сме щастливи, че Българската комунистическа партия още от първия ден на свободата поведе България по проверки и изпитан път на Съветския съюз, в тясно и нерушимо единство с Комунистическата партия на Съветския съюз и със съветския народ. *(Бурни ръкопляскания.)*

Изграждането на новото общество е сложен и труден процес. Трябваше да преодоляваме съпротивата за свалената от власт буржоазна класа. Трябваше да изграждаме социалистическо селско стопанство и да поставяме живота в българското село на съвършено нови основи. Трябваше да създаваме социалистическа промишленост в една страна, изостанала в своето развитие с цяла епоха. Трябваше да проведем огромна идеологическа работа; да издигнем просветното и културното равнище на широките народни маси; да възпитаваме народа в комунистически дух; да внедряваме нов, комунистически морал, нови, комунистически норми на поведение, ново отношение към труда, към обществената собственост, към човека.

Много трудности трябваше да преодолеем, за да стигнем дотук, да изградим съвременна България. И ако ние успешно преодоляхме тези трудности и изпитания; ако

в своя път не се люшкахме и не залитахме встрани; ако съумяхме да избегнем сътресенията, които преживяха някои други социалистически страни, основната причина за това е обстоятелството, че ние избрахме пътя на Съветския съюз, ръководехме се от основните принципи на социалистическото строителство в Съветския съюз, черпехме от световноисторическия опит на съветските народи и без колебание, уверено и твърдо вървахме при всички обстоятелства рамо до рамо и сърце до сърце с нашите съветски другари и братя. (*Бурни, продължителни ръкопляскания и възгласи: „КПСС—БКП!“ и „Привет на съветските народи!“*.)

Отношенията между БКП и партията на Ленин, между Съветския съюз и социалистическа България винаги са били братски. След историческия Априлски пленум на Централния комитет Българската комунистическа партия пое решителен курс на все по-тясно и все по-пълно сближение на България със Съветския съюз в областта на идеологическия и общественно-политическия живот, на икономиката, науката, културата, отбраната, във всички области на живота. Този априлски курс на нашата партия, който ние провеждаме последователно и неотклонно, превърна българо-съветската дружба от мечта и стремеж на българския народ в реална и конкретна развиваща се действителност, във велика материална сила на нашето развитие.

Днес както никога досега между България и Съветския съюз съществуват постоянни и най-тесни делови, другарски и приятелски връзки на всички равнища — между ръководствата на партиите и държавите, между отделните министерства и ведомства, между съветските области и българските окръзи, между научните и културните институти, между ръководствата на обществените организации и творческите съюзи.

Милиони хора в нашите страни поддържат помежду си близки приятелски връзки. Това е едно ново явление, което има неограничено значение за нашата дружба и дълбоко ни радва. Защото голямата дружба между държавите и народите се ражда върху основата на общността на техните интереси, цели и задачи, но тя става наистина дълбока и непоклонима, когато се превърне в лична дружба и сърдечно приятелство между техните граждани — като се почне от партийните и държавните ръ-

ководства и се стигне до туриста, който прекосява земята на дружеската страна, и случайните срещи се превръщат в трайни връзки и добри приятелства.

Животът, другарки и другари, опитът на народа, личният опит на всеки един от нас непрекъснато потвърждават правилността на думите на великия Георги Димитров, че за нашия народ дружбата със Съветския съюз е необходима като слънцето и въздуха.

Да вземем икономиката, основата на основите на страната. Както е известно, през годините на народната власт с помощта на Съветския съюз, по съветски планове, при непосредственото участие на съветски учени, инженери, специалисти у нас бяха изградени повече от 180 крупни завода и други предприятия, които днес заемат водещо място в социалистическата промишленост на България. Какво са за нас, за нашето икономическо развитие, за превръщането ни в съвременна индустриална държава тези предприятия, какво щеше да представлява България, ако ги нямаше тези богати плодове на българо-съветската дружба — за това красноречиво говорят цифрите. А цифрите говорят, че изградените с помощта на Съветския съюз заводи днес произвеждат около 95 на сто от цялата продукция на черни метали, 80 на сто от продукцията на нефтопреработвателната и химическата промишленост, 60 на сто от електроенергията и така нататък, и така нататък.

Миналата година Десетият конгрес на партията утвърди Директивите за шестата петилетка. Шестият петилетен план е смел и напрегнат план за социално-икономическото развитие на страната. Но този план е напълно реален и ще бъде изпълнен, защото е обвързан с плановете на другите страни — членки на Съвета за икономическа взаимопомощ, и преди всичко — защото е обвързан с плановете на Съветския съюз и се опира на подкрепата на Съветския съюз. С помощта на Съветския съюз през шестата петилетка ние ще изградим около 150 предприятия и обекта, между които такива грандиозни и решаващи обекти като атомната електроцентрала при Козлодуй, Девненския промишлен комплекс, разширението на Металургичния комбинат в Кремиковци и други.

За съжаление нашият талантлив и трудолюбив народ разполага с твърде ограничени природни ресурси за

разгръщане на промишлеността. Чудесна е нашата земя, пълна е с природни хубости. Ние я обичаме като своя родна майка за нейната прелест, за нейните планини и долини, за нейните плодородни ниви и градини. Но като че ли нашата земя е извадила всички свои богатства на повърхността, под слънцето. И нейните недра или са останали бедни, или крият своите богатства така дълбоко, че все още са недостъпни за нас. А без природни богатства, без полезни изкопаеми, без суровинна база трудно може да се изгражда голяма промишленост, трудно може да се мисли за народно благосъстояние.

Съветският съюз и тук ни се притече на помощ — и в разкриването на нашите собствени подземни богатства, и в доставянето на суровини за нашата развиваща се с бързи темпове промишленост.

За какво развитие на голямата химия например можеше да става дума през шестата и следващите петилетки, ако съветското партийно и държавно ръководство не беше ни се притекло на помощ и не бяхме подписали споразуменията, по силата на които през 1975 година ние ще получаваме от Съветския съюз 3 милиарда кубически метра природен газ, повече от 10 милиона тона нефт!

Или да вземем електроенергията, която ще ни бъде доставена от Съветския съюз. Какво представлява цифрата 4 милиарда киловатчаса електроенергия, която ще се влее в България през 1975 година, можем да си представим, като напомним, че годишното производство на електроенергия у нас през 1939 година е било 266 милиона киловатчаса, или 15 пъти по-малко от това, което ще получаваме по далекопровода от братската съветска страна.

Но значението на българо-съветското сътрудничество за развитието на икономиката на България не се изчерпва и с това. България е малка страна. Дори да имаше всичко необходимо, каква промишленост можеше да развива тя, ако изхождаше само от собствените си нужди и потребности? Времето на самозадоволяването, на занаятчийското производство, на малките примитивни индустриални предприятия отдавна отмина. Каква щеше да бъде днес нашата промишленост, ако не беше Съветският съюз, ако не съществуваше социалистическата общност, ако не съществуваше Съветът за икономическа взаимопомощ? В България внедряването на научно-

техническият прогрес и постигането на високи технико-икономически показатели в промишлеността е възможно само при широко международно разделение на труда, при специализация и коопериране на производството, в условията на развиващата се и задълбочаваща се социалистическа интеграция.

Израз на тази основна закономерност е стокообменът между България и другите социалистически страни. Прямата връзка между развитието на промишлеността и нарастването на стокообмена ясно личи в увеличаването на българо-съветския стокообмен. Докато през 1950 година, когато нашата индустрия едва започваше да се заражда, той е възлизал на 150 милиона рубли, през 1971 година той вече надхвърля 2 милиарда рубли. Като към стокообмена със Съветския съюз се прибави и стокообменът с другите социалистически страни, ще се види, че едно от основните условия за изграждане на съвременна промишленост в България е била възможността да участвуваме в международното разделение на труда и да произвеждаме индустриални произведения не само за свои вътрешни нужди и не главно за вътрешни нужди, а за нуждите на целия огромен социалистически пазар.

Но ако досега, на досегашния етап от развитието на България като индустриална държава, ние се нуждаем от широкия пазар на социалистическия свят, през етапа, в който навлизаме, социалистическата икономическа интеграция в рамките на Съвета за икономическа взаимопомощ и преди всичко интеграцията със Съветския съюз стават условие, без което ние не можем да направим нито една крачка напред.

Така самият живот налага още по-тясно свързване на България със Съветския съюз, със страните от социалистическата общност.

Другари,

По време на посещението на българската партийно-правителствена делегация в Съветския съюз и преговорите със съветската партийно-правителствена делегация ние взаимно се информирахме за хода на изпълнението на решенията на Двадесет и четвъртия конгрес на КПСС и Десетия конгрес на БКП. Ние разгледахме актуалните въпроси за по-нататъшното задълбочаване на българо-съветското сътрудничество и за повишаване на

неговата активност с оглед по-бързото решаване на задачите на социалистическото и комунистическото строителство и укрепването на световната социалистическа система. Ние подчертахме голямото значение на взаимното проучване на опита в строителството на комунизма и социализма и се споразумяхме и занапред активно да разменяме пълна информация от политически, икономически и научен характер в интерес на творческото използване на взаимния опит в конкретните условия на двете страни. Ние се договорихме да развиваме по-нататък контактите и връзките на планова основа по всички линии и на всички равнища. Двете делегации отбелязаха, че съществуват добри възможности за още по-широко използване в практиката на нови форми и методи на стопанските връзки между България и СССР, по-специално — на съвместно участие в изграждането на нови производствени мощности и промишлени предприятия. Беше постигнато съгласие за разработването на конкретни мерки по въпросите, свързани с по-тясното взаимодействие между националните стопанства на България и Съветския съюз; за решаване със съвместни усилия на редица особено важни народностопански проблеми; за усъвършенствуване на механизма на практическото използване на постиженията на науката и техниката; за по-нататъшно развитие на кооперирането в производството и създаване на специализирани предприятия въз основа на разделяне на производствените програми. Особено внимание ние обърнахме на необходимостта от координиране на народностопанските планове за 1976—1980 година, както и за съгласуване на основните насоки в нашето сътрудничество за по-продължителен период от време. Ние се информирахме взаимно за извършената работа по осъществяване на Комплексната програма за социалистическа икономическа интеграция и още веднъж изразихме своето твърдо намерение последователно да я претворяваме в живота.

Двете делегации разгледаха също така състоянието и задачите на нашата работа и сътрудничество в областта на идеологията и науката и се договориха да укрепват всестраниното сътрудничество между научноизследователските институти и учреждения, между средствата за масова информация; да разменят опит в областта на идеологическата работа; съвместно да разработват

актуални въпроси на марксистко-ленинската теория и на борбата против различните форми на антикомунизъм и антисоциалистическа пропаганда.

Партийно-правителствените делегации на Народна република България и Съветския съюз констатираха, че развитието на международните събития изцяло потвърждава правилността на изводите на Московското съвещание на комунистическите и работническите партии от 1969 година, и отново оцениха голямото практическо значение на програмата за антиимпериалистическа борба, приета на съвещанието. Делегациите изразиха твърдата решимост на Комунистическата партия на Съветския съюз и на Българската комунистическа партия и занаяпред последователно и настойчиво да водят борба за единство и сплотеност на международното комунистическо движение, против всякакви прояви на национализъм, ревизионизъм и опортюнизъм, за единодействие на всички антиимпериалистически сили в наше време.

Другарки и другари,

Един от първите актове на победилата Октомврийска социалистическа революция беше Декретът за мира. През изминалите 55 години външната политика на съветската държава винаги се е ръководила от принципите, развити и формулирани от великия вожд на Болшевишката партия и основател на съветската държава Владимир Илич Ленин. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Историята на човечеството през тези години недвусмислено показва, че всеки, който не желае да се съобразява с добрата воля на съветския народ и се опитва да тръгне с меч в ръка против Съветския съюз, заплаща с поражение и разгром. Много време трябваше да мине и след разгрома на фашистките нашественици, докато господстващите класи и управляващите кръгове в капиталистическите страни се убедят, че със Съветския съюз от позиция на силата не може да се разговаря (*бурни ръкопляскания*), че ленинският принцип на мирно съвместно съществуване между държавите с различен обществен строй е единствената разумна алтернатива и за самите тях, единствената приемлива основа на междудържавните отношения в епохата на прехода на човечеството от капитализма към комунизма. Но това

трябваше да стане, не можеше да не стане. И реализмът в международните отношения започна да надделява над болните амбиции на стария свят да смаже с военна сила комунизма и да върне назад колелото на историята.

Когато генералният секретар на ЦК на КПСС Леонид Брежнев изложи в отчетния доклад на Централния комитет пред Двадесет и четвъртия конгрес на великата ленинска партия широката програма на борбата за мир в света, нашата партия оцени нейното историческо значение и я прие като своя собствена програма.

Мирната програма на КПСС е ленинска външнополитическа програма в условията на нашата съвременност. Тя стана знаме на човечеството в борбата за мир, разбирателство, сътрудничество. Въз основа на нея Съветският съюз и другите страни от социалистическата общност разгърнаха широка и най-активна външнополитическа дейност. Благодарение на мъдрата и последователна политика на Съветския съюз и нашите страни в Европа и в света се очертаха дълбоки тенденции към разведряване на международния климат, бяха постигнати сериозни успехи в подобряване на отношенията между държавите.

Позволете ми, другари, да не се спирам подробно на развитието на събитията през последните години. Основните и големи факти са известни на всички. Искам само накратко да спомена сключването на договорите между Германската федерална република и Съветския съюз, ГФР и Полша, четиристранното споразумение за Западен Берлин, развитието на взаимоотношенията между Германската демократична република и Германската федерална република, споразуменията между Съветския съюз и Франция, подписани по време на посещението на другаря Брежнев в Париж, споразуменията между Съветския съюз и Съединените американски щати, постигнати по време на посещението на президента на САЩ Ричард Никсън в Москва, конкретните положителни стъпки към свикване на общоевропейска конференция за мир и сигурност в Европа.

Без да забравяме, че на Индокитайския полуостров войната още продължава и агресорът сее смърт и разрушение във Виетнам; без да забравяме опасното положение в Близкия Изток, създавано от нежеланието на

агресора да се оттегли от окупираните арабски територии и от активните провокационни действия срещу съседните арабски страни; без да забравяме за опитите на империалистите да се вмесват във вътрешните работи на редица страни и народи, ние можем с удовлетворение да констатираме, че днес светът се развива под знака на политическите промени в междудържавните отношения, че стремежът към мир и мирно сътрудничество все повече взема връх над усилията на реакционните кръгове да върнат света назад, към годините на „студената война“, към войните и заплахите с война.

Това развитие на международното положение осигурява на социалистическите страни най-благоприятни условия за изграждане на социализма и комунизма, за повишаване на тяхната икономическа мощ, за издигане на материалното и културното равнище на трудовите хора.

Към какво се стремеше Съветският съюз от победата на Великата октомврийска социалистическа революция, към какво се стремяхме ние, възникналите в резултат на съветските победи социалистически страни? Нашата задача беше да избегнем войната и разрушенията, да осигурим нормални мирни условия за социалистическото изграждане, да водим борбата за победата на комунизма в областта на идеологията и политиката, на икономиката и културата, да докажем великите преимущества на социалистическия строй в условията на мирното съревнование между двете системи.

Скоро ще станат 27 години, откакто Европа живее в мир, а през последните години политиката на мир и сътрудничество завоюва такива големи успехи, че ние имаме основание да гледаме с оптимизъм на утрешния ден. А това, другарки и другари, е голяма наша победа, това е велико тържество на ленинската външна политика, на външнополитическите усилия на социалистическите страни и преди всичко — на Съветския съюз, на неговата Комунистическа партия, на Централния комитет на КПСС, на генералния секретар на ЦК на КПСС другаря Леонид Илич Брежнев, с чието име и дейност днес светът съвършено справедливо свързва мирната програма на Съветския съюз, активната и целенасочена дейност на партийните и държавните органи на Съветския съюз, успехите на борбата за мир, сигурност, прог-

рес. *(Бурни, продължителни ръкопляскания и възгласи: „Братски привет на КПСС!“, „КПСС--БКП!“.)*

Българската комунистическа партия и Народна република България изцяло подкрепят външнополитическата програма и международната дейност на КПСС и съветската държава. Програма и дейност, пронизани от присъщия на Съветския съюз класово-интернационалистически подход към явленията и тенденциите в развитието на света.

Нашата партия и нашето правителство от своя страна също така правят всичко, което е по силите им, за да съдействуват за задълбочаване на процеса на отслабване на международното напрежение.

Особено значение ние придаваме на развитието на добросъседските отношения на Балканите като район, в центъра на който е разположена нашата страна, район, неотделима част от европейския континент. Нашите добронамерени стъпки и инициативи са добре известни и аз няма да се спирам на тях.

Искам само да подчертая, че въпреки някои тревожни действия на НАТО общият благоприятен климат, настъпил в Европа, се установи и на Балканите. И да подчертая оня пасаж от съвместното комюнике, в който е записано, че делегацията на Съюза на съветските социалистически републики дара „висока оценка на конструктивната миролюбива политика на Народна република България в този район“. *(Бурни ръкопляскания.)*

Нашата страна ще продължава и занапред да прави всичко, което е по силите и възможностите ѝ, за запазване на мира, за укрепване на доверието и развитие на сътрудничеството между страните и народите на Балканския полуостров, в Европа и в света.

А възможностите на Народна република България на международната арена днес не са малки. Тясното сътрудничество с нашия верен съюзник — Българския земеделски народен съюз, сплотеността на широките народни маси в Отечествения фронт, всенародната подкрепа, с която се ползва политиката на Българската комунистическа партия и правителството, издигнаха международния авторитет на нашата Родина на голяма висота. Като неотделима част от семейството на страните от социалистическата общност социалистическа България е известна на света със своя непоколебим интернационализъм, със

своята непримиримост към империалистическия диктат, с подкрепата, която дава на борещите се за свобода и независимост народи, със своята неуморна дейност за укрепване на единството и сплотеността на социалистическите страни, за едinodeйствие на всички революционни, демократични, антиимпериалистически сили. В това са силата и тежестта на България в съвременния свят и тази наша сила ние и занапред ще използваме в интерес на мира и сътрудничеството между държавите и народите, в интерес на човешкия прогрес. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Другари,

Посещението на партийно-правителствената делегация на Народна република България в Съветския съюз, разговорите и преговорите с партийно-правителствената делегация на Съветския съюз, срещите и разговорите със съветските партийни и държавни ръководни дейци, учени, работници, студенти, граждани, всеобщата сърдечност и приятелство, с които беше обкръжена нашата делегация от стъпването на съветска земя до излитането ѝ за България, бяха нова ярка манифестация на братската дружба и нерушимото единство между Българската комунистическа партия и Комунистическата партия на Съветския съюз, на интернационализма на съветския народ, на истинските братски чувства, които по велика древна традиция свързват народите на България и Съветския съюз. *(Бурни ръкопляскания)*

И ние можем определено и с голямо задоволство да констатираме, че посещението на партийно-правителствената делегация на Народна република България в Съветския съюз и резултатите от разговорите и преговорите с партийно-правителствената делегация на Съветския съюз откриват нови широки пътища пред българо-съветската дружба и сътрудничество и пред България. *(Бурни ръкопляскания.)*

С чувство на благодарност и гордост ние посрещаме високата оценка на съветската партийно-правителствена делегация на успехите на нашия народ, който, както се подчертава в комуникето, „под ръководството на БКП превърна своята страна в съвременна индустриално-аграрна държава, постигна високо равнище в развитието на науката, изкуството и културата и сега успешно прет-

ворява в живо дело решенията на Десетия конгрес, насочени към изграждане на развито социалистическо общество в България“.

„Историческите постижения на братския български народ — отбелязва съветската делегация, — последователната борба на Народна република България за мир и международна сигурност са убедително потвърждение на правилността на политическия курс на Българската комунистическа партия.“ *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Добрите думи на приятелите за дейността и постиженията на нашата партия и нашия народ винаги са ни радвали. Но сега нашата радост е особено голяма, защото тази висока оценка се дава от Комунистическата партия на Съветския съюз и от великата страна на Ленин — челния отряд на света, по който ние, българските комунисти, и целият наш народ винаги сме се стремили да се равняваме в общия строй на борците за делото на комунизма в света. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Българският народ се гордее със своята нерушима дружба със съветския народ. Българските комунисти и българският народ се гордеят, че партията и народът, които извършиха Октомврийската революция и направиха първия голям пробив към широките хоризонти на комунистическото бъдеще на човечеството, първи изградиха социалистическото общество на земята; първи съумяха да създадат велик съюз на свободните и равноправни братски републики и да дадат пример на цялото човечество, разкъсвано от национални конфликти, войни и междубособици; партията и народът, които преградиха пътя на тръгналия да завладява света зверски хитлерофашизъм, разгромиха го с цената на огромни жертви и дадоха могъщ тласък на освободителното движение по цялата планета; партията и народът, които са уникален пример на пролетарски интернационализъм, на шедрост към другите народи, на опора, подкрепа и надежда за борещите се народи — тази велика партия и този велик народ ни дават своята братска дружба, своето доверие и обич, своето признание. *(Всички стават прави. Бурни, нестихващи ръкопляскания. Мощно „Ура“ и възторжени възгласи: „Вечна дружба!“, „КПСС—БКП!“, „С БКП — напред!“.)*

С дълбоко възлнение ние приемаме тази братска дружба и обич и се кълнем да бъдем винаги достойни да се наричаме другари и съратници, братя и сестри на съветските комунисти, на съветските хора! (*Бурни, продължителни ръкопляскания, възгласи: „Винаги верни на КПСС!“.*)

Да живее великият Съюз на съветските социалистически републики — знаменосецът на прогресивното човечество! (*Бурни, продължителни ръкопляскания, възгласи: „Привет на съветските народи!“, „КПСС—БКП!“, „Вечна дружба!“, „Ура!“.*)

Да живее Комунистическата партия на Съветския съюз — челният отряд на международното комунистическо движение! (*Много бурни ръкопляскания и нестихващи възгласи: „КПСС—КПСС!“, „КПСС—БКП!“.*)

Да живее Българската комунистическа партия — неотделима част от международното комунистическо движение, вдъхновител, организатор и ръководител на нашия поход към бъдещето! (*Мощно „Ура!“, нестихващи овации, спонтанни възгласи: „С БКП — напред!“, „Винаги верни на партията!“, „БКП—БКП!“.*)

Да живее нашето мило Отечество — Народна република България! (*„Ура!“, Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Да живее, да крепне, да се задълбочава и разширява от ден на ден животворната братска и нерушима, кристално чиста дружба между българския и съветския народ! (*Бурни, продължителни ръкопляскания. Възторжени възгласи: „Вечна дружба!“, „Ура!“.*)

Да живее комунизмът! (*Възторжено „Ура!“, нестихваща буря от ръкопляскания, спонтанни възгласи: „Вечна дружба!“, „КПСС—БКП!“.*)

ПРЕТВОРЯВАНЕТО В ЖИВОТА НА ПАРТИЙНАТА ПОЛИТИКА ЗА ПОВИШАВАНЕ ЖИЗНЕНОТО РАВНИЩЕ — ДЕЛО НА ЦЕЛИЯ НАРОД

Из доклада „За последователно изпълнение
решенията на Десетия конгрес на Българската
комунистическа партия за повишаване
жизненото равнище на народа“
пред пленума на ЦК на БКП

11 декември 1972 година

Другари,

Осъществяването на широката програма за социални мероприятия, която ще обсъди и приеме сегашният пленум на ЦК на БКП, е немислимо без масовото участие на трудещите се от града и селото.

На всички етапи на социалистическото строителство нашата партия е придавала огромно значение на творчеството и съзидателния труд на милионите. Десетият конгрес отново потвърди този неотклонен курс на партията, като подчерта, че все по-широкото участие на трудещите се в стопанското и културното строителство и управлението на страната е обективна закономерност при изграждането на развито социалистическо общество.

Проблемите, които обсъждаме днес, засягат живота, интересите и съдбата на милионите труженици на социализма и осъществяването им следва да стане лично дело на всеки от тях. За това трябва да се мобилизират всички сили на нацията, и то така, че *всеки работник, всеки кооператор, всеки служещ да стане активен, съзнателен борец за осъществяване решенията на настоящия пленум.*

Съществуват ли условия за такава всеобща мобилизация за изпълнение политиката на партията, за подобряване живота на хората? Да! Съществуват.

Първо — това са характерът и съдържанието на мероприятията, които ние обсъждаме. Те отразяват най-широките интереси на трудещите се и отговарят на техните стремежи. Никой няма да пожали сили да работи по-добре, по-производително, за да почувствува по-осезателно благотворното влияние на решенията, които ще приеме настоящият пленум.

Второ — това е всенародното движение за предсрочно изпълнение и преизпълнение на плана за шестата петилетка, което е обективна предпоставка, позволяваща ЦК на БКП да пристъпи към практическо осъществяване на комплексния подход при повишаване жизнено-то равнище на народа.

Трето — това са новата Конституция, повишаването ролята на профсъюзите, по-нататъшното развитие на ОФ, издигането ролята на колективните органи на управление на производството, развитието на държавно-общественото начало, новата система на материално и морално стимулиране. Изброените обстоятелства разширяват сферата на творческа изява на масите и създават благоприятна почва за идеите на партията, които все по-бързо завладяват народа ни и се превръщат в материална сила на нашето развитие.

За да може Програмата на партията за повишаване жизненото равнище на трудещите се още по-непосредствено да се свърже с ежедневната работа и с усилията на работническата класа, кооператорите и служещите, следва да доведем докрай процеса за *повишаване ролята на трудовия колектив в социалистическото общество* — друг голям, принципен въпрос, въпрос на нашето движение напред към комунизма.

В тази насока през настоящата година по партийна, профсъюзна, стопанска и административна линия е направено немалко. Но то е все още начало на онова голямо преустройство, което животът изисква.

На какво трябва да се обърне особено внимание сега, за да се издигне ролята на трудовите колективи до нивото на задачите, които ще постави настоящият пленум?

Първо — необходимо е най-пълно да се развият основните функции на трудовия колектив.

Главната функция на трудовия колектив е ефективното изпълнение на производствените задачи и непрекъснатото подобряване организацията на трудовата дейност на основата на здрава самодисциплина. В своята трудова дейност колективът трябва да се ръководи преди всичко от интересите на обществото и да се стреми да дава максимален принос за социално-икономическия прогрес, за бързото повишаване производителността на труда.

Първостепенното значение на *трудова функция на колектива се обуславя* от факта, че само чрез изпълнение на производствените задачи могат да се разширяват възможностите за повишаване на материалното благосъстояние, а, от друга страна, чрез творческото си участие в трудовата дейност хората се развиват всеотдайно като членове на социалистическото общество.

Другите съществени функции на колектива са *социалните и възпитателните*. Те трябва да насочват към усъвършенстване на отношенията в самия колектив; укрепването му като единно трудово семейство; създаване на психологически климат за истинска дружба и другарство; възпитание на човека-творец, на човека с комунистическа нравственост и морал. От друга страна, чрез подобряване условията на труда и битата на работниците, чрез повишаване на професионалната и общата им култура се увеличава приносът на всеки човек в колектива.

Второ. Във връзка с по-нататъшното повишаване ролята на трудовите колективи *трябва непрекъснато да се грижим за тяхното развитие и усъвършенстване*. Тук има много въпроси за разрешаване. Ще се спра само на някои от тях:

а) партийните, държавните, профсъюзните и стопанските органи трябва правилно да регулират вътрешно-колективните отношения. Връзките между хората в колектива са обусловени от технологията на производството, от нормирането на труда и системата на стимулиране, от плановете задачи, от резултатите на работата, от административните инструкции и вътрешните правила, от работата на партийните, профсъюзните и комсомолските организации. Освен това в колектива съществуват идейно-нравствени, социално-психологически и други отношения.

Излишно е да се доказва, че състоянието на колек-

тива, психологическите отношения в него ще бъдат подобри там, където работата е организирана прецизно, без провали, където съществуват научнообосновани трудови норми, където вътрешните разпоредби са съставени и се прилагат правилно. При недостатъци в организацията на производството и труда не може да има здрав колектив, а само напрежение и недоволство, което се отразява отрицателно върху психологическите отношения между хората и върху целия колектив.

Всичко това показва, че ако искаме да развиваме, укрепваме и повишаваме ролята на трудовия колектив, трябва непрекъснато да се грижим за укрепване и подобряване на вътрешните връзки в самия колектив;

б) днес животът на трудовите колективи в голяма степен се обуславя от изискванията на научно-техническия прогрес. Усъвършенствването на техниката, внедряването на автоматизирани системи на управление на производството (АСУП), усъвършенствването на технологията влияят върху формирането на работника и върху характера на труда на отделните членове на колектива. Затова по-нататъшното развитие и усъвършенствване на трудовите колективи трябва да върви по линията на осигуряване на *съответствие между нивото на научно-техническия прогрес и организацията и дейността на трудовия колектив.*

Повишаването на техническото ниво, появата на нови професии и специалности поставят работниците в по-добра творческа обстановка, изискват от тях универсални навици и политехническо образование. Работникът сега все повече застава успоредно с процеса на производството, вместо да бъде негов главен агент, както е предвиждал Карл Маркс. Това означава, че при по-нататъшното усъвършенствване на колектива все повече ще се *разширява сферата на действие на колективния труд.* Колективните форми на организация на труда съществуват за обогатяване кръгозора на работниците, повишават взаимната отговорност и значението на колективното мнение при решаване на общите проблеми и подобряване на общия резултат в работата на стопанската организация;

в) изграждането на развито социалистическо общество налага решително *да се подобри квалификационният състав на трудовите колективи и да се повиши образо-*

вателното равнище на работниците. По-рано характерът на производството изискваше от 35 на сто до 57 на сто неквалифицирани работници и от 4 на сто до 8 на сто лица със средно образование. При пълното механизирано производство картината коренно се изменя. То изисква приблизително 20 на сто квалифицирани работници, 40—60 на сто със средно и средно професионално образование и 20—40 на сто специалисти с висше и полувисше образование. Тази тенденция още сега ясно се очертава в отделни заводи и цехове. През следващата петилетка и особено през периода до 1990 година тя ще се прояви навсякъде. Това налага изработването на широка програма за бързо привеждане квалификационния и образователния състав на трудещите се в съответствие с изискванията на научно-техническата революция. Без това не е възможно бързото движение напред;

г) за развитието и усъвършенствването на производствения колектив важно значение има *социалното планиране*. Сегашните планове за социално развитие на колектива са твърде примитивни. Те не осигуряват *комплексен подход* и не регулират правилно онези процеси и фактори, от които зависят зрелостта на трудовия колектив и пълната изява на неговите възможности.

Когато говорим за социално планиране, ние имаме предвид не само социалните планове в държавните стопански обединения, аграрно-промишлените комплекси, държавните индустриални предприятия, трудово-кооперативните земеделски стопанства и други. Необходима е *единна система на социално планиране от горе до долу*. Това означава, че развитието и усъвършенствването на трудовия колектив трябва да бъдат задача не само на низовото планиране, но и обект на *единния държавен план*.

Той трябва да съдържа специален раздел и система от показатели и нормативи, с които да се осигуряват планомерно регулиране, развитие и усъвършенствване както на производствените отношения, взети в тяхното единство, така и на основната клетка на тези отношения — трудовия колектив.

Пълната изява на трудовите колективи и по-нататъшното развитие на творчеството на масите в изпълнение на шестата петилетка е немислимо без *все по-широко разгръщане на всенародното социалистическо съревно-*

вание. По този въпрос имаме обстойни нови разработки. Задачата сега е да се доведе докрай работата по внедряване на новия подход в организацията и ръководството на съревнованието. Във връзка с това е необходимо да се обърне внимание на следните принципни положения:

Първо. Всенародното съревнование да се развива от горе до долу като съставна част на съвкупната система на планиране и планово ръководство. Всички наши планове трябва да се съставят така, че да държат сметка за революционизиращата роля на съревнованието и чрез всички раздели на плана, чрез цялата система от нормативи и показатели да осигуряват условия за неговото развитие. Нещо повече — трябва да се доведе докрай концепцията за съревнованието като *основен фактор за изпълнение на плановете чрез разработка на насрещни планове от милионите трудещи се.*

Това изисква от планиращия орган, от министерства и ДСО още сега, при уточняване на плана за 1973 година, да осигуряват условия за нов подем на всенародното съревнование през 1973 година.

Второ. По-нататъшното развитие на съревнованието следва да става на основата на *широка интеграция между предимствата на социалистическата система, съвременната научно-техническа революция и широкото използване на съвременните методи и средства за управление и ръководство. Главен критерий в развитието на съревнованието трябва да бъде приносът на колектива за повишаване жизненото равнище на народа на основата на бързо повишаване производителността на труда и издигане техническата страна на производството на световно равнище.* В това отношение всеки колектив трябва да има конкретна програма за действие още от 1 януари 1973 година до края на петилетката.

Трето. По-нататъшното развитие на съревнованието и активното участие на трудещите се в социалистическото строителство *изискват час по-скоро да влезе в действие приетата от Политбюро система за морално стимулиране.* Този механизъм за мобилизиране на масите се използва все още половинчато и несвоевременно. Много творчески прояви на работници, кооператори и специалисти остават без своевременна оценка и морална награда. Това спъва размаха на съревнованието. Следва на

широк фронт да се организира използването на духовните стимули и се разработи статут за тяхното цялостно приложение.

Четвърто. Набелязаните мероприятия за увеличаване на доходите, провеждането реформа на заплатите, преминаването към петдневна работна седмица и други изискват от нас да насърчаваме, да популяризираме и широко да разгръщаме *такива общонационални почини като инициативата на софийските предприятия* — за 5 дена да се произведе това, което сега се произвежда за 6 дена; *на габровските предприятия* — да се повиши отговорността на всеки колектив за своя труд пред другите предприятия; *саратовската система, системата на скоростниците и други.* Посочените инициативи трябва да станат база за осъществяване на социалната програма, която днес обсъждаме. Това налага всички ДСО, АПК, ДИП, ТКЗС, ДЗС, строителни, транспортни, търговски и други организации под ръководството на министерствата и със съдействието на партийните, профсъюзните и комсомолските организации да разработят конкретни мероприятия за *широко и комплексно* внедряване на тези инициативи още през 1973 година. Така ще се осигурят реални условия за най-пълно и последователно изпълнение на онези социални мероприятия, които ще приеме настоящият пленум. Нещо повече — ако на основата на тези инициативи чрез насрещните планове за 1973—1974 и 1975 година трудещите се съумееят да разкрият допълнителни резерви, редица от тези мероприятия ще можем да изпълним и по-рано, а някои и в по-голям размер.

Известно е, че тазгодишните насрещни планове разкриха допълнителни източници за увеличаване на националния доход общо за четири години с около 1 милиард лева и на фонд „Потребление“ с около 300 милиона лева. Това са средства извън предвиденото по плана за шестата петилетка. Ако тези резерви бъдат реализирани и увеличени, ние ще можем да отделим повече средства за жилищно строителство, за детски градини и ясли, за пенсии и за заплати. Затова борбата за изпълнение и преизпълнение на насрещните планове от всяко държавно стопанско обединение, аграрно-промишлен комплекс, държавно индустриално предприятие, държавно земеделско стопанство, трудово-кооперативно земеделско

стопанство и други на основата на разгръщането на патриотичните почини е национална повеля и *главен критерий* за приноса на всеки колектив за изпълнението и преизпълнението на социалната програма на партията.

Другари,

Това са въпросите, които исках да поставя на вашето внимание във връзка с практическото изпълнение на решенията на Десетия конгрес и на Програмата на партията за по-нататъшното повишаване на благосъстоянието на нашия трудов народ през шестата петилетка и следващия период.

Както виждате, осъществяването на новия подход в повишаване жизненото равнище на народа е сложен политически, икономически, социален и идеологически проблем. То изисква усилията на цялата партия, на целия народ.

Разработената програма за изпълнение решенията на Десетия партиен конгрес за повишаване жизненото равнище трябва да стане мощно средство за мобилизиране силите на трудещите се от града и селото за по-ефективно водене на икономиката, за по-пълно използване преимуществата на социализма за развитието на производителните сили и непрекъснатото издигане на народното благосъстояние.

Това е тяхна собствена програма. Нейната съдба е преди всичко в техните ръце. Тя може да бъде претворена в живота само с дружните усилия, с труда и уменията, с творческото дръзновение на работническата класа, селяните-кооператори и народната интелигенция, които винаги с готовност са откликвали на всеки призив на Българската комунистическа партия.

Тя трябва да стане собствено дело на Отечествения фронт, Комсомола, профсъюзите, на всички обществени органи и организации, на министерствата и ведомствата, на народните съвети, на държавните стопански обединения, на аграрно-промишлените комплекси, на търговските организации, на научните институти, на всички партийни, държавни и стопански дейци.

Ние сме уверени, че Българският земеделски народен съюз, сдружените земеделци също така ще влягат всички усилия и знания за осъществяване на набеязаните високохуманни и прогресивни социални задачи. Защото

ние дружно се борим за общи цели и велики идеи, за изграждането на социализма, за възхода и могъществото на Родината.

Задачите, поставени на настоящия пленум, могат да бъдат успешно решени само ако с тях се заемат непосредствено партийните органи и организации, комунистите от всички сектори на нашия живот. Няма досега партийно начинание, колкото и сложно и трудно да е то, което да не е било осъществявано, когато начело са вървели партийните органи и организации, когато личен пример са давали партийните членове. И в този случай те именно трябва да бъдат организатори на борбата за повече, по-евтино и по-качествено производство, за повисока производителност на труда, за все по-пълното задоволяване на материалните и културните потребности на трудещите се. И в този случай партийните органи и организации, комунистите са призвани да бъдат моторът на всенародното движение, да играят решаваща роля за изпълнение на социалната програма на партията.

Поради сложността и комплексността на поставените на пленума проблеми редица от тях се нуждаят от допълнителна разработка и конкретизация както от Централния комитет на партията, така и от Държавния съвет и правителството. За да могат своевременно да се придвижат по държавно-стопанска линия въпросите, поставени от настоящия пленум, може би ще бъде целесъобразно *при Министерския съвет да се създаде специална правителствена комисия по въпросите на жизненото равнище, която на основата на решенията на настоящия пленум да осигури по-нататъшно разработване и конкретизиране на проблемите и да направлява целия процес по изпълнение решенията на настоящия пленум на ЦК.*

Безспорно все по-пълното повишаване на жизненото равнище на народа следва да се свърже непосредствено с по-нататъшното развитие на производителните сили на страната, с политиката на партията за бързо повишаване обществената производителност на труда, с широкото развитие на интеграцията с другите братски социалистически страни и преди всичко със Съветския съюз. На това изискване трябва да се подчини и разработката на дългосрочния план до 1990 година и на седмата петилетка.

Главното ръководно начало при по-нататъшното провеждане на политиката на партията в тази област следва да бъде: *грижа за човека чрез грижи за цялото общество и грижа за обществото чрез грижи за отделния човек.*

Другарки и другари,

След няколко дена съветският народ, а заедно с него българският народ, цялото прогресивно човечество ще чествуват 50-годишнината от създаването на великия Съюз на съветските социалистически републики.

Знаменателно е, че пленумът на Централния комитет на нашата партия обсъжда въпроса за повишаване на материалното и културното равнище на народа в навечерието на този празник. В това като че ли има нещо дълбоко символично.

Защото СССР, тази скъпа рожба на Великата октомврийска социалистическа революция, е не само първата държава на работниците и селяните в света, но и първата държава, която посочи истинския път към народно добруване, към народно щастие и благоденствие.

Защото СССР е наш пример и вдъхновение, наша опора в изграждането на новия живот.

Защото опитът на СССР и в повишаване на материалното и културното равнище на народа има световноисторическо значение, от който и ние черпим и ще продължаваме да черпим.

Защото нашата социална програма, която доразработва и конкретизира решенията на Десетия партиен конгрес за повишаване на народното благосъстояние, е в пълния смисъл на думата изява на дълбокохуманните принципи на Великия октомври.

Ние сме уверени, че тази програма ще бъде изпълнена. Тя разчита на труда и творчеството, на съзнателността и дисциплината на народа. Тя се опира на разширяващото се и задълбочаващото се сътрудничество със Съветския съюз и другите социалистически страни. Това е сигурна гаранция за нейното успешно претворяване в живота.

ДЕКЕМВРИЙСКАТА ПРОГРАМА
ЗА ПОВИШАВАНЕ
ЖИЗНЕНОТО РАВНИЩЕ
НА НАРОДА —
В ЦЕНТЪРА НА ВНИМАНИЕТО
НА БКП И БЗНС

Из речта на заседанието на Върховния съвет
на БЗНС

(Стенографски запис)

8 февруари 1973 година

Драги другарки и другари,

Най-напред искам да ви изкажа благодарност за честта, която ми направихте, като ме поканихте да участвувам на това заседание на Върховния съвет на Българския земеделски народен съюз и да ви информирам за решенията на Декемврийския пленум на Централния комитет на нашата партия, състоял се в края на 1972 година.

Искам също така от името на Централния комитет на партията да ви изкажа благодарност, че вие ще обсъдите на това заседание на Върховния съюзен съвет въпросите за националната програма за издигане жизненото равнище на нашия народ и произтичащите за вашия съюз задачи в тази област.

Ползвам се от случая от трибуната на върховния орган на вашия съюз след нашия партиен конгрес да ви поднеса братските поздравии на Централния комитет на Българската комунистическа партия и пожелания за успехи в живота, в труда и в съвместната работа между Българската комунистическа партия и Българския зе-

меделски народен съюз, между комунисти и сдружени земеделци, за възхода на Народна република България.

Вие сами разбирате, че моето положение сега е малко трудно, тъй като разполагате и сте се запознали с обстояния доклад на другаря Георги Трайков за решенията на Декемврийския пленум на ЦК на БКП, който Ви е раздаден. Освен това сте участвували в съвещанията на окръжните активи и там сте изслушали информация за Декемврийския пленум на Централния комитет на нашата партия. Очевидно другарите, които са ви информирали, са се възползвали от съвещанието на софийския актив, на което бях докладчик.

Другари, сега не можем да говорим за нашата работа в мащабите и на нашите партии, и на Отечествения фронт, и на държавата — във всички сектори на нашата дейност, без да вземем предвид Декемврийската национална програма за издигане жизненото равнище на народа, тъй като тя е логически извод на всички наши усилия досега и е конкретизирана програма за провеждане в живота решенията на Десетия конгрес на Българската комунистическа партия.

Дълго време, трудно ми е да кажа колко, но през целия период на изграждането на зрялото социалистическо общество в България тази програма ще бъде в центъра на нашето внимание. А вероятно това ще бъде един период от 15—20 години, когато ще се създадат ония предпоставки, за да пристъпим към постепенното изграждане на комунистическото общество в Народна република България.

Но нашата тема сега е по-друга — Декемврийската национална програма за издигане жизненото равнище на народа. Известно е, че главната грижа в политиката на Българската комунистическа партия е задоволяването на материалните и духовните потребности на народа, създаването на условия той да живее добре, културно, да се развива всеотстранно. Това винаги е било, е и ще бъде в центъра на вниманието, на усилията на нашата партия и на вас, сдружените земеделци, като съюзници на нашата партия, в борбата за изграждане на социалистическа България.

Кое е новото, другари?

Десетият конгрес на партията постанови, че въпросът за задоволяване на материалните и духовните пот-

ребности на човека става главна цел на общественото производство. Ето — това е основното и главното, което означава, че по-нататъшното развитие на материално-техническата база на Народна република България, на общественото производство трябва пряко да се подчини на тази задача. И това се отнася не само до отраслите, които произвеждат предмети за широко потребление. Това се отнася буквално за всички отрасли на материалното производство, като започнем с енергетиката, с тежката химия, металургията, машиностроенето и стигнем до леката промишленост, хранително-вкусовата промишленост, кооперативните предприятия и т. н.

Следователно цялото материално производство в България трябва да бъде подчинено на тази задача — задоволяването потребностите на народа. Това е един от главните и съществени моменти, от които трябва да се ръководим, когато в бъдеще ще планираме развитието на производствените сили в нашата страна.

Ние и в миналото, особено след Априлския пленум, при планирането и ръководството на развитието на икономиката, сме държали сметка за това. Но на оня етап не можехме да поставим на общественото производство тази главна задача, защото тогава не бяха създадени необходимите икономически предпоставки. Сега вече са създадени икономически предпоставки, които ни дават възможност да поставим в центъра, като главен критерий в цялостната наша дейност на планиране, на ръководството на икономиката, задоволяването на материалните и духовните потребности на народа. Ето, това е един съществен, изключително важен момент.

Втори съществен момент, произтичащ от първия, е, че ние отиваме към задоволяване не въобще на материалните потребности на народа, а към научнообосновани норми за рационално хранене, за облекло и т. н.

Ние си поставяме задачата да създадем такива производствени мощности и резерви, обезателно и резерви, които ще ни дадат възможност да задоволяваме материалните потребности на хората върху основата на съвременната наука, на съвременни рационални норми и потребности.

На трето място, нашата национална програма е комплексна. Тя отговаря не само на един или на друг аспект на задоволяване потребностите на човека, а е на-

сочена към цялостно задоволяване на потребностите на народа — и на материалните, и на духовните потребности. Това е изключително важно, защото става дума да ръководим и развиваме не само общественото производство, но цялостния наш живот — и базата, и надстройката. Това има голямо принципно значение за бъдещата наша работа.

Четвърти момент. Когато говорим за задоволяване на материалните и духовните потребности, има се предвид, че трябва по нов начин да решаваме тези въпроси, с нов подход и с нови методи, които да отговарят на съвременните изисквания.

И още една особеност. Нашата национална програма за повишаване жизненото равнище на народа сама става могъщ двигател на материалното и духовното развитие. И много естествено, че тя става централен проблем за цялостното наше развитие.

Ето накратко най-беглата характеристика на Декемврийската програма за по-нататъшното издигане на жизненото равнище на народа.

— — — — —

Изпълнявайки интернационалния си дълг, давайки своя принос за укрепване на световния социализъм, на силите на мира и демокрацията, ние трябва да държим сметка за нашия вътрешен фронт — да укрепваме и развиваме социалистическата икономика, да решаваме задачите, които стоят пред нас, да укрепваме нашето единство, дружната работа между нашите две партии — БКП и БЗНС, да умножаваме мощта и авторитета на Народна република България. Ето това е правилният, реалният път. И това се споделя и одобрява от нашия народ, той подкрепя тази линия.

Другари, искам още един път да ви приветствувам и да ви благодаря за вниманието, с което изслушахте моето изложение. *(Речта беше прекъсвана и изпратена с продължителни ръкопляскания.)*

ИДЕЙНО ЗНАМЕ НА КОМУНИЗМА

Интервю пред в. „Труд“ по случай 125-ата годишнина
от публикуването на „Манифест на Комунистическата
партия“

28 февруари 1973 година

Въпрос: Кои основни принципи на „Манифест на Комунистическата партия“ смятате особено актуални за комунистическото и работническото движение?

Отговор: В предговора си към немското издание на „Манифест на Комунистическата партия“ от 1872 година Маркс и Енгелс писаха: „Колкото и много да са се изменили условията през последните 25 години, развитите в тоя „Манифест“ общи принципи си остават, общо взето, и днес правилни.“ Сега ние можем да кажем: и през стотте години, изминали от 1872 година, общественото развитие се движеше по законите, които Маркс и Енгелс откриха и блестящо, с желязна логика и вдъхновение изложиха в безсмъртния „Манифест на Комунистическата партия“.

Преди 125 години е била нужна гениална прозорливост, за да се види това, което днес е очевидно за огромна част от хората: „че икономическото производство и по необходимост произтичащото от него обществено устройство на всяка историческа епоха образуват основата на политическата и интелектуалната история на

тази епоха; че съобразно с това (след разлагането на първобитното общинно владение на земята) цялата история е била история на класовата борба, борба между експлоатирани и експлоатиращи, потиснати и господстващи класи на различни степени на общественото развитие и че тази борба сега е стигнала до степен, когато експлоатираната и потиснатата класа (пролетариатът) не може вече да се освободи от експлоатиращата и потискаща я класа (буржоазията), без едновременно да освободи цялото човечество завинаги от експлоатация, потисничество и класова борба“ (Ф. Енгелс, Предговор към немското издание от 1883 година).

Развитието на света след появата на „Манифеста“ и особено през последните десетилетия с необоримата сила на историческите факти потвърди и потвърждава всеки ден *правилността на научния извод на Маркс и Енгелс, че гибелта на капитализма и победата на социализма са неизбежни и че именно работническата класа е оная обществена сила, която ще изпълни световноисторическата мисия: да погребее старото и да изгради новото общество.*

Победата на Великата октомврийска революция в Русия откри епохата на прехода от капитализма към социализма. След Съветския съюз нови социалистически страни се появиха в Европа, Азия, Америка. Възникна световната социалистическа система. Рухна колониалната система. С бързи темпове нараства числеността на глобокопача на стария свят: от 10 милиона в началото на миналия век армията на наемните работници в наше време достигна до 210 милиона в индустриално развитите държави и още 170 милиона в развиващите се страни. Историческата инициатива в гигантския двубой между силите на прогреса и силите на реакцията е в ръцете на световното революционно движение и отчаяните опити на империализма да си я възвърне гърнят провал след провал.

Идеолозите на буржоазията правят нечовешки усилия, за да „отрекат“ класовия характер на съвременното капиталистическо общество. През последните години буржоазните апологети и идеолозите на десния и „левия“ ревизионизъм особено упорито се стараят да „докажат“, че в условията на научно-техническата революция работническата класа постепенно се „обуржоазява“

и загубва своя революционен облик и способността си да играе ролята на авангард в класовата борба.

Разбира се, и от тези опити няма да излезе нищо: днес е съвършено очевидно, че *работническата класа е оная все повече разрастваща се водеща класа, свързана с най-прогресивните средства на производство, концентрирана в крупни предприятия, лишена от частната собственост, която — въоръжена с научна идеология и ръководена от мощни комунистически партии — единствена е способна да огливи борбата на експлоатираните и потискани маси за социалистическото преустройство на обществото.* В революционната борба се вливат нови сили. Но както посочи Московското съвещание от 1969 година, „в цитаделата на капитализма работническата класа е, както това отново потвърдиха събитията от последно време, главната движеща и мобилизираща сила на революционната борба и на цялото демократично, антиимпериалистическо движение“.

Особено голямо значение за победоносния ход на борбите на пролетариата против буржоазията имаше и има *учението за партията на работническата класа, изложено от Маркс и Енгелс в „Манифеста“ и развито по-нататък от великия продължител на тяхното дело Владимир Илич Ленин.* Партията свързва революционното работническо движение с революционната теория, осветява неговия път, организира го и го ръководи и в периоди на подем, и в периоди на отлив от революцията. Партията ръководи изграждането на социалистическото, а след това и на комунистическото общество в страните, в които е победила социалистическата революция.

От времето, когато прозвучаха началните думи на „Манифеста“ — „Призрак броди из Европа — призракът на комунизма“, — и до наши дни всички сили на стария свят водят война на живот и смърт прогив комунистическите партии. В паметта на възрастните поколения още е пресен споменът за жестокия терор, с който българската буржоазия се стремеше да унищожи БКП. Днешните млади поколения също имат предостатъчно примери за преследване на комунистическите партии в различни страни на света. Поставяне извън законите, разгроми със „законни“ процеси и без съдебни фарсове, затвори и концентрационни лагери, масови, достигащи потресаващи мащаби избивания на комунисти, съмиш-

леници и членове на семействата им — какви само средства не прилага реакцията, за да задуши, разгроми и ликвидира комунистическото движение!

Страшни са престъпленията, които тежат върху съвестта на „цивилизованата“ буржоазия, неопикуемо тежки са жертвите, понесени от комунистическите партии.

Но животът убедително показва, че комунистическото движение е неизтребимо и непобедимо! Днес комунистическите партии обхващат 50 милиона борци за делото на работническата класа в близо 90 страни на света — сила, която няма равна на себе си в човешката история както по своята численост, организираност, идейна въоръженост, така и по масите, които тя вдъхновява и води.

В „Манифест на Комунистическата партия“ Маркс и Енгелс дебело подчертаха *значението на революционното учение, на теорията*: комунистите, писаха те, „имат пред останалата маса на пролетариата предимството, че разбират условията, хода и общите резултати на пролетарското движение“. Историята на победите и пораженията на световното работническо движение потвърди, че само партии, въоръжени с марксистко-ленинското учение, могат да водят пролетариата към завземане на политическата власт и да ръководят успешно изграждането на социализма.

В „Манифест на Комунистическата партия“ Маркс и Енгелс не само развиха идеите на научния комунизъм, но и решително защитиха тяхната чистота. Непримириемостта на основоположниците към всички проявления и форми на буржоазната идеология стана неотменим завет за следващите поколения пролетарски дейци. Същевременно Маркс и Енгелс, а след тях и Ленин дадоха пример на творчески подход при разработката и развитието на идеите на комунизма и при практическото приложение на общите принципи в зависимост от съществуващите исторически условия.

Вярно на своите безсмъртни учители и вождове, *съвременното комунистическо и работническо движение пази чисто, обогатява и развива победоносното учение на марксизма-ленинизма в непрекъснатата безкомпромисна идейна борба както против буржоазната идеология и идеологическата диверсия на империализма, така и против десния и „ляв“ ревизионизъм.*

Един от основните въпроси, които разделят действителните от мнимите пролетарски революционери и в наше време, е *въпросът за диктатурата на пролетариата*.

В „Манифест на Комунистическата партия“ не се съдържа пряка формулировка за работническата власт като „диктатура на пролетариата“, но идеята за нея преминава като червена нишка през него. „Първата крачка в работническата революция — се казва в „Манифеста“ — е издигането на пролетариата до господстваща класа.“ Като подчертава това място, Владимир Илич Ленин с пълно основание заявява: *„Държавата, т. е. организиращият в господстваща класа пролетариат — тъкмо това е диктатурата на пролетариата.“*

Възникването на Съветския съюз, неговата борба против вътрешните врагове, интервентите, хитлеристките нашественици, изграждането на социализма и строителството на комунизма в първата социалистическа страна, а така също пътят, изминат от другите социалистически страни, красноречиво доказват, че *диктатурата на пролетариата е жизнена необходимост на борбата за победата на новия строй*. Същевременно животът потвърди, че *диктатурата на пролетариата е висша форма на демокрация*, защото изразява интересите на всички трудещи се и води към изграждане на социално еднородно общество, на безкласово общество — за разлика например от диктатурата на буржоазията, която е диктатура на малцинството над мнозинството, оръдие, чрез което буржоазията се стреми да запази и ускоречи своето класово господство.

Едва ли по света има работник, който да не знае призива на „Комунистическия манифест“: *„Пролетарии от всички страни, съединявайте се!“*. Този крилат призив, хвърлен от гениите на нашето движение към пролетарските маси, е обобщен израз на основата на основите на пролетарското движение — неговия интернационален характер. Затова неговите думи пламенят върху червените знамена на комунистическите партии — от сния далечни времена, когато те са представлявали малки национални отряди, слабо свързани помежду си, до наши дни, когато комунистическите партии в редица страни са се превърнали в първостепенна политическа сила, а международното комунистическо движение е мо-

гъща интернационална сила, с която е принудена да се счита световната буржоазия.

Въпрос: Кои факти и от историята на България потвърждават всеобщата валидност на принципа за работническата класа като основна движеща сила на революционния процес?

Отговор: Робството забави развитието на капитализма в България и работническата класа у нас се оформи като самостоятелна обществена група едва в края на миналия и началото на сегашния век. Затова пък нашата работническа класа имаше щастливата историческа съдба да свърже своите пътища към бъдещето с идеите на научния социализъм още в младенческата си възраст. Българската революционна социалдемократическа партия, създадена от Димитър Благоев, със своята политическа, теоретическа и организаторска дейност съумя да помогне на класата отрано да се превърне в съзнателна основна движеща сила на революционния процес. Разнообразните форми на създаването и ръководено от партията революционно работническо движение (синдикати, кооперации, просветни дружества, младежки дружества, женски комисионни), мощните стачни битки и политически акции в Перник, Пловдив, Сливен, София, Варна, Русе, Бургас, Костенец и други селища в страната въвличаха в борбата против буржоазията и капиталистическия строй всички отряди на работническата класа — индустриалните, занаятчийските, транспортните, селскостопанските работници, и в същото време прокарваха граница между дребната буржоазия, която увеличаваше редиците на пролетариата и беше главният източник на колебания и опортюнизъм, и работническата класа, която все по-уверено се проявяваше на историческата сцена като класа със своя собствена физиономия, революционна идеология и осъзната крайна цел.

По време на Първата световна война работническо-социалисти бяха организаторите на антивоенната кампания, те призоваваха трудовите маси да последват примера на своите руски братя, организираха войнишките бунтове, вървяха в редиците на въстаналите войници през 1918 година, бяха вдъхновители и организатори на героичната стачка на транспортните работници, прераснала във всеобща политическа стачка. През следвоенни-

те 1920—1923 година Българската комунистическа партия се превърна в масова партия с огромно влияние не само върху работническите и градските трудови маси, но и в селата. За това свидетелствуват изборните успехи, образуването на комуни в 32 града и 74 села. След Деветоюнския монархо-фашистки преврат и особено по време на славното Септемврийско въстание 1923 година стана очевидно за всички, че българската работническа класа, ръководена от нейната Комунистическа партия, е основната революционна сила в България.

Победата на Великата октомврийска социалистическа революция в Русия и развитието на революционния процес след нея поставиха за непосредствено разрешаване въпроса за властта и в България. През всички етапи на борбата против фашизма и капитализма стратегията и тактиката на БКП се основаваше на решаващата роля на работническата класа, на нейното единство в революцията. България беше страна с преобладаващо селско население, със силно селско движение. Да се изгради траен, мощен и нерушим съюз на работническата класа с бедните и средните селяни — такава беше една от основните повели на борбата. И този съюз се изковаваше в огъня на въстанията през 1918 и 1923 година, в кървавите схватки с фашистката диктатура. Работническо-селският съюз беше основата на Единния антифашистки фронт през 20-те години, на Народния антифашистки фронт през 30-те години и на Отечествения фронт през 40-те години на нашия бурен и динамичен век. Със своята енергична и безстрашна борба против буржоазията и фашизма работническата класа отстояваше дълбоките непосредствени интереси на народните маси и техните исторически перспективи. Партията на българската работническа класа — Българската комунистическа партия — се превърна в главна национална политическа сила. Ръководена от БКП, работническата класа изигра решаваща роля за победата на Деветоюнското въстание.

Развитието на революционния процес в България потвърди верността на положението на „Комунистическия манифест“, че работническата класа е призвана от историята да бъде гробкопач на старото, капиталистическото общество и съзидател на новото, социалистическото общество.

Борейки се самоотвержено за разрушаването на буржоазната държава, работническата класа още в условията на капитализма и фашизма играеше огромна съзидателна роля в създаването на материални блага, в изграждането, развитието и защитата на материалната и духовната култура на българския народ. След победата на социалистическата революция съзидателната роля на работническата класа стана всеотрична. Преминването на политическата власт в ръцете на работническата класа измени коренно нейната социална природа, нейните социални позиции и социални функции. Работническата класа беше основната движеща сила на прехода от капитализма към социализма. Тя, работническата класа, е основната движеща сила и в изграждането на развитото социалистическо общество.

В процеса на строителството на социализма се разшириха социалните граници на работническата класа, повишиха се нейната образованост и култура, нейните основни отряди се превърнаха в главни носители на техническия прогрес, в решаващ фактор на новата, социалистическата организация на обществения труд. В процеса на изграждането на развито социалистическо общество работническата класа все повече се сближава с класата на селяните-кооператори, със социалистическата интелигенция. Тя играе ролята на основна сила в укрепването и развитието на морално-политическото единство на българския народ, нейните идеали, цели и задачи стават идеали, цели и задачи на целия народ.

Като най-масова организация на българската работническа класа, като школа за комунизъм Българските професионални съюзи, израснали в тясна връзка и под непосредственото ръководство на партията и патрупали богат революционен опит в класовите битки, имат безспорни заслуги и в изграждането на социализма у нас. Днес те все по-успешно мобилизират енергията и знанията на класата, на трудещите се за осъществяване на социално-икономическите планове, все по-умело съчетават функциите си на изразители и защитници на личните и колективните интереси на трудещите се с работата за изпълнение на стопанските задачи, за активното им участие в управлението на производството, на обществото.

Всички тези факти показват, че българската работни-

ческа класа, която е част от световната работническа класа, е била и е основна движеща сила на революционния процес в България, който от своя страна е част от революционния процес в света, че тя е давала и дава своя принос в епохалния преход от капитализма към социализма в световен мащаб.

Въпрос: Кое, според Вас, е главното основание, за да бъде непоклатим и днес, и в бъдеще призивът „Пролетарии от всички страни, съединявайте се!“?

Отговор: Призивът „Пролетарии от всички страни, съединявайте се!“ е безсмъртен, защото изразява общите, коренни интереси на отделните национални отряди на единната по своя характер световна работническа класа, нейните общи исторически цели.

Маркс и Енгелс, а по-късно и Ленин подчертаваха, че за да завоева властта, пролетариатът трябва да противопостави на интернационалното обединение на силите на буржоазията свой интернационален пролетарски съюз. „Само международното обединение на работническата класа — заявяваше Маркс — може да ѝ осигури окончателната победа.“ „Капитализмът е международна сила — казваше Ленин. — За да бъде тя победена, нужен е международен съюз на работниците, тяхното международно братство.“

В наше време тази необходимост е още по-голяма. Присъщата на империализма тенденция за интернационализация на стопанския живот е довела и води към все по-тясно сливане на международния монополистически капитал, към по-нататъшно обединение на световната реакция в борбата ѝ против света на социализма, против комунистическото и освободителното движение на народите.

Днес, когато целият ход на общественото развитие поставя все по-остро на дневен ред въпроса за съдбата на капитализма, работническата класа и нейният комунистически авангард в различните страни ще успеят да преодолеят отчаяната съпротива на стария, отмиращ свят и да разрешат отговорните задачи, които животът поставя пред тях, само ако укрепват своето идейно единство, ако се ръководят от принципа на пролетарския интернационализъм. Историята многократно потвърди, че всяко отстъпление от марксизма-ленинизма, всяко отклонение от пролетарския интернационализъм и особено —

заставането върху позициите на буржоазния национализъм, нанасят непоправима вреда както на работническата класа и прогресивните сили в отделните страни, така и на цялото международно революционно движение. Особено показателен пример в това отношение е поведението на китайските ръководители.

Борбата за осъществяването на великата цел — тържеството на комунизма в световен мащаб, се води с нарастваща сила и дълбочина, обхваща все повече страни. Поради това лозунгът за пролетарския интернационализъм не губи своето историческо значение, а, обратното, става още по-актуален, изпълва се с ново революционно съдържание.

Призивът на „Комунистическия манифест“ „Пролетарии от всички страни, съединявайте се!“ се развива и обогатява съобразно с измененията на условията на революционната борба. Като оцени, че националноосвободителното движение е нов могъщ фактор в световния революционен процес, Третият, комунистически интернационал по предложение на Ленин формулира разширен призив, а именно: *„Пролетарии от всички страни и угнетени народи, съединявайте се!“*. В съвременния свят, когато световният революционен процес събира три могъщи революционни потока — световната социалистическа общност, международната работническа класа и националноосвободителното движение, Международното съвещание на комунистическите и работническите партии в Москва през 1969 година още повече разшири и обогати безсмъртния призив на „Манифеста“, като се обърна към всички прогресивни сили на съвременността с призива: *„Народи от социалистическите страни, пролетарии, всички демократически сили в страните на капитала, освободили се и потискани народи — обединявайте се в общата борба против империализма, за мир, национална независимост, социален прогрес, демокрация и социализъм!“*.

Със създаването на световната социалистическа система принципът на интернационализма намери ярко възплъщение в отношенията между народите и партията, които изграждат новото общество. Тези отношения се характеризират със социалистическа взаимопомощ и обща отговорност за защита и укрепване на социалистическия строй, с равенство и зачитане на суверенитета.

В нашата епоха пролетарският интернационализъм е немислим без признаването на световноисторическата роля и авторитет на КПСС и Съветския съюз като първостепенна сила на световния революционен процес, могъща опора и надежда на народите в борбата за мир, демокрация и социализъм. Нерушимият съюз между Народна република България и СССР, българо-съветската дружба и сътрудничество са ярък пример на социалистическия интернационализъм в действие. Каква могъща сила, каква надеждна опора на борбите на работническата класа, демократическите сили и националноосвободителното движение против империализма представлява интернационалната солидарност, красноречиво говорят най-крупните общественно-политически събития в наше време. Достатъчно е само да споменем провала на опита на контрареволуцията да върне Чехословакия в лоното на капитализма или успеха на тежката и кървава борба на героичния вьетнамски народ, който принуди най-могъщата империалистическа държава да прекрати своята военна агресия.

Въпрос: Какво бихте казали на младите работници, които сега изучават „Манифеста“?

Отговор: Преди всичко искам да напомня думите на Владимир Илич Ленин за „Комунистическия манифест“: „В това произведение с гениална яснота и яркост е обрисуван новият мироглед, последователният материализъм, който обхваща и областта на социалния живот, диалектиката като най-всестранно и дълбоко учение за развитието, теорията за класовата борба и за световноисторическата революционна роля на пролетариата, творца на новото, комунистическото общество.“

Ние се радваме, че в редовете на нашата работническа класа се вливат млади попълнения с по-високо образование и култура, с повече знания и комсомолско дръзновение. Тази младеж не само увеличава работническата класа в количествено отношение, тя изменя самата структура на класата, прави я все по-могъщ член отряд на научно-техническия прогрес.

Но аз съм казвал и друг път, че ако един млад човек се е изправил пред леярската пещ или е застанал на струга, това още не значи, че вече е истински, съзнателен работник. За да стане такъв, той трябва да изгради у себе си работническо класово съзнание, да ов-

ладее идеите на Маркс—Енгелс—Ленин, да ги превърне в свое убеждение, в норми на своето поведение при изграждането на развитото социалистическо общество.

Откъде младият работник ще започне мироведното си изграждане?

Естествено от първите, от основните трудове на класиците, от „Манифест на Комунистическата партия“.

От „Комунистическия манифест“ младият работник ще осъзнае в цялата ѝ дълбочина историческата мисия на своята класа — носител на човешкия прогрес, ще се изпълни с гордост от принадлежността си към нея. От „Комунистическия манифест“ той ще разбере още по-добре значението на ръководната роля на комунистическата партия като авангард на класата. Изучавайки „Комунистическия манифест“, младият работник ще се убеди, че и съвременните буржоазни идеолози, и всевъзможни ревизионисти ще отминат безславно в историята, както са отминали предшествениците им от времето на Маркс и Енгелс и по-късно, а идеите на „Манифест на Комунистическата партия“ ще триумфират победоносно, ще зарладяват умовете и сърцата на нови млади поколения борци за социализъм и комунизъм.

Изучавайки „Манифест на Комунистическата партия“, младите работници още веднъж ще се убедят в историческата прозорливост на великите му автори, които в зората на комунистическото движение писаха: „В буржоазното общество живият труд е само средство за увеличаване на натрупания труд. В комунистическото общество натрупаният труд е само средство за разширяване, обогатяване, облекчаване на жизнения процес на работниците.“ Ние сме още далеч от комунистическото общество. Но няма не е очевидно, че именно това се извършва у нас, особено сега, след Десетия конгрес на нашата партия, след Декемврийския пленум на ЦК на БКП, който прие национална програма за повишаване жизненото равнище на народа!

Изучавайки „Манифеста“, младите хора ще се проникнат от убедеността в тържеството на комунистическите идеи, която лъха от всеки негов ред, от неговия дълбок оптимизъм и от несъкрушимата вяра, които ни съпътствуваха в годините на въоръжената борба с врага и ни вдъхновяват и сега при изграждане на развитото социалистическо общество.

„Манифест на Комунистическата партия“ и днес е все така актуален и необходим на младата работническа класа, на цялата младеж, както в годините, когато е бил написан. Той ще ѝ трябва и утре — защото е прост и ясен като стрелката на компаса, незаменим като стратегическа програма, вдъхновяващ като знаме, предавано от поколение на поколение.

Защото, който е усвоил и превърнал в свое верую „Манифест на Комунистическата партия“, великите идеи на марксизма-ленинизма, той е разбрал могъщото течение на историята и е намерил своето място във великата хилядолетна битка за щастието на човечеството.

ДЪЛГОГОДИШНА ДЕЙНОСТ
ЗА ДЕЛОТО НА МИРА
И СЪТРУДНИЧЕСТВОТО
МЕЖДУ НАРОДИТЕ

*До
Доктор Салвадор Алиенде
президент на Република Чили*

Уважаеми другарю Алиенде,
От името на Държавния съвет на Народна република България, на целия български народ и лично от мое име приемете най-сърдечни поздравления по случай Вашето удостояване с Международната ленинска награда „За укрепване на мира между народите“. Ние дълбоко се радваме на заслуженото високо признание за Вашата дългогодишна дейност за укрепване на мира в света.

Пожелаваме Ви, уважаеми другарю Алиенде, нови творчески сили и големи успехи във Вашата високоотговорна и плодотворна дейност за благото на приятелския чилийски народ, за делото на мира, дружбата и сътрудничеството между всички народи.

5 май 1973 г.
София

Тодор Живков

председател на Държавния съвет
на Народна република България

КРЕПКО ЕДИНСТВО НА ТРУДОВИЯ НАРОД

Реч на многохилядния възпоменателен събор
в село Славовица по случай 50-годишнината
на Юнското антифашистко въстание
и убийството на Александър Стамболийски

10 юни 1973 година

Уважаеми другарки и другари, членове на Българската комунистическа партия и на Българския земеделски народен съюз,

Драги младежи и девойки,
Скъпи съотечественици,

Днес ние се събрахме отново тук, за да склоним глави пред това малко българско селце, което влезе в историята на нашия народ като родно място и като лобно място на големия селски син и вожд на Българския земеделски народен съюз Александър Стамболийски. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Половин век мина от оня черен 9 юни на 1923 година, когато обединените сили на монархията и фашизма свалиха от власт правителството на Земеделския съюз и установиха кървав терористичен режим.

В ония трагични дни стотици хиляди и милиони хора си задаваха съдбовния въпрос: как можа да се случи това? Как можа една жалка, презирана и ненавиждана от огромното мнозинство на народа престъпна клика да извърши успешен преврат в една страна, където власт-

та беше в ръцете на такава масова народна партия като Българския земеделски народен съюз и където единствената голяма политическа сила освен Българския земеделски народен съюз беше Българската комунистическа партия, партия с революционни традиции и с боеспособни, предани до смърт на народа революционни кадри?

Отговорът на този съдбовен въпрос беше ясен и прост като самия живот: реакционните сили се осмелиха да предприемат подобна крачка и постигнаха успех, защото прогресивните сили бяха разединени.

Един от първите, които видяха пагубните последици от разединението и се опитаха да поправят трагичната грешка, беше Александър Стамболийски.

Заобиколен в родното си село от въоръжените банди на превратаджиите, той написа своето знаменито писмо до комунистите в село Церово, в което се обърна — не само като министър-председател, но и като ръководител на БЗНС — с призив за съвместни действия и борба. За съжаление гласът на селския трибун вече не ехтеше над цяла България. Стамболийски беше пленник в родното си село и след няколко дена беше подло и зверски убит от превратаджиите.

Но Александър Стамболийски не беше единственият, който прозря причините за успеха на фашисткия преврат.

В ония трагични юнски дни на 1923 година, когато монархо-фашизмът хвърли своята черна сянка над България, долу, в селата, започна побратимяването на комунисти и земеделци и само три месеца след преврата народните маси, ръководени от Българската комунистическа партия, вдигнаха въстание — първото в света антифашистко въстание. (*Ръкопляскания.*)

Септемврийското въстание през 1923 година не успя. Но в огъня на въстанието се роди и закали боевият братски съюз на работническата класа и трудовото селячество — онова могъщо оръжие, под ударите на което неминуемо щеше да се сгромоляса престъпната антинародна власт.

Българската комунистическа партия извлече всички уроци от деветоюнските събития и от Септемврийското въстание. Извлякоха своите уроци и верните на народа и на завета на Александър Стамболийски земеделски дейци. Последователно, търпеливо, с открито сърце. Бъл-

гарската комунистическа партия в продължение на две десетилетия работеше за укрепването и развитието на съюза между работническата класа и трудовите селяни. Тя създаде Народния фронт. Тя изгради Отечествения фронт, чийто здрав гръбнак стана работническо-селският съюз.

През годините на Втората световна война тя вдигна своите кадри, комунистите и ремсистите, и призова отечественофронтовците и народа на въоръжена борба.

И това, което през септември 1923 година остана несъществена мечта, през септември 1944 година стана жива реалност. Под ръководството на Българската комунистическа партия работническо-селският съюз в България победи. *(Бурни ръкопляскания.)*

Другарки и другари,

Скоро ние ще отпразнуваме 29-ата годишнина от славната победа на 9 септември 1944 година. През тези години и особено след историческия Априлски пленум на Централния комитет на партията през 1956 година в обществено-политическия, икономическия и социалния живот на нашата Родина станаха големи изменения.

Забележителни, наистина исторически изменения настъпиха в живота на нашето село. Остана далече в миналото, забрави се схлупеното, тънещо в мизерия, в кал и мрак село, в което се родиха и прекараха младините си повечето от гражданите на днешна, социалистическа България.

Останаха в миналото, забравиха се малките нивички; дръгливите крави, опънали врат в ярема на дървеното рало; тъжните песни на нашите майки, привели гръб над житата; трагедията на скритата и явна безработица; безпросветността, сухият залък, скъсащите дрехи — всичко онова, което беше вековната съдба на нашия трудолюбив селски народ.

Разбира се, не на вас, скъпи другарки и другари, събрали се днес в Славовица, трябва да се напомнят и разясняват тези неща. Вие не по-зле от мене знаете какво беше и какво е днес българското село, животът на българския селянин.

Но когато пътува през България, когато минава през нашите китни села, когато се среща с вас — създателите на този нов живот, човек не може неволно да не си

припомни миналото, не може да не изкаже своята радост и своята синовна благодарност към Българската комунистическа партия, към нашата героична работническа класа, към нашата народна интелигенция, към политическата зрелост, всеотдайността и трудовия подвиг на нашите селяни-кооператори; не може да не се поклони на българския народ за това, което той за такъв кратък исторически срок направи от нашата мила Родина — Народна република България! (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Драги другарки и другари,

Във всички страни по света общественото развитие е водило и води до преминаването на огромни маси от селячеството в редовете на работническата класа. Кооперирането на селското стопанство у нас и широкото въвеждане на машината в селскостопанското производство освободи стотици хиляди трудещи се селяни и ги превърна в индустриални работници. В изпълнение на Програмата на Българската комунистическа партия за изграждане на развито социалистическо общество ние провеждаме успешна работа за по-нататъшната интензификация на селското стопанство. Пред нашите очи се извършва истинска революция в растениевъдството и животновъдството и ние сме свидетели как селскостопанското производство, оставало неизменно през хилядолетията, се изменя и постепенно се приближава към индустриалното производство.

Развитието на селскостопанското производство доведе до съществени промени и в класата на селяните-кооператори. С постепенната индустриализация на селскостопанското производство селяните-кооператори все повече ще се сближават с работническата класа по условията на труда, по начина на заплащане, по размера на доходите, по социално осигуряване, по социално положение, душевност и бит.

А това означава, че десетилетният съюз на работническата класа и трудовите селяни, издържал изпитанията на жестоката битка против фашизма и капитализма, преминал през трудностите и изпитанията на преустройството на селското стопанство върху социалистическа основа, е велик съюз на трудовия народ, с неоценимо значение не само в миналото, не само в днешния ден, но и

в труда и борбата за изграждане на зрелия социализъм.
(*Продължителни ръкопляскания.*)

Днес братският съюз на работническата класа и класата на селяните-кооператори е така органично здрав, че вече никой — нито у нас, нито в чужбина — не може дори да мечтае да ни върне назад, към дните, когато превратаджиите заградиха Славовица, убиха Александър Стамболийски и две десетилетия държаха нашия народ в оковите на своята кървава власт!

Скъпи другарки и другари,

Днес, на това паметно място, когато оглеждаме изминатия от нас половинвековен път, ние с благодарност и преклонение свеждаме глави пред първите, които в юнските дни на 1923 година положиха основите на народното единство. Ние свеждаме глави пред Александър Стамболийски, пред неговия предсмъртен завет. Ние се прекланяме пред живота и борбата на ония видни дейци и знайни и незнайни редници на Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз, които в продължение на пет десетилетия — в кървави битки и в героичен всеотдаен труд — изграждаха, развиваха и задълбочаваха работническо-селския съюз в нашата скъпа Родина. (*Бурни ръкопляскания.*)

Позволете ми, другарки и другари, да изкажа нашето дълбоко уважение и нашата братска признателност специално на видния деец на Българския земеделски народен съюз и на международното селско движение, на човека, чийто дълъг и плодотворен живот стана символ на борбата за комунистическо-земеделско братство — на секретаря на Българския земеделски народен съюз, нашия боен другар и брат Георги Трайков. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Другарят Георги Трайков е ярък пример на политически деец — непоколебимо верен приятел на великия Съветски съюз, нашия двоен освободител, странага, която е главната сила, опора и надежда и на световната работническа класа, и на световните селски маси, и на цялото човечество в борбата против нищетата, потисничеството, войната, за мир, за социализъм! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Застанал начело на БЗНС в сложни и трудни за живота и политическото бъдеще на Земеделския съюз

времена, другарят Георги Трайков ще остане в историята на Българския земеделски народен съюз непосредствено до фигурата на своя голям предшественик Александър Стамболийски като пряк наследник и продължител на неговото дело в новите исторически условия. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Другарки и другари комунисти, сдружени земеделци, отечественофронтовци, младежи и девойки,

Ние сме далече от мисълта, че всичко сме постигнали, че сме свалили рая от небето на нашата земя, в нашето село. Но ние, както добре знаете, не сме скръстили ръце, не сме седнали да седим на дебела сянка. По цялата наша родна страна кипи труд, труд упорит, труд благороден. Сега ние подготвяме нов пленум на Централния комитет на партията по въпросите на селското стопанство. Няма съмнение, че решенията на този пленум ще дадат нов подтик и ще тласнат още по-напред живота в българското социалистическо село.

Усилен, благороден труд кипи и в нашите фабрики и заводи, на строителните площадки, по целия фронт на социалистическото строителство.

Ние, комунистите и земеделците, извлякохме исторически поуки и от борбата против фашизма и капитализма, и от нашата досегашна съвместна работа за изграждане на социалистическото общество. Сега за нас няма по-важна задача от задачата, оперни на морално-политическото и идейно единство на нашия народ, да осигуряваме изпълнението на новата Програма на БКП. Сега няма по-важна задача от изпълнението и преизпълнението на шестата петилетка така, както тя е заложена общо за петилетката и в насрещните планове на трудещите се. Сега въпросите за разгръщането на социалистическото съревнование за трудово-технологическа дисциплина добиват изключително значение и в града и в селото, и в промишлеността и в селското стопанство.

И аз се обръщам към вас, към славната българска работническа класа, към всеотдайните селскостопански труженици, към всички, които със своя ум, ръце, знания, способности участвуват във великия поход на нашия народ.

Скъпи другари,

Борете се за изпълнение на насрещните планове на третата, решаващата година на петилетката! Не се примирявайте с никакво неизпълнение, с никакво равнодушие, с никакво отстъпление пред трудностите, откъдето и да идват те! Съдбата на Декемврийската програма за повишаване на жизненото равнище на народа, съдбата на социализма е във вашите ръце! *(Бурни, продължителни ръкопляскания, възгласи: „С БКП — напред!“.)*

Да живее и да крепне животворното братство на работническата класа и класата на селяните-кооператори, неразкъсваемото единство на българския народ! *(Бурни ръкопляскания.)*

Да живеят дружбата и сътрудничеството между Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз, между комунисти и земеделци! *(Бурни ръкопляскания, „Ура!“.)*

Да живее нашата мила Родина — свободна, процъфтяваща, свързана навеки в братска дружба със Съветския съюз социалистическа България! *(Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания, възторжени възгласи: „БКП—БКП!“, мощно „Ура!“.)*

ПО-НАТАТЪШНО РАЗВИТИЕ НА ДЕМОКРАТИЧНАТА СЪЩНОСТ НА ИЗБИРАТЕЛНАТА СИСТЕМА

Доклад пред седмата сесия на Народното събрание
на Народна република България по проекта
за изборителния закон

27 юни 1973 година

Другарки и другари народни представители,

В системата на социалното управление представителната система заема главно място, тъй като стои в основата на цялата държавна организация и на цялата държавна власт.

Всяко представително управление предполага определена изборителна система. В буржоазното общество изборителната система се основава върху социалния антагонизъм между експлоататорите и експлоатираните. Характерните за буржоазната изборителна система цензови ограничения изразяват привилегированото положение на експлоататорите. Никъде в буржоазните страни не е въведено пълно всеобщо изборително право без едни или други ограничения за потиснатите класи. Навсякъде се нарушава принципът на равенството в изборителната система. През целия период на своето политическо господство буржоазията не е в състояние да въведе последователна демократическа изборителна система без привилегии или частици от привилегии.

Демократическият характер на нашата изборителна система се проявява в последователното прилагане на

принципи, които се основават върху суверенното право на народа да образува, да контролира и да участва непосредствено и постоянно в дейността на представителните органи. В това се заключава едно от съществениите различия в сравнение с буржоазната изборителна система, където функциите на изборителите се изчерпват с тяхното участие в изборите.

Една от задачите, поставени в Програмата на партията, е да се усвършенствува изборителната система съобразно с тенденциите в развитието на социалистическата демокрация. Измененията в изборителната система могат да се изразят накратко с думите на Ленин: по-пълнен демократизъм, по-малко формализъм, по-голяма лекота в избора и отзоваването.

Изборителната система в нашата страна отразява историческите етапи на развитие, през които преминава социалистическото общество. Изграждането на развитото социалистическо общество обуславя новите изменения в изборителната система. От една страна, в законопроектa се съдържат общите принципи и черти, характерни за развитието на социалистическата държава и изборителната система, като тези общозадължителни принципи получават по-пълнен демократичен израз. От друга страна, при изграждането на развито социалистическо общество възникват нови принципи. Един от тези принципи е периодичната смяна на депутатите в представителните органи. Определени принципи загубват своето значение. Към тях се отнася ограничението на пасивното изборително право, съгласно което лица с фашистки и противонародни прояви не могат да се кандидатират за народни представители и съветници. Всъщност тази забрана, записана в двата изборителни закона, отдавна е загубила своето класово значение и оправданне.

Социалистическата демокрация, представителната система и изборителната система са неделими в този смисъл, че са взаимно обусловени. Всяко развитие на един от елементите се отразява върху останалите.

Измененията в изборителния закон се изразяват главно в следното:

1. В общите положения на проекта по-пълно и точно са формулирани принципите, върху които е изградена изборителната система. В проекта е включен

принципът за систематичното обновяване на политическите представители. Систематичното обновяване на депутатите в представителните органи има двояк демократичен характер. От една страна, се създават условия все по-широк слой от граждани да се включват в органите на властта и, от друга страна, се засилва зависимостта на народните избраници от избирателите.

2. Вместо двата действащи избирателни закона (Закон за избиране Народно събрание на Народна република България и Закон за избиране на народни съвети) и Закона за условията и реда за отзоваване на народни представители и съветници се предлага единен избирателен закон. Тези три закона обхващат общо 209 члена. Достатъчно е бегло да се сравнят двата избирателни закона, за да се види, че с изключение на няколко члена останалите се повтарят буквално или с незначителни изменения, които в по-голямата си част имат редакционен характер.

Социалистическата избирателна система се основава на единни принципи, които важат както за Народното събрание, така и за местните представителни органи. Това налага да се кодифицира единната по своя характер материя в единен избирателен закон. На единната по своята природа представителна система отговаря единен избирателен закон. Единният избирателен закон съдържа 94 члена, в които са формулирани общите положения и специфичните различия за отделните звена в представителната система. В проекта е включен, съответно усъвършенствуван, Законът за реда и условията за отзоваване на народни представители и съветници.

3. При изграждането на развитото социалистическо общество все в по-голяма степен взаимно ще се проникнат пряката и представителната демокрация. Тази тенденция намира израз в проекта за избирателен закон в правото на избирателите да посочат непосредствено кандидати за народни представители и съветници и да ги отзовават непосредствено.

Законопроектът предвижда, че кандидатите за народни представители и съветници се посочват от политическите и другите обществени организации или непосредствено от избирателите, като в този случай предложенията трябва да бъдат одобрени най-малко от една пета от избирателите в съответния избирателен район.

Освен политическите партии и другите обществени организации предложение за отзоваване могат да правят непосредствено и избирателите, ако то се поддържа най-малко от една пета от избирателите на съответния район.

4. В законопроекта по-пълно и в по-развита форма е приложен демократичният принцип за посочване на кандидати за народни представители и съветници. Според сегашните избирателни закони отделните партии, организации и дружества могат да посочат за обсъждане само по един свой кандидат за народен представител или за съветник в даден избирателен район. В законопроекта е изрично включено правото на партиите и другите организации да посочват за обсъждане не само по един, а и повече от един свой кандидат за народен представител и за съветник в един и същ избирателен район. Това означава, че занапред ще може да се поставят за обсъждане повече кандидатури за народни представители и за съветници. Смисълът на това ново положение е да се даде възможност за подбор от по-широк кръг кандидати на този, който най-добре ще осъществи партийната програма. Законопроектът дава възможност на организациите да издигнат общи кандидати, които в този случай се предлагат от съответните ръководства на Отечествения фронт.

5. Народът суверенно и свободно посочва кандидати за народни представители и съветници. Предложените кандидатури от партийните и други обществени организации се поставят на широко обсъждане. Въз основа на резултатите от обсъждането ръководствата на организациите вземат становище по изказаните мнения и направените предложения. Те могат да оттеглят подкрепата си на първоначално предложените кандидати и да посочат нови кандидати за народни представители и съветници.

В случаите, когато кандидатите за народни представители и съветници са посочени направо от избирателите, тяхното допълнително обсъждане не е необходимо, тъй като то е направено в процеса на посочването им от избирателите.

Когато в избирателния район не бъде избран кандидат за депутат или съветник поради това, че за него не са гласували повече от половината избиратели, се предвижда повторен избор. В тази връзка е включено ново

положение: ако кандидатите са повече от двама, могат да се предложат при новия избор двамата, получили най-много гласове, или нови кандидати. При един кандидат не се допуска повторно избиране, тъй като той е бил отхвърлен при изборите. В останалите случаи се налага подбор по реда на получените гласове или като се посочат нови кандидати, когато от подадените гласове при първия избор личи, че кандидатите не се поддържат от избирателите.

6. Контролните функции на трудещите се получават по-широка демократична изява. Според сегашните избирателни закони при преброяването на гласовете се допускат представители на обществените организации и печата. В законопроекта се разширява кръгът на организациите и лицата, които могат да присъствуват при преброяването на гласовете (представители на политическите организации, граждани, представители на радиото и телевизията).

7. Народът не само избира своите политически представители, но същевременно има право на постоянен контрол върху тяхната дейност през целия мандат на съответния представителен орган. В правото на отзоваване Фридрих Енгелс виждаше едно от непреодолимите средства против превръщането на държавните органи от слуги на обществото в негови заповедници.

Правото на отзоваване е средство за подчиняване на депутата на волята на трудовия народ. В това се заключава неговата демократичност. При отзоваването на народните представители и съветниците са предвидени допълнителни демократични гаранции. По искане на партийните и другите обществени организации, както и на избирателите, народните представители и съветниците могат да бъдат поканени да дадат обяснения пред събрания на избирателите и трудовите колективи за дейността си, която е послужила като основание да се иска тяхното отзоваване. Предложените за отзоваване имат право да излагат своите съображения пред избирателите относно мотивите за отзоваването.

8. Поради съображения да се избегне излишен формализъм не се предвиждат градски, районни в градове с районно деление и общински избирателни комисии, които се оказват междинно звено в изборите, а всъщност препращат изборни материали.

9. Сравнително по-широко е приложен принципът за социалистическата законност. Районните изборителни комисии могат да отказват регистрирането на кандидатите, когато не са спазени изискванията на закона. Решенията на районната комисия, когато се отнасят до народен представител, могат да бъдат обжалвани пред Централната изборителна комисия.

10. В законопроекта са внесени изменения относно нормите на представителство, като е въведен единен принцип. Конституцията точно определя броя на изборителните райони за Народното събрание. Нормата на представителство се получава чрез деление броя на населението на 400. Същият принцип е приложен и при местните представителни органи.

11. В законопроекта са внесени и други целесъобразни изменения. Ако през последните шест месеца от мандата на представителния орган излезе народен представител или съветник, избор за овакантиеното място не се провежда. Две са съображенията, които налагат това изключение. За произвеждането на избори е необходимо време, което намалява времето на мандата на избраното лице. В този срок представителният орган ще проведе една или най-много две сесии. В деня на избора да не се издават удостоверения за гласуване на друго място. Това е наложено, за да не се допускат усложнения при уточняване на лицата, които имат право да гласуват.

12. В законопроекта са внесени някои структурни изменения и съществени подобрения от правно-техническо естество. Материята за изборителните комисии е синтезирана, като са дадени общите правомощия и след това специфичните права за отделните комисии.

Предложените изменения в проекта за изборителния закон развиват демократичната същност на изборителната система. Затова предлагам на народните представители да обсъдят и приемат предложениия проект за изборителен закон.

20 юни 1973 г.
София

Тодор Живков

председател на Държавния съвет
на Народна република България

РЕВОЛЮЦИОННИЯТ ОПИТ — ОРЪЖИЕ НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА

Интервю в сп. „Проблеми на мира и социализма“
във връзка с 50-годишнината на Септемврийското
въстание 1923 година

август 1973 година

Въпрос: На Вас като ръководител на управляващата партия без съмнение се налага да посвещавате своето време и мисли преди всичко на социалистическото строителство в България. В днешния разговор ние бихме искали да Ви помолим да се върнете към проблемите на социалистическата революция. Партия, която вече е на власт, очевидно може по-точно да прецени до каква степен са били правилни нейните решения и програмни документи, по-конкретно, доколко добра е била нейната подготовка в периода на борбата за власт, за решителната крачка в тази борба, за укрепване на победата на трудещите се и за строителството на новото общество. Изхождайки от това, а също така и от 50-годишнината на Септемврийското антифашистко въстание през 1923 година в България, привлякло на времето вниманието на комунистите от целия свят и поуците от което бяха дълбоко анализирани от БКП и Коминтерна, ние бихме искали да Ви зададем няколко въпроса. Смятаме, че отговорите ще представляват интерес за читателите на нашето списание, тъй като опитът от револю-

ционната борба на всеки отряд от световното комунистическо движение е общо достойние на това движение и едно от най-силните оръжия на работническата класа.

Отговор: Разрешете преди всичко да благодаря на редакцията на списание „Проблеми на мира и социализма“ за предоставената ми възможност.

Последователната интернационалистична политика изисква от всяка комунистическа партия да се съобразява с две обективни тенденции. Едната — на ускорена интернационализация на освободителните революционни процеси в съвременния свят, и другата тенденция — на по-голяма диференциация на конкретно-историческите условия на класовата борба в отделните страни.

Тези тенденции изискват от марксистко-ленинските партии с общи усилия да развиват творчески революционната теория, да споделят взаимно своя минал и съвременен революционен опит, с колективни усилия да оценяват преломните и най-важни събития в света и в живота на международното комунистическо движение, да водят борба срещу всякакви прояви да се противопоставят един на друг националният и интернационалният опит на комунистическите партии. Особено важна е обмяната на опит за исторически събития, които имат преломен характер и решаващо значение в развитието на комунистическите партии, в изковаването на тяхната марксистко-ленинска зрелост и в обогатяване формите и методите на класовата борба.

Такова събитие в историята на БКП е Септемврийското въстание на работниците и селяните през 1923 година — първото антифашистко въстание в света, организирано от комунистическа партия.

Въпрос: Първият ни въпрос е за партията от нов тип. Началото на ХХ век не случайно стана период на създаване на такива партии, започвайки от ленинската большевишка организация в Русия, възникнала през 1903 година. Това е неизбежният отговор на пролетариата на условията на класовата борба в епохата на империализма. Като анализирахме причините за поражението на Септемврийското въстание, Георги Димитров посочваше на първо място, че тогава БКП още не е била истинска партия от нов тип. Въз основа опита на БКП бихте ли разказали в какво се състоят грешките на БКП до Септемврийското въстание, в какво се прояви новото, което

партията постави и разработи в периода на непосредствената подготовка и извършването на въстанието?

Отговор: Прерастването на домонополистическия капитализъм в империализъм постави пред международното работническо движение задачи и проблеми, които изискваха по-нататъшно развитие на революционната марксистка теория, съществени изменения в тактиката, формите и методите на борба, т. е. коренен поврат в неговото развитие и дейност. Болшевиките бяха първите и единствените, които дадоха верен отговор на новите, поставени от революционната практика на световния пролетариат въпроси и създадоха революционна марксистка партия, отговаряща на повелите на новата епоха. Сега ние отбелязваме 70-годишнината на II конгрес на РСДРП, от който и започва историята на партията от нов, ленински вид.

Трагедията на Втория интернационал беше не само и не толкова в неспособността на неговите ръководни партии да се издигнат на висотата на новите задачи, колкото във факта, че те изпаднаха под влияние на ревизионизма и отстъпиха от позициите на революционния марксизъм. Едни от главните причини за това бяха центриската концепция за търпимост към проявите на опортюнизма в пролетарската партия, страхът пред очистиането на нейните редици от чужди на освободителното дело на пролетариата елементи, фетишизацията на „единството“ на социалистическото движение, стремжът на всяка цена да бъдат обединени различните направления в него. Не случайно в годините, когато се създаваше Коминтернът и се изграждаха младите комунистически партии, великият Ленин писа, че пълният и безусловен разрыв с опортюнизма е първото условие на истинския комунизъм.

Георги Димитров беше свършено прав, като характеризира революционната Социалдемократическа партия (партията на тесните социалисти) в България, създадена от Димитър Благоев, като близка и родствена на Болшевишката партия. Тя се отличаваше от партиите на Втория интернационал със своята вярност към идеите и принципите на марксизма, с предаността си към интересите на работническата класа и непримиримата си враждебност към буржоазията, с неизменното придържане към принципите на пролетарския интернацио-

нализъм и последователната борба против буржоазния национализъм и социалшовинизъм, против опортюнизма и ревизионизма. В борба против вътрешния и международния ревизионизъм тя защитаваше Марксовата теория за революцията и нейното основно съдържание — диктатурата на пролетариата.

Партията на българските революционни марксисти доведе борбата против опортюнизма в своите редове до нейния логически край. Още през 1903 година тя изгони из своите редове представителите на ревизионизма — българските берншайнианци — общоделците. В борба с ръководството на Втория интернационал тя отстоя правото си на съществуване като самостоятелна революционно-пролетарска партия и не допусна връщането на опортюнистите в своите редове. През 1906 и 1908 година партията се очисти и от опортюнистическите групи на анархолибералите и „прогресистите“.

Революционните качества на тесносоциалистическата партия се изявиха с пълна сила през периода на Първата световна империалистическа война. Тесните социалисти останаха на класово-пролетарски интернационалистически позиции и заедно с болшевиките и левите течения в международното работническо движение водеха борба против социалшовинизма, за създаване на нов, революционен интернационал. Теснящите възгоржено приветствуваха Октомврийската социалистическа революция и станаха пламенен защитник на първото в света пролетарско отечество.

Разбира се, нашата партия имаше и слабости и затова ние казваме, че тя не беше истинска партия от нов тип. Тези слабости се почувствуваха определено в края на световната империалистическа война и в годините на следвоенната революционна криза, когато на дневен ред у нас беше поставена практическата задача за премахване на капитализма. Оставайки чужди на ленинската теория за империализма и за социалистическата революция, тесните социалисти продължаваха да разглеждат въпроса за пролетарската революция като реален и актуален само за работническата класа от развитите капиталистически страни. Това им попречи съевременно да доловят „подземните трусове“ на надигащата се революция в своята собствена страна и да подготвят българската работническа класа за нейното успешно из-

вършване. В резултат дойде известната пасивност на партията по време на Войнишкото въстание през 1918 година, когато войнишките маси, повлияни от революционните събития в Русия и от пропагандата на тесните социалисти, се опитаха да превърнат империалистическата война в гражданска и да свалят властта на управляващата буржоазия и монархизма.

Ахилесовата пета на тесния социализъм беше селският въпрос. В периода до Октомврийската революция нашата партия не можа да разбере и да оцени решаващата роля на работническо-селския съюз за победата на социалистическата революция в една аграрна страна. Друга съществена слабост на партията бяха елементите на догматизъм в теорията и практиката. На тесните социалисти липсваше онази гъвкавост в тактиката, която бе присъща на болшевиките и без която е невъзможна успешната революционна борба. Те бяха прави, като се придържаха неизменно към революционната тактика на непримирима класова борба, но грешаха, когато се обявиха по принцип против каквито и да било компромиси. Всичко това пречеше на партията да стане хегемон в борбата против реакцията и капитализма.

Тези слабости българските комунисти постепенно изживяваха след Октомври под неотразимото въздействие на ленинските идеи, в огъня на революционните борби на българския и на международния пролетариат.

През май 1919 година партията на тесните социалисти се преименува в комунистическа и по същество прие нова програма, с която тръгна уверено по ленински път. Годишите на следвоенната революционна криза бяха за БКП период на интензивно теоретическо превъоръжаване. Тя възприе ленинската теория за социалистическата революция и започна да преустройва цялостната си дейност съгласно нейните изисквания. Особено голямо значение за революционната ѝ борба имаше учението за работническо-селския съюз. Партията оцени правилно значението на ленинската тактика за единен фронт и лозунга за работническо-селско правителство, издигнати от Коминтерна, опита се да ги приложи творчески.

Превъоръжаването на БКП с идеите на ленинизма и превръщането ѝ в партия от нов, ленински вид беше труден, сложен процес. Нейният опит показва, че освен възприемането на ленинизма е нужна и способност за

творческото му прилагане и използване като ръководство за действие при конкретните условия в България. А такова умение и практика БКП нямаше в необходимата степен. Поради това тя не винаги съумяваше да издигне подходящи тактически лозунги. Нашата партия не съумя например да си изработи правилно отношение към аграрната дребнобуржоазна партия — Българския земеделски народен съюз (БЗНС), който имаше голямо влияние сред трудещите се селяни и съвместно с който би могла да насочи удара против реакционната буржоазия. Тя разглеждаше тази партия като оръдие на селската буржоазия. Разединението между двете партии улесни реакционните сили, които на 9 юни 1923 година извършиха военно-фашистки преврат, свалиха от власт правителството на БЗНС. Нещо повече. В този критичен момент, когато в редица райони на страната масите се вдигнаха на борба, Централният комитет на БКП заяви, че партията няма да участва в борбата между градската и селската буржоазия.

Установяването на фашистка диктатура постави партията в изключително трудни условия. Силите, извършили преврата, полагаха усилия да скрият фашистката си природа, действаха под маската на демокрацията, представяха се за борци против селската стихия, за ред и законност. Фашизмът се стремеше да поддържа разединението на работниците и селяните, между комунистите и земеделците. Той се опита да приложи тактиката за последователно разгромяване на народните сили, стараше се в дните на фашисткия преврат да създаде впечатление, че преследва БЗНС, но не и комунистите. След разгрома на земеделското движение обаче започна походът срещу Комунистическата партия.

Подпомогнат от Коминтерна, Централният комитет на БКП осъзна деветоюнската си грешка. Партията стана организатор на народния отпор срещу фашизма и ръководител на първото в света антифашистко въстание през септември 1923 година.

У нас, в България, Септемврийското въстание се оценява като преломен момент в большевизацията на партията. Какво имаме предвид, когато говорим за това? Преди всичко — два основни момента.

Първия — БКП се изяви като висша форма на пролетарската организация, като революционен авангард

на работническата класа. Септемврийската епопея е първият случай в нейната история, когато тя подготвя и ръководи едно въоръжено въстание, първият опит за приложение в революционната практика на новите ленински идейни оръжия и болшевишки опит, които беше усвоила след Октомври.

Втория — БКП се изяви и утвърди като ръководител на широките народни маси, на всички демократични, антифашистки сили в страната. Съобразявайки се с обективните условия и със степента на съзнанието и готовността за борба на масите, тя издигна като непосредствена цел завземането на властта по революционен път, създаването на демократично работническо-селско правителство. Партията се обърна към Земеделския съюз, Социалдемократическата партия и други организации на трудещите се с предложение за изграждане на единен фронт против реакцията. Протегнатата от нея ръка бе приета от БЗНС и тя сключи съглашение с него за съвместна борба. Работническо-селският съюз беше най-голямото завоевание на Септември 1923 година. Той възникна и беше укрепен в общите боеве, в съвместно пролятата кръв на работници и селяни.

Септемврийското въстание въоръжи нашата партия с голям и неизмеримо ценен опит. Най-същественият урок, който българската работническа класа извлече, е, че съществуването на партия от нов, ленински тип е основното и решаващо условие за победоносна революционна борба. Нашият опит потвърди, че партията на работническата класа може да ръководи масите само ако е въоръжена с марксистко-ленинската теория, ако умее да развива и прилага творчески ленинизма в конкретните условия в собствената си страна, като отчита национално-специфичните особености, традициите и опита на работническото движение. Тя е боеспособна, ако включва в своите редове най-съзнателните, активните и най-преданите представители на класата и е боеви, сплотен, дисциплиниран отряд на единомишленици-комунисти.

Ние добре разбрахме и никога след това не сме забравяли, че авангардът на класата сам не може да победи. За победата трябва да се завоюват масите, да се издигнат до съзнанието за необходимостта от революция, да се използват всички възможности за доближаване до трудещите се. Комунистическата партия неизбежно ще

изостане в опашката на събитията, ако не е способна да използва всички форми на класова борба — легални и нелегални, мирни и немирни, да ги сменя съобразно с различната обстановка.

В онези героични, трудни дни българските комунисти почувствуваха и още по-дълбоко осъзнаха какво означава международната солидарност в борбата на грудещите се. По този начин нашата история още един път потвърди значението за победата и закономерността, бих казал, обективната необходимост на всяка от тези черти на партията от нов тип, които бяха научнообосновани от Владимир Илич Ленин.

Въпрос: Вие обърнахте внимание на положителната страна на събитията от 1923 година. Тя се състои не само в това, че Септемврийското въстание е първото в историята антифашистко народно въстание — партията може да извлече поуки от станалото и да преустрои своята работа така, че впоследствие да завоюва големи успехи. Действително опитът от несполуките е не по-малко ценен от опита от победите. Но същевременно изпитанието чрез поражение е едно от най-суровите изпитания за революционната партия. То може да подкопае моралните сили на пролетариата и да извади от строя партийните кадри. Как смятате — от какво се определи способността на партията да преодолее последните от поражението и да продължи революционната борба?

Отговор: При претърпяно временно поражение, свързано с понасянето на тежки загуби, с разстройването на партийните редове и изваждането от строя на ценни кадри, от много голямо, решаващо значение за Комунистическата партия е какви изводи ще направи тя за своята бъдеща дейност. От поражението могат да се направят изводи, които да спомагат за отстраняване на слабите страни в стратегията и тактиката, за запазване верността на Комунистическата партия към нейните идеали, за съхраняване на кадрите и събиране силите за нови класови битки. От поражението обаче могат да се направят и капитулантски изводи, които да навредят на революционния характер на партията, да разбият нейното единство и да нанесат огромни загуби на освободителната борба.

Добре известен е историческият спор между Плехан-

нов и Ленин, различната оценка, която болшевиките и меншевиките дадоха на Декемврийското въоръжено въстание през 1905 година в Русия. В противовес на Плехановото капитулантско твърдение, че руският пролетариат не трябвало да взема оръжие в ръка, Владимир Илич Ленин подчертаваше, че това е трябвало да стане по-решително и по-енергично — ценна поука за бъдещите боеве.

В остра и непримирима борба срещу опортюнистите ръководството на БКП в лицето на Васил Коларов и Георги Димитров направи задълбочен и самокритичен анализ така, както учи Владимир Илич Ленин. Тяхното ръководно начало беше Комунистическата партия да защити своя революционен характер, цели и идеали, да не пада духом от поражението, да запази своите кадри и връзките си с масите, да не губи вяра в бъдещата победа. С този дух беше пронизано тяхното „Отворено писмо до работниците и селяните в България“ от 27 октомври 1923 година. „Горе главите! . . . — писаха те. — Поражението ще ни научи как да победим! Въпреки всичко ще бъде работническо-селско правителство в България.“

Комунистическата партия трябва да притежава способността да организира настъплението на масите при подем на революционното движение. Тя е длъжна да организира и отстъплението на революционните сили, временно претърпели поражения, при отлива в революционното движение, да умее да прилага и ленинската тактика за правилно отстъпление.

В условията на временна и частична стабилизация на капитализма БКП се стремеше да провежда ленинската линия за събиране на силите, на съчетаване на нелегалната с легалната работа, на нелегалните с легалните форми на борба. Успоредно с преминаването на партията и Комсомола в нелегалност бяха образувани масови легални класови организации като Независимите професионални съюзи, Работническата партия и Работническия младежки съюз. Създаден беше и легален партиен печат, който стана могъщо оръжие в борбата за масите, за укрепване на връзките с тях. Буржоазният парламент също беше използван за революционна агитация и пропаганда сред трудещите се. Съвсем определено мога да кажа, че революционният опит на БКП потвърждава правилността на ленинските указания: за-

ставена да работи в дълбока нелегалност, Комунистическата партия трябва умело и гъвкаво да използва всички легални възможности, упорито и търпеливо да работи във всички масови организации.

В непримирима борба с носителите на десния опортюнизъм, догматизма и сектантството БКП остана непоколебимо ярна на марксизма-ленинизма, на интересите на пролетариата. Дадените скъпи жертви не отидоха напразно. Септемврийското въстание през 1923 година беше „българската 1905 година“, оная богата съкровищница с положителни и отрицателни поуки, които, празилно разбрани и използвани от партията, допринесоха за извоюването на историческата народна победа на 9 септември 1944 година.

Въпрос: Нашият следващ въпрос е свързан с един от коренните стратегически проблеми на революцията. Борбата против фашизма и монархията в България още в 1923 година постоянно потвърждаваше общовалидната марксистко-ленинска истина, че работническата класа може да постигне победа само на основата на единния фронт на прогресивните сили, заедно с другите трудещи се класи и демократични слоеве на обществото. Успехът на БКП в създаването и развитието на съюза на работническата класа и селячеството (това беше, както е известно, изключително важна задача, поставена от Георги Димитров въз основа на поуките от въстанието) даде плодове в по-нататъшната борба на партията за власт, включително партизанската война под знамето на Отечествения фронт, а и не само в борбата. Значението и необходимостта от този съюз се потвърждава и от работата на партията в периода на социалистическото строителство. Достатъчно е да припомним факта, че България първа след СССР извърши коопериране на селското стопанство, или да обърнем внимание на днешното сътрудничество на БКП и БЗНС. Изхождайки от опита на БКП, какво бихте казали за ролята на съюза на работниците и селяните, за формите и методите на работа сред селячеството и въвличането му в революционната борба, а след това — за приобщаването му към социалистическото преобразование на обществото?

Отговор: БКП възприе Лениновото учение за съюза на работническата класа с трудещите се селяни под въздействието на примера и опита на Великата октом-

врийска социалистическа революция. В своите основни документи партията възприе революционната стратегия на болшевиките и по такъв начин си изработи нова политика към селото. Септемврийското въстание изигра решаваща роля за осъществяването на нелекия преход на БКП от принципната към конкретно-творческата постановка на въпроса за селяните, за работническо-селския съюз.

Този подход на БКП намира израз и в новото отношение на партията към БЗНС, към неговата демократична програма, към водената от самостоятелното правителство на БЗНС реформаторска политика, която беше прекъсната от военно-фашисткия преврат. Българските комунисти се ориентираха към трайно, не само тактическо, но и стратегическо единодействие между БКП и БЗНС, изработиха платформа на бъдещото работническо-селско правителство, което трябваше да замени военно-фашисткия режим на деветоюнците.

Септемврийското въстание, както неведнъж подчертаваше Георги Димитров, има незаменима заслуга за укрепване на антифашисткото единство на народа. То циментира работническо-селския боеви съюз като основа на това единство. Тъкмо поради това неуспехът на въстанието не доведе до трайна победа на фашизма у нас.

След поражението на въстанието БКП превърна в своя партийна политика защитата и развитието на септемврийската линия на сплотяване на демокрагините и прогресивните сили и преди всичко за укрепване на работническо-селския съюз. Народнофронтовският курс, който тя изработи след историческите решения на Седмия конгрес на Коминтерна, беше по-нататъшно развитие и усъвършенствуване на септемврийската политика за широко сплотяване на антифашистките сили. Отчитайки новите условия през 30-те години — национални и международни, БКП обнови и разшири своята демократична платформа, като записа в нея още по-разгърнати демократически искания. По такъв начин бяха създадени благоприятни предпоставки за разширяване и на социалната база на антифашисткия народнофронтowski съюз. В годините на Втората световна война БКП разви по-нататък тактиката на единния и народния фронт. Нейната отечественофронтowska програма се пре-

върна в могъщ фактор за обединението на най-широките народни маси срещу фашизма.

Боевият работническо-селски съюз беше гръбнакът на Отечествения фронт, главната класова сила на Деветосептемврийската социалистическа революция от 1944 година, която победи при решаващата помощ на Съветската армия-освободителка.

Когато даваме оценка на изминатия път, на стратегията и тактиката на нашата партия, трябва да подчертаем нейния класов подход към различните социални групи на село. Още в периода на нелегалната борба партията имаше дълбоки корени и огромно влияние и в нашето село, беше изградила широка мрежа от селски партийни и комсомолски организации. Тя беше главната политическа партия не само за работническата класа, но и за бедните селяни. Идеите на комунизма и тригегателният пример на съветския колхозен строй бяха залегнали в съзнанието на българските трудови селяни. Борейки се против селската буржоазия, партията разширяваше непрестанно своята опора сред бедните селяни и намираше разнообразни форми за съюз със средните селяни. Тя използваше различните кооперативни сдружения като легална форма на борба срещу грабителската стопанска политика на фашистката държава, за разгръщане на политическа работа сред селските маси. Кооперативните сдружения, читалищата и другите масови организации на село бяха една от действителните форми за изковаване и укрепване на работническо-селския съюз у нас. Голяма роля за това играеха и политическото сътрудничество и единодействието на Комунистическата партия с левите сили на БЗНС, които, разбрали несъстоятелността на идеята за самостоятелна селска власт, участваха в изграждането на широк антифашистки и антикапиталистически фронт под ръководството на БКП, в общата борба за работническо-селска власт.

Могъщата революционно-преобразуваща сила на работническо-селския съюз намери потвърждение и в социалистическото строителство, когато за изключително кратък период крайно изостанала аграрна България бе преобразена в модерна индустриално-земеделска държава.

Основните етапи, през които преминава нашето социалистическо общество, са и етапи на развитието и

укрепването на съюза между работническата класа и трудещите се селяни. В преходния период от капитализма към социализма това беше съюз между две разнотипни класи. Целта на този съюз беше да се изгради социализмът като цялостна социална система, да се ликвидират експлоататорските класи и експлоатацията на човек от човека, да се осъществи културна революция и подем в жизненото равнище на народа. С цялата си икономическа политика, с разностранната си организаторска и идеологическа дейност БКП в тясно единодействие с БЗНС насочваше селяните към социалистическите стопански форми и вземаше всички необходими мерки за тяхното укрепване и развитие. Особено важно значение за победата на социализма в село имаше обстоятелството, че партията с ленинска прозорливост откри в ТКЗС най-подходяща форма за социалистическо преустройство на българското село без непосредствена национализация, при запазване собствеността на трудовете селяни върху земята.

Опирайки се на Лениновите идеи за кооперирането като теоретическа основа, на опита на колхозното строителство в СССР — класически опит за превръщане на дребностоковото селско стопанство в социалистическо, съобразявайки се с нашите исторически и национални особености и традиции, БКП реши най-сложната и трудна задача на преходния период от капитализма към социализма — социалистическото преустройство на селското стопанство.

Преходът към обществено едро селско стопанство и разгръщането на социалистическата индустриализация доведоха до преминаване на големи маси от бивши селяни в редовете на работническата класа и до създаването на новата класа на селяните-кооператори. Победният кооперативен строй на село укрепил върху нова основа съюза между работническата класа и селяните и стана един от най-важните фактори за социалистическото развитие на страната. Единството на икономическите, социалните и политическите интереси на работниците и селяните-кооператори стана определящ фактор във взаимоотношенията на двете дружески класи.

Проблемите за укрепване социално-политическото и идейното единство на народа си остават в центъра на политиката и дейността на Комунистическата партия и

народнодемократичната държава и в периода на изграждане на развито социалистическо общество. С оглед на това решаващо значение придобиват проблемите за преодоляване на различията между работническата класа и селяните-кооператори, за тяхното сближаване върху основата на сближаването на държавната и кооперативната социалистическа собственост, на организацията и заплащането на труда в индустриалните и селскостопанските предприятия.

Ние добре съзнаваме, че в областта на селското стопанство предстои да се решат големи, сложни и многостранни проблеми, които животът постоянно поставя, проблеми, непосредствено свързани с по-нататъшното развитие на работническо-селския съюз.

С окрупняването на земеделските кооперативни стопанства, със създаването на аграрно-промишлените комплекси, с внедряването на комплексната механизация и прочие ние вече навлязохме в нов етап на развитието на социалистическото селско стопанство — етапа на постепенното превръщане на селскостопанския труд в разновидност на индустриалния труд.

Работническо-селският съюз продължава да се развива и в политическо отношение. В него все по-ярко се утвърждава ръководната роля на работническата класа, Българската комунистическа партия. Работническо-селският съюз укрепва политически и в резултат от засилването на участието на БЗНС в управлението на страната и разгръщането на социалистическата демокрация.

Въпрос: И накрая — последния въпрос. Практиката на световното революционно движение многократно е поставяла на дневен ред проблема на революционната готовност на партията на работническата класа. Бихте ли могли, изхождайки от опита на БКП и от Вашия личен опит като един от най-активните участници в извършването на социалистическата революция в България, да кажете — в какво се състои готовността на партията да тръгне към революция и установяване на властта на работническата класа, да се бори за решителен поврат към социализма? Какви са същността и критериите за степен на тази готовност? Как се постига тя?

Отговор: Теоретическата зрелост на Комунистическата партия е първото решаващо условие за нейната революционна готовност. Това може да се докаже с без-

брой факти. Така например ленинската теория за буржоазнодемократическата революция в епохата на империализма беше основа на стратегията и тактиката на Болшевишката партия, на нейната революционна готовност през първата (1905—1907 г.) и втората (февруари 1917 г.) руска революция, а ленинската теория за социалистическата революция стана основага на революционната готовност и освети пътя за победата на руските работници и селяни през октомври 1917 година.

Като обобщение на историческия революционен опит на много епохи и преди всичко на епохата на пролетарската революция, на световния преход от капитализма към социализма марксистко-ленинската теория дава възможност на партията на работническата класа да се ориентира в каквато и да е сложна обстановка, да вземе решение за революционно действие при каквато и да е главоломна промяна на условията. Ясната историческа перспектива, точното определяне на непосредствените и далечните задачи, реалната оценка на съотношението на класовите и политическите сили, на факторите на революционния процес, строгото определяне на действията на революционния пролетарски авангард — това са решаващи условия за превръщането на революционната теория в ръководство за действие, за нейното овладяване от масите и превръщането ѝ в материална сила.

Българската комунистическа партия е била легална и нелегална, организираща е въстания и парламентарни акции, разработвала е максимални програми и демократически платформи, била е разгромявана и се е възстановявала, кадрите ѝ са били разстрелвани и бесени, но други са израствали и са били подготвяни. Българските комунисти са действували и в условията на буржоазна демокрация, и в условията на фашизма, те са вземали решения за непосредствено действие и при наличието на революционна ситуация, и при отлив на революционното движение. В резултат на всичко това партията на българската работническа класа постепенно е натрупвала опит и революционна готовност да действа при всякакви условия.

В своята история нашата партия познава поражения, претърпени както в резултат на изоставане, така и в резултат на изпреварване на революционните събития.

БКП не съумя да оглави въстаналите войнишки маси

през септември 1918 година и да превърне империалистическата война в гражданска война, а на 9 юни 1923 година, когато фашистският преврат свали от власт земеделското правителство и в редица райони на страната избухнаха въстания, в които редовите членове на БКП и БЗНС действуваха единно, Централният комитет възприе тактика на неутралитет към събитията. От друга страна, в периода на икономическата криза 1929—1933 година ЦК на партията под влияние на революционната нетърпеливост на дребната буржоазия очакваше нов тур на световната революция и постави като непосредствена задача борбата за установяване на диктатурата на пролетариата. Партията изпадна в политическа изолация и когато на 19 май 1934 година беше извършен военен преврат, масите запазиха спокойствие въпреки призивите за революционно действие. През този период партията усвояваше теоретическите, стратегическите и тактическите оръжия на ленинизма, но процесът на нейното превръщане в партия от нов, ленински тип не беше още завършен.

Предприемането на едно или друго действие, използването на една или друга форма на борба са обусловени в редица случаи не само от вътрешните икономически, социални и политически условия, но и от развитието на световния революционен процес. Непосредствено след вероломното нападение на хитлеристка Германия против СССР на 22 юни 1941 година у нас не съществуваше революционна ситуация. Нещо повече, монархо-фашистката власт в България беше в съюзни отношения с Германия, тя запази изцяло своя държавен апарат, всички органи за насилие. Въпреки това БКП възприе курс на въоръжена борба. Партията знаеше, че при тези условия няма да избегне многото жертви, но в името на своите интернационални задължения за защита на първата социалистическа страна и с пълна увереност в бъдещата победа на революцията българските комунисти организираха силна въоръжена антифашистка съпротива в страната. В резултат главно на това българските фашистки правителства не посмяха да изпратят войскови съединения на Източния фронт.

БКП внимателно оценяваше политическата стратегия, тактика и практически действия на другите политически сили. Не е тайна, че до фашисткия преврат на

9 юни 1923 година между нея и БЗНС съществуваха не-лоялни, често дори враждебни отношения. След преврата, при подготовката на Септемврийското въстание, партията обаче прояви готовност и създаде единен фронт с левите сили от Земеделския съюз. Не е тайна също така, че в борбата за изграждането на народен фронт през 30-те години партията прояви готовност да влезе в единодействие с политическия кръг „Звено“, който взе участие в преврата на 19 май 1934 година, но впоследствие се ориентира към активна борба с монархизма. Тези стъпки на партията оказаха огромно въздействие върху идейно-политическата еволюция на БЗНС и „Звено“.

През 1942 година по указание на Комунистическия интернационал беше разработена програма на Отечественния фронт, около която трябваше да се сплотят всички демократически сили. Автор на програмата беше Георги Димитров. Програмата имаше демократически характер и част от буржоазната опозиция, макар и непоследователно, премина под знамето на Отечественния фронт. Развитието на революционния процес през 1943-1944 година придоби обаче такъв размах, съотношението на силите под въздействието на военните успехи на СССР така се видоизмени, че Деветосептемврийското въстание през 1944 година откри нови възможности. Комунистическата партия прояви своята революционна готовност, като измени незабавно политическата си линия, издигна за решаване нови демократични и социални задачи. Едновременно с това тя даде отпор на някои левичарски настроения за установяване на чисто комунистическа власт в страната. Възникна нова, народнодемократическа форма на диктатура на пролетариата, създаваха се нови отношения между работническата класа и другите социални групи, между Комунистическата партия и другите политически сили.

Революционната готовност е качество, необходимо на партията и в периода на изграждането на социализма. Управляващата Комунистическа партия играе основна роля в преобразуването на капиталистическото общество в социалистическо, в изграждането на материално-техническата база, социалната структура и духовната култура на социализма. Поради това бюрократизмът, консерватизмът, грубият практицизъм, авантюризмът,

изобщо нарушаването на ленинските принципи и методи на действие и ръководство могат да парализират революционната дейност на комунистическата партия, да я откъснат от масите, да задържат развитието на цялото общество. В цялата своя съзидателна дейност БКП прилагаше основните закономерности в изграждането на социалистическото общество. Същевременно решимостта и готовността на партията да открива и осъществява най-подходящи форми, методи, средства и темпове на изграждането на социалистическото общество имаха особено важно значение при разработването на всички програмни документи на партията.

Революционната готовност на партията на работническата класа отразява нейната теоретическа зрелост, нейната идейна убеденост, нейната способност за бърза смяна на формите, средствата и методите на революционната борба. Революционната готовност на партията на работническата класа отразява качествата, добродетелите, материалните и духовните сили на самата работническа класа, нейната способност за революционни действия. Революционната готовност на партията на работническата класа, както ни учи опитът, има определящо значение за превръщането на всяко нейно решение, на всяка нейна програма в реално дело. Тя отразява способността на партията да осъществява органическа връзка между революционната теория и революционната практика на комунизма.

ДА КРЕПНАТ И ПОБЕЖДАВАТ АНТИИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКИТЕ СИЛИ В СВЕТА

*До
Председателя на Четвъртата
конференция на държавните
глави и ръководители на
правителствата на необвързаните
страни*

Алжир

Уважаеми господин Председател,

В тези дни прогресивните и миролюбивите сили от целия свят с особен интерес насочват вниманието си към работата на Четвъртата конференция на държавните глави и ръководителите на правителствата на необвързаните страни. Тази конференция е голямо международно събитие. Бих желал от името на българския народ, Държавния съвет и правителството на Народна република България и лично от мое име да изпратя на вас и чрез вас на всички участници в конференцията най-сърдечни поздравления и пожелания за плодотворна работа и успех.

Народна република България винаги твърдо и последователно е подкрепяла и подкрепя борбата на народите от Азия, Африка и Латинска Америка против импе-

риализма, колониализма и неоколониализма и искрено се радва на постигнатите от тях успехи.

Намаляването на международното напрежение и подобряването на обстановката в света, резултат на принципната и последователна миролюбива политика на СССР, на другите страни от социалистическата общност, на всички миролюбиви сили, създава най-благоприятни условия за необвързаните страни да постигнат своите по-нататъшни цели в общата борба срещу агресията, империализма, расизма и бедността. Убеден съм, че конференцията в Алжир значително ще съдейства за разширяване и засилване на общия фронт на прогресивните сили и ще спомогне за по-нататъшно укрепване на световния мир, сигурност и взаимноизгодно сътрудничество.

Държавите от социалистическата общност и необвързаните страни са естествени съюзници в борбата за мир, национална независимост и социален прогрес и техните общи коренни интереси изискват все повече да се развива всестранното сътрудничество между тях, все повече да укрепва тяхната солидарност с освободителната борба на потиснатите народи в интерес на мира, свободата и прогреса. Дълбоко вярвам, че усилията на реакцията и на авторите на абсурдни и лишени от всяка логика теории, целещи да отклонят движението за необвързаност от неговата антиимпериалистическа ориентация и да го противопоставят на социалистическата общност, ще останат безуспешни.

Както досега, Народна република България ч занапред ще развива приятелски отношения и равноправно сътрудничество с необвързаните страни и ще им оказва пълна подкрепа за затвърдяване на тяхната национална независимост и развитието на икономиките им, за щастието на техните народи.

Да крепнат и побеждават антиимпериалистическите сили в света, за пълното тържество на мира, дружбата и сътрудничеството между народите!

5 септември 1973 г.
София

С уважение
Тодор Живков
председател на Държавния съвет
на Народна република България

ГЕРОИЧЕН РЕВОЛЮЦИОНЕН КРАЙ

Из словото на митинга по случай чествуване
50-годишнината на Септемврийското въстание
край село Лесичево, Пазарджишки окръг
(Стенографски запис)

15 септември 1973 година

Драги другарки и другари,

Централният комитет на Българската комунистическа партия ми възложи да дойда на това свято място, където е станало първото сражение в района на село Лесичево по време на Септемврийското антифашистко въстание през 1923 година. За мен това е и чест, и удоволствие, и гордост. *(Ръкопляскания.)* Още повече че в миналото известно време живяхме заедно с моята другарка доктор Мара Малеева в Лесичево. И трябва откровенно да ви кажа, че след моя роден край Плевен и Ботевградско, след София, където съм работил и получил революционна закалка сред софийския пролетариат, няма друго селище и друго население, които да са ми така близки до сърцето, както Лесичево и лесичевци. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Позволете ми да изпълня поръчението на Централния комитет на Българската комунистическа партия и да ви приветствувам, драги другарки и другари, по случай 50-годишнината от славното антифашистко въстание

и от първата комуна и 60-годишнината от създаването на партийната организация в село Лесичево, да приветствувам вас и цялото население от лесичевския район, да приветствувам комунистите, сдружените земеделци, комсомолците и да ви пожелаая нови успехи в изграждането на вашия борчески, героичен революционен край, да пожелаая здраве и щастие на вас и на вашите семейства. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Нашата партия се гордее със славното въоръжено въстание на работниците и селяните през 1923 година — първото антифашистко въстание в света, чиято 50-годишнина чествуваме тази година. Може би някъде ще се намерят хора, в това число и „марксисти“, които ще кажат: „Защо беше нужно да се организира и да се обявява въстание, което завърши с поражение и с толкова свидни жертви?“ Между прочем аз съм чувал такива оценки, но ние решително ги отхвърляме, защото нашата борба, борбата на Българската комунистическа партия и въобще борбата на истинските марксистко-ленински партии не е лека. Това е класова, жестока борба и тя минава през различни етапи, тя има, както се казва, своите приливи и отливи.

Ако не беше антифашисткото въстание през 1923 година, щеше ли нашата партия да се болшевизира в такъв кратък исторически срок, да се превърне в партия от нов тип, каквато е сега, да стане партия от ленински тип, да бъде годна да поведе трудещите се и да осъществи новия, втория септември — 9 септември 1944 година!

Днес нашата партия има голям авторитет в света. Тя е уважавана като една от най-последователните марксистко-ленински партии, партия, която успешно е ръководила борбите на народа няколко десетилетия до победата на социалистическата революция и сега при изграждането на социалистическото общество. *(Ръкопляскания.)*

Всяка педя земя в България е напоена с кръв, с кръвта на нашите герои в многовековната борба против османското робство, напоена е с кръвта на нашите революционери, с комунистическа кръв, с кръвта на сдружени земеделци, с кръвта на нашата работническа класа, с кръвта на нашата борческа младеж.

Труден, героичен път, но той беше неизбежен, той беше правилен път, иначе нашата партия нямаше така

успешно да извърши своята болшевизация. Затова когато говорим за Септемврийското въстание, ние го разглеждаме като важен етап в болшевизацията на партията, в нейното превръщане в истинска партия от ленински тип, която възглави борбата на трудещите се в страната, доведе ги до победата, успешно ръководи изграждането на социалистическото общество.

Ето единия от нашите отговори на тия, които пряко или косвено поставят въпроса, „защо беше необходимо Септемврийското въстание“.

Септемврийското въстание циментира работническо-селския съюз, защото и във вашия район, и в цялата страна рамо до рамо с комунистите вървяха и другарите от Българския земеделски народен съюз. Въстанието през 1923 година здраво спои работническо-селския съюз, който изигра огромна историческа роля в по-нататъшните борби на партията за победата на работническата класа, на трудещите се у нас.

През последвалите десетилетни борби, които води нашата партия, работническо-селският съюз все повече и повече укрепваше и ние и сега високо ценим работническо-селския съюз, дружбата и братското сътрудничество между комунистите и сдружените земеделци в общата борба за изграждане на социалистическото общество в България, за разцвета на съвременна България. (*Ръкопляскания.*)

Много кръв се проля, много погрешни схващания се изживяха и от нашата партия за отношението към съюзника и може би още повече — от Българския земеделски народен съюз. Но такива са животът, класовата борба, класовото развитие. Важното е, че нашата партия винаги се е стремил да укрепва работническо-селския съюз и сега, в условията на нова България, при новата вече социалистическа обстановка, ние развиваме този съюз по-нататък.

Но не само това — антифашисткото въстание през 1923 година беше потопено в кръв. То разкри не само в България, а пред целия свят зверския образ на фашизма. До Септемврийското въстание фашизмът се опитваше в различните страни да проникне с демагогия сред широките народни маси. Първото антифашистко въстание в България разкри какво представлява фашизмът, какъв звяр е той за човечеството.

Ние трябва да кажем, че антифашисткото въстание през 1923 година нагледно доказа, че не може да се победи капитализмът, не може да се укрепва народнодемократичната власт, не може да се строи социалистическо общество без диктатура на пролетариата. (*Ръкопляскания.*) У нас диктатурата на пролетариата беше изразена във формата на народната демокрация.

Ние възприемаме и съзнаваме правилността на ленинското положение за мирен и немирен преход към социализма. Обаче, другари, никога не бива да се забравя, че даже когато говорим за мирен преход към социализма, то това не може да стане без диктатурата на пролетариата върху основата на работническо-селския съюз. Диктатурата на пролетариата е необходима, за да организира настъплението срещу капитала и реакцията, срещу техните опити за реставрация на старото експлоататорско общество. Случаят с Чили е още един урок, исторически урок за много братски комунистически партии и прогресивни движения, че не бива да се подценяват диктатурата на пролетариата и настъплението срещу реакцията.

Друга историческа поука от Септемврийското въстание, която оказва изключително благотворно влияние и сега е мощна движеща сила в развитието на Народна република България, е верността на нашата партия към партията на Ленин, към Болшевишката партия. (*Ръкопляскания.*) И това е главното, което помогна за болшевизацията на нашата партия, за нейното изграждане в партия от нов, ленински тип. Без българо-съветската дружба, без братската помощ на Съветския съюз не можем да си представим и победата на 9 септември 1944 година, и укрепването на народната власт, и социалистическата реконструкция на селското стопанство, и изграждането на съвременна социалистическа промишленост, и пълното ликвидиране на експлоататорските класи в нашата страна. (*Ръкопляскания.*)

Ето защо ние укрепваме и все повече развиваме българо-съветската дружба, защото тя, по израза на Георги Димитров, е нужна като въздуха и слънцето за всяко живо същество. Ние прибавихме към думите на Димитров, че българо-съветската дружба е от векове и за векове. (*Ръкопляскания.*) И няма такава сила, която да може да ни раздели от великия братски Съветски съюз,

от неговата ленинска Комунистическа партия. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Чествувайки сега 50-годишнината от Септемврийското въстание през 1923 година, ние още веднъж се връщаме към този епичен подвиг на нашата Комунистическа партия, на нашия народ, който смело се надигна срещу въоръжения до зъби неприятел. Още един път искам да подчертая, че макар и завършило с поражение, въстанието беше голямо събитие за нашето вътрешно развитие, за по-нататъшното революционизиране на нашата партия, за изграждането и укрепването на работническо-селския съюз и един от етапите, както ние го наричаме „генерална репетиция“, за втория септември — септември 1944 година, когато с помощта на Червената армия веднъж завинаги сринахме капиталистическото и фашисткото господство в нашата страна. (*Ръкопляскания.*)

Другарки и другари,

Сега във връзка с 50-годишнината на Септемврийското въстание ние отново изтъкваме пред нашия народ и особено пред нашата младеж значението на ония главни центрове, където се разгърна въстанието.

С радост и гордост трябва да отбележа, а преди всичко това е радост и гордост за вас, че един от централните на Септемврийското въстание през 1923 година беше тук, в село Лесичево и в района на Лесичево. (*Ръкопляскания.*)

По този случай, по случай 50 години от Септемврийското въстание, искам от името на Централния комитет на нашата партия да приветствувам живите участници в Септемврийското въстание през 1923 година и да им кажа: скъпи другари, живеете колкото се може повече, още няколко десетилетия за гордост на нашага партия, за гордост на нашия героичен народ. (*Ръкопляскания.*)

Искам да се обърна към революционерите, участвали в десетилетните борби на партията в село Лесичево и лесичевския район, към живите другари-антифашисти, които се намират тук, и да им пожелаая здраве и сили, за да живеят още дълги години за слава на нашата социалистическа Родина. (*Ръкопляскания.*)

Искам по този случай да се обърна и към близките, майките и бащите на загиналите другари и да им кажа:

гордейте се, че родихте и отгледахте такива герои, които, призовани от Българската комунистическа партия, се вдигнаха на въоръжена борба за щастието на трудовите хора, на народа и дадоха най-свидното, което имаха — своя живот! (*Ръкопляскания.*)

Вечна слава на падналите другари за свободата, за социализма, за комунизма! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Другарки и другари,

Сега усилията на партията и народа са насочени към изпълнение на шестата петилетка.

Ето защо от името на Централния комитет на партията ви призовавам към нови дела, от утре отново да се хванем с всички сили и енергия за решаване на предстоящите задачи. Ние имаме възможност тази година да преизпълним насрещните планове и в промишлеността, и в селското стопанство.

Изпълнението и преизпълнението на насрещните планове — това е решаващ етап в изпълнение на нашата шеста петилетка, а изпълнението на шестата петилетка е предпоставка за осъществяване на Декемврийската програма на Централния комитет на партията за повишаване жизненото равнище на народа.

Сегашна България е България на крупни решения и в областта на промишлеността, и в областта на селското стопанство; България, която бързо създава своя работническа класа, и то не каква да е работническа класа, а културна работническа класа, защото в нейните редове навлизат предимно хора със средно образование; България, която създава своя техническа интелигенция, своя художествена интелигенция; България, бързо развиваща се и благоденстваща. (*Ръкопляскания.*)

И ние много добре разбираме, че нашето настоящо и нашето бъдещо развитие изключително много ще зависят как Народна република България ще се сближава със Съветския съюз, защото само чрез това сближение можем с бързи темпове да развиваме производителните сили на страната, да изграждаме мощни заводи, крупно социалистическо селско стопанство и да създаваме предпоставки за постоянно повишаване жизненото равнище на народа. (*Ръкопляскания.*)

Пред нас стои задачата правилно да възпитаваме на-

шата младеж, да бъде тя винаги вярна, предана на социализма, на Родината, да бъде тя младеж пламенна, младеж умна, знаеща и можеща. И ние се радваме, че у нас се възпитава именно такава младеж. (*Ръкопляскания.*)

Разбира се, има и трудности, не всичко още е решено, но нашата младеж в своето голямо мнозинство върви по пътя на своите деди и бащи, по пътя, който ѝ сочи Българската комунистическа партия. (*Ръкопляскания.*) И ние можем с надежда и с вяра да се отнасяме към нашата младеж, която постепенно навлиза в живота и поема в свои ръце нашето комунистическо дело. (*Ръкопляскания.*)

Нашите заводи сега се ръководят от инженери и други специалисти, които след 9 септември 1944 година са били септемврийчета или въобще не са били родени. Във всички области на живота младите поколения все повече поемат и ще поемат от нас щафетата на социализма и комунизма, поемат нашето знаме, така както ние, аз имам предвид моето поколение, поехме тази щафета и това знаме от септемврийците от 1923 година. (*Ръкопляскания.*)

Но, виждате ли, животът си тече. Доскоро аз си мислех, че съм от третото поколение в нашата партия, а сега постепенно минавам към ветераните. (*Оживление.*) Такъв е животът, а силата на нашата партия и на нашия социалистически строй е, че поколенията предават едно на друго революционните традиции и бойното червено знаме, което победно се вее и ще се вее над България! (*Бурни, продължителни ръкопляскания. Възгласи: „БКП—БКП!“, „Ура!“.*)

ГЕРОИЧЕН СИН
НА ЧИЛИЙСКИЯ НАРОД,
МЪЖЕСТВЕН БОРЕЦ
ЗА ДЕМОКРАЦИЯ, МИР
И СОЦИАЛЕН ПРОГРЕС

*До
Ортенсия Буси де Алиенде —
съпруга на президента на
Република Чили доктор Салвадор
Алиенде*

Уважаема другарко Алиенде,

Трудещите се в Народна република България са дълбоко потресени от новината за трагичната смърт на Вашия съпруг, президента на Република Чили другаря Салвадор Алиенде — героичен син на чилийския народ, мъжествен борец за демокрация, социален прогрес и мир, виден деец на освободителното и антиимпериалистическото движение, голям приятел на българския народ и лауреат на Димитровска награда.

Като президент на Република Чили другарят Салвадор Алиенде спечели любовта на широките народни маси в Чили, възхищението и уважението на трудовите хора от всички страни в света.

В тези тежки за Вас и за чилийския народ дни прие-

мете, уважаема другарко Алиенде, моите и на българския народ най-искрени съчувствия и съболезнования за загубата на човека и бореца за мир и прогрес Салвадор Алиенде.

18 септември 1973 г.
София

Тодор Живков

първи секретар на Централния комитет
на Българската комунистическа партия
и председател на Държавния съвет
на Народна република България

С ДРЪЗНОВЕНИЕТО НА СЕПТЕМВРИЙЦИ — КЪМ ВИСИНИТЕ НА СОЦИАЛИЗМА И КОМУНИЗМА

Реч на величествения национален събор-митинг
в Михайловград, посветен на 50-годишнината
на Септемврийското въстание от 1923 година

23 септември 1973 година

Уважаеми другарки и другари,
Славни ветерани-септемврийци,
Младежи и девойки,
Скъпи съотечественици,

През тези дни, когато нашият народ по села и градове чествува 50-годишнината на героичната Септемврийска епопея от 1923 година, ние се стекохме тук, на величествен национален митинг в Михайловград, столицата на въстанието (*бурни ръкопляскания*), за да се поклоним още веднъж с безгранична почит и признателност пред подвига на ония, които дадоха първите изстрели и написаха с кръвта си първата страница в историята на великата битка на народите против настъпващия фашизъм. (*Ръкопляскания.*)

Шест години преди паметния септември 1923 година Великата октомврийска социалистическа революция прогърмя над света и откри ерата на прехода на човечеството от капитализма към социализма. Искрите от октомврийския пожар летяха над следвоенна Европа и

техният революционен заряд възпламеняваше наситената с остри класови противоречия и сблъсъци атмосфера. Една година след Октомврийската революция българските работници и селяни във войнишки шинели последваха примера на своите руски братя, напуснаха окопите и обърнаха пушките против двореца и буржоазията. През ония дни, както отбелязва великият Ленин, България направо „подражаваше“ на Русия. Войнишкото владайсво въстание беше разгромено. Но под напора на народното негодувание партиите на едрата буржоазия бяха принудени да отстъпят управлението на страната на Българския земеделски народен съюз.

Начело с Александър Стамболийски, големия демократ и борец против монархията и войната, земеделското правителство осъществи редица демократични реформи, които засегнаха интересите на спекулативната едра буржоазия. В тия следвоенни години Българската комунистическа партия пушна дълбоки корени в градовете и селата, превърна се в първостепенна политическа сила. Комунистическите идеи, идеите на пролетарската революция, победила в необятната руска земя и създаде Съюза на съветските социалистически републики, все повече завладяваха умовете и сърцата на трудовите маси и на интелигенцията.

България решително вървеше наляво, след братска Русия.

Уплашени за съдбата на своето господство, реакционната българска буржоазия и царската династия решиха да изпреварят развитието на събитията. В тъмната нощ срещу 9 юни 1923 година те извършиха военнo-фашистки преврат, събориха демократичното правителство, разтуриха всички изборни органи, зверски убиха Александър Стамболийски и започнаха разправа с демократичните и революционни сили.

Деветоюнският преврат изненада управляващия Земеделски съюз. Неговото правителство се ползваше с поддръжката на широките селски маси и сляпо вярваше в стабилността на своята власт. То имаше мнозинство в Народното събрание, в другите конституционни изборни органи. Реакционните буржоазни партии бяха отхвърлени от политическата арена. Единствената реална политическа сила освен БЗНС беше Българската комунистическа партия. Ръководството на БЗНС повече се стра-

хуваше от непрекъснато растящото влияние на комунистите, отколкото от контрареволуционната дясна буржоазия и се оказа неподготвено да се справи с превратаджиите.

Подобна грешка допускаше и ръководството на Българската комунистическа партия. Поради това то зае позиция на страничен наблюдател на деветоюнската трагедия. И военно-фашистският преврат успя.

Не така реагираха на преврата трудовите маси в страната. С верния си класов усет те оцениха преврата като контрареволуционен заговор на реакцията против народа. Организацията на Българската комунистическа партия в редица райони на страната се вдигна на бой. Комунистическо-земеделското единство се раждаше спонтанно, в кървави схватки с врага, пред лицето на смъртната опасност, надвиснала над работническата класа и трудовото селячество.

Лишено от ръководство, юнското въстание беше смазано.

Но народът не се примири с тържеството на превратаджиите. Скоро и партията на българските комунисти осъзна грешката си. Решението на Централния комитет за подготовка на въоръжено въстание предизвика могъща вълна от революционен ентузиазъм. Партийният призив: „Продай си палтото, купи си пушка!“ — стана ръководство за действие на комунисти, земеделци, безпартийни. Ходът на събитията неумолимо водеше към открит въоръжен сблъсък и беше достатъчна само една искра, за да пламне пожарът на народната борба.

И тази искра не закъсня: на 13 септември, един месец след като Централният комитет на БКП провъзгласи курса за подготовка на въоръжено въстание, героичният Мъглиж се вдигна на бой и въстанието бързо обхваща целия Старозагорски окръг.

Септемврийското въстание избухна преждевременно и стихийно. Това разпиляваше народните сили и даваше възможност на врага да го бие на части. Трябваше да се действа бързо и решително. И партията не се поколеба. Понесена от червените конни вестоносци, паролата за въстанието облетя страната. Под звъна на черковните камбани въстаниците се стичаха на сборните пунктове, прегръщаха се и се целуваха, тръгваха на страшен бой, така както бяха тръгвали на смърт и безсмъртие

техните деди и бащи през април 1876 година. (*Бурни ръкопляскания.*)

Като ярки неугасващи звезди ще светят на небето на България имената на десетки села и градове, над които се развя и заплющя червеното знаме на революционната народна власт. Свещени ще останат във вековете местата на сраженията, братските могили, гробовете на загиналите. Вечно живи в благодарната памет на поколенията ще бъдат имената на всички ония народни синове — паднали в битките и оцелели в кървавата разправа, които народът назова с общото гордо име септемврийци! (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Септемврийското въстание претърпя неуспех. Силата не беше на страната на правдата. Пушките и оръдията надделяха над вилите и косите. Над българската земя падна мракът на зверската класова ненавист на буржоазията. В есенните нощи на 1923 година плъзнаха езекуторските взводове, шпиц-командаджиите, погромаджиите. Огоста потече кървава, Дунав и Марица понесоха телата на разстреляните, издавените, прободените от фашистки ножове. Родната българска земя, жадна да поеме житните семена, в тая страшна есен беше засята с черните кърви и белите кости на своите сеячи.

Но враговете тържествуваха напразно!

„... Палачи!
Що значи
смъртта на един?
Амин!“

беше възкликнал под бесилото легендарният поп Андрей.

Хиляди герои загинаха. Но колкото и големи, колкото и трагични да са жертвите, никога и никой палач не е успявал да изстреби цял един народ. Не успяха да направят това и озверелите погромаджии.

Септември 1923 година прокара дълбока бразда между монархо-фашизма и трудовия народ. На двата бряга на кървавата река, потекла през септември 1923 година, застанаха смъртни врагове. Мир между тях вече не можеше да има и изходът от техния исторически спор можеше да бъде само един: нови битки на живот и смърт, битки — до победата на трудовия народ, до победата на социалистическата революция в България. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Другарки и другари,

Драматичните събития през юни и септември 1923 година поставиха пред българските комунисти, пред сдружените земеделци, пред трудовите маси на нашия народ и прогресивната интелигенция основни, коренни въпроси на революционното движение, на борбата против фашизма, за демокрация, за социализъм. Особено остро се изправиха тези въпроси пред Българската комунистическа партия — главната организирана политическа сила на прогресивното движение след 1923 година.

Както и друг път сме подчертавали, революционният процес не се развива гладко и праволинейно нито в отделните страни, нито в световен мащаб. Това е класова борба, която засяга не само интересите на пролетариата и буржоазията, но и на другите междинни класи и слоеве. Върху нейния ход оказват влияние различни трайни и временни фактори, опитността и гъвкавостта на управляващата буржоазия и революционният опит на работническата класа, вътрешната и международната обстановка, съотношението на силите на световната арена. Тази велика борба за съдбините на човечеството има — и не може да няма — своите приливи и отливи. Въпреки безкрайното многообразие на условията в различните страни и в различните периоди обаче, въпреки лъкатушенията, временните отливи и временните поражения — настъпателният ход на световния революционен процес е неотменна закономерност на историческото развитие. Огромните изменения, които настъпиха в света след победата на Великата октомврийска социалистическа революция, неопровержимо показват, че нищо не е в състояние да предотврати победата на демокрацията и прогреса, победата на социализма. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Доказателство за това е и славният революционен път, който трудовият български народ, ръководен от Българската комунистическа партия, измина от трагичните дни на поражението през септември 1923 година до дните на победата през септември 1944 година.

Пораженията на революционното движение в една страна донасят тежки жертви и страдания на борците и техните семейства, на революционните партии и народните маси. Но и най-тежките поражения съдържат в себе си уроци и поуки, които — ако трудовите маси и

техните партии съумеят да направят правилните изводи от тях — съставляват предпоставките и гаранцията за победата на революционното движение в неминуемите бъдещи битки с реакцията и контрареволюцията.

Днес, в деня на петдесетгодишнината на славната септемврийска епопея, ние отново със законна гордост заявяваме: Българската комунистическа партия се ока- за на висотата на своята историческа мисия в трудната 1923 година, съумя да извлече всички поуки от нещастията, които сполетяха България, и с желязна непоколебимост продължи по пътя на революционната борба — до победата! (*Бурни ръкопляскания.*)

Деветоюнският военно-фашистки преврат свали по най-брутален начин законното правителство. Превратаджиите убиха Александър Стамболийски — министър-председателя на страната, разгониха Народното събрание, разгромиха организациите на Земеделския съюз — партията, за която беше гласувала голяма част от народа. Те започнаха поход и против партията на работническата класа, профсъюзите, прогресивната интеллигенция. Реакционната буржоазия смъкна демократичната маска, безцеремонно и нагло погази нормите на обществено-политическия живот, изработени от самата нея. Тя лъсна пред българския народ в цялата си голота на антинародна, антидемократична класа, която не се спира пред никакви беззакония, пред никакви престъпления, когато едно наистина демократично правителство, дошло на власт по парламентарен път и действащо в рамките на буржоазната Конституция, посяга — макар и частично — на нейните егоистични класово-експлоататорски интереси. Фашистката диктатура на реакцията обяви извън закона огромното мнозинство на българския народ. И българският трудов народ даде единствено възможния отговор при условията, в които го постави Деветоюнският преврат: той — истинският господар на страната — постави извън закона вдъхновителите, организаторите и поддръжниците на преврата, властта на антинародната буржоазия! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Деветоюнският военно-фашистки преврат нанесе непоправим удар върху разпространените в БЗНС теории и илюзии за самостоятелна селска власт, за борба на селската партия на два фронта — против едрата

градска буржоазия и против революционната партия на работническата класа. В своето предсмъртно писмо до партийната организация в едно от селата, съседни на неговото родно село, където го завари превратът, големият селски вожд Александър Стамболийски се обърна към комунистите с призив не само за помощ, но и за политическо единодействие, за комунистическо-земеделско правителство. Това беше равносметката на неговия бурен живот, равносметката на едно от най-масовите демократични селски движения в света. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Историческа поука от военно-фашисткия преврат извлече и Българската комунистическа партия. Заела отначало дълбоко погрешната позиция на неутралитет в борбата между „двете буржоазии“ — селската и градската, както недалновидно и невярно бяха квалифицирани деветоюнските събития, нашата партия подложи на коренна преоценка своята стратегия и тактика, своето отношение към събитията, към широките селски маси, подкрепящи Българския земеделски народен съюз, към БЗНС като тяхна организация. С помощта на Комунистическия интернационал и на Болшевишката партия, при активното участие на Васил Коларов и Георги Димитров, Централният комитет на нашата партия на историческите си заседания от 5 до 7 август 1923 година прие резолюция за подготовка на въоръжено антифашистко въстание. „Превратът на 9 юни — гласеше отговорът на българските комунисти на настъплението на реакцията — откри криза по въпроса за властта, изходът от която не може да бъде друг освен въоръжено въстание на масите в името на работническо-селското правителство.“ (*Бурни ръкопляскания.*)

Това решение показваше, че Българската комунистическа партия е направила решителна крачка по пътя на своята болшевизация, на превръщането си в партия от нов, ленински тип. В ония години, когато в света все още не съществуваше пълна яснота относно класовата същност на фашизма, нашата партия посочи не само неговата антикомунистическа насоченост, но и разобличи неговия антидемократичен и антинароден характер. Поемайки ръководството на подготовката и провеждането на въстанието, Българската комунистическа партия се изяви като партия, способна да застане начело не само

на работническата класа, на борбата за социализъм, но и начело на всички демократични и прогресивни сили, начело на борбата против фашизма, за демокрация. Лозунгът за единния фронт на труда и за работническо-селско правителство, издигнат от партията, беше ленински лозунг, изхождащ от потребностите на революционната обстановка и основаващ се върху органическата връзка между борбата за демокрация и борбата за социализъм.

По време на подготовката на въстанието и в пламъците на Септември Българската комунистическа партия извлече извънредно важни поуки: че авангардът на класата, колкото и да е организиран и силен, сам не може да победи; че за победата е необходимо да се спечелят трудовите маси и да се издигнат до съзнанието за необходимостта от революция; че е необходимо трайно, не само тактическо, но и стратегическо единодействие между двете партии на трудовите маси, между БКП и ЕЗНС. По време на подготовката на въстанието и в пламъците на въстанието се роди и закали в пролятата кръв борческото единство на комунисти и земеделци, на работническата класа, трудовите селяни и народната интелигенция — боевият съюз на революционните сили на народа, който в крайна сметка реши съдбата на монархо-фашизма и капитализма в България. (*Бурни, възторжени ръкопляскания.*)

Септемврийското въстание изведе Българската комунистическа партия на нейното исторически определено място, въоръжи я с богат революционен опит за организиране и ръководене на въоръжената борба, за тясно съчетаване на демократическите със социалистическите задачи, на легалната с нелегалната работа.

Най-същественият урок, който българската работническа класа извлече от въстанието и неговото поражение, беше твърдото убеждение, че победоносна революционна борба не е възможна без превъоръжаването на Комунистическата партия с теоретическите, стратегическите и тактическите оръжия на ленинизма, без превръщането ѝ изцяло и докрай в партия от нов, ленински тип. (*Бурни ръкопляскания.*)

След Септемврийското въстание в сложните и невероятни трудни условия на нелегалност и преследвания, работеща в една дребнобуржоазна страна и изложена

на влиянията на буржоазната обстановка и буржоазното мислене, Българската комунистическа партия успешно отстояваше своята идейна чистота и своя марксистко-ленински курс. Тя воюваше непоколебимо по всички фронтове: против буржоазията и нейната идеология; против капитулантските теории и разложителната дейност на десните опортюнисти; против левичарските уклони на ония дейци в нейните редове, които нямаха пролетарска закалка и издръжливост и проявяваха дребнобуржоазна революционна нетърпеливост.

Израснала като зряла марксистко-ленинска партия, ръководена от бележития деец на световното комунистическо и работническо движение, великия син на нашия народ Георги Димитров, Българската комунистическа партия се превърна във всепризнат ръководител на трудовите маси в България и изведе нашия народ до победния Девети септември. (*Бурни ръкопляскания.*)

Другарки и другари,

Славното антифашистко въстание през септември 1923 година е велико национално дело на нашия народ и същевременно забележително звено в революционната борба на народите против експлоатацията и потисничеството, за демокрация и социализъм. Септемврийското въстание е величава епопея на патриотизма и пролетарския интернационализъм на Българската комунистическа партия и трудовия български народ. Антифашистко, демократично по своите цели и задачи. Септемврийското въстание беше проникнато от болшевишки революционен дух. Негов пример, негов стимул, негово вдъхновение беше победоносната Велика октомврийска социалистическа революция в братска Русия. (*Възторжени, продължителни ръкопляскания.*)

В дните на боевете и в дните на разгрома българските революционери почувстваха и още по-дълбоко осъзнаха какво значи международната солидарност в борбата на трудещите се. Комунистическото движение, състопният пролетариат, цялата прогресивна общественост възторжено приветства героизма и саможертвата на септемврийците, оказа им безрезервна братска морална и материална подкрепа, гневно заклейми варварството на фашистите. И както винаги, страната на победилата пролетарска революция, великият Съветски съюз,

беше начело на международната солидарност с българските революционери; там, в съветската страна, намериха своето второ отечество хиляди емигрирали след разгрома на въстанието.

Създадена и възпитана от Димитър Благоев и неговите съратници като интернационалистическа партия, като български отряд на световното революционно работническо движение, по време на въстанието и след неговото поражение нашата партия укрепи и задълбочи своя интернационалистически дух.

С особено голяма сила и дълбочина интернационализмът на Българската комунистическа партия се прояви в нейното отношение към първата и в продължение на три десетилетия единствена държава на победилите работници и селяни. За нашата обич и вяност към Съветския съюз враговете ни нарекоха „съветски агенти“. Но ние, българските комунисти, не бяхме агенти на Съветския съюз, ние бяхме нещо много повече. Българи по националност, ние бяхме поданици на световното комунистическо движение. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*) И когато фашистка Германия нападна Съветския съюз — отечеството на комунизма, един от първите български партизани, син на нашата национална светиня — героичния Батак, изрази това просто и ясно с думите: „От този ден ние сме войници на Червената армия!“ (*Бурни, възторжени ръкопляскания*)

Какво беше това? Национален нихилизъм, липса на обич към страната, която ни беше родила ли? В своята безсмъртна поема „Септември“ Гео Милев даде отговор на крясъците: „Отечеството е в опасност“. Той постави контравъпроса:

„Прекрасно!

Но — що е отечество?

И яростно лята

картечници . . . “

Картечниците ласеха срещу народа, вдигнал се да търси правото си на отечество, което ще бъде майка, а не мащеха на трудовите хора. През октомври 1917 година народите на царска Русия бяха дали исторически пример на другите народи, как една страна се превръща от мащеха в майка. Българският трудов народ послед-

ва техния пример и на 9 септември 1944 година след кръвави битки съумя да изтръгне България от ръцете на тия, които му я бяха отнели. (*Бурни ръкопляскания.*)

Двадесет и девет години изминаха от ония дни. Двадесет и девет години — и нито един ден, който да не е ярко доказателство за безкрайната любов на българските комунисти, на трудовия български народ към нашето мило Отечество — Народна република България. Двадесет и девет години — и нито един ден, който да не ни е дарил с богатите плодове на интернационалното братство със страните от социалистическата общност и преди всичко — с щедрите плодове на българо-съветската дружба! (*Възторжени, продължителни ръкопляскания.*)

През тия 29 години не остана и помен от схлупените селски къщурки и градските бордеи, от които тръгнаха на праведен бой българските работници и селяни през септемврийските дни на 1923 година. Със своите модерни комбинати, заводи и фабрики, с ширналите се цветущи поля и градини, със слънчевите нови села и градове нашата нова, устремена към комунизма България уверено крачи в челната колона на човешкия прогрес, рамо до рамо с братските социалистически страни, рамо до рамо със знаменосеца на човешкия прогрес — великия Съветски съюз. (*Бурни, възторжени продължителни ръкопляскания.*)

Беше време, когато само комунистите разбираха органическата връзка между патриотизма и интернационализма, между любовта към България и любовта към Съветския съюз. През годините на борбата против фашизма и капитализма хората, които чувствуваха и разбираха тая закономерност на следоктомврийската епоха, ставаха все повече. След 9 септември 1944 година с всяка изминала година животът носеше такива зрими и неопровержими доказателства за плодотворността на дружбата и сътрудничеството с могъщата, по братски щедра и безкористна съветска страна, че веруюто на българските комунисти стана верую на целия наш народ, неотменна съставна част и черта на съвременния български национален характер. (*Бурни ръкопляскания.*)

Преди няколко дена ние посрещнахме скъп гост. На приятелско посещение у нас беше другарят Леонид Илич Брежнев. Ако някой е допускар, че ние малко преуве-

личаваме, когато говорим за дълбоките чувства на пълно доверие, искрено уважение и братска обич, които всеки българин, старо и младо у нас изпитват към страната и партията на великия Ленин, към съветските хора — всеобщият ентузиазъм и неподправената обич, с която София обкръжи големия син на Съветския съюз, по най-красноречив начин опровергават подобни съмнения. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Такова посрещане, другари, не може да се инсценира. Тези няколкостотин хиляди души можеха да излязат на улиците на София само при едно положение: че преди тези часове, изтекли от съобщението за пристигането на другаря Брежнев до кацането на самолета, са изминали години, през които любовта към госта и към партията и страната, които го изпращат, е пушила дълбоки корени в сърцата на посрещачиге. (*Продължителни ръкопляскания.*) Най-добрият и най-гениалният организатор не е в състояние да направи нищо подобно на това, което ставаше на софийските улици, когато по тях минаваше Леонид Илич Брежнев. Трябва откровено да кажа, че и аз, и останалите български другари, които придружавахме другаря Брежнев и другите наши съветски гости, до дъното на душата си, до сълзи в очите се вълнувахме от тая мощна вълна на радостна братска обич, която ни обгръщаше по целия дълъг път и ни караше да се гордеем, че сме българи, синове на един народ, който с ума и сърцето си разбира и знае какво представлява за света и за България Съветският съюз, какво представлява за света и за България Комунистическата партия на Съветския съюз, генералният секретар на нейния ленински Централен комитет, нашият обичан другар и брат — Леонид Илич Брежнев! (*Бурни, възторжени продължителни ръкопляскания.*)

По своя труден път към бъдещето човечеството завоюва победа, чието значение трудно може да се оцени: империализмът, всевластният някога господар на света, който доскоро не искаше и да помисли, че е възможно да се примири със съществуването на социалистическия свят, беше принуден да приеме като основа на своите взаимоотношения със социалистическите страни ленинския принцип за мирно съвместно съществуване между държавите с различен обществен строй. През последните години в най-големите капиталистически страни

вземат връх ония политически сили и ония държавници, които са способни да разсъждават реалистично и да преценяват трезво и съотношението на силите, и опасностите, които носи за тях политиката на „студената война“, и изгодите на мира и сътрудничеството със социалистическите страни.

Повратът в света от противопоставяне към сътрудничество, поврат, към който Съветският съюз се стремеше от първите дни на своето възникване, най-сетне дойде. Преди да се стигне до този поврат обаче, съветският народ трябваше да премине през гражданска война и империалистическа интервенция; с цената на невиджани жертви трябваше да устои на удара на хитлерофашистката военна машина и да я разгроми; трябваше сам, във враждебна икономическа блокада, със собствени сили да създаде на празно място всичко, от което се нуждаеше; трябваше да помогне и на нас, народите на социалистическите страни, да победим, да стъпим на краката си, да укрепнем и да разгърнем силите си — за да не остане у никого никаква илюзия, че светът на социализма може да бъде унищожен с война или да бъде задушен с икономическа блокада.

На него, на Съветския съюз, на съветския народ, който изнесе главните битки и понесе най-големите страдания в името на човечеството, безспорно принадлежи голямата заслуга за поврата към мир и сътрудничество. Ръководната сила на тази страна, умът и сърцето на съветския народ — Комунистическата партия на Съветския съюз, със своята неотклонна миролюбива политика спечели признанието на всички прогресивни хора по света. Нейният генерален секретар — авторът на Мирната програма, приета на Двадесет и четвъртия конгрес на КПСС — израсна пред очите на света като живо олицетворение на волята и стремежите на съветския народ, на всички обикновени хора по земята, които копнеят за мир, за свобода, за човешко щастие. *(Ръкопляскания.)*

Днес по всички кътчета на земното кълбо, на всички човешки езици името на Леонид Брежнев е равнозначно на думата „мир“. В личността на Брежнев трудовите хора виждат събрани в едно неразривно цяло ония велики черти, които са присъщи на комунистите-ленинци; ясен поглед върху събитията в света и проникновение

в бъдещето; органично сливане с мислите и чувствата, с мечтите и стремежите на своята класа, на своя народ; безпределна вярност към пролетарския интернационализъм, пълно отсъствие на национален егоизъм, искрено съчувствие и безрезервна подкрепа на всички народи, на всички сили, които се борят за мир, за свобода, за демокрация и социализъм (*бурни, продължителни ръкопляскания*); желязна воля, светъл ум и широка, щедра душа, душа, която ние, българите, наричаме руска душа — ето какво виждат честните хора по целия свят в ярката и обаятелна личност на генералния секретар на Комунистическата партия на Съветския съюз. Затова фактът, че именно такъв човек стои начело на най-могъщата страна на света, поражда радостни надежди и вяра в мирното и щастливо бъдеще на човечеството. (*Бурни, продължителни ръкопляскания. Възторжени възглasi: „Вечна дружба!“, „Вечна дружба!“, „КПСС—КПСС!“.*)

А ние, българите, които крачим до дясното рамо на Съветския съюз и най-добре усещаме топлината на това другарско рамо и чуваме ударите на неговото голямо сърце; които имаме щастието да познаваме отблизо и другаря Брежнев, и неговите съратници от Политбюро, Централния комитет на КПСС, правителството на СССР и при всяка нова среща чувствуваме как те ни стават все по-скъпи, все по-родни — и ние се гордеем, че тази страна и този народ, тази партия и нейният Централен комитет са наши верни съюзници, бойни другари и братя в борбата за тържеството на нашето велико общо дело! (*Бурни ръкопляскания, продължителни възглasi: „БКП—КПСС!“.*)

Уважаеми другарки и другари,
Гражданки и граждани на борческия Михайловградски окръг,
Драги съотечественици,

Между нас се намират оцелелите в кървавите нощи на септември 1923 година въстаници. Малкото живи ветерани на Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз, нашата стара революционна гвардия. Позволете ми от името на всички присъстващи на това тържество, от името на целия наш народ да им изкажа нашата синовна благодарност

за техния чутовен подвиг. (*Продължителни ръкопляскания.*) На тях, на техните загинали в септемврийските боеве другари, на тези, които са тук, и на тези, които лежат в родната земя, ние дължим и нашата слава на революционен народ, и щастието да живеем и да работим в социалистическа страна. (*Бурни ръкопляскания.*)

Тук присъствуват много представители и на по-младото революционно поколение, на ония борци за нашето свято дело, които взеха огъня от гаснещия пожар на Септемврийското въстание и го пренесоха в сърцата си, за да разпалят с него пожара на въоръжената народна борба през 1941—1944 година и да осветят утрото на незабравимия Девети септември. (*Бурни ръкопляскания. Продължителни възгласи: „БКП—БКП!“, мощно „Ура!“.*)

Позволете ми като един от тях да заявя от тяхно име: ние станяхме такива, защото от юношески години се стремяхме да приличаме на вас, да бъдем достойни за вашия подвиг, за вашата саможертва, бойци и герои на първия Септември!

Ние победихме, защото вървахме неогклонно под вашето знаме, под ръководството на вашата партия, по избора от вас и завещан на нас път и този път ни изведе до Девети септември, втория Септември в славната история на нашия героичен народ! (*Бурни ръкопляскания.*)

Приемете, скъпи септемврийци, дълбоката благодарност и на нашите деца и вашите внуци, на възмъжалите след Девети септември, на родените и израсналите в годините на социалистическото строителство.

Те, младите български поколения, тези, които вече поемат върху своите плещи отговорността за продължението на вашето и нашето дело, и тези, които утре ще я поемат, помнят подвига на своите деди и бащи и огънят, запален от вас, гори в техните верни сърца. (*Бурни ръкопляскания.*)

Те ще пренесат този огън през целия си живот, ние сме уверени в това, и ще го предадат на идните поколения — така, както направихме ние, вашите наследници. (*Бурни ръкопляскания.*)

От героичния Михайловград — столицата на Септемврийското въстание 1923 година, ние още веднъж гневно заклеяваме душители на свободата в Чили: спрете кървавия си поход, убийци! Помнете, че ще дойде

оня ден, когато народът ще ви изправи на страшен съд и няма да има къде да избягате, къде да скриете окървавените си ръце, и няма да има ни милост, ни пощада! (*Бурни ръкопляскания.*)

Ние се обръщаме към чилийските комунисти и социалисти, към всички верни синове на чилийския народ: горе главите, герои на Чили! Из бездната на разгрома ще избликнат огнените езици на революционния пожар, в утрешните битки с вас ще крачи целият трудов чилийски народ, победата ще бъде ваша — това ви казваме ние, вашите български братя, изминали трудния, но славен път от юни и септември 1923 година до септември 1944 година. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

В деня на петдесетгодишнината от първата решителна схватка с фашизма ние изпращаме пламенен привет на всички страни и народи, които водят героична борба за свобода и независимост, за социален прогрес и човешки правдини. Революционните битки отдавна останали зад нас. Ние живеем в социалистическо общество. Нашият живот от ден на ден става по-добър и по-щастлив. Но ние не сме забравили и никога няма да забравим, че на този свят още има робство и експлоатация, че полицейските участъци, затворите, лагерите са пълни с наши братя; че още гърмят изстрели и се люшкат черни бесила; че в света се води неумолима класова борба и в тая борба ние, Съветският съюз, България, социалистическите страни, сме опората на угнетените и към нас са обърнати с вяра и надежда погледите на борещото се човечество!

Ние знаем, че мирът в света и развитието на световния революционен процес в най-голяма степен зависят от силата и могъществото на световната социалистическа система, от сплотеността на международното комунистическо и работническо движение, от единството на антиимпериалистическите, националноосвободителните, демократичните и прогресивните сили на нашата съвременност. И ние правим всичко, което е по силите ни, за тържеството на мира на земята, за тържеството на справедливата борба на поробените, угнетените, експлоатираните, за победата на нашето велико комунистическо дело.

В деня на петдесетгодишнината на Септемврийското

въстание 1923 година от името на Централния комитет на Българската комунистическа партия призовавам комунистите и сдружените земеделци, комсомолците и отечественофронтовците, призовавам работническата класа, селскостопанските труженици и интелигенцията, целия наш народ на ударен труд и борба за осъществяване предначертанията на Десетия конгрес на партията, за още по-широк размах на всенародното социалистическо съревнование, за изпълнение на насрещните планове, за преизпълнение на плана за 1973 година и на шестата петилетка, за социалистическия възход и комунистическото бъдеще на нашето мило Отечество -- Народна република България! *(Бурни, възторжени ръкопляскания, продължителни възгласи: „С БКП — напред!“.* Мощно „Ура!“.)

Вечна слава на героите на антифашисткото Септемврийско въстание 1923 година, осветили с кръвта си нашия път към свободата и комунизма! *(Възгласи: „Вечна слава!“.* *Продължителни, бурни ръкопляскания.)*

Да живее Българската комунистическа партия — организаторът на Септемврийското въстание, създателят на работническо-селския съюз и комунистическо-земеделското братство, вождът на победоносното Девето-септемврийско въстание, всепризнатият и обичан ръководител на българския народ в изграждането на социалистическото общество в България! *(Продължителни възгласи: „БКП—БКП!“.* *Бурни, възторжени ръкопляскания.)*

Да живее братската дружба между Българската комунистическа партия и Комунистическата партия на Съветския съюз, между българския и съветския народ, между Народна република България и Съветския съюз — нашия пример и вдъхновение в революционните борби и в строителството на социализма, несъкрушима опора на борещото се човечество. *(Продължителни възгласи: „Вечна дружба!“.* *Бурни ръкопляскания.)*

Да живее мирът! *(Продължителни ръкопляскания.)*

Да живее комунизмът! *(Бурни, продължителни ръкопляскания.* *Възторжени възгласи: „БКП—БКП!“,* *„КПСС—БКП!“,* *„С БКП — напред!“,* *„Вечна дружба!“.* Мощно „Ура!“.)

ЗА ШИРОКО И ПЪЛНОЦЕННО
ИЗПОЛЗВАНЕ ВЪЗМОЖНОСТИТЕ
НА ЛИЧНОТО СТОПАНСТВО
НА КООПЕРАТОРИТЕ,
РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ
ОТ ТКЗС И ДЗС
И НА ЦЕНТРАЛНИЯ
КООПЕРАТИВЕН СЪЮЗ
ЗА УВЕЛИЧАВАНЕ
НА СЕЛСКОСТОПАНСКОТО
ПРОИЗВОДСТВО

До
Политбюро на ЦК на БКП

Другари,

На срещата в Пловдив, когато Политбюро правеше оценка на българското участие на Пловдивския панаир, аз поставих един въпрос, който има голямо значение в сегашния етап от нашето развитие и е непосредствено свързан с повишаването на жизненото равнище на народа. На тази среща изтъкнах необходимостта *широко и пълноценно да се използват възможностите на личното стопанство на кооператорите, работниците и служителите от трудово-кооперативните земеделски стопанства и държавните земеделски стопанства, а също възможностите на Централния кооперативен съюз за увеличаване на животинската продукция, на плодовете и зеленчуците с оглед по-пълно да се задоволяват потребностите на трудещите се от тези продукти.*

Поставяйки този въпрос, искам веднага да подчертая, че в никакъв случай не става дума за ревизия на

нашата генерална линия в областта на аграрната политика. Става дума за умело използване на различни форми за производство и всички източници за увеличаване на селскостопанската продукция.

Нашата линия в областта на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост е известна. Това е линия на изграждане на едро, високоефективно социалистическо селско стопанство. Създаваме крупни животновъдни ферми, големи масиви от зеленчукови култури, лозя и овощни насаждения. На широк фронт се извършват механизация и химизация на селското стопанство. Внедряват се нови, промишлени технологии, нови сортове и породи. Осъществяват се модернизация и реконструкция на хранително-вкусовата промишленост.

Тази линия е правилна. Тя изцяло се потвърди от живота. Това е линия, която отговаря на обективните тенденции на развитие на селското стопанство в условията на социализма и дава възможност най-широко и ефективно да се използват постиженията на научно-техническата революция и преимуществата на социалистическия строй.

Нашето едро социалистическо селско стопанство и хранително-вкусовата промишленост завоюваха огромни успехи. Българското село коренно се преобрази, в него се извършиха дълбоки социално-икономически и културно-битови преобразования. След Априлския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия (1956 г.) и особено през последните години чувствително се увеличи производството на основни селскостопански продукти. През 1972 година производството на месо спрямо 1960 година е нараснало със 76,2 на сто, на мляко — с 50,8 на сто и на яйца — с 41 на сто. Значително се увеличиха стоковите фондове за вътрешния пазар и износът на сурови и преработени селскостопански произведения.

Тези постижения са част от общите успехи в целокупното развитие на страната по пътя на социализма. Заедно с бързия растеж на икономиката непрекъснато нараства покупателната способност на народа, изменя се структурата на потребление, повишават се изискванията на населението. Хората сега не само искат, но и разполагат с много по-големи средства, за да закупват повече, по-разнообразни и по-качествени продукти, да

имат по-богата трапеза, да живеят по-добре. Трябва обаче открито да се признае, че въпреки постигнатите успехи в развитието на животновъдството и растениевъдството снабдяването на населението със селскостопански продукти и особено с месо и месни произведения изостава от ръста на потребностите. Снабдяването с месо и месни произведения е сравнително редовно само в София и частично в някои големи градове. В другите градове рядко се продава месо. Ние сме традиционни производители на плодове и зеленчуци и толкова по-неприятно е, че в редица райони на страната населението все още трудно си набавя тези продукти.

Като партийно ръководство ние следва да вникнем в тези неща в цялата им дълбочина. Ако не се вземат своевременно мерки за преодоляване на несъответствието между производството и търсенето на произведения на селското стопанство, през следващите години ще имаме още по-големи затруднения. *За нас очевидно няма друг изход от това положение, освен рязко да увеличим производството на селскостопанските продукти в аграрно-промишлените комплекси, трудово-кооперативните земеделски стопанства и държавните земеделски стопанства.*

Както е известно, предстои пленум на Централния комитет на партията по въпросите на селското стопанство. На него ще се обсъдят и решат нови крупни задачи във връзка с по-нататъшното повишаване на културата на селското стопанство. Безспорно това ще даде нов тласък за последователното изпълнение на решенията на Априлския пленум от 1970 година и ще изведе нашето селско стопанство към нови върхове. Като се ръководим неотклонно от тези решения, ние и напред ще продължаваме да развиваме животновъдството и цялото селско стопанство върху промишлена основа, ще продължаваме да задълбочаваме неговата специализация и концентрация в съответствие с новите тенденции и процеси, с общото социално-икономическо развитие на страната.

Това обаче не означава, че ние трябва да пренебрегваме останалите форми на производство и другите възможности за увеличаване на селскостопанската продукция и по-специално за увеличаване производството на месо и месни произведения. *В случая имам предвид до-*

сегашните ферми, дребните зеленчукови и овощни градини в трудово-кооперативните земеделски стопанства и държавните земеделски стопанства, личното стопанство на кооператорите, работниците и служителите, както и дейността на Централния кооперативен съюз. За нас това е важен, принципен въпрос. Защото тези форми на производство далеч не са изчерпили своите възможности и в никакъв случай не са загубили своето значение в нашето народно стопанство. Неправилното отношение към тях може да създаде трудности в развитието на селскостопанското производство и в осъществяването на Декемврийската програма за повишаване жизненото равнище на народа.

А това означава, че едновременно с укореното развитие на общественото производство трябва да ликвидираме всяко подценяване на личното стопанство, да използваме докрай неговите възможности, както и възможностите на съществуващите сега ферми и градини в трудово-кооперативните земеделски стопанства и държавните земеделски стопанства. Само ако подходим диалектически към този въпрос, само ако съчетаваме правилно мощното развитие на едрото обществено стопанство с възможностите, които се съдържат в личното стопанство и в досегашните ферми и градини на трудово-кооперативните земеделски стопанства и държавните земеделски стопанства, ще можем да решим успешно проблема за месото и месните произведения и да задоволяваме потребностите на трудещите се с тези продукти, с плодове и зеленчуци.

Смятам, че трябва категорично да се отхвърли като неправилна практиката на редица окръжни народни съвети и аграрно-промишлени комплекси да ликвидират дребните животновъдни ферми и градини, преди да са създали и усвоили крупните промишлени ферми и градини. Такава практика неминуемо води до необходимостта тези райони да се снабдяват с животинска продукция, със зеленчуци и плодове от други райони на страната. Тези действия са несъвместими с нашата партийна политика и не отговарят на изработената от нас концепция за развитие на селското стопанство на основата на аграрно-промишлените комплекси.

По отношение на малките зеленчукови градини и съществуващите сега в трудово-кооперативните земедел-

ски стопанства и държавните земеделски стопанства животновъдни ферми трябва да се провежда твърда линия: *да не се допуска тяхното ликвидиране, докато не се създадат и не започнат да дават редовна стокова продукция новите модерни градини и ферми.* Нещо повече. Даже при изграждането на крупни териториални зърнено-животновъдни комплекси и промишлено-аграрни обединения и комплекси не бива да се ликвидират повсеместно сегашните малки ферми и градини. Очевидно за напред стоквата продукция от големите градини и ферми следва да отива предимно за преработка, за снабдяване на големите промишлени центрове и за износ. Що се отнася до нуждите на окръга, те трябва да се задоволяват с допълнително производство, чрез използване на малките градини, районни ферми и други. На тази основа следва още от 1 януари 1974 година да задължим всички аграрно-промишлени комплекси и окръжни народни съвети да се грижат за редовното снабдяване на населението от своя окръг *предимно със собствено производство от животински и растителни продукти, а не да се надяват на други окръзи.* С изключение на София, Пловдив, Варна и някои други големи промишлени центрове всички останали райони следва да преминават към *самозадоволяване*, при строго спазване на плановото задание за продажба на селскостопанска продукция, за централизиран държавни нужди. Разбира се, София, Варна, Пловдив и другите големи градове също трябва да развият солидни собствени бази за снабдяване с животинска продукция и със зеленчуци.

Голям резерв за решаване на проблема за месото, зеленчуците и плодовете представлява и личното стопанство на кооператорите. Затова ние трябва *да поставим на преоценка съществуващата практика и разбиране по отношение на използването на личното стопанство на кооператорите, работниците и служещите.* На редица места се допускат неправилни схващания, че с преминаване към аграрно-промишлени комплекси и особено към последователна концентрация на производството личното стопанство вече изживява своята роля и няма място в нашия живот. Други гледат на личното стопанство главно като на източник за забогатяване. Трети смятат, че личното стопанство е несъвместимо с общественото стопанство, че то отклонява работна сила от глав-

ното производство и с това пречи на развитието на общественото стопанство.

В резултат на всичко това в последно време *се допусна явно подценяване на личното стопанство и се стигна до чувствително намаляване на производството в него*. Това особено се отнася до производството на животинска продукция и на зеленчуци. Много от вчерашните производители на селскостопанска продукция станаха купувачи и чакат някой друг да им произвежда и доставя тези стоки. Определена вина за намаляване производството в личното стопанство имат Държавното стопанско обединение „Родопа“ и Министерството на земеделието и хранителната промишленост, които грубо нарушават договорните задължения за даване на фураж и поощрение на стопаните при угояване на добитък. Неправилни действия допуснаха редица окръжни народни съвети, аграрно-промишлени комплекси, ТКЗС и ДЗС, които административно забраняваха угояването на добитък в личното стопанство, вместо да се полагат грижи за използване на неговите възможности.

Защо тези разбирания и действия са неправилни?

Първо. Личното стопанство при социализма е спомагателно стопанство. То съществува в непосредствена връзка и зависимост от общественото производство в аграрно-промишлените комплекси, ТКЗС и ДЗС и има главно потребителско предназначение. Отричането или омаловажаването на личното стопанство пречи за попълното и редовно задоволяване потребностите на кооператорите от животински продукти, зеленчуци и плодове.

Второ. Личното стопанство има немалко значение и за увеличаване на стоковата селскостопанска продукция. Сега в личното стопанство има 6 милиона декара обработваема земя, достатъчно сгради и инвентар за отглеждане на продуктивни животни и птици. Към 1 януари 1973 година броят на животните в този сектор е бил 296 хиляди глави едър рогат добитък — или 20 на сто от общия брой в страната; 9 900 000 овце — или 39 на сто; 533 хиляди броя свине — или 20,5 на сто; 16 610 000 птици — или 48 на сто. Относителното тегло на месото от личното стопанство към произвежданото месо в страната е 33,4 на сто, на млякото — 23 на сто, на яйцата — 51 на сто, и на вълната — 31 на сто.

Може ли да си позволим пренебрежително отношение към тази продукция? Не, в никакъв случай. Това не само би ударило силно по нашите баланси, но то направо би било непростимо късогледство.

Трето. Някои се страхуват, че развитието на личното стопанство създава предпоставки за отклоняване на работна ръка от общественото производство. Такова опасение едва ли може да се смята за оправдано. Сега основна производителна сила в селското стопанство е механизаторът. Освен това в селата има много възрастни хора, деца и друга работна ръка, която не може да се използва другаде, а най-пълно би се оползотворила в личното стопанство.

Ще оставим ли тази работна сила да се пилее? Очевидно това би било неразумно и жива загуба за националния доход. Ние не бива да пречим, а, напротив, да подкрепяме и използваме нормалния, естествен стремеж и любов на селяните към земята и селскостопанските животни.

Четвърто. Някои имат отрицателно отношение към личното стопанство поради това, че носи допълнителни доходи. Вярно е, че личното стопанство може да донесе доходи. Но тези доходи не са капиталистически, те са резултат преди всичко на положения труд от кооператорите, работниците и служещите и членовете на техните семейства. При сегашните условия следва да се приеме за съвсем нормално, че щом кооператорите, работниците и служещите дават допълнителна стокова продукция, те имат право и на допълнителен доход.

Нашето разбиране, че в перспектива личното стопанство постепенно ще изживее себе си, не ни дава никакво основание да го подценяваме в етапа на изграждане на развито социалистическо общество. Това особено се отнася до животновъдството, което главно и преди всичко имам предвид, когато говоря за личното стопанство.

Следователно, *използването на личното стопанство на кооператорите, работниците и служещите сега е обективна необходимост. Нещо повече, животът изисква да мобилизираме всички резерви и възможности, с които това стопанство разполага, за да се увеличава селскостопанската и животновъдната продукция не само за личните нужди на семействата-производители, но и за*

производството на стокова продукция — месо, мляко, яйца, вълна, зеленчуци и плодове.

Във връзка с това налага се решително да се ликвидират всички пречки от административен и икономически характер, които спъват пълноценното използване на всички възможности на личното стопанство.

Не бива повече да се допуска хигиенизирането на населените места да бъде повод за ограничаване или ликвидиране на личното животновъдство. Нужно е да се преразгледа този въпрос и се утвърдят нови критерии за образец дом. Още през 1974 година във всеки двор на селянин-кооператор, работник или служител в ДЗС, на коопериран занаятчия трябва да има или крава, или прасе, или птици, или овце, а най-добре би било, ако в един селски двор има от всички видове животни.

Трябва да се премахнат всякакви ограничения в отглеждането на добитък по договор с държавни и кооперативни организации. У нас съществуват реални възможности още през 1974 година в личното стопанство свинете за угодяване да се увеличат с 500 хиляди броя, а през 1975 година — с 1 милион; кравите — със 100—200 хиляди броя; птиците — с 3—4 милиона броя и овцете с около 1—1,5 милиона броя. И всичко това може да се постигне без нови капиталовложения. Необходимо е всеки окръжен народен съвет заедно с окръжния кооперативен съюз, с аграрно-промишлените комплекси, ТКЗС, ДЗС и отечественофронтовските организации да разработи конкретна програма за постигане на тези цифри и за увеличаване производството на животинска продукция, на зеленчуци и плодове от личното стопанство още през 1974 година.

Партийните, държавните и съответните стопански органи трябва да смятат за свое важно задължение — заедно с развитието на общественото стопанство — да полагат грижи за личното стопанство; да съдействуват за най-ефективното използване на земите за лично ползване, особено за производство на фураж и развитие на животновъдството. За същата цел да се предостави възможност за използване на пустеещи и изоставени земи. Окръжните комитети на партията и окръжните народни съвети да търсят отговорност от онези ръководители на аграрно-промишлени комплекси, ТКЗС и ДЗС, които не оказват нужната помощ на кооператорите, на работни-

ците и служителите в държавните земеделски стопанства за развитие на личното стопанство.

По-големи грижи са необходими от страна на Министерството на земеделието и хранителната промишленост, Централния кооперативен съюз и окръжните народни съвети за осигуряване на личното стопанство с минерални торове, препарати, тревни и други семена, подобрен състав на добитъка, за здравеопазването на животните.

Цялостното изпълнение на задачата за пълноценното използване на възможностите на личното стопанство изисква да се реши още един въпрос — *да се създаде подходяща организация за ръководство на този сектор*. Ако ние направим това и същевременно съчетаем по-ефективното ръководство на този сектор със създаване на определени, стимулиращи условия за неговото използване, ще можем реално да получим значително количество допълнителна стокова селскостопанска продукция.

Смятам, че тази задача може да бъде осъществена успешно от Централния кооперативен съюз. ЦКС със своите поделения представлява масова, популярна и близка до стопаните организация. Кооперативните организации поради характера на тяхната дейност имат възможност и следва да поддържат постоянна връзка с всеки стопанин-производител, да прилагат гъвкави форми за увеличаване на производството и изкупуване на повече животинска продукция, повече плодове и зеленчуци.

На Седмия конгрес на Централния кооперативен съюз беше дадена линия за неговото развитие като обществено-стопанска организация. На практика обаче беше допуснато известно подценяване на ролята на Централния кооперативен съюз и на неговите организации в нашия стопански живот и особено в работата им по отношение на личното стопанство, в изкупуването на повече билки, гъби и други. До известна степен се подценява мястото на Централния кооперативен съюз и в развитието на услугите и производството на дребни стоки.

Тези слабости следва бързо да се отстранят. Ще бъде голяма грешка, ако изпразним дейността на Централния кооперативен съюз от икономическо съдържание. Обратно, необходимо е да се разшири икономическата дей-

ност на Централния кооперативен съюз особено в областта на животновъдството, да се използват всички резерви за увеличаване на стоковите фондове, за да се задоволяват по-пълно потребностите на трудещите се.

В каква насока би следвало да се развие дейността на Централния кооперативен съюз по отношение на личното стопанство? Тук ще посоча само някои по-основни насоки.

Както вече изтъкнах, цялостната организация по производството и изкупуването на животинска продукция от свинете, овцете, птиците, зайците в личните стопанства следва да бъде предоставена на Централния кооперативен съюз, а реализацията на вътрешния пазар и износа, с изключение на яйцата и зайците — на Държавното стопанско обединение „Родопа“.

Във връзка с това предлагам:

— Да се възложи на Министерство на земеделието и хранителната промишленост и на Централния кооперативен съюз да разработят мероприятия за увеличаване броя на едрия рогат добитък, овцете, свинете и птиците; за угодяване на птици, като се отдели особено внимание на отглеждането на гъски и зайци, продукцията на които се търси на международния пазар и представлява голям интерес за износа по второ направление. За осъществяването на тези мероприятия да се предвидят поощрения с фураж и други материални и морални стимули срещу изкупената животинска продукция.

— Да се даде право на Централния кооперативен съюз да изкупува всички фуражи, предлагани от личните стопанства, и излишъци от ТКЗС. Също така да му се предоставят всички фуражи по държавния баланс, полагащи се за личното стопанство, които да дава на стопаните срещу изкупуване на животинска продукция.

— Да се даде право на Централния кооперативен съюз да извършва внос на фураж, като разходваната валута за неговата доставка се възстановява от Държавното стопанско обединение „Родопа“ от износа на животинска продукция, предоставена му от ЦКС.

— Размерите на поощренията от фураж срещу изкупената животинска продукция следва да се определят и да действуват за по-продължителен период от време, за да се създадат условия за по-добра организация и да

се увеличи интересът на населението към производството на повече животинска продукция.

— Да се разреши на банката и на селкоопите да отпускат известни кредити за нуждите на личното стопанство за покупка на животни и инвентар, за дребни ремонти, свързани с подобряване на условията за отглеждане на животните.

— Част от малките люпилни на Държавното стопанско обединение „Родопа“, както и тези, които в момента са закрити, да бъдат предадени за експлоатация на селкоопите или окръжните кооперативни съюзи, за да могат да се задоволяват своевременно нуждите на населението с малки пилета.

— Централният кооперативен съюз да организира своя база за производство на необходимия инвентар и съоръжения за нуждите на животновъдството в личните стопанства.

— Да се разработят ефективни мероприятия за подобряване на зоотехническото и ветеринарното обслужване на животните в личния сектор, за породното подобряване на животните и птиците.

Централният кооперативен съюз трябва да играе по-активна роля и в увеличаването на производството на плодове и зеленчуци от личното стопанство. Необходимо е във връзка с това да му се предоставят и съответни права, да се използват по-гъвкави и разнообразни форми на работа.

— Целесъобразно е занапред Централният кооперативен съюз да изкупува плодовете и зеленчуците както от личното стопанство, така и от малките градини на ТКЗС и ДЗС. Държавното стопанско обединение „Булгарплод“ да съсредоточи своето внимание преди всичко върху изкупуването на зеленчуци и плодове от големите промишлени зеленчукови и овощни градини за нуждите на износа, преработката и снабдяването на големите промишлени центрове.

— Правилно ще бъде занапред търговията с плодове и зеленчуци от Държавното стопанско обединение „Булгарплод“ да се извършва предимно в окръжните градове и някои големи промишлени центрове. В останалите градове търговията на дребно с плодове и зеленчуци изцяло да се поеме от градските търговски предприятия и кооперации.

— Сега страната търпи значителни загуби поради не-своевременно изкупуване плодовете и зеленчуците. Нужно е очевидно в това дело да се въведат по-гъвкави форми и организация. За да се оползотворява всичко, което се ражда в общественото и личното стопанство, предлагам на Централния кооперативен съюз да се даде правото да изкупува навсякъде онази продукция, която подлежи на развала, и да я преработва, като използва съществуващите налични сгради и съоръжения в ТКЗС, ДЗС и в кооперациите.

— Билкосъбирането, гъбарството и пчеларството трябва още по-широко да се развиват.

Необходимо е също така да се разреши на Централния кооперативен съюз в населени места, където няма предприятия на трудово-производителните кооперации и промкомбинати за услуги, да създаде при кооперациите цехове за поправка на обувки, за шиене на дрехи, за дърводелски услуги и други, и цехове за производство на дребни стоки.

— До създаването на съвременни мощности и съвременна организация за производство и снабдяване на населението с газирани напитки Централният кооперативен съюз да организира кооперативни работилници за производство на газирани напитки особено в отдалечените райони.

Държавното стопанско обединение „Газирани напитки и минерални води“ да премине в системата на ЦКС.

— Да се разреши на Централния кооперативен съюз в рамките на държавния валутен план да закупува от кооперативните организации на всички страни — членки на СИВ, стоки за народно потребление, нужни за вътрешния пазар.

— В рамките на реализираната валута от своята външнотърговска дейност с развиващите се и с капиталистическите страни Централният кооперативен съюз да има правото да внася фураж, посадъчен материал, суровини за увеличаване на стоковия фонд в страната.

Другари,

Това са въпросите, които исках да изложа пред вас. Цялостното използване на възможностите на личното

стопанство и на Централния кооперативен съюз за увеличаване селскостопанското производство и особено на животинска продукция и по-пълното задоволяване потребностите на трудещите се от селскостопански произведения е важен проблем на нашата икономическа политика. Същевременно той има и голямо политическо значение. Защото в края на краищата това е въпрос за максималното използване на вътрешните възможности на социалистическия строй, за повишаване ролята и участието на селскостопанските труженици в изграждането на социализма, за изпълнението на социалната програма, утвърдена от Декемврийския пленум на Централния комитет на партията.

Ако Политбюро е съгласно с изложените съображения, предлагам да се възложи на Министерския съвет да изготви срочно разгърната програма за действие, която да влезе в сила още през настоящата година. При подготовката и осъществяването на тази програма следва да се привлекат също така Националният съвет на Отечествения фронт и Централният съвет на Българските професионални съюзи.

Искам още веднъж да подчертая, че въпросите, които поставям, нямат кампаниен характер. Те следва да се осъществяват планомерно и координирано. Тези въпроси имат трайно значение като съставна част от борбата за изграждане на развито социалистическо общество в Народна република България.

Осигурявайки всички условия за правилното съчетаване на обществените и колективните с личните интереси на стопаните-производители, необходимо е да се създават такива взаимоотношения, такава атмосфера, които максимално да стимулират увеличаването на селскостопанското производство, да превърнат изпълнението на тази задача във въпрос на дълг и чест.

Както винаги, така и сега комунистите и сдружените земеделци трябва да бъдат в предните редици на борбата и със своята отзивчивост и готовност, със своя труд и съзнателност да дават личен пример в осъществяването на това важно народно дело.

Убеден съм, че партийните, държавните и стопанските органи и организации, организациите на БЗНС, на Отечествения фронт, на Комсомола ще поемат това

дело в свои ръце; че то ще намери пълно разбиране и подкрепа от страна на селскостопанските труженици, от целия наш народ.

28 септември 1973 г.

Тодор Живков

СВОБОДА ЗА ЛУИС КОРВАЛАН
И ДРУГИТЕ БОРЦИ
ЗА ДЕМОКРАЦИЯ И ПРОГРЕС
В ЧИЛИ!

*До
Негово Превъзходителство
господин Курт Валдхайм
генерален секретар на ООН*

Ню Йорк

Уважаеми господин Генерален секретар,

Целият български народ с голяма тревога и възмущение научи вестта за поредното престъпление на фашизираната реакция в Чили — арестуването на генералния секретар на Чилийската комунистическа партия Луис Корвалан. След като свали законното правителство на Блока на народното единство и уби президента на републиката Салвадор Алиенде, военната хунта в Чили продължава невиджания кървав терор и репресии над чилийския народ и подготвя убийството на сенатора Луис Корвалан.

Животът на един от най-достоините синове на чилийския народ, на видния и последователен борец за мир в

света сенатора Луис Корвалан, както и животът на хиляди други чилийски борци за демокрация и прогрес, е в сериозна опасност.

Обръщайки се към Ваше Превъзходителство от името на целия български народ, на Държавния съвет на Народна република България и лично от мое име, Ви призоваваме, ползвайки се от Вашия висок и отговорен пост и Вашия голям личен авторитет, да положите максимални усилия пред военните власти на Чили за освобождането на Луис Корвалан и на другите борци за демокрация и прогрес в Чили и за спасяването на техния живот.

По този начин Вие ще изразите волята на световното обществено мнение за спиране на жестоките репресии в Република Чили.

Моля, приемете отличната ми към Вас почит!

7 октомври 1973 г.

Тодор Живков

председател на Държавния съвет
на Народна република България

СПЛОТЕНОСТ И ЕДИНСТВО В ИМЕТО НА ПРОГРЕСА, СВОБОДАТА И МИРА

Приветствено слово при тържественото
откриване на Осмия световен конгрес
на профсъюзите във Варна

15 октомври 1973 година

Уважаеми делегати и гости на Осмия световен конгрес на професионалните съюзи,
Другарки и другари,

С дълбоко задоволство изпълнявам поръчението на Централния комитет на Българската комунистическа партия, Държавния съвет и правителството на Народна република България да ви предам нашите боеви братски поздравии по случай откриването на Осмия световен конгрес на професионалните съюзи — този висок форум на многомилionната армия на труда от цялата планета.

Вие, скъпи другари и приятели, донесохте тук, в нашата морска красавица Варна, вярата, волята и решимостта за борба на работническата класа от целия свят. Вие дойдохте с крилатия лозунг: „Единство и солидарност в името на прогреса, свободата и мира!“. Радвам се, че обстановката в нашата страна, нейният здрав обществен климат, патосът на социалистическото изграждане, миролюбието на нашия народ, всичко, което ще ви заобикаля в конгресните дни, ще бъде в пълна хармония с този лозунг, с неговата благородна същност.

Чест е за нас, че именно в нашата страна, на земята, която познава вдъхновени битки и героични подвизи на работническата класа, на трудовия народ, днес си дават среща такива изтъкнати борци на международното профсъюзно движение, за да разискват актуални, жизнено важни проблеми на нашето бурно съвремие.

Приемете, скъпи другари и приятели, нашата най-сърдечна благодарност за това и предайте на трудещите се от вашите страни, че работническата класа, народът на България, отдадени на мирен и градивен труд в името на човешкото щастие, са и ще бъдат докрай верни на знамето на пролетарския интернационализъм.

Другарки и другари,

Въпросите, които вие ще обсъдите на вашия Осми конгрес, вълнуват трудещите се от цял свят. Без съмнение документите — „Ориентационен документ“ и „Харта за правата на профсъюзите и социално-икономическите искания на трудещите се от капиталистическите страни на съвременния етап“, които ще приемете, ще бъдат приветствувани от цялата световна прогресивна общественост като важни политически документи, защото се отнасят до интересите и сплотеността на най-революционната, най-организираната класа — работническата, защото определят пътищата на нейната бъдеща борба.

Световното профсъюзно единство, решителната борба срещу всякакви прояви на „студена профсъюзна война“, тясното сплотяване на профсъюзните отряди от всички страни и континенти в името на човешкото достойнство и благополучие, в името на прогреса, свободата и трайния мир — наистина са проблеми, които засягат буквално всички хора от нашата планета, милиони наши съвременници.

Позволете ми да се присъединя към общата оценка, че развитието на световния революционен процес и особено завоеванията на световната социалистическа система, пътят, който тя трасира към бъдещето, имат историческо значение за подема на революционното профсъюзно движение, за осъществяване на неговите цели и задачи.

Днес ние сме свидетели на един непознат досега размах на работническото движение и профсъюзната солидарност в капиталистическите страни. Не, работничес-

ката класа не е загубила своето качество на класа-авангард, своя революционен дух, своя прометеевски огън, както се опитват да твърдят идеолозите на империализма. Стачното движение в страните на капитала се разраства, акциите на трудещите се за непосредствени икономически придобивки, за дълбоки социални и политически изменения все по-тясно се преплитат и взаимно обвързват, стават ден след ден по-масови и настъпателни. И в съвременния свят живее, набира все по-голяма мощ и се бори една класа, която по силата на обективните закони вървеше и върви начело на прогреса, твори историята.

Борбата за прогрес, свобода и мир, за човешко благополучие настоятелно изисква да се пазят и укрепват единството и солидарността на профсъюзните редици, на всички трудови хора, на всички демократични и антиимпериалистически сили в света. Хартата, която вне ще приеме, представлява една обща програма-минимум за единодействие на профсъюзното движение в национален, регионален и международен мащаб. Не случайно в нея така ясно и категорично са поставени задачите за издигане ролята и отговорността на профсъюзите в борбата за правото на труд и справедливо разпределение на богатата, за подобряване условията за живот и труд, както и редица други задачи, които имат първостепенно значение за социалния и икономическия прогрес на човечеството.

Единните действия както в национален, така и в международен мащаб са алфата и омегата на борбата в защита на жизнените интереси и законните права на трудещите се. И трябва с радост да отбележим, че в последно време професионалните съюзи с различно политическо направление организират все по-често единни акции както срещу „своите“ национални, така и срещу международните монополи.

Цялата история на българската работническа класа, на нейните борби и победи е едно от ярките доказателства за жизнената необходимост от такова непоколебимо единодействие. Още с появяването си на сцената на политическия живот нашата работническа класа, макар и твърде малобройна, започна да се проявява като основна сила в революционния процес. Тя пое високата мисия да бъде начело на експлоатираните маси срещу

буржоазно-капиталистическия строй. След създаването на революционната партия на пролетариата няма крупно събитие в политическия живот на България, в центъра на което да не стои нашата работническа класа. Общият работнически синдикален съюз, създаден през 1904 година, се превърна в истинско училище за работническа солидарност, класово съзнание и пролетарски интернационализъм. Мощните стачни битки и политически акции въвличаха в борбата срещу капитала всички отряди на работническата класа. Комунистическата партия и революционните профсъюзи бяха изпитан авангард на класата във всички борби, които тя водеше в защита на своите права и интереси. Дълги години начело на профсъюзното движение в България стоеше верният син на българската работническа класа, пламенният интернационалист, видният деец на международното комунистическо и работническо движение Георги Димитров.

В нашата страна, при нашия обществен строй, няма по-властен господар от свободния и творческият труд. Човекът, неговото благоденствие, неговото материално и духовно издигане са смисъл и съдържание на всички наши усилия, на цялата наша обществено-политическа и икономическа дейност.

Днес, когато заставаме пред обновената карта на социалистическа България, ние изпитваме чувство на законна национална гордост. Гордост за нашата работническа класа, за нашите селяни-кооператори и народната интелигенция, гордост за истинските творци на живота, които под ръководството на Комунистическата партия преобразиха лицето на страната и успешно изграждат развито социалистическо общество в Народна република България.

Животворен извор на вдъхновение за българския народ винаги е бил примерът, опитът на руския пролетариат, на Съветския съюз — първата в света държава на работниците и селяните, неговата братски подадена десница.

И в кървавите битки за събаряне на властта на капитала и фашизма, и в социалистическия градеж на Родината ни нашата работническа класа винаги е чувствувала и чувствува до рамото си рамото на своите братя по историческа съдба и цели от всички краища

на земята, на които и от тази висока трибуна изказваме нашата гореща благодарност.

Уважаеми делегати и гости,

Вие заседавате във време, когато международната обстановка се разведрява въпреки противодействието на реакционните сили. Известно е, че през последните години с последователните усилия и инициативи на Съветския съюз и другите социалистически страни, на всички миролюбиви прогресивни сили в международните отношения се извършва поврат от „студената война“ към топлия климат на мирното съвместно съществуване между държавите с различен обществен строй. Ние се надяваме, че съвещанието за европейска сигурност ще завърши успешно и ще даде своя принос за укрепване на мира и взаимното разбирателство.

Прогресивното човечество очаква с голям интерес заседанията на вашия конгрес, неговите решения. Несъмнено те ще бъдат в неразривна връзка със сегашното разведряване на международната обстановка, с вярата и надеждата на всички хора по земята за мирно сътрудничество и доверие между народите.

Но пътят към по-добър живот, към по-светло бъдеще не е нито гладък, нито лесен.

Най-пресен пример за това са събитията в Чили. Целият свят е потресен от злодеянията на военната хунта, която унищожи демократичните свободи и социалните завоевания на трудещите се, свали законното правителство и уби големия демократ и патриот доктор Салвадор Алиенде.

Тя заля с кръв и страдания тази мъжествена земя, разгроми профсъюзните и другите прогресивни организации, заплашва със смърт големия работнически водач и революционер, нашия скъп другар и съратник, генералния секретар на Чилийската комунистическа партия Луис Корвалан и други верни синове на работническата класа, на чилийския народ. Ние се присъединяваме към гнева, болката и протеста на целия прогресивен свят. Фашистките варвари в Чили ще отговорят за своите мрачни злодеяния пред съвестта на човечеството, пред паметта на героите, пред справедливия съд на историята.

Нас сериозно ни тревожи и положението в Близкия Изток, където отново бушуват пламъците на войната и

се създаде изключително опасна обстановка. Ние осъждаме агресивните действия на Израел. Нашите симпатии са на страната на жертвите на агресията — Египет и Сирия, които се борят за своите земи, незаконно окупирани от израелския завоевател. Днес само безразсъдни хора могат да тласкат света към война, да си служат със средствата на колониалния и империалистическия грабеж. Трайният и справедлив мир в Близкия Изток може да бъде осигурен, ако се зачитат законните права на арабските народи, включително и на арабския народ на Палестина, законните права на всички народи в този район.

Другарки и другари,

Ние вярваме, че Осмият световен конгрес на профсъюзите ще даде нов тласък на обединителните процеси в международното работническо и профсъюзно движение в името на прогреса, свободата и мира.

Световната федерация на профсъюзите още от деня на нейното създаване води политика на единодействие между всички отряди на международното профсъюзно движение, на всички трудещи се. Тази политика печели все повече и повече привърженици, издига авторитета на Световната федерация, ролята на профсъюзното движение в света. Желал бих да изразя тук нашето задоволство, че на вашия представителен форум присъствуват и делегации от десетки страни и организации, които не членуват в Световната федерация. Това е ярка проява не само на единството на интересите на международната работническа класа, но и предпоставка за по-нататъшно укрепване на профсъюзното единство и единодействие.

Ние се гордеем, че Българските професионални съюзи участвуват активно в дейността на Световната федерация, в борбата против империализма, колониализма, за свобода и независимост на поробените народи, против експлоатацията на човек от човека. Убедени сме, че Българските професионални съюзи достойно ще изпълнят задачите, които ще постави Осмият световен конгрес, ще оказват още по-голяма подкрепа за осъществяване на хуманните цели на Световната федерация на професионалните съюзи.

Ние не можем да си представим социалистическа

България без постоянната многостранна общественополезна дейност на Българските професионални съюзи. Без тяхната властна дума у нас не се решава нито един въпрос, свързан с труда и битата на работниците и служителите.

Нашите профсъюзи дават съществен принос за израстването на българската работническа класа като преден отряд на народа, отряд, въоръжен с икономически и технически знания, с висока култура и обществено съзнание, способен да върви в крак със съвременните изисквания на научно-техническата революция и да осъществява своята авангардна роля в нашето развитие.

Вие, драги делегати и гости на конгреса, ще имате възможност да се запознаете отблизо с нашите трудови хора, с плодовете на техния труд, с техните мисли, мечти и планове за бъдещето. Вие ще се убедите, че народът на България подкрепя най-горещо идеята за единодействие на всички прогресивни сили, за дружба и сътрудничество между народите, за дълготраен мир и социален прогрес на нашата планета.

Като домакини на тоя бележит „парламент на труда“ ние искаме да изразим още веднъж своята боева пролетарска солидарност с героичната борба и великото освободително дело на международната работническа класа, на трудещите се от целия свят.

Няма по-висока и благородна цел от борбата за освобождението на човешкия труд от оковите на експлоатацията. Нека звучи гордо и ни зове към нови победи пламенният девиз:

Пролетарии от всички страни, съединявайте се! Съединявайте се в името на мира, свободата, националната независимост, демокрацията и социализма!

Приятно ми е, другарки и другари, скъпи гости на социалистическа България, още веднъж да ви приветствувам и от сърце да ви пожелаая успех в благородната работа на Осмия световен конгрес на професионалните съюзи.

Да живее международната работническа солидарност!

Да живее мирът! *(Приветственото слово беше често прекъсвано и изпратено с бурни, много продължителни ръкопляскания.)*

ОБЕДИНЕНИ В ИМЕТО НА МИРА И СИГУРНОСТТА

*До
Световния конгрес на миролюбивите
сили*

Москва

Уважаеми приятели и другари,

Щастлив съм, че имам честта от името на Централния комитет на Българската комунистическа партия, Държавния съвет и правителството на Народна република България и на целия български народ да приветствувам най-сърдечно вас, участниците в Световния конгрес на миролюбивите сили, и да пожелаая пълен успех на вашето високоблагородно дело.

Този най-представителен форум се провежда в страната, която от първия ден на своето съществуване издигна високо знамето на борбата за мир и направи мира основна цел на своята външна политика. Той се провежда в столицата, която във всички най-съдбоносни мигове на съвременността е отправяла призови за мирно съвместно съществуване и разбирателство между народите,

столицата, която и сега живее с величавата Програма за мир, провъзгласена от Двадесет и четвърти конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз. В настоящия момент най-благоотворно е Световният конгрес на миролюбивите сили да диша атмосферата на страната, чийто ръководител, генералният секретар на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз Леонид Брежнев, един от най-крупните политически дейци на нашия век, има забележителни заслуги за разведряването на международния климат и е символ на благородните усилия за утвърждаването на мира в света.

Кръгът от въпроси, който стои пред вас, обхваща всички основни страни на съвременния международен живот. Това говори за големия напредък на движението за мир по света, за неговата зрелост и порасналите му възможности да играе все по-значителна роля при решаването на съдбините на човечеството. Редица от въпросите не са нови — те ще стоят на дневен ред, докато на света съществуват империализъм и империалистическа агресия, колониализъм, расизъм и фашистко мракобесие. Най-новите изстъпления на реакцията и войнолюбивите сили — фашисткия преврат в Чили и израелската агресия срещу арабските народи, с още по-голяма сила сочат необходимостта от осъждането на опасната за мира и демокрацията дейност на реакцията по всички краища на нашата планета.

Несъмнено в условията за разведряване на международната обстановка на конгреса на миролюбивите сили в Москва ще господствува конструктивният подход при разглеждането на многобройните проблеми на нашата съвременност, ще се търсят нови реални възможности за сътрудничество между държавите, независимо от техния социален строй, за по-нататъшното утвърждаване на принципите на мирното съвместно съществуване.

Убеден съм, че вашият конгрес ще даде своя ценен принос за по-нататъшното изграждане и укрепване в световен мащаб на широк единен фронт на силите на мира и прогреса, както призоваваше великият син на българския народ, неустрашимият борец против фашизма и войната Георги Димитров.

Българският народ винаги е бил в предните редици

на борбата за траен мир и социален прогрес. Това за нас, както и за другите народи от социалистическата общност, е естествена и закономерна политическа линия, произтичаща от характера на обществената ни система, от нашата идеология. Затова всички слосеве на нашия народ — работническата класа, кооперативното селячество, научната и художествената интелигенция, посрещнаха с ентузиазъм инициативата за свикване на световния конгрес на миролюбивите сили в Москва и подкрепят безрезервно неговото градивно и хуманно дело.

В тясно взаимодействие със Съветския съюз и другите социалистически страни, заедно с всички прогресивни миролюбиви сили на планетата, ние ще продължаваме да даваме нашия принос за укрепване на мира и на добросъседските отношения на Балканите, за изграждане на система за сигурност и сътрудничество в Европа и целия свят, за пълно възстановяване на мира в Индокитай, за изтегляне на израелския агресор от всички заграбени арабски земи, за още по-тясно сътрудничество с развиващите се страни, за намаляване на въоръженията и военните разходи, за свикване на световна конференция по разоръжаването, за трайно намаляване на напрежението във всички части на света.

Пожелавам пълен успех в работата на Световния конгрес на миролюбивите сили и искам да ви уверя, скъпи другари и приятели, че българският народ ще даде своята безрезервна подкрепа на вашите решения, проникнати от благородната цел за създаване на свят без войни, мизерия и потисничество.

Да крепне единдействието на всички миролюбиви сили в света!

Да се развива и задълбочава взаимното разбирателство между народите!

Да живее мирът!

24 октомври 1973 г.

Тодор Живков

първи секретар на Централния комитет
на Българската комунистическа партия
и председател на Държавния съвет
на Народна република България

ЕДИННИ И СПЛОТЕНИ ПО ПЪТЯ НА МИРА И СЪТРУДНИЧЕСТВОТО

Приветствено слово при тържественото откриване
на сесията на Световния съвет на мира в София

16 февруари 1974 година

Скъпи приятели,
Уважаеми гости,
Другарки и другари,

Ние изпитваме искрено задоволство, че на Българския национален комитет за защита на мира се падна честта да бъде домакин на сегашната сесия на Световния съвет на мира. Нашето задоволство се усилва от обстоятелството, че сесията в София се свиква след Световния конгрес на миролюбивите сили в Москва, който бе най-внушителна изява на волята и единството на цялото човечество за осъществяване най-върховната повеля на съвременността — установяване на справедлив, демократичен мир, сигурност на народите и международно сътрудничество.

Особено ми е приятно да приветствувам в столицата на Народна република България представителите на миролюбивите сили от всички краища на земята. България е социалистическа страна и нейният народ се нуждае от мира, за да изгражда и развива общество, което по самата си същност е миролюбиво, защото е резултат от усилията на милиони творци на материални и духовни блага.

Вие, без съмнение, ще доловите пулса на живота в нашата мирна страна, ще вникнете в оптимизма на българското всекидневие и в увереността на трудовите хора, че утрешният ден ще бъде още по-светъл и още по-добър. Вашата работа и вашите решения ще намерят жив отклик сред всички слоеве и всички поколения в нашата страна, защото един социалистически народ се труди не само за себе си. Ние работим със съзнанието, че съдбата на социализма е неразлъчно свързана със съдбата на мира, а мирът в нашия атомен век е единен и неделим.

Тъкмо затова никога досега световното движение за мир не се е разгръщало с такава всеобхватност и никога не е било така представително. Негови доблестни борци са както хората от социалистическите страни, така и всички съзнателни представители на обществеността от буржоазните и от развиващите се страни. От всички кътчета на нашата тревожна планета идват струите на вашето могъщо движение. В него се вливат усилията на всички, които — независимо от неизбежните политически, идейни, религиозни и други различия — живеят с чувство за отговорност пред делото на мира. За да преуспява, това дело се нуждае от приноса на всички миролюбиви държави, на всички политически партии и течения, на всички обществени и културни организации, на всички творчески и религиозни асоциации, на всички хора с добра воля, които създават материалните и духовните ценности на своите народи.

Кървавият опит на историята на човечеството през последните няколко десетилетия утвърди у нас убеждението, че мирът не се получава даром, че той е винаги в противоборство с войната, че за неговата защита са необходими организирани, целенасочени и непоколебими усилия. От пожарищата на последната война се роди надеждата, че човечеството ще намери сили да се противопостави на всички опити за нова война, и то вече такава, каквато миналото не познава — унищожителна, безпощадна, безперспективна. Развитието на военния потенциал на противостоящите сили в съвременността доби такива мащаби, че превърна в безсмислица всеки опит за решение на международните конфликти със средствата на войната.

Не е нужно да се изчислява разрушителната мощ на

ядрените устройства, които могат да заличат от лицето на планетата многомилionни градове и цели държави, които могат да ни въвлекат в умъртвяващия хаос на верижните реакции и на глобалните катастрофи, които могат да ни поставят пред заплахата да се подкопаят условията за самото съществуване на човека. Така делото на мира, което отбраняваме срещу рецидивите на насилието и войната, се превръща в дело за защита на самия живот. За нас, борците за мир, организираният и решителен отпор срещу тъмните сили на войната се превръща в дълг за опазване синевата на небето, чистотата на водата, красотата на цветята, смеха на децата и тяхното право на живот, на щастие и на творчество. Линията на борбата за мир минава през сърцата на бащите и майките от всички народи, през сърцата на преживелите всички ужаси на големите и малките войни, през сърцата на поколенията, които не познават войната, но са дълбко убедени в нейното безумие.

Обикновените трудови хора на планетата винаги са били против войната. Но войни винаги е имало, защото в досегашната история на света силите на войната са надделявали над стремежа на милионите хора да живеят в мир. Едва в наше време тези милиони труженици имат обективната историческа възможност да вземат в свои ръце защитата на мира и да я водят успешно. Тази възможност се корени в неимоверното нарастване на силите на мира, демокрацията и свободата, които все повече и повече дават направление на цялостното развитие на съвременността.

Известно е, че през последните години настъпи жадуваният от народите поврат в международните отношения от така наречената „студена война“ към намаляване на напрежението и към утвърждаване на принципите на мирно съществуване между държавите с различен обществен строй. Ние станяхме свидетели на непознати и доскоро неподозирани машаби на икономическо, научно-техническо и културно сътрудничество. И това знаменателно явление в нашия тревожен век е най-ярка победа в борбата за мир и носи реалното обещание за сигурност на народите, за пълно осъществяване на действителната свобода, независимост и социална справедливост.

Милиарди хора следят с надежда и упование енер-

гичните, непрестанните, последователните и високохуманните действия на най-могъщия застъпник на мира — Съветския съюз. Това е държавата, която още в първия ден на своето рождение възвести нова ера в историята с призива: „Мир на народите!“. Повече от половин век съветската държава и съветският народ се борят за реализирането на този призив. Съветската държава посрещна и отблъсна най-силния удар, какъвто познава цялата история на войните. Съветският народ даде многобройни и незаменими жертви в защита не само на своята свобода и на своето достойнство, но и в защита на свободата на всички народи и на достойнството на цялата съвременна цивилизация.

Вече близо три десетилетия борбата на Съветския съюз за траен мир и сигурност е основното съсредоточаване на усилията на социалистическите страни, на редица миролюбиви страни от всички континенти, на прогресивните и миролюбиви сили на всички народи. Мирната програма на Двадесет и четвъртия конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз, нейното широко и творческо осъществяване е източник на топлината, която размрази толкова ледове в международните отношения и стана могъщ фактор за въздействие върху политиката, икономиката и културата на съвременния свят. Московският Световен конгрес на миролюбивите сили направи задълбочен анализ и даде висока оценка на постигнатите успехи в борбата за справедлив, демократичен мир, за сигурност на народите и международно сътрудничество.

Ние сме напълно съгласни с изводите и решенията на този конгрес и с всички наши сили като държава и народ ще даваме своя принос в общото велико дело на мира. Цялата дейност на конгреса и особено речта на генералния секретар на ЦК на КПСС другаря Леонид Брежнев, която получи всеобщо одобрение от всички миролюбиви на планетата, дадоха и дават нови импулси на миролюбивата българска социалистическа държава и на нейния народ-строител.

Наистина, постигнатите успехи са големи и насърчителни. Идеите на мира и мирното сътрудничество обединяват волите и стремежите на стотици милиони хора. Но тъкмо защото успехите на борбата за мир и мирно сътрудничество са големи и насърчителни, мракобесни-

те сили на агресията и войната с незавидна упоритост се опитват да ги намалят и принизят. Консервативните и реакционни среди в капиталистическите страни все още не желаят да сложат оръжие, не престават да кроят заговори и да плетат интриги, не се стесняват от клеветата и не се спират пред лъжата, защото нямат други средства за противопоставяне на мира, на международното сътрудничество, на прогреса.

Съвсем очевидно е, че те няма да изобретят други средства. Но те съвсем естествено не могат да се примирят. Трудно им е да се примирят с упоритите факти на миролюбието, които всекидневно и навсякъде ги заобикалят. Те устройват провокации в болезнените пунктове на земното кълбо, където димят недоугасени пожари, организират антинародни преврати, като преврата на чилийската военно-фашистка хунта, разналят антисъветизъм и антикомунизъм при всеки повод.

Днес световното движение за мир има всички предпоставки да надделее над войнолюбците, милитаристите, реакционерите, империалистическите слуги и всички, които богатеят от напрежението в междудържавните отношения и от надпреварата във въоръжаването. Ние виждаме колко много усилия трябва да положим, за да превърнем процеса на намаляване на напрежението в необратим процес на съвременността. Това е първостепенна задача и за Народна република България, за нейното правителство, за целия български народ. За решаването на тази задача са нужни съгласуваността, единомислието и единоедействието на демократичните и миролюбивите сили от цял свят.

В това отношение — разрешете ми да изразя своето дълбоко убеждение — Световният съвет на мира може и трябва да играе голяма роля като всепризнат авангард на обединената воля на народите.

Световната общественост ще отбележи през тази година с благодарност и признание двадесет и пет годишнината на международното движение за мир. За четвърт век движението на мира натрупа неограничен опит. Негова върховна проява бе Световният конгрес в Москва — един наистина безпрецедентен по широта и представителност форум. Днешното активно единоедействие на миролюбивите сили е ярка и радостна изява на успехите в укрепването на сигурността на народите и на между-

народното сътрудничество. Забележителен е фактът, че както на конгреса в Москва, така и в софийската сесия на Световния съвет на мира вземат участие представители на Организацията на обединените нации и на други авторитетни международни организации. Техният принос безспорно може да бъде значителен в общото дело на мира.

Скъпи приятели,
Уважаеми гости,
Другарки и другари,

Единственият път на човечеството към щастие, справедливост и прогрес е пътят на мира. Всички други пътища водят към страдания, скърби и безпросветна тъмнина.

Нека вървим единни и сплотени по пътя на мира и сътрудничеството за благо на нашите народи и на цялото човечество!

Притегателната сила на световното движение за мир расте с всеки изминат ден. И все по-трудно войнолюбците ще намират средства да се противопоставят на тази сила.

Нека се множат редиците на привържениците на вашето движение, чиито цели са най-благородните и най-чужданни цели на нашата епоха!

Желая от все сърце ползотворна работа на софийската сесия на Световния съвет на мира.

Да крепне и да се утвърждава делото на мира в цял свят! *(Речта беше прекъсвана и изпратена с продължителни ръкопляскания. Всички стават.)*

ВСТЪПИТЕЛНО СЛОВО ПРЕД НАЦИОНАЛНАТА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ

20 март 1974 година

Другарки и другари,

Докладът пред Националната партийна конференция е раздаден предварително. Поради това ще спра вашето внимание само върху някои основни аспекти на проблема, поставен на обсъждане тук.

Още в началото искам да изтъкна, че настоящата конференция няма за задача да прави цялостен преглед и равносметка на дейността на партията след нейния Десети конгрес. Ние не си поставяме също така задачата да очертаем всички основни насоки на работата и проблеми, които стоят пред партията през следващия период.

Очевидно това ще бъде задача на Единадесетия конгрес на партията.

Централният комитет на партията смята, че Националната конференция ще изпълни най-добре своето предназначение, ако *съсредоточи своето внимание и вниманието на цялата партия върху един единствен проблем — повишаването на обществената производителност на труда*. Затова и докладът, който ви е раздаден, е посветен

само на него. Другите въпроси, засегнати в доклада, са подчинени именно на този главен проблем.

Другари,

Защо Централният комитет на партията реши да постави на обстойно обсъждане пред конференцията въпроса за обществената производителност на труда?

По няколко причини.

Първо. Ние, разбира се, не за пръв път се занимаваме с този въпрос. Няма пленум на Централния комитет, посветен на икономиката, на който той да не е разглеждан. Сега обаче степента на развитието на нашата икономика, а също обстановката в света изискват да поставим борбата за повишаване на обществената производителност на труда като *кардинален, ключов проблем за изпълнението на шестата петилетка, за изграждането на развито социалистическо общество в Народна република България.*

Ние трябва да гледаме трезво на нещата и следва да признаем, че за съжаление след Десетия конгрес на партията не извършихме прелом в тази насока. Вярно е, че темповете на повишаване на обществената производителност на труда у нас са едни от най-високите в света. Но това не може да ни задоволява. С такива темпове трудно ще настигнем най-напредналите социалистически и капиталистически страни.

Второ. Сега ние разглеждаме този въпрос в светлината на великата мисъл на Ленин, че *по-високата обществена производителност на труда е главното условие и решаващият фактор за пълната победа на новия строй.*

Само чрез бързото повишаване на производителността на труда ще можем да осигурим и занаяпред високи и устойчиви темпове на растеж на нашата икономика, да увеличим икономическия потенциал на страната, да създадем прогресивна структура на общественото производство. Само ако увеличим темповете на растеж на производителността на труда, ще можем по-бързо да увеличаваме националния доход и оттук — по-бързо да издигаме материалното и културното равнище на народа.

Ние сме марксист-ленинци и знаем, че на *счетовната арена историческият проблем „кой кого“ ще се реши в края на краищата в определящата сфера на обществе-*

ния живот — в областта на икономиката. Затова с основание можем да кажем, че борбата за повишаване на обществената производителност на труда е в пълния смисъл на думата класова борба.

И ние сме напълно убедени, че социализмът ще прояви своето пълно превъзходство над капитализма не само в областта на социалните отношения, не само в областта на културата и идеологията, не само в изграждането на по-съвършена организация на икономиката и на цялото общество, но и в областта на обществената производителност на труда. Доказателство за това са и високите темпове, с които социалистическите страни повишават обществената производителност на труда. Да вземем например нашата страна. За десет години -- от 1960 до 1970 година, обществената производителност на труда в нашето народно стопанство е нараснала два пъти. А до 1973 в сравнение с 1960 година обществената производителност на труда се е повишила 2,5 пъти.

Социалистическите страни — и особено Съветският съюз — разполагат с мощно развити производителни сили, със солиден научен потенциал. Социалистическите производствени отношения разкриват широк простор за инициативата на масите, за тяхното най-активно участие в ръководството на производството и държавата.

Всичко това е залог, че ще победим и в тази сфера на класовата борба.

Разбира се, за да може социализмът да прояви напълно своето превъзходство над капиталистическия строй, включително и в областта на обществената производителност на труда, е необходимо време. Ние обаче сме длъжни да правим всичко за по-скорошното постигане на тази историческа задача.

Третата причина, за да поставим проблема за производителността на труда, е необходимостта да увеличим темповете на доизграждане на материално-техническата база на социализма в Народна република България.

Марксовото положение за определящата роля на производителните сили в развитието на обществото, разбира се, важи напълно и за нашата страна. Затова и в Програмата на партията, приета от Десетия конгрес, главно ударение за изграждането на развито социалистическо общество, а след това и за прехода към комунизма, се поставя върху задачите, свързани с изгражда-

нето на материално-техническата база. През годините особено след Априлския пленум на Централния комитет ние постигнахме големи успехи в развитието на производителните сили, във внедряването на резултатите от научно-техническата революция.

Но ние сме реалисти и държим сметка, че нашата икономическа политика трябва винаги да бъде съобразена със специфичните условия на страната. България има ограничени материални, човешки и финансови ресурси. И затова материално-техническата база на социализма у нас не може успешно да бъде изградена, ако не участвуваме най-активно и в широки мащаби в международното социалистическо разделение на труда. Това е обективна закономерност.

Данните показват, че все по-голяма част от националния доход у нас се формира именно по пътя на участието на нашата страна в международното разделение на труда. В 1973 година например стойността на външния стокообмен, отнесена към националния доход, представлява 63,5 на сто. В края на следващата петилетка тази цифра се очертава да бъде около 68—70 на сто.

Изводът е ясен: ако искаме нашето участие в международното разделение на труда да бъде ефективно, нашите стоки да бъдат конкурентноспособни и да увеличаваме непрекъснато националния доход от вноса и износа — трябва решително да повишим производителността на труда, да подобрим качеството на стоките.

Четвъртото съображение, поради което трябва решително да повишим производителността на труда, е недостигът на работна ръка у нас. Възможностите за нейното увеличаване се изчерпват и поради това сме принудени в някои производства да не използваме напълно създадените производствени мощности.

Къде е изходът?

Изходът е в по-нататъшното интензивно развитие на нашата икономика, в бързото увеличаване на обществената производителност на труда.

Някои другари смятат, че липсата на работна ръка може да се компенсира със значително увеличаване на раждаемостта. Не е тайна, че раждаемостта у нас е на ниско равнище. Това явление е характерно и за капиталистическите (с изключение на Япония), и за социали-

стическите държави, за всички страни, в които индустриализацията е достигнала напреднали форми.

Вярно е, че раждаемостта общо в света се увеличава и ще се увеличава. Според прогнозите на ООН, ако сега в света има 3 милиарда и 800 милиона души, то към 2000 година населението на земното кълбо ще наброява към 6 милиарда. Това увеличение на раждаемостта обаче няма да става равномерно, а главно за сметка на страни, които неотдавна се освободиха от колониализма.

Както знаете, у нас се води борба за увеличаване на раждаемостта. Редица мерки в това отношение са взети. И в резултат раждаемостта започна да нараства. Но този процес е продължителен и по-значителни резултати ще се получат едва след няколко години. Трябва обаче да се има предвид, че родените сега или през последните години ще влязат в производството едва след 15—20 години. Следователно дори и увеличаването на раждаемостта не може да облекчи сегашното наше трудно положение с недостига на работна ръка.

Освен това калице е и процес на застаряване на нашата нация. Това се дължи главно на удължаване живота на хората. Ако преди 9 септември 1944 година средната продължителност на живота у нас беше общо към 52 години, то сега тя е над 70 години. Това е наше голямо социално завоевание. Но то означава, че все по-голям брой хора не участвуват във възпроизводствения процес и се нуждаят от допълнителни грижи от страна на обществото.

И в същото време все повече хора ще бъдат нужни в такива сфери като услугите, образованието, науката, културата.

Пето. Изключително важно, бих казал, *принципно съображение* е следното: борбата за бързо повишаване на обществената производителност на труда *произтича от характера и природата на социализма, диктува се от обективните закони и закономерности, които действуват през етапа на изграждане на развито социалистическо общество.* Изграждането на зрелия социализъм е невъзможно без максимална икономия на време, за което говори Маркс.

Следователно сега повишаването на обществената производителност на труда е онова главно звено, за кое-

то, ако се хванем, както ни учи Ленин, ще можем да изтеглим цялата верига.

В това като във фокус се пречупват и икономически, и социалните, и културните, и идеологическите, и политическите задачи на строителството на развитото социалистическо общество.

В това като във фокус се пречупват *интересите* на всеки човек, на всеки колектив, *сливат се* личните, колективните и обществените интереси.

Колкото по-кратки са сроковете, в които издигаме равнището на производителността на труда, толкова по-бързи ще бъдат темповете на нашето общественоеикономическо развитие, толкова по-голям ще бъде *нашият принос* за победата на социалистическия строй в историческия двубой между двете противоположни обществени системи — между социализма и капитализма.

Другари,

Както се вижда, сега пред нас стои една изключително важна задача. Тази задача е обаче *и важна, и трудна*. Тя ще изисква големи усилия, упорит труд и високо съзнание.

Ние сме твърдо убедени, че тази задача ще бъде решена успешно. За това са налице всички необходими вътрешни и международни условия.

Кои са тези условия?

Първо. Нашата страна разполага със солидна материално-техническа база, с научен потенциал, с ръководни изпълнителски кадри, с опитен комуннистически авангард.

Второ. Ние навлязохме в *нов етап на международната социалистическа интеграция и преди всичко на интеграцията с великата съветска страна.*

Курсът, утвърден от Юлския пленум на ЦК на БКП, за всестранно и най-тясно сближаване на Народна република България със Съветския съюз *внося принципно нови моменти в цялостното развитие на страната. Този курс внася принципно нови моменти и едновременно изисква нов подход към въпроса за повишаване на обществената производителност на труда.* Интеграцията със Съветския съюз и с другите социалистически страни ни дава възможност да установим *по-ефективна структура* на икономиката, да изградим *големи пред-*

приятия с крупносериенно и ефективно производство, със съвременни технологии, да решаваме съвместно важни научно-технически проблеми и т. н.

Всичко това е ярък израз на *новия характер на взаимоотношенията* между социалистическите страни -- отношения на другарско сътрудничество и взаимна помощ. *И в това се състои едно от основните преимущества на социализма.*

Трето. Сегашните *благоприятни международни условия* също ни дават възможност да приложим *нов подход* в борбата за повишаване на обществената производителност на труда. Имам предвид прехода от „студената война“ към утвърждаване на принципите на мирното съвместно съществуване. Имам предвид промяната на съотношението на силите на международната арена в полза на социализма. Имам също така предвид порасналия международен авторитет на Народна република България, която е призната и все по-търсена като равностоен партньор.

Всичко това създава условия капиталистическите страни да проявяват по-голяма готовност за засилване на икономическото сътрудничество с нас.

Такива са, другари, някои от благоприятните *предпоставки*, които ни позволяват да пристъпим *по новому, с нови мащаби* към издигане на производителността на труда.

Изключително значение има обаче обстоятелството, че в решаването на тази ключова задача *ние се опираме и трябва най-широко да се опираме на научно-техническата революция.*

Неотдавна на симпозиум в Москва учени от социалистическите страни са спорили върху въпроса — дали научно-техническата революция е към своя край или тя още дълго време ще продължава своето бързо развитие. Ясен отговор те не са дали. За нас обаче едно е ясно: *науката и техниката се развиват така стремително, станали са такива мощни фактори, че трябва най-пълноценно да се използват.*

В нашите социалистически условия науката се превръща в могъща производителна сила. При социализма няма социално-класов антагонизъм. Цялото общество е заинтересовано от създаването на творчески климат за развитието на науката и техниката, от поставянето им

в служба на народа. Социалистическите производствени отношения разкриват изключителни възможности за разгръщането на научно-техническата революция. Не печалбата, както е при капитализма, а грижата за човека, за задоволяване на неговите материални и културни потребности е главният мотив за развитието на науката.

От своя страна научно-техническата революция *внося коренни изменения* в решаването на проблемите и в областта на икономиката, и в културата, и в социалното управление, и в бита, с една дума — *във всички области на обществения живот*. Тя е наш *могъщ съюзник* в борбата за изграждане на материално-техническата база на социализма.

В империалистическите страни обаче науката в ръцете на монополите води до засилване на социалните сътресения, до инфлация, до увеличаване на безработицата и т. н.

Науката внася коренни промени не само в обществения живот, но и във взаимоотношенията между човека и околната среда. Затова и въпросът за опазването на околната среда се превърна вече в световен проблем.

Немалко буржоазни философи, социолози и политици са изправени пред дилемата: какво е в същност науката — благо или проклятие.

До неотдавна буржоазните учени и буржоазната пропаганда гледаха на научно-техническата революция като на магическо средство за преодоляване на противоречията на капитализма, за установяването на „класов мир“. Тези надежди безвъзвратно рухнаха. Сега буржоазната пропаганда прибегва до нова идеологическа диверсия. Тя спекулира с отрицателните последици от научно-техническата революция. Радиото и телевизията, буржоазната преса често представят науката и техниката като демон, който застрашава живота на хората. Те се опитват да внушат, че главна причина за тежкото състояние, за глада и мизерията на милиони хора в капиталистическия свят, за социално-класовите стълкновения в буржоазните страни не е капиталистическият строй, а научно-техническата революция.

В ръцете на империалистите науката действително става средство за увеличаване на експлоатацията в интерес на монополите, за засилване на милитаризма, пре-

върща се в дамоклев меч, който застрашително виси над света.

Ние, в условията на социализма, водим организирана борба срещу отрицателните последици от научно-техническата революция, стремим се да я използваме за увеличаване на общественото богатство, за всегранный развитие на личността. Ние гледаме на науката като на висше благо.

Без науката, без нейните постижения, без тяхното бързо и ефективно внедряване в производството е немислим ускореният растеж на обществената производителност на труда, немислима е нито една крачка напред, в която и да е област на обществения живот.

Коренните изменения, които внася научно-техническата революция, нейните велики постижения *изискват обаче нов подход и в решаването на проблема за повишаване на обществената производителност на труда.*

* Научно-техническата революция изисква нов подход в модернизацията и реконструкцията на предприятията, в концентрацията и специализацията на производството:

— тя изисква нов подход и нови технологии в производството;

— тя изисква нов подход в технологията на социалното управление;

— тя изисква нови решения на въпроса за пълноценното оползотворяване на суровинните ресурси на нашата страна;

— тя изисква нов подход в борбата за повишаване качеството на производството.

Всичко това поставя пред нас две основни задачи:

Първо. Без да губим каквото и да е време, *да използваме най-пълноценно научните и техническите постижения на световната наука и техника.*

Науката по своя характер е интернационална. Тя е интернационална в смисъл, че всеки народ — голям или малък, дава своя принос в нейното развитие и обогатяване. Тя е интернационална и в смисъл, че всеки народ може да използва и прилага резултатите от развитието на науката в други страни.

Излишно е да се убеждаваме какво огромно значение има за страна като нашата, с ограничени ресурси опората на научните постижения на напредналите държави и особено на съветската наука, на научния потен-

циал на Съветския съюз. Бързото използване в практиката на чуждите научни постижения в никакъв случай и в никаква степен не накърнява нашето национално достойнство. Само догматици и късогледни хора не могат да разберат, че нито е по силите ни, нито е необходимо да откриваме наново открити вече неща, че всяко тъпчене на място е във вреда на социализма, във вреда на страната. И обратно — колкото по-добър механизъм за използване на чуждите научно-технически постижения на световно равнище създадем, толкова по-бързо ще повишаваме обществената производителност на труда, толкова по-бързо ще укрепва и ще се развива социалистическият строй.

Втората задача, не по-малко важна от първата, е правилно да организираме и направляваме нашия собствен научен фронт, за да внася своя принос в повишаване на производителността на труда, в изграждането на развито социалистическо общество у нас.

Ние очакваме от нашите учени сериозни постижения в развитието на родната наука. *Сега задачата е всички наши институти — академични и извън академията, да се обърнат с лице към най-важните актуални проблеми на производството, на практиката.* Нашият научен фронт, нашата научно-техническа интелигенция, трябва сега да бъде в първите редици на борбата за *нови технологии, за нови изделия, за повишаване на качеството, за решаване на суровинния проблем, за повишаване на обществената производителност на труда.* Трябва максимално да се съкрати пътят от научната лаборатория до завода, от научното откритие до неговото внедряване в производството, в практиката. Научните постижения трябва да се внедряват най-ефективно. Държавническият подход изисква да се използват най-рационално големите средства, които отделяме за научни изследвания, кадровият научен потенциал, с който разполагаме.

Още по-широко следва да се разгръщат масовото научно-техническо творчество, *движението на рационализаторите и изобретателите.*

Какви са генералните изводи, които произтичат от цялата постановка за обществената производителност на труда, от анализа на условията и пътищата за нейното увеличаване?

Първо. Ние сега можем да си поставяме качествено

нови задачи, много по-ефективни, много по-резултатни в борбата за повишаване на обществената производителност на труда.

Второ. Сега имаме възможност да подходим по новому, да използваме нови форми и средства за бързото повишаване на обществената производителност на труда.

Трето. Сега трябва органически да свързваме преимуществата на социализма с разгърнатата се научно-техническа революция, максимално и в най-кратки срокове да използваме в икономиката, във всички области на живота постиженията на съвременната наука и техника.

Другари,

Задачите, които предстои да решим, формите и средствата, с които ще постигнем на сегашния етап по-висока обществена производителност на труда, са ясни. От друга страна, ние разполагаме с всички необходими условия и имаме пълната възможност да решим този възлов въпрос на нашето развитие.

Работата сега е да превърнем тази възможност в действителност. Но това не може и няма да стане стихийно, автоматически. *Необходими са съзнателните, организирани и целенасочени усилия и действия на субективния фактор.* Затова нашата партия винаги е отделяла и отделя изключително внимание на работата за издигане съзнанието на трудещите се, за въвличане на народните маси в управлението на производството и обществото, за повишаване ролята на обществените организации, за засилване на научния характер на управлението, за укрепване на авторитета и авангардната роля на комунистите, на цялата партия.

На сегашния етап от нашето развитие обаче ролята на субективния фактор нараства изключително много. От подготовката и съзнателността на ръководните и изпълнителските кадри, на трудовите колективи, от боеспособността на партийните организации сега в още по-решаваща степен зависи изпълнението на сложните задачи по изграждането на развито социалистическо общество.

На кои въпроси трябва да обърнем особено внимание, за да се разгръща още по-широко и ефикасно ролята на субективния фактор?

Първо. Необходими са постоянни и най-големи гри-

жи от страна на партийните комитети и организации, от страна на министерствата, на стопанските и обществените органи и организации за повишаване подготовката на *ръководните и изпълнителските кадри*, на тяхната съзнателност и отговорност. В ръцете на нашите кадри е преди всичко съдбата на икономическите планове, борбата за по-висока обществена производителност на труда.

Обучението и възпитанието, подборът и разпределението на кадрите, повишаването на тяхната квалификация имат сега изключително значение. *Решаването на този проблем трябва да се издигне на равнището на новите изисквания.*

Второ. Особени грижи са нужни за укрепване на *трудовия колектив* като важна клетка на нашия обществен организъм. В трудовия колектив трябва да се развиват другарската и творческата обстановка, да се превърне той в средище за възпитание и обучение, за най-активно участие в повишаването на производителността на труда.

Трето. *Укрепването на дисциплината* — трудова, производствена, планова, технологическа, договорна, финансова — придобива сега значението на първосепенна политическа задача.

Трябва да признаем, че сега дисциплината е едно от най-слабите звена в нашия живот. Ние продължаваме да допускаме неоправдан либерализъм, да гледаме през пръсти на случаите, в които се нарушава дисциплината. Ако не извършим прелом в укрепването на дисциплината, ако не засилим възпитаателната дейност сред трудещите се в дух на съзнателна дисциплина или, по изречение на Ленин, на „самодисциплина“, голяма част от хубавите и научнообосновани решения, които вземаме, ще увиснат във въздуха.

Към нарушителите на дисциплината, към тези, които със своята безотговорност и разпуснатост провалят усилията за по-висока обществена производителност на труда, за повишаване материалното и културното равнище на народа, *не бива да има никакво снизхождение.*

Четвърто. Борбата за по-висока производителност на труда предявява сега нови, много по-високи изисквания към *всички органи на социалното управление* от горе до долу и от долу до горе.

Ролята и отговорността на Министерския съвет, на

министерствата и комитетите, на държавните стопански обединения, на отделните предприятия, на народните съвети трябва да се издигне. Првата и компетентността на държавните и стопанските органи сега са уточнени. Наше постижение е, че цикълът на управлението в сферата на материалното производство вече е затворен. Това създава благоприятни условия за по-ефикасно ръководство на работата за повишаване на обществената производителност на труда.

В дейността на органите на социалното управление занапред трябва строго да се спазва принципът: *решава този, който е най-компетентен, има възможност да изпълни взетото решение и носи отговорност за неговото изпълнение.*

Пето. Насрещните планове имат огромно значение за мобилизиране енергията и творчеството на трудещите се, за *разгръщане на социалистическото съревнование* върху нова, научна основа.

Не бива обаче да се позволява каквото и да е извращение на насрещните планове. Не бива да позволим да се изтръгне онова положително, творческо и новаторско, което се съдържа в тях. Насрещните планове не са нито временно, нито кампанийно явление. Те са и трябва да бъдат *мощен лост* за разгръщане силите и дръзнението на трудещите се, за организиране на социалистическото съревнование, за разгаряне на всенародната борба за по-висока обществена производителност на труда. С тяхна помощ следва още по-умело да съчетаваме материалните и духовните стимули, личните и обществените интереси.

Шесто. Силата на нашата партия е в нейните широки, крепки и нерушими връзки с масите. Партията винаги се е опирала с доверие на *професионалните съюзи, на Комсомола, на Отечествения фронт, на всички масови обществени организации у нас.* Тези организации имат исторически заслуги за победата на социалистическата революция, в изграждането на социалистическия строй. Ние и сега напълно разчитаме на тях и сме убедени, че те ще мобилизират усилията на своите членове за изпълнение на голямата задача, която конференцията обсъжда.

Ние сме убедени, че и нашият верен съюзник — *Българският земеделски народен съюз*, ще дава и занапред

своя принос за повишаване на производителността на труда, за социалистическия възход на Родината.

Седмо. Нашата партия, партийните комитети и организации, всички комунисти отново сме призвани да бъдем в авангарда на борбата за по-висока обществена производителност на труда. От работата на партийните комитети и организации, на комунистите, от тяхната самоотверженост и съзнателност в най-голяма степен зависи да се справим успешно с поставената задача.

Големи задължения в работата за издигане съзнателността на комунистите, на всички трудещи се, за тяхното най-активно участие в повишаване производителността на труда имат всички звена и форми на *партийната просвета, на средствата за масова информация и пропаганда, на целия наш идеологически фронт.*

Бих желал тук да изтъкна още един важен аспект на задачата, която предстои да обсъдим на конференцията. Борбата за по-висока обществена производителност на труда, за най-широкото участие на трудещите се в нея е същевременно и *борба за по-нататъшно превръщане на нашата нация в нация техническа, в нация комунистическа.*

Всеки от нас добре разбира, че по-висока производителност на труда не може да се постигне само по пътя на внедряване на нова техника, на издигане квалификацията на трудещите се, на тяхната техническа подготовка, само по пътя на по-умелото овладяване на техниката. *Изходът от тази борба ще зависи може би в още по-голяма степен от високата съзнателност и идейната закалка на тружениците на социализма.*

Така че цялата съвкупност от задачи, които ние трябва да решим, за да постигнем по-висока производителност на труда от тази при капитализма, не може да се сведе само до задачи технически или „технократически“. *Тези задачи са не по-малко идеологически. Груба грешка би било да се разкъса това неразкъсваемо единство на техническо и идеологическо.*

При нашите, социалистическите условия, когато говорим за „нация техническа“, ние разбираме същевременно „нация комунистическа“. И обратно — когато говорим за „нация комунистическа“, ние разбираме „нация техническа“. Такава е диалектиката на процеса на развитието на нацията при социализма и прехода към ко-

мунизма. Кой от нас може да си представи, че българската нация става техническа, без едновременно да се превръща в комунистическа? Или че нашата нация може да стане комунистическа, без същевременно да стане и техническа?

Така че и от тази гледна точка още по-ярко се вижда огромното не само икономическо, но и социално, културно, политическо и идеологическо значение на всенародната борба за по-висока обществена производителност на труда.

Другарки и другари,

В заключение искам да изкажа увереност, че партийните комитети и организации, комунистите ще бъдат душата и сърцето на творческите усилия за повишаване на обществената производителност на труда, за осъществяване на генералната линия на Българската комунистическа партия. *А нашата генерална линия е известна:*

— това е линия на изграждане и укрепване на социалистическия строй в братско и нерушимо единство със Съветския съюз, с всички страни от социалистическата общност;

— това е линия на все по-пълно задоволяване на растящите материални и духовни потребности на народа, за многостранно развитие на личността;

— това е линия на мир, разбирателство и съгрудничество с всички народи;

— това е линия на осигуряване непрестанен материален и културен възход на нашата социалистическа Родина — Народна република България.

В името на тази генерална линия, в името на борбата за нейното претворяване в живота Централният комитет на партията поставя на обсъждане пред Националната партийна конференция въпроса за повишаване на обществената производителност на труда у нас.

Благодаря за вниманието. *(Встъпителното слово беше прекъсвано и изпратено с продължителни, дълго нестихващи ръкопляскания.)*

НЯКОИ АКТУАЛНИ ВЪПРОСИ
НА ПАРТИЙНАТА РАБОТА
И РАЗГРЪЩАНЕ
САМОИНИЦИАТИВАТА
НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ
В БОРБАТА ЗА ВИСОКА
ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ НА ТРУДА

Из доклада пред Националната партийна конференция

20 март 1974 година

Трите години, изминали след Десетия конгрес, бяха години на нови успехи и напредък във всички области на партийната работа и в издигането на ръководната роля на партията.

Неотдавна завърши отчетно-изборната кампания в партията — първата след Десетия конгрес. Събранията и конференциите показаха единството и сплотеността на седемстотинхилядната комунистическа армия около априлската линия и политика на партията, около нейния Централен комитет. Те изявиха способността на партийните комитети и кадри да анализират и правилно да направляват социалните процеси, комплексно да решават проблемите на отделните колективи, да преодоляват слабостите и трудностите, да организират градивния труд на народа. Отчетно-изборната кампания още веднъж потвърди, че нашата партия се развива последователно и без всякакви отклонения като ленинска партия, непоколебимо вярна на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм, партия на българската работниче-

ска класа и трудовия народ, всеотдаен борец за комунистическото бъдеще на България.

Ние смятаме, че е назряла необходимостта от специален пленум на Централния комитет, посветен на състоянието, дейността и задачите на партията в настоящия етап. Натрупан е богат партийно-организационен и партийно-политически опит. Той следва да бъде обобщен и теоретически осветлен, да се очертаят насоките на понататъшното развитие на партията, да се издигне научното равнище на нейната работа, да се засили още повече нейната ръководна роля в изграждането на развитото социалистическо общество. Това са задачи, които произтичат и от решенията на Десетия конгрес, от Програмата на партията, от целокупното наше развитие.

Затова в настоящия доклад ние няма да правим анализ на отчетно-изборната кампания, няма да се спираме на всички задачи, които партията има да решава. Пред Националната партийна конференция искаме да поставим само някои актуални въпроси на партийната работа, чието решение е пряко свързано с борбата за повишена производителност на труда.

Преди всичко партийните органи и организации трябва да направят пълен преглед на състоянието на обществената производителност на труда и на възможностите и пътищата за нейното бързо повишаване в областите, секторите и звената, за които отговарят. Те следва да прегледат отново и ако е необходимо, да предложат съответните корекции в програмите за конценграция, модернизация и реконструкция, в насрещните планове на трудовите колективи; да вникнат дълбоко в дейността на държавните и стопанските органи, които носят главната отговорност за икономиката, и компетентно и решително да насочват вниманието и усилията им към успешното решаване на задачите. Близко съдействие и помощ те следва да окажат на централите за внедряване, които сега се изграждат и правят първите си стъпки.

Като се занимават обстойно с въпросите на производството, партийните организации са длъжни да не забравят, че техен основен дълг е да работят с хората, да разясняват политиката на партията, да мобилизират трудовите колективи за изпълнение на производствените и социалните задачи. Партийните комитети и организации са призвани да подхващат и да разпространяват

новите почини и инициативи, да стоят начело на творчеството на масите, да създават атмосфера на нетърпимост към научния, техническия и производствения консерватизъм и застой, към подценяване на икономическия анализ и на стопанската сметка, към похабяването на суровини и материали, към рушителите на дисциплината. Те трябва да работят така, че всеки новатор и първенец в производството, всеки, който повече за общото дело, да е уверен, че ще има тяхната твърда подкрепа.

Особено внимание партийните комитети и организации трябва да обърнат върху *социалните условия на работа и живот* на трудещите се като извънредно важен фактор за повишаване на обществената производителност на труда. Колкото по-големи са грижите за укрепване на социалния климат в производствените колективи, за подобряване охраната на труда, на битата, услугите и транспорта, на здравното и почивното дело, за правилното съчетаване на материалните и моралните стимули, толкова по-ефективни ще бъдат резултатите от усилията и работата на всеки труженик.

Неотменимо право и свещено задължение на партийните организации е *правото на контрол върху дейността на стопанските органи*. Значението и ролята на партийния контрол особено нарасна, след като ръководителите на стопанските организации, директорите, началниците на цехове, майсторите, бригадирите получиха по-голяма самостоятелност, повече права и отговорности. Едва ли е необходимо да се напомня, че единоначалието не въвежда две дисциплини в партията: една за ръководителите и друга — за ръководените. Партийната организация е длъжна да търси отговорност от всеки свой член, който не изпълнява задълженията си, спъва усилията на колектива, задържа внедряването на новото и прогресивното, проявява либерализъм и равнодушие към обществените интереси, към нуждите и съдбите на хората. Но главно, основното в партийния контрол не е да се откриват, а да се предотвратяват пропуските и нарушенията, да се създава такава атмосфера в колектива, такава обществено мнение, което изключва или ограничава до краен предел нежелателните явления и спомага за пълно разгръщане на силите, способностите и амбициите на държавните и стопанските ръководства, на техническата интелигенция, на целия трудов колектив.

Едно от важните задължения на партийните организации е грижата за *издигане културата на труда и ръководството*. Без висока култура на труда, без организираност и дисциплина не може да се изгражда крупна и модерна промишленост, не може рационално, с максимална ефективност да се използва техниката, не може да се постигне висока производителност на труда. Без висока култура на труда не може успешно да се извършва съвременна химизация, комплексна механизация и автоматизация, съвременно напояване, селекция и племенно дело в селското стопанство. Без висока култура на труда не могат на съвременно равнище и ефективно да се развиват науката и техниката, да се извършват научноизследователските работи, да се превръща науката в непосредствена производителна сила. Нужно е навсякъде — и в материалното производство, и в сферата на социалното управление, и в сферата на науката и научноизследователската дейност, и в сферата на услугите, и в самата многостранна дейност на партийните органи и организации, да се създават всички условия и предпоставки за издигане културата на труда и ръководството.

Да се издига културата на труда и ръководството — значи да се повишава компетентността, изразяваща се в познаването на проблемите и в организацията на тяхното разрешаване. Само този, който е компетентен, може да оцени значението на научно-техническите постижения, на новаторските идеи и почини. Особено днес, когато всяко постижение е продукт на своеобразния съюз на учени, специалисти и практики.

Да се издига културата на труда и ръководството — значи да се воюва против консерватизма, да се проявяват размах, инициатива и деловитост, да се извършва редовно проверка на изпълнението. Значи самодисциплина и самоконтрол, организираност, стегнатост и точност в работата. Значи рационално, с най-малко изразходване на средства, сили и време, най-ефективно да се използват ресурсите и възможностите на всеки труженник в колектива за постигане на най-добри резултати в дадено предприятие, в даден отрасъл, в дадено научно или друго учреждение.

Да се издига културата на труда и ръководството — значи да се води борба против формализма и бюрокра-

тизма, против ориенталщината в работата. Значи да се освобождаваме от оня тип „ръководители“, които уж много се трудят, все са заети, ходят от заседание на заседание и в резултат на тяхното „трудово напрежение“ маса хора се въртят на празен ход, а свежи мисли и оригинални предложения плесенясват, омотани в паяжините на бюрократичното равнодушие!

Инициативите на трудещите се за увеличаване производителността на труда непрестанно растат и се умножават. За да се създаде всеобщ подем във всяко предприятие, стопанство, институт или учреждение, *партийните организации следва широко да се опират на обществените организации*, на професионалните съюзи, на Комсомола, на Отечествения фронт, да разгръщат тяхната самодейност. Обществените организации имат големи традиции, влияние сред масите, натрупан опит в организацията на социалистическото съревнование. Задачата сега е те да преоценят своята работа и да приведат своя стил и методи в съответствие с новите изисквания.

Особено големи са задълженията на *професионалните съюзи* като непосредствени организатори на социалистическото съревнование. Те са най-масовата организация на българската работническа класа и трябва да бъдат главният борец за разгръщане на движението за висока производителност на труда, за подобряване квалификацията на работниците, за укрепване на трудовата и технологическата дисциплина. Върху тях лежи задължението да обобщават натрупания опит, да анализират недостатъците и да обогатяват съдържанието, формите и методите на социалистическото съревнование.

Широко и привлекателно поле за дейност се открива пред *Комсомола*. Ние сме уверени, че нашата младеж ще бъде в челните редици на търсачите на нови пътища за повишаване на обществената производителност на труда, за издигане научно-техническото равнище на нацията.

Смятаме за приятно задължение и тук да заявим, че ние, комунистите, работим за благополучието и щастието на социалистическа България рамо до рамо с *Българския земеделски народен съюз*. Не един път сме подчертавали, че високо ценим неговата плодотворна роля вътре в страната и на международната арена. Позволе-

те и от тази трибуна да отправим сърдечни думи на благодарност към нашия верен съюзник — Българския земеделски народен съюз, към неговото ръководство, към неговите кадри и към всички сдружени земеделци за техния достоен принос в изграждането на зряло социалистическо общество, особено в развитието на социалистическото селско стопанство и в издигането на неговата култура. Ние изразяваме дълбока увереност, че сдружените земеделци и сега ще бъдат убедени и ентузиазирани борци за осъществяване на задачите, които обсъжда Националната партийна конференция, защото това са задачи общонародни, задачи национални.

Следва още по-пълно да се използват и големите възможности на *Отечествения фронт* като най-всеобхватна обществено-политическа организация и всенародно движение. Необходимо е той по-тясно да свърже работата си с работата на държавните органи, активно да ги подпомага в многостранната им дейност, да увеличи грижите си за решаване на социално-битовите въпроси, да засили своята политическа и възпитателна дейност по местожителство и неотстъпно да ратува за повече култура в трудовата дейност, в бита и в отношенията между хората.

Надяваме се, че в това благородно дело ще заемат подобаващото им се място и *научно-техническите съюзи*. Те са призвани да мобилизират творческите сили и инициативи на инженерите, икономистите, архитектите, техниците и другите специалисти, на рационализаторите и изобретателите за повишаване обществената производителност на труда, да съдействуват за бързо внедряване на постиженията на науката и техниката в производството, да работят за издигане на техническата и икономическата култура на техническата интелигенция, на работническата класа, на механизаторите и кооператорите, на младежта.

Изключително важни задачи стоят и пред нашия идеологически фронт, който сега трябва да съсредоточи своите усилия за успешно решаване на централния проблем — повишаването на обществената производителност на труда.

Средствата за масова информация и пропаганда, печатът, телевизията и радиото, агитаторите и пропагандистите на партията, профсъюзите, Комсомолът, Отече-

ственият фронт трябва да разгърнат широка дейност за разясняване значението на борбата за прелом в производителността на труда. Под ръководството и с постоянната подкрепа на партийните организации, при най-дейното участие на научно-техническата и художествено-творческата интелигенция те трябва да създадат морално-политическата и психологическата обстановка за вдигане на народа на революционен поход за нови трудови подвизи.

Вестниците и списанията, телевизията и радиото, издателствата, документалното, научно-популярното и учебното кино следва да подобрят значително своята работа, аргументирано и ярко да осветляват хода на социалистическото съревнование и неговите конкретни резултати, да критикуват слабостите и недостатъците в неговата организация, да разработват проблемите на производителността на труда, да се превърнат в истинска школа за масово разпространяване на челния опит, за поощряване на първенците.

Наред с масовите форми на агитация следва да се засили *индивидуалната работа на комунистите с всеки отделен работник, кооператор, служител*. Това е особено нужно в сферата на материалното производство, където постоянно се вливат нови отряди трудещи се, предимно от младежта.

Борбата за по-висока обществена производителност на труда може да се увенчае със значителен успех само ако бъде подета от цялата партия, от нейните органи и организации, от комунистите. Отчетно-изборната кампания потвърди високата ленинска зрелост на нашата партия, нейния безспорен авторитет и влияние сред масите, нейното умение творчески да обогатява своите идеологически, тактически и организационни оръжия и да изпълнява успешно историческата си мисия на авангард на работническата класа и всепризнат ръководител на народа. Ние имаме пълно основание да се гордеем с нашата партия — партията на Димитър Благоев и Георги Димитров, и сме дълбоко убедени, че българските комунисти ще се справят с чест и с тази задача, както са се справяли с чест с всички задачи, които са стояли пред тях в десетилетните борби за свободата и щастieto на трудовия народ, за разцвета на социалистическа България!

МИР НА БАЛКАНИТЕ, В ЕВРОПА И СВЕТА

Реч на възторжения митинг на стадион „Христо Ботев“
в Благоевград

25 юни 1974 година

Скъпи другарки и другари,

Всекигодишните тържества в чест на патрона на вашия град и на вашия окръг — Димитър Благоев, са благородна традиция. От името на Централния комитет на партията и от свое име искам да ви благодаря най-сърдечно за поканата да присъствувам на тазгодишното тържество. *(Бурни ръкопляскания.)*

Да се тачат името и делото на Димитър Благоев в днешна свободна, социалистическа България е пръв наш синовен дълг към бащата на научния социализъм у нас, към първоапостола на българската партия на революционния марксизъм, към великия предтеча на нашите дни. *(Ръкопляскания.)*

Да се тачат името и делото на Димитър Благоев е насъщна идейна и духовна потребност у всички съвременни български поколения, които се раждат, растат и се трудят с непоколебима благоевска вяра в правотата на комунистическото верую. *(Ръкопляскания.)*

Основателят и първият водител на нашата партия е верен син на България, израсъл в нейните недра, въз-

питан в духа на най-благородните идеи на национално-освободителната революция. Ние не можем да си представим живия образ на Димитър Благоев, ако не се върнем към спомена за будния български юноша от село Загоричене от втората половина на миналия век. В страниците на неговата кратка автобиография възкръсва епохата на Левски и Ботев; диша упоението на първото му юношеско съчинение „Плаحوвете на България“; греят сълзите на учителя му дядо Славейков при посрещането на руските освободителни войски; пишат куршумите край момчето, което в боя край Стара Загора носи вода и хляб на сражаващите се опълченци и помага на ранените; блика вяра в идващите дни на свободна България, която по-късно младежът защитава като опълченец през войната от 1885 година.

И ако днес Народна република България е страна напреднала, социалистическа, то ние сме задължени да видим приноса на нашия велик първоучител. Земята на Раковски и Каравелов, на Ботев и Левски, на Хаджи Димитър и Стефан Караджа се превърна в процъфтяваща земя, защото титани като Димитър Благоев и неговите съратници посяха в нея нови семена. От върха на тридесетилетието на нашата победа ние по-добре отпреди можем да обгледаме българските скали и орляци, където хиляди потомци на Благоев оставиха костите си в името на социалистическото щастие на народа ни. (*Ръкопляскания.*)

Нищо не става случайно в историята и нищо не се дава даром. Някога, още ученик в Габровската гимназия, Димитър Благоев си задава въпроса, който по-късно отправя и към своите другари в Петроград: какъв е смисълът на живота, за какво има смисъл да живее човек?

Отговорът на този въпрос той намери в учението на Маркс и Енгелс и в опита на руската революция. И до последния си дъх Димитър Благоев остана верен на всичко онова, което стана смисъл и съдържание на живота му — на борбата за социализъм, на усилията да работи за щастието на всички. (*Продължителни, бурни ръкопляскания.*)

От всичко, което ни е оставил Димитър Благоев като мисъл и дело, ние сме се учили и се учим на класова непримиримост към буржоазията и всички нейни оръ-

дия. Никакви заплахи и никакви благи приказки не са отклонявали партията на Димитър Благоев и неговите следовници от крилатия лозунг „Класа против класа!“.
(*Ръкопляскания.*)

От всичко, което ни е оставил Димитър Благоев като мисъл и дело, ние винаги сме се учили и се учим да подчиняваме личния си живот, личните си интереси, личната си воля на големия живот на партията, на нейните интереси и на нейната воля. (*Ръкопляскания.*)

От всичко, което ни е оставил Димитър Благоев като мисъл и дело, ние сме се учили и се учим на вяра в силата и в историческата мисия на работническата класа. (*Ръкопляскания.*)

Такива завети ни остави и първият ученик и продължител на Благоевото дело Георги Димитров. И ние никога не сме отстъпвали и няма да отстъпим от последователната творческа защита на тези завети! (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Нашите днешни петилетки са изпълнени с трудов героизъм и творчески пориви за осигуряване материалното и духовното благоденствие на народа ни, за пълното човешко щастие на сегашните и идващите поколения. Всичко за благо на човека, всичко в името на човека!

Нашият безсмъртен учител ни даде върнатата посока към щастието за целия народ и ние през неизброими жертви и трудности стигнахме до днешния ден. Цяла България, сплотена около Благоевско-Димитровската комунистическа партия, проправя нови пътища към щастието за всички и за всекиго. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Някога Енгелс нарече партията на Димитър Благоев преден пост на научния комунизъм в Югоизточна Европа. Днес страната, в която ръководна и направляваща сила е партията на Благоев, има заслуженото име на надеждна опора на социалистическия свят, на предан съюзник на великата Ленинова държава, на убеден борец за мир и разбирателство между народите на Балканския полуостров и Европа. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*) И ние не можем да забравим, че Димитър Благоев е предтечата на този нов и така нужен дух на разбирателство на някогашните измъчени и експлоатирани балкански страни, че неговото име винаги

се е ползвало с неоспорим авторитет сред всички социалистически, прогресивни и демократични балкански дейци.

Непримирими противници на национализма, на шовинизма, на безсмислените братоубийствени войни, Димитър Благоев и неговите съратници последователно и упорито провеждат своите революционно-марксихески, интернационални класови позиции. Тези позиции те защищават както пред българската реакционна и предателска буржоазия, така и пред господстващите реакционни клики в балканските страни от началото на века.

Днес марксизмът-ленинизмът е не само господстваща идеология в Народна република България, но световързрение, основа на мислите и чувствата на цялата българска нация. Българската комунистическа партия е идейно въоръжен и активен отряд на световното комунистическо и работническо движение. И тук ние добре помним завета на Димитър Благоев: „Ако ренегатството изобщо е грозно явление, то ренегатството спрямо социалистическите убеждения е още по-грозно!“ (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*) В съзнанието на борците за социализъм, за мир и мирно сътрудничество между народите социалистическа България и Българската комунистическа партия винаги са били синоними на вяръност, на идейна безкомпромисност и твърдост, на класова солидарност и честност. Такива ни е възпитал Димитър Благоев, такива са ни направили делата на неговите следовници, такива сме расли в нашия собствен революционен опит. (*Бурни ръкопляскания.*)

Народ и партия, партия и народ у нас са неразлъчни. И това единство е животворният извор на всичко добро в нашето социалистическо Отечество. Като пиринска скала е непоклатимо идейно-политическото единство на българските патриоти и на българските комунисти, на партия и народ, на всички трудови класи и социални групи, на представителите на всички живи поколения на нацията ни.

Но ние бихме се занимавали само с пропаганда и агитация на предимствата на социалистическия строй, ако всичко това, за което говорим, не беше всекидневнието на нашия живот. Да вземем за пример вашия град и вашия окръг. Мнозина помним Горна Джумая и Гор-

ноджумайска област. Помним един забутан провинциален край на стара България и едно глухо градче със схлупени къшурки. Материална и духовна нищета, сурови нрави и жестока примитивна експлоатация. Робски труд из оскъдните нивици и недояждане. Десетки хиляди неграмотни. Явна и скрита безработица. Безчинства на големи и малки властници. Това бяха Горна Джумая и Горноджумайско. Такава беше стара България.

Днес виждаме съвременния Благоевград. С всяка измината година той израства като модерен социалистически град със слънчеви сгради, с чисти и приветливи улици, със свои бели заводи и културни паметници, с кипящ икономически и духовен живот. Изменен из основи е не само Благоевград. Целият окръг е нов. Обновена е цялата наша Родина. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*) Кой от някогашните горноджумайци би могъл да си представи преди тридесет години, че тук ще се развият едни от големите центрове на радиоелектрониката, на съобщителната промишленост, на приборостроенето, на химическата и хранително-вкусовата промишленост, на енергетиката. Всичко това тогава би звучало като не особено обмислено обещание.

Ние се радваме и се гордеем, че Благоевградски окръг, който достойно носи името на своя патрон, продължава да се развива и като един от цветущите краища на Народна република България. Само от Априлския пленум на Централния комитет досега промишленото производство е нараснало седем пъти. По пътя на концентрацията и интензификацията окръгът се превърна в крупен производител на тютюн, плодове и зеленчуци. Една пета от националното тютюнопроизводство и една десета от общия износ на ранни домати и праскови се падат на вашия окръг. С всяка година се увеличават реалните доходи, хората стават по-заможни, израстват бодри и образовани поколения, обогатява се духовният живот в окръга, хиляди специалисти влагат знания и умение в строителството.

Успехите заслужено увенчават многолетните революционни борби на вашия край.

Целият български народ с благодарност си спомня за героичния подвиг на трудещите се, които начело с комунистите се вдигнаха на въоръжено въстание през паметните септемврийски дни на 1923 година.

Целият български народ с благодарност си спомня за началната страница на летописа на нашето партизанско движение, която написа с кръвта си Иван Козарев.

Целият български народ с благодарност си спомня за легендарния партизански командир Никола Парапунов и за хилядите патриоти от този край, които дадоха живота си за свободата и независимостта на България, за великото дело на Българската комунистическа партия, за социализма и комунизма. (*Продължителни, бурни ръкопляскания.*)

Вашите успехи са убедително потвърждение на силата на социалистическия строй, на генералната линия на партията, на политиката на Централния комитет и на правителството, на монолитното единство на целия народ в името на благоденствието и добруването.

Но през изтеклите тридесет години ние неведнъж сме доказвали, че умеем да ценим успехите, без да си затваряме очите пред трудностите, без да се успокояваме от постигнатото, без да се приспиваме от мисълта, че сме използвали всички обективни възможности на социализма. Винаги трябва да се гледа напред и да се върви нагоре. И няма такива върхове, които не можем да изкачим!

Затова с радост искам да ви съобщя, че по инициатива на Централния комитет на партията и с участието на Окръжния комитет на партията се подготвя документ за по-нататъшно ускорено социално-икономическо развитие на Благоевградски окръг. (*Продължителни, бурни ръкопляскания. Станали, присъстващите скандират: „Привет на БКП!“, „БКП—БКП!“, „КПСС—КПСС!“.*) Този документ ще бъде публикуван след няколко дена. В него се предвиждат важни мероприятия във всички главни области на живота и се чертае перспективата на развитието на вашия окръг през близките години.

Известно е колко благотворно се отразиха подобни постановления върху развитието и на други райони на страната.

Кои са по-главните моменти в това постановление на Централния комитет и Министерския съвет?

Преди всичко се предвижда да продължи процесът на ускорената индустриализация на окръга, и то, забележете, с най-високите темпове на индустриално развитие на страната! (*Бурни ръкопляскания.*)

Радиоелектрониката, съобщителната техника, приборостроенето, химическата промишленост, хранително-вкусовата и леката промишленост — такива са главните клонове, които ще се развиват и занапред във вашия окръг.

Ще бъдат изградени редица нови заводи, оптимални по размер, които да осигуряват производство с показатели на световно равнище. (*Ръкопляскания.*)

В областта на селското и горското стопанство ще продължава линията на концентрация на производството и въвеждането на промишлени технологии и методи на работа. Ще продължи специализацията в тютюнопроизводството, полското и оранжерийното производство, развитието на трайни насаждения, млечното говедовъдство и овцевъдството. В по-големи размери ще се развива хидромелиоративното строителство.

По-пълноценно ще трябва да се използват пасищата в полупланинските и планинските райони на окръга за развитието на животновъдството. Това е голям резерв, който следва пълноценно да се постави в действие.

В постановлението се предвиждат мерки за по-нататъшното благоустрояване на населените места, за решаването на жилищния проблем в градовете с по-бързи темпове. Набелязани са мерки за развитие на транспорта, на пътната мрежа и съобщенията, за развитие и подобряване на търговията, на туризма и услугите, за по-нататъшно изграждане и разширяване на училищни сгради, столове, интернати, детски заведения. (*Ръкопляскания.*)

Централният комитет на партията и правителството задължават Комитета за изкуство и култура, Окръжния народен съвет в Благоевград да уточнят обектите, които ще се строят през следващата петилетка в областта на културата, като се изградят с предимство окръжна библиотека и окръжен исторически музей и се вземат мерки за възстановяване и опазване на съществуващите и изграждащите се нови паметници, свързани със забележителни събития от историята на България, станали в окръга. (*Продължителни ръкопляскания.*) Това ще бъде мощен фактор за патриотичното възпитание на младежта и на цялото население в Благоевградски окръг. (*Ръкопляскания.*)

Предвижда се също така да бъде утвърдена цялост-

на програма за младежко и спортно строителство, за развитие на почивното дело, за повишаване степента на заетост на трудовите ресурси, за по-нататъшно издигане жизненото равнище на трудещите се.

Както виждате, това е документ с огромно значение за бъдещето на Благоевградски окръг. В него се отчитат реалните възможности и потребностите на развитието на окръга през близките години, осигурява се комплексното решаване на въпросите. (*Ръкопляскания.*)

Вярвам, че всички вие, трудещите се от Благоевградски окръг, ще погледнете на това постановление като на нова проява на постоянните грижи към вас от страна на цялата партия. То е израз на доверие към трудолюбивото и високопатриотично население на Благоевградски окръг, към неговата готовност да бъде и занаят в челните редици на социалистическото строителство. (*Продължителни ръкопляскания. Станали, присъстващите бурно скандират: „БКП—БКП!“, „КПС—КПС!“.*)

По-нататъшното развитие на Благоевградски окръг е наше общопартийно, общонародно дело. С общи усилия ние трябва да създаваме условия и този район на България, който има неизследвани и неизползвани още богатства, хубава, плодородна земя, чудесно патриотично население, да се развива и издига в икономическо, културно и политическо отношение хармонично, заедно с всички останали краища на страната, за да дава своя още по-голям принос в социалистическото изграждане на Народна република България. (*Продължителни, бурни ръкопляскания.*)

Такива са, другари, нашите оценки, нашите виждания за настоящето и бъдещето на Благоевградски окръг, този хубав кът на нашата Родина. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Вашите успехи и бъдещо развитие могат обаче най-добре да бъдат оценени, ако се гледат на фона на общото развитие на страната.

Наскоро нашият народ тържествено ще чествува 30-годишнината от социалистическата революция. Това ще бъде светъл празник, празник на радостта, празник на гордостта от постигнатото, празник на устрема към нови успехи.

Хвърляйки поглед назад, можем с пълна увереност да кажем, че изминалите 30 години бяха години на напрегнат и съзидателен труд, години, през които по общо признание на приятели и на врагове българският народ сътвори чудеса. Трите десетилетия свободен живот са десетилетия на дълбоки революционни изменения и в промишлеността, и в селското стопанство, и в развитието на науката, изкуството и културата, и в съзнанието и бита на хората, и в повишаване на тяхното жизнено равнище.

Средно годишните темпове на общия икономически растеж на страната след Десетия конгрес на партията продължават да са едни от най-високите не само в Европа, но и в света. Само за трите години след конгреса националният доход се увеличи почти с една четвърт. Около 95 на сто от него са за сметка на по-високата обществена производителност на труда.

Ние развиваме такива отрасли на икономиката, които са най-прогресивни, рожба са на научно-техническата революция и имат решаващо значение за изграждане на материално-техническата база на социализма у нас. Целият народ се гордее с големите заводи на промишления комплекс в Девня, с Химическия комбинат в Свищов, с първенеца на нашата атомна енергетика, с обектите на енергийния комплекс „Бобов дол“, с родопските водноенергийни каскади, с газопровода Съветски съюз—България и други. Тези строежи са нова стъпка в индустриалното развитие на страната и в интензификацията на икономиката.

Значително се увеличи селскостопанската продукция. Селскостопанското производство все повече се поставя върху промишлена основа.

Със задоволство можем да заявим, че в международното икономическо сътрудничество България стана равностоен и уважаван партньор.

В истински разцвет са литературата и изкуството. Социализмът откри широки хоризонти за масово научно, техническо и културно творчество, за растеж и изява на талантите.

Щастието на хората, издигането на тяхното благосъстояние са съдържание и смисъл на политиката на партията, на нейната неотклонна работа и борба за изграждането на социализма. Партийната политика е дъл-

боко народна, затова има пълната подкрепа на трудо-
вите хора у нас. (*Продължителни, бурни ръкопляска-*
ния.)

В последно време, другарки и другари, ние осъществихме значителни мероприятия в изпълнение на Декемврийската програма за повишаване на жизненото равнище на народа. Увеличиха се минималната заплата и минималните пенсии на работниците и селяните. Увеличиха се също заплатите на учителите, на научните и медицинските работници, на художествено-творческите дейци, на низовите ръководители в производството и други. Специално внимание се отделя на раждаемостта. Увеличи се отпуската по майчинство, изравниха се размерите на месечните добавки за деца, получавани от селяни-кооператори, с тези на работниците и служителите. Нараснаха местата в детските заведения.

Крупно наше завоевание е петдневната работна седмица, която обхваща над 20 окръга с над 1 милион и 200 хиляди трудещи се. Общественият фонд за потребление нарасна с повече от 28 на сто. Това са средства, които съдействуват за изграждане на съвременна система на образование, за подобряване на здравеопазването, за развитие на културата.

Но и в тази област няма никакво основание за успокоение. Много и много трябва още да се направи. Необходимо е да се осигурят повече, по-качествени и разнообразни стоки на пазара, да се подобрят значително търговското обслужване и общественото хранене, да се увеличи жилищното строителство, да продължи неотклонното изпълнение на социалната програма на партията.

Нашите успехи, другарки и другари, убедително говорят за жизнеността на социалистическия строй, за таланта и дръзновението на нашия народ. В тези успехи е вълпътена и великата преобразяваща сила на социалистическия интернационализъм, на братството, сътрудничеството и взаимопомощта между социалистическите страни. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Тези дни, както знаете, в София тържествено бе чествуван 25-годишният юбилей на Съвета за икономическа взаимопомощ — тази наша интернационална организация, която олицетворява новите взаимоотношения между социалистическите страни в областта на икономическото и научно-техническото сътрудничество. Това е крупно

събитие в живота на световната социалистическа общност. Сесията в София взе важни решения, които ще разширят и задълбочат по-нататък социалистическата интеграция. Благодарение на СИВ социалистическите страни, членуващи в нея, с дружни усилия вървят напред към общата цел. Интеграцията удесеторява нашите сили, прави ни по-уверени, по-смели, дава ни възможност по-лесно да преодоляваме трудностите.

Народна република България е верен член на тази организация и активен фактор за нейното развитие и по-нататъшно усъвършенствуване. Сега около 80 на сто от нашия външнотърговски обмен ние осъществяваме със страните — членки на СИВ. Ежегодно около 55 на сто от българския износ се насочва към Съветския съюз, а оттам получаваме повече от половината от нашия внос. При това Съветският съюз осигурява основната част от необходимите ни машини, съоръжения, нефт, руди за черни метали, кокс и висококалорични въглища, целулоза, дървесина и много още ценни суровини и материали.

Благодарение на сътрудничеството със социалистическите страни и особено със Съветския съюз България се специализира в производството на важни машиностроителни изделия с висока серийност и ефективност. Сега само за пет дена у нас се произвежда толкова машиностроителна продукция, колкото се произвеждаше за цялата 1948 година! (*Продължителни ръкспляскания.*) Социалистическата интеграция ни осигурява пазар за производството, създава условия за високи и устойчиви темпове на икономически растеж.

Това се казва, другарки и другари, интернационализъм в действие! Съветският съюз, първата страна в света, която счупи оковите на капитала и се превърна в несъкрушима крепост на социализма, братски помага за икономическото развитие на другите социалистически страни. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Ние вечно ще бъдем признателни на съветския народ, народ-герой, с решаващата помощ на когото се освободихме от фашистко робство. Съветският народ сега ни подава своята крепка десница в изграждането на социализма, в укрепването на икономическата мощ на нашата Родина! Ние неотстъпно осъществяваме и ще осъществяваме курса на партията за всестранното сбли-

жение на България със Съветския съюз. Този курс, който отговаря на съкровените въжделения на всеки български патриот, е крайъгълен камък на нашата политика, магистралният път на развитието ни по пътя на социализма и комунизма. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Другарки и другари,

Етапът, в който се намира сега нашата страна, е от изключително значение за цялото наше историческо развитие. Това е етап на изграждане на развито социалистическо общество, етап, в който социалистическият строй трябва цялостно да проявява своите преимущества пред капитализма.

Социализмът вече показва своето превъзходство и в темповете на икономическото развитие, и в областта на културата, и в областта на демокрацията, и в условията, които той създава за развитието на личността.

Сега наш дълг е да разкрием напълно превъзходството на социализма и в областта на обществената производителност на труда. Ние можем и трябва да постигнем производителност на труда, по-висока от производителността при капитализма. Не случайно Националната партийна конференция постави в своя дневен ред един единствен въпрос: обществената производителност на труда. През полето на обществената производителност на труда, през полето на икономиката минава сега решаващият фронт на борбата „кой кого“ на световната арена. Борбата за висока производителност на труда е класова борба, борба не само икономическа, но и идеологическа, и политическа.

Сега е необходим нов подход по въпроса за концентрацията и специализацията на производството, за модернизацията и реконструкцията на основните фондове, защото това е най-прёкият път към увеличаване на обществената производителност на труда.

Нам е нужно сега не само отделно усъвършенстване на производството, на технологията, не само подобрене на работата на отделни машини и агрегати. Нужно ни е да внедряваме принципно нови технологии, които отразяват последната дума на научно-техническия прогрес.

С още по-голяма грижовност трябва да използваме

суровините, да въведем пълна, дълбочинна и комплексна преработка на добитите в страната или внесени от чужбина суровини. Нашата страна не е богата на суровини. Но това с още по-голяма сила ни задължава да се отнасяме като истински столани към тяхното най-ефективно използване.

Успехът на нашето дело в най-голяма степен зависи от правилната организация на работата, от своевременния контрол на това, което се върши и трябва да бъде извършено, от установяването на крепка, съзнателна дисциплина.

Вие знаете с каква острота Националната партийна конференция постави въпроса за дисциплината. Задачата сега е да се направи прелом в нейното укрепване, в ликвидиране на всякакви прояви на благодушие и либерализъм.

Неотдавна печатът публикува специално решение на Държавния съвет за явления и действия, които рушат социалистическата дисциплина и са несъвместими със социалистическия морал, с природата на социалистическия строй. Трябва да признаем, че слабостите в дисциплината са сега ахилесовата пета на нашата работа и борба за изпълнение на плановете, за повишаване производителността на труда, за издигане качеството на продукцията на световно равнище.

Не бива, другарки и другари, да се допуска каквото и да е снизхождение към рушителите на плановете, технологичната, договорната, финансовата и трудовата дисциплина и изобщо към всякакво нарушение на дисциплината в нашето общество. Всяко нарушаване на дисциплината нанася вреда на народното стопанство и същевременно накърнява интересите на самите трудещи се. От строгото спазване на дисциплината са кръвно заинтересовани всички колективи, кръвно сте заинтересовани всички вие, труженици от града и селото.

Борбата за висока социалистическа дисциплина трябва да стане лично дело на всеки български патриот, на всеки трудещ се в нашата страна.

Производство и дисциплина, дисциплина и производство — такава е сега повелята!

Производителността на труда е онази ключова задача, от изпълнението на която зависи съдбата на нашите плановете, съдбата на Декемврийската програма за из-

дигане жизненото равнище на народа. По-висока производителност на труда — това са нови заводи, нови селскостопански машини, нови училища, нови социални мероприятия.

Какви са днешните наши неотложни задачи?

Нужни са още по-големи усилия, за да изпълним на срещните планове във всички отрасли на материалното производство. Борбата за изпълнение на плановете трябва да се води конкретно във всяко предприятие, във всеки цех, във всеки аграрно-промишлен комплекс, във всеки блок, във всяка животновъдна ферма, с личната заинтересованост и висока отговорност на всеки ръководител, на всеки изпълнител, на всеки труженик.

Необходимо е образцово да се организира и осигури навременното и без загуби прибиране на реколтата, максимално да се засяват площи с втори култури.

С още по-голяма настойчивост трябва да се преодоляват трудностите, да се осигурява на всяка цена успешното изпълнение на поставените задачи.

Искам да ви съобщя, че сега Централният комитет на партията и правителството усилено работят върху плана за следващия период — 1976—1980 година. Ръководно начало при съставянето на седмата петилетка е да се създават нови условия за реализация на основната цел на нашата генерална линия — все по-пълното, комплексно и хармонично задоволяване на растящите потребности на трудещите се. А това налага да продължим високите темпове на развитие на икономиката.

И през следващата петилетка ще развиваме и усъвършенствуваме материално-техническата база на социализма, ще продължим модернизацията и реконструкцията на важни обекти, ще извършим прогресивни изменения в отрасловата структура на производството, за да стане то още по-производително и ефективно. Животновъдството трябва да достигне такова развитие, което ще осигури необходимите количества месо, мляко и други животински продукти в съответствие с научните норми за хранене. Нови мероприятия ще бъдат проведени, за да изпълним Декемврийската програма за повишаване на жизненото равнище на народа.

Няма съмнение, че седмата петилетка, която ще издигне още повече икономическата мощ на страната и ще засили интеграционните процеси със Съветския съюз и

другите социалистически страни, ще импулсира нашия народ към труд и творчество за изграждане на развито социалистическо общество в Народна република България. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Другарки и другари,

Не е нужно човек да бъде комунист или дори да съчувствува на социализма, за да разбере, че когато една страна като България си поставя такива задачи, то тя разчита на мира и мирното сътрудничество. Социалистическият строй е първият обществен строй в хилядолетната история на човечеството, който осъществява принципите на действителния хуманизъм на практика.

Какви бяха разговорите на нашите бащи и майки през двадесетте и тридесетте години? Това бяха разговори за войни и за лишения, за неизвестни гробове по далечни краища на Балканския полуостров, за вдовици и сираци, за комисарства и купони, за инвалидни пенсии и за безработица.

Какви са често пъти нашите разговори сега, когато припомняме миналото на борбата против капитализма и фашизма и особено годините на хитлерофашисткото нашествие? Това са разговори за затвори и концлагери, за кървави въстания и партизански битки, за разстрели и бесилки, за черни роти и фашистки башибозуци, които разнасяха на колове главите на наши другари по села и по мегдани.

Ние имаме всички основания да бъдем категорични, когато заявяваме: не искаме за себе си и за своите деца и внуци страдания и жертви! Всичко, което извършихме през изминалите тридесет години от победата, можеше да бъде извършено само в условията на мира. Всички наши планове за бъдещето могат да бъдат превърнати в дела само в обстановката на мир. Нека връстниците на свободата, тридесетгодишните, и техните деца знаят войната само по учебниците и по нашите спомени! *(Продължителни ръкопляскания.)*

Няма съвременник, който да не се радва на вече близо три десетилетия мир след последната война. И няма съвременник, който да не признава, че големият исторически дял за опазването на мира принадлежи на социализма. Политиката на укрепване на мира и на намаляване опасността от ядрена война, която провеждат

последователно и търпеливо социалистическите страни начело с най-могъщата от тях — Съветския съюз, се оказа плодотворна. За пръв път в историята на човечеството се появи такъв фактор на мира и сътрудничеството, какъвто е общността на социалистическите страни с нейната съгласувана политика за въздействие върху международната обстановка.

Народна република България е социалистическа държава и нейната външна политика е съгласувана с външната политика на общността на социалистическите държави. Това е политика на конструктивно обсъждане и на целенасочени усилия за решаване на най-назрелите и неотложни международни проблеми в Европа и в света. Това е класова, социалистическа, истински интернационална политика, която отговаря на интересите на всички революционни сили, на копнежите на всички народи. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Програмата за мир, провъзгласена на Двадесет и четвъртия конгрес на КПСС, е и наша програма. Тя вече доведе до видими за всеки народ резултати. Потушени бяха пламъците на все още тлеещите военни огнища в Азия и в Близкия Изток, осъществен бе значителен напредък в усилията за превръщане на Европа в зона на траен мир и сътрудничество, постигнат бе сериозен обрат в отношенията между Съветския съюз и Съединените американски щати, успешно се развива процесът на намаляване на напрежението и на разведряване в международните отношения.

Нужни са сега общи усилия, за да завърши успешно Общоевропейското съвещание, призвано да укрепи мира и сигурността в Европа. Това налага неговият заключителен етап да се проведе на най-високо равнище.

Фронтът на борбата за мир и мирно сътрудничество минава през всички континенти на планетата, през всички големи и малки страни, през умовете и сърцата на представителите на всички народи. И тук, както на всеки фронт, трябва да се воюва до пълната победа, която ще бъде победа в името на щастието и благоденствието на цялото човечество. (*Продължителни, бурни ръкопляскания.*)

„Борбата за тържество на реализма, за тържество на разума в международните отношения — заяви другарят Леонид Брежнев в последната си реч — съвсем

не обещава да бъде лека. Всяка линия по пътя към траен мир се превзема с бой, в остри схватки с най-реакционните империалистически среди и техните помагачи. Практически във всички буржоазни страни се разгръща борбата между представителите на агресивните сили и привържениците на реализма. Но каквито и остри форми да взема тази борба, ние сме уверени в едно: бъдещето не принадлежи на привържениците на „студената война“, не принадлежи на онези, които биха искали да тласнат народите в бездната на войната.“

Нашата партия, нашата държава, нашият народ изцяло и с дълбоко вътрешно убеждение споделят тези мисли на другаря Леонид Брежнев. *(Продължителни, бурни ръкопляскания.)*

Народна република България е социалистическа държава в сърцевината на Балканския полуостров, който е общо и многовековно отечество на всички балкански държави. И когато говорим за превръщането на Европа в зона на траен мир и ползотворно сътрудничество, то ние имаме предвид преди всичко нашия дял на отговорност в решаването на този проблем на Балканите.

Днешната обстановка на нашия полуостров съдържа всички реални предпоставки за разбирателство, за сигурност и сътрудничество по всички линии на политическия, икономическия, научно-техническият и културният живот на нашите народи. Обща балканска поговорка гласи, че човек живее не с брат си, а със съседа си. Историята ни е туррила един до друг като съседи, за да живеем в мир и разбирателство. И ни е лишила от правото да си избираме други съседи.

Вие, които сте непосредствено до границата ни със Социалистическа федеративна република Югославия, най-добре чувствувате историческата необходимост на политиката, провеждана от нашата страна.

Вярна на принципите на пролетарския интернационализъм и на заветите на Димитър Благоев и Георги Димитров, нашата партия винаги е работила последователно за разширяване и задълбочаване на сътрудничеството със Съюза на югославските комунисти и със Социалистическа федеративна република Югославия. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Тази наша политика отговаря напълно на духа на общата историческа съдба и братска дружба между на-

шения народ и югославските народи, между българските и югославските комунисти. Покълнала още преди много десетилетия от първите семена на социалистическите идеи на Балканите, тази дружба намери своето развитие в съвместната борба на нашите народи против капитализма и фашизма. Тя още по-здраво се утвърди през периода на строителството на социализма в двете страни.

Комунистите и трудещите се в Народна република България следят с интерес социалистическото строителство и искрено се радват на постиженията в общественно-политическия, стопанския и културния живот в съседна Югославия, приветствуват усилията за по-нататъшно укрепване и издигане ролята на Съюза на югославските комунисти.

Нашите взаимоотношения придобиват все по-широка основа с посещенията на партийни и държавни ръководители, със сътрудничеството между общественно-политическите, младежките, профсъюзните, културните и други организации на двете страни. Немалък принос за взаимното опознаване и разбирателство имат и традиционните събори на българо-югославската граница, където нашите хора се срещат като братя и радатели на общото социалистическо дело.

Ние споделяме убеждението на вашия Окръжен комитет на партията, че Благоевградски окръг, както и всички останали гранични окръзи с Югославия трябва да бъдат крепко звено на приятелството и дружбата между нашите две страни. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Гаранция за възходящото развитие на отношенията между Народна република България и Социалистическа федеративна република Югославия е нашата обща цел — строителството на социализма. Тази обща цел ни дава възможност да подходим към въпросите на нашите взаимоотношения от социалистически, класови, истински интернационални позиции и да ги решаваме в интерес на собствените ни народи, в интерес на сътрудничеството на Балканите, в интерес на мира в Европа и в света.

Открити и близки са взаимоотношенията ни с другата наша социалистическа съседка — Социалистическа република Румъния. Ние намираме пътища към единоразнодействие при решаване на най-важните проблеми от

общ интерес, сътрудничим си благотворно, работим дружно и с чувство за отговорност като балкански социалистически държави.

С несоциалистическите наши балкански съседи — Република Турция и Република Гърция — ние поддържаме добросъседски двустранни връзки — политически, икономически и културни. И със задоволство трябва да заявим, че срещаме разбиране по редица от най-неотложните проблеми при осъществяване принципите на мирно съвместно съществуване, на доброжелателство и взаимна изгода.

Както виждате, Балканският полуостров отдавна престава да бъде краен квартал на Европа, където могат да стават всякакви неща и където винаги е наложително да има чужда полиция, за да пази реда. Балканските държави могат сами да решават своите балкански проблеми и все повече да увеличават своя реален принос в решаването на съдбоносните проблеми на съвременността в Европа и в света. Нашите възможности в това отношение все още далеч не са достигнати и общ дълг на всички ни е да полагаме непрестанни усилия за по-доброто бъдеще на Балканския полуостров, в който единствени господари са самите балкански народи. *(Продължителни, бурни ръкопляскания.)*

Другарки и другари,

Тържества като днешното ни вълнуват, защото ни връщат към спомена за миналото, изпълват ни с гордост от днешното и ни вдъхват вяра в идващото.

С делото на Димитър Благоев и Георги Димитров ние сме дали нещо на света. И съзнанието за значението на техния принос в развитието на работническото социалистическо движение на Балканите и в света още повече ни задължава пред съвременността. Ако днес комунистическото движение е най-могъщата сила в световната борба за социализъм и мир, за национална и социална свобода, за щастие и благоденствие на човечеството, то наш пръв дълг е да даваме всичко за неговото укрепване и за сплотеността му, за утвърждаване световноисторическата роля на неговата несъкрушима опора — Съветския съюз и Комунистическата партия на Съветския съюз! *(Продължителни, бурни ръкопляскания.)*

Призовавам ви, скъпи другарки и другари от Благоевград и Благоевградски окръг, работници и селски труженици, младежи и девойки, комунисти и сдружени земеделци, патриоти и патриотки, към творчество и труд за разцвета на милото ни Отечество! *(Станали прави, присъстващите бурно скандират: „БКП—БКП!“, „С БКП — напред!“, „Привет на БКП!“, „БКП—КПСС!“.)*

Още веднъж най-сърдечно ви поздравявам от името на Централния комитет на нашата Благоевско-Димитровска партия! *(Бурни, продължителни ръкопляскания. Възторжено, мощно „Ура!“.)*

От сърце и душа ви желая нови трудови дела и щастие във вашите домове! *(Продължителни, бурни ръкопляскания.)*

Нека бъдат светли, слънчеви и радостни трудовите делници на нашата ударна тридесетгодишнина! *(Продължителни, бурни ръкопляскания. Мощно „Ура!“.)*

Да живее и процъфтява Народна република България! *(Продължителни и възторжени ръкопляскания. Мощно „Ура!“.)*

Слава на всепризнатия ръководител и организатор на народа — Българската комунистическа партия! *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Да живее комунизмът! *(Бурни, продължителни ръкопляскания. Спонтанни възгласи: „БКП—БКП!“, „С БКП — напред!“, „БКП—КПСС!“.)* Мощно „Ура!“.)

30 ГОДИНИ ОТ ПОБЕДАТА НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ В БЪЛГАРИЯ

Доклад на тържественото юбилейно заседание
в зала „Универсиада“ в София

8 септември 1974 година

Уважаеми другарки и другари,
Драги гости,
Скъпи съотечественици,

В тринадесетвековната история на България няма друго тридесетилетие, което може да бъде поставено редом с тези 30 години, изминали след Девети септември 1944 година, както по дълбочината и широчината на коренните изменения в живота на страната и на народните маси, така и по перспективите, откриващи се пред тях.

И именно в това се състои *несравнимото значение на Деветосептемврийската социалистическа революция*, 30-годишнината на която ние днес тържествено чествуваме.

Защо стана възможен този коренен прелом в многовековната, изпълнена с героични кървави борби за свобода и човешки живот българска история?

Този прелом стана възможен, защото на световната арена се появи пролетариатът — единствената класа в човешката история, която се бори за власт не с цел да замени едно класово господство с друго, а да ликвидира

изобщо експлоатацията и потисничеството и деленето на обществото на класи.

Този прелом стана възможен, защото Великата октомврийска социалистическа революция положи началото на прехода от капитализма към социализма, а Съюзът на съветските социалистически републики, ръководен от Всесъюзната комунистическа партия (болшевики), стана пътеводна звезда и могъща опора на международното комунистическо и работническо движение, на борбите на световната работническа класа за социализъм. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Този прелом стана възможен, защото през 1891 година Димитър Благоев и неговите славни съратници основаха революционна марксистка партия на българската работническа класа, която след победата на Октомврийската революция стана съснователка на Комунистическия интернационал и се превърна в партия от ленински тип, способна да изведе борбата на потиснатите и експлоатирани маси до оня велик ден на победата, който засия в най-новата история на България с яркия червен цвят на 9 септември 1944 година. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Както историята на България, така и целият ход на развитието на света през последните близо шест десетилетия на нашия век потвърждават с огромна сила, че нашата епоха е епоха на прехода от капитализма към социализма.

Близо три десетилетия Съветският съюз беше единствената социалистическа страна и против нея бяха насочени бесните атаки на целия капиталистически свят. Съветският съюз издържа. Съветският народ, ръководен от ленинската Комунистическа партия, в неимоверно кратък исторически период превърна своята родина в крепост на световния социализъм. По примера и с подкрепата на Болшевишката партия международното комунистическо движение бързо се превърна в член отряд на световната работническа класа, на трудовите маси в света. Като разгроми идейно, политически и военно хитлерофашизма в годините на Втората световна война, Съветският съюз създаде благоприятни условия за извършване на победоносни социални революции в редица страни на света.

Три десетилетия след победата на Октомврийската

революция социализмът се превърна в световна система — най-великото завоевание на човечеството след възникването на Съветския съюз.

Новото съотношение на силите между капитализма и социализма в световен мащаб даде могъщ тласък на борбата на поробените народи за независимост и социален прогрес. В края на Втората световна война две трети от населението на планетата все още живееше под мрачната сянка на знамената на колониалните империи. Днес на териториите на бившите колонии живеят и се борят за свое място под слънцето народите на повече от 50 нови независими държави и много от тях търсят пътища за некапиталистическо и за социалистическо развитие. *От резерв на империализма бившите колонии се превръщат в съюзник на революционното работническо движение и на социалистическата общност.*

Все по-голям размах и сила придобива борбата на трудещите се в капиталистическите страни. В социалните стълкновения се включват нови милиони трудови хора. Все по-широки народни маси осъзнават значението на сплотяването на левите и демократичните сили в борбата против всевластието на монополите и тяхната реакционна, антинародна политика. И все повече и повече хора намират верния път към авангарда на революционното човечество. Днес армията на комунистите наброява над 50 милиона души и международното комунистическо движение е най-влиятелната идеологическа и политическа сила на съвременността, ядро и спойка на силите на прогреса, могъщ двигател на световния революционен процес. (Бурни, продължителни ръкопляскания.)

В резултат на историческите завоевания на социалистическите и антиимпериалистическите сили светът навлезе в нов етап на международни отношения.

Утвърждаването на ленинския принцип на мирно съвместно съществуване между държавите с различен обществен строй е победа на последователната класова борба в областта на икономиката, политиката, дипломацията, която воюва и водят страните от социалистическата общност начело със Съветския съюз, резултат на борбите на световната работническа класа и световното националноосвободително движение. Прилагането на ленинските принципи в международните отношения раз-

крива пред социалистическите страни, пред развиващите се страни, пред борещите се за свобода и независимост народи, пред работническата класа в капиталистическите страни невиджани възможности за разгръщане на националноосвободителната, антиимпериалистическата и класовата борба.

В продължение на осем десетилетия нашата партия, партията на българските комунисти, е неотделима част от световното работническо революционно движение. В продължение на три десетилетия Народна република България е неотделима част от световната социалистическа система. През всички тези десетилетия като партия и като държава ние най-активно с всичките си сили и възможности работехме, борехме се, давахме своя принос, за да могат силите на социализма, на мира и прогреса в света да надделеят над силите на реакцията и войната.

И ние сме горди и щастливи, че на този тържествен за нас ден, като оглеждаме изминатия от нас път и пътя, изминат от света, можем да заявим с още по-голямо основание, отколкото преди 30 години: тази епоха е наша епоха, тя е епоха на прехода от капитализма към социализма и комунизма! (Бурни, продължителни ръкопляскания.)

Другарки и другари,

Една година след социалистическата революция в Русия великият Ленин каза по повод на въстанието на българските войнишки маси през есента на 1918 година: България направо подражава на Русия. И това беше самата истина. Работническо-селска България направо подражаваше на работническо-селска Русия. Пет години след разгрома на Войнишкото въстание, през септември 1923 година, българските работници и селяни отново се вдигнаха на въоръжено въстание. Буржоазията успя да разгроми въстанието и заля в кръв страната. Две десетилетия над България висеше кървавата сянка на фашисткия терор. Но България беше тръгнала по пътя на Русия, Българската комунистическа партия неотклонно следваше историческия пример на Всесъюзната комунистическа партия (болшевики) и безстрашно водеше работническата класа и трудовите маси към победоносната социалистическа революция.

Двадесет и седем години след победата в Русия социалистическата революция победи и в България. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Постигната с решаващата помощ на Съветската армия, *Деветосептемврийската революция от самото си начало беше социалистическа революция*, повторение на Великия октомври в основното, в главното. Разбира се, Деветосептемврийската революция решаваше и общодемократически и антифашистки задачи. И в това се състоеше нейното своеобразие като социалистическа революция. Властващата българска буржоазия свърза съдбата си с фашизма и с фашистката военно-политическа коалиция. Традиционните буржоазни и дребнобуржоазни партии престанаха да съществуват и да оказват каквото и да било влияние върху политическия живот в страната. При това положение не само за комунистите, но и за широките патриотични, антифашистки, демократични сили оставаше един изход: те можеха да постигнат своите цели само като свалят буржоазията от власт. Единствената организирана и боеспособна политическа партия както в годините на антифашистката борба, така и в утрото на 9 септември 1944 година беше Българската комунистическа партия. Тя стана инициатор за създаването на Отечествения фронт, около нея се групираха здравите сили на БЗНС и другите антифашистки и демократични среди. Тя създаде въоръжената сила на борбата — партизанските отряди и бойните групи, съставени в подавяващото си мнозинство от комунисти и ремсисти. Тя организираше работническата класа и трудовите маси и тя ги поведе на решителния щурм за завземане на властта. И властта, която въстаналият народ установи на 9 септември 1944 година в България — независимо от наличието на политици с буржоазни възгледи в Отечествения фронт и в първото коалиционно отечественофронтовско правителство, — беше диктатура на пролетариата, власт на работническата класа в съюз с трудовите селяни и народната интелигенция, ръководени от Комунистическата партия.

Кога и как пролетарската диктатура щеше да реши нерешените в Деня на победата социалистически задачи — това зависеше от редица вътрешни и международни обстоятелства. Но че установената на 9 септември 1944 година в България нова власт е диктатура на про-

летариата и тази власт неминуемо ще реши нерешените задачи — в това не се съмняваше нито свалената от власт буржоазия, нито антисоциалистическите кръгове в Отечествения фронт, нито световната империалистическа буржоазия. Именно поради това вътрешните и международните реакционни сили се обединиха и поведоха откритата контрареволуционна борба за изтръгване на властта от ръцете на работническата класа, за възстановяване на властта на буржоазията, за изменение на характера на установения строй.

Как се разви ожесточената класова борба у нас, е добре известно. В извънредно тежки международни условия партията в съюз със здравите отечественофронтovski сили, подкрепяна от трудовете маси, разгроми контрареволуционните сили, отстоя и утвърди социалистическия път на развитие. Започна кооперирането на селското стопанство. Проведена беше национализацията на индустрията. Разгърна се социалистическата индустриализация. В своя забележителен доклад пред Петия партиен конгрес Георги Димитров разкри същността и закономерностите на народната демокрация като форма на диктатурата на пролетариата и формулира програмните задачи на партията през преходния период от капитализма към социализма. Следвайки Димитровите завети и ползвайки се от историческия опит и братската помощ на КПСС и Съветския съюз, в братско сътрудничество с другите социалистически страни, ние преустроихме коренно народното стопанство, ликвидирахме експлоататорските класи и установихме социалистически обществени отношения. *(Продължителни ръкопляскания.)* Решила задачите на преходния период, България започна изграждането на материално-техническата база на социализма, развитието на социалистическата база и надстройката. В тези условия през 1971 година се състоя *Десетият конгрес, който влезе в историята на партията и социалистическа България като конгрес, приел новата Програма на Българската комунистическа партия и поставил пред партията и народа нова историческа задача: изграждане на развито социалистическо общество в Народна република България.*

Такъв е накратко нашият път след 9 септември 1944 година и този път представлява потвърждение на марксистко-ленинското положение за характера на *Девето-*

септемврийската революция като продължение и развитие в условията на България на Великата октомврийска социалистическа революция, потвърждение на общовалидността на общите закономерности на социалистическата революция и социалистическото строителство, проверени в опита на КПСС и Съветския съюз и съобразени със специфичните условия на нашата страна. (Ръкопаяскания.)

През 30-те години на социалистическото строителство обликът на България се измени коренно.

Особено мащабни и дълбоки са измененията в областта на икономиката.

През годините на народната власт икономиката изживяваше непрекъснат подем по линията на двете взаимно свързани и взаимно обуславящи се направления: изменение на производствените отношения и развитие на производителните сили. Национализацията на промишлеността, обобществяването на средствата за производство в другите отрасли, кооперирането на селското стопанство промениха характера на собствеността, доведоха до коренно преустройство на социално-класовата структура на населението, дадоха широк простор за ускорено развитие на производителните сили. Бурното изграждане на новата материално-техническа база осигуряваше по-нататъшното усъвършенствуване на социалистическите производствени отношения.

Особено плодотворна за развитието на икономиката и на страната като цяло е политиката на нашата партия след историческия Априлски пленум на Централния комитет през 1956 година.

Априлската линия на Българската комунистическа партия доведе до пълно възстановяване на ленинските принципи на ръководство във всички области на живота. Тя постави съзидателната работа на партията в съответствие с обективните закони на общественото развитие. Тя осигури условия за широко разгръщане на творческата инициатива и творчеството на комунистите, на кадрите, на народа. В резултат на последователното прилагане и развитие на априлската линия беше завършено преустройството на селското стопанство върху социалистически релси, засили се курсът на социалистическата индустриализация, ускори се научно-техническият прогрес, задълбочиха се концентрацията и специализацията

на производството, повиши се неговото техническо ниво и порасна неговата ефективност.

След Априлския пленум социалистическите производствени отношения победиха напълно във всички отрасли на народното стопанство и производителните сили започнаха да се развиват с високи устойчиви темпове.

Днес общата стойност на производствените фондове в народното стопанство възлиза на повече от 38 милиарда лева — огромно за мащабите на България национално съкровище, създадено от нашия героичен трудов народ с напрегната работа и борба. Но ръстът на икономиката не се измерва само с количественото нарастване на нейната производствена база. Главното, което днес определя икономическата характеристика на България, е бурното развитие на промишлеността. Сега промишлеността създава 64 на сто от обществения продукт и 52 на сто от националния доход на страната. При това в рамките на самата промишленост с най-бързи темпове нарастват съвременните отрасли, представляващи предпоставка за ускорена индустриализация на цялото народно стопанство и за внедряване на научно-техническия прогрес.

Като следеше внимателно и обобщаваше процесите в живота, нашата партия формулира и взе всестранны мерки за своевременното решаване на един от най-големите проблеми на по-нататъшното развитие на страната: *прехода от екстензивен към интензивен път на развитие на народното стопанство, необходимостта от постоянно и бързо повишаване на обществената производителност на труда.* Десетият конгрес на партията и Националната партийна конференция, състояла се през пролетта на тази година, очертаха пътищата за решаването на този проблем.

Когато говорим за икономиката на България, ние не можем да не подчертаем с дълбоко задоволство *изключително положителната роля на Съвета за икономическа взаимопомощ.* Братското сътрудничество на България със страните от СИВ имаше решаващо значение за бурния растеж на нашата икономика. Що се отнася до бъдещето — ние не можем да си представим изграждането на развитото социалистическо общество в България без разгръщането и задълбочаването на сътрудничеството, специализацията, кооперирането, без социалистичес-

ката икономическа интеграция на нашата страна със страните от Съвета за икономическа взаимопомощ и преди всичко със Съветския съюз. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Крупно завоевание на социалистическата революция в България е свършено новата, неантагонистична социално-класова структура — един от най-точните показатели за качествен скок, който социализмът прави в развитието на обществения прогрес, за действително демократичния и действително хуманния характер на социалистическия обществен строй.

На мястото на антагонистическите противоречия и конфликти, на мястото на непрекъснатата борба на класите, която вземаше многобройни свидни жертви, у нас се възцариха и все повече укрепват и се развиват другарството и сътрудничеството във взаимоотношенията между работническата класа, класата на селяните-кооператори, социалистическата интелигенция.

Високите темпове на социалистическата индустриализация превърнаха работническата класа в основната социална група на нашето общество. През 1972 година тя вече съставляваше 48 на сто от заетото население на страната. Работническата класа не само има решаващ дял в създаването на съвкупния обществен продукт и националния доход на страната. Благодарение на историческото си място в системата на общественото производство, под ръководството на своя авангард — Българската комунистическа партия, тя се превърна в ръководна сила на цялостното ни развитие. Свързана чрез здрав класово-политически съюз със селяните-кооператори, работническата класа днес е най-масовият носител на научно-техническия прогрес, най-организираната и дисциплинирана социална група, отличаваща се с най-висока обществена активност. *(Ръкопляскания.)*

Кооперирането на земеделието преобразува из основни природата на дребнобуржоазните и полупролетарските слоеве, които до революцията даваха решаващия класов облик на страната. Днес в нашето село живее и работи една свършено нова, единна в социално-икономическо отношение, свободна от експлоатацията класа — класата на селяните-кооператори. В нея постепенно бе преодоляна в основни линии предишната частнособственническа психика, беше формирана нова колективистич-

на психика. Сложат на механизаторите притежава социални черти както на селяните-кооператори, така и на работническата класа. Масовото навлизане на промишлени технологии в земеделието, както и все по-силното взаимно проникване, обогатяване и сближение между държавната и групово-кооперативната собственост, извършващо се в условията на аграрно-промишлените комплекси, водят до съществени изменения в характера на самия селскостопански труд.

Нова е социалната природа и на нашата социалистическа интелигенция. Ако в края на капиталистическото господство служещите и интелигенцията, взети заедно, са съставлявали едва 4—5 на сто от населението на страната, сега техният дял надхвърля 25 на сто. Функциите на съвременната интелигенция изразяват преди всичко интересите на работническата класа и селяните-кооператори, изпълват се все повече с общосоциално, последователно хуманно съдържание, служат както на собствените ѝ интереси, така и на интересите на цялото общество.

Социалистическият обществен строй създаде и с течението на годините все повече оформя нов, социалистически начин на живот, коренно и принципно различен от начина на живот в буржоазното общество.

Характеристиката на едно човешко общество се определя от няколко основни показателя: с какви социални, материални и духовни ценности и богатства разполага обществото, кой и при какви условия създава тези ценности, как се разпределят благата между членовете на обществото и как това способствува за развитието на човешката личност.

Колкото и да е развита една капиталистическа държава, каквито и богатства да притежава тя, капиталистическият обществен строй с неговата експлоататорска същност, със социалното неравенство, с дълбоките социални конфликти, с липсата на прогресивни вдъхновяващи идеали не е в състояние да реши нито един от коренните проблеми на развитието на човешката личност.

Капитализмът си остава капитализъм, антихуманен и несправедлив строй, строй на социалните контрасти, безработицата, несигурността в утрешния ден, строй на моралната деградация, корупцията, престъпността.

Социализмът ликвидира експлоататорските класи в

България, установи обществени отношения на социално-политическо равенство, на единство на коренните интереси на дружеските класи и слоеве. Той превърна труженика в истински стопанин на България, изгради многообразни обществени механизми за реално участие на гражданите в обсъждането и решаването на проблемите на предприятието, района, Родината. Социализмът постави в служба на обществото и на човека всички богатства на страната, всички постижения на икономиката, науката, културата.

Успоредно с разпределението на богатата според количеството и качеството на труда социализмът използва обществените фондове на потребление, за да изравнява условията за развитие на хората в редица важни области на живота, като здравеопазването, отглеждането на децата, възможностите за получаване на образование и обогатяване на културата. По такъв начин още при социализма постепенно се създават подстъпите към комунистическия принцип на разпределение на богатата между членовете на обществото според потребностите на човека.

С увеличаване на материалните и духовните богатства на страната растат и богатата, които нашето общество разпределя справедливо между техните създатели и между всички граждани. Преди две години Декемврийският пленум на ЦК на БКП прие Комплексна програма, която постави в центъра на вниманието на партията човека с неговите всеотдайни, постоянно и бързо растящи материални и духовни потребности. Първите резултати вече са налице: увеличаването на минималните заплати, на голяма част от пенсиите, на заплатите на редица категории трудещи се, значителното разширяване на грижите за майчинството, по-нататъшното въвеждане на петдневната работна седмица и т. н. засегнаха милиони български граждани.

Развитието на социалистическото общество, утвърждаването на основните норми на социалистическия начин на живот в България, успешното разгръщане на социалистическата културна революция и разностранната идеологическа работа на партията доведоха до *сериозни успехи във възпитанието на новата човешка личност*. Общественополезният труд все повече се утвърждава като главно начало в живота на новия човък -- работ-

ник, селянин-кооператор, интелегент. Именно в труда, в творческото дерзание и съревнование нашият съвременник въплъщава всичко най-ценно, което носи в себе си — своите знания, майсторство и дарования, своята растяща политическа съзнателност и нравствена зрелост, своите идейно-интелектуални, морално-волеви и делови качества. Развитото класово-партийно-патриотично и интернационално съзнание, постоянният стремеж към усъвършенствуване, към непрестанно разширяване на културния кръгозор и овладяване на духовните ценности, натрупани в националната и общочовешката съкровищница, стават все повече основна характеристика, същност на съвременния човек.

Без да идеализираме постиженията ни в това отношение, ние с пълно основание можем да заявим, че *социалистическата личност с нейното ново съзнание, обществено поведение, начин на живот е най-големият капитал, златният фонд на нашата социалистическа страна.* (Бурни, продължителни ръкопляскания.)

Наистина, забележителни са и успехите, които ние постигнахме през изтеклите години в осъществяването на социалистическата културна революция, в здравеопазването, в изграждането на отбранителната мощ на Родината. Грижата за здравето и социалното осигуряване на трудещите се отдавна е грижа на държавата. Отдавна не остана и помен от неграмотността, огромното мнозинство от младежите завършват средно образование, а по броя на студентите към числото на населението България е на едно от първите места в света. Днес ние разполагаме с огромна за нашите мащаби, висококвалифицирана, с комунистическа съзнателност армия от учители, лекари, инженери, техници, архитекти, научни работници, художествено-творческа интелигенция — верни чеда на нашия трудов народ и нашата партия, с които ние се гордеем, които дават значителен принос в нашия живот и от които нашият народ очаква значително повече през следващите години на социалистическото изграждане.

В незабравимите дни на Деветосептемврийското въстание, под ръководството на партията се родиха и въоръжените сили на народната власт — Българската народна армия и органите на Министерството на вътрешните работи. С участието си в Отечествена война рамо

до рамо с легендарната Съветска армия и Югославската народоосвободителна войска Българската народна армия даде своя принос за окончателния разгром на фашизма в Европа. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Безпределно верни на интернационалните традиции на Българската комунистическа партия и българския народ, ние изграждаме отбраната на нашата Родина в рамките на социалистическата общност, в най-тесно сътрудничество и единство с братските страни и армии от Варшавския договор. Плът от плътта и кръв от кръвта на българския народ, нашите въоръжени сили стоят на стража на националната независимост и социалистическите завоевания на Родината и на социалистическата общност.

Разбира се, нашето настъпателно развитие си имаше и има и своите трудности и противоречия, и своите нерешени проблеми. Трудещите се в процеса на социалистическото строителство трябваше да съзряват като творци на новото общество. Трябваше да се преодоляват частнособственическите инстинкти и навици, да се възпитава ново отношение към труда за благо на обществото и към обществената собственост. За много проблеми трябваше да се търсят съвършено нови решения. Някои кадри не се оказаха на висотата на задачите. Нашето развитие се затрудняваше извънредно много и от трудности с обективен характер: от наследената икономическа изостаналост, която ни принуждаваше в голяма част от случаите да започваме строителството от „гола поляна“; от липсата на дългогодишни традиции на работническата класа, на достатъчно научно-технически кадри; от бедните природни ресурси на страната и от редица други фактори, които пораждаха и пораждат напрежение в нейното развитие.

Ние си даваме сметка за обективните и субективните трудности, за нерешените проблеми и слабостите в сферата на материалното производство, на търговията и снабдяването, на битовото обслужване и транспорта, при решаването на жилищния проблем, в борбата против проявите на „малката правда“. Ние водим борба срещу слабостите и недостатъците и няма съмнение, че както досега, така и в бъдеще нашият герончен трудов народ, ръководен от партията, с успех ще преодолява

трудностите и противоречията на развитието и ще води Родината към върховете на зрялото социалистическо общество. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Другарки и другари,

Всички наши социалистически победи и завоевания, с които посрещаме 30-годишния юбилей на Девети септември, са неделимо свързани с името и делото на Българската комунистическа партия.

Преминала дълъг и славен път през огъня на борбата против капитализма и фашизма, преодоляла неизброими трудности и закалила се в социалистическото строителство, партията на българските комунисти стои на висотата на своята историческа мисия като политическа организация на работническата класа и неин изпитан марксистко-ленински авангард, като всепризната ръководна сила на целия народ. Под знамето на комунизма, рамо до рамо с Комунистическата партия на Съветския съюз, в единен строй с международното комунистическо и работническо движение нашата партия съумя да обедини органически понятията партия и народ, родина и социализъм, национален и интернационален дълг. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Зрелостта и силата на нашата партия, нейната способност последователно и творчески да прилага и развива революционното учение на Маркс—Енгелс—Ленин, умението ѝ мъдро и далновидно да решава проблемите във всички области на живота бяха манифестирани по най-внушителен начин на историческия Десети партиен конгрес. Десетият конгрес и новата партийна Програма са тържество на априлската линия, зад която стои като един човек цялата 750-хилядна армия на българските комунисти. *(Продължителни ръкопляскания.)* Във всенародното одобрение на конгресните решения и партийната Програма, във волята на трудещите се и постигнатите успехи при изпълнение на начертания курс отново намери израз монолитното морално-политическо единство на народа, неговата любов и доверие към Комунистическата партия. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Вече стана половин век, откакто комунистите и здравите сили в *Българския земеделски народен съюз* поставиха основите на комунистическо-земеделското единство. Това единство укрепна в двадесетгодишните битки

с монархо-фашизма; закали се в борбата против десните сили в Земеделския съюз, които след 9 септември 1944 година направиха опит да изправят БЗНС срещу БКП и да реставрират буржоазната власт; превърна се в братство между двете партии в годините на историческите революционни преобразования в живота на българското село, когато БЗНС възприе социализма за своя цел, научен от цялата си история, че друг път за избавяне на селските маси от експлоатацията, друг път към свободен и човешки живот освен пътя на социализма няма. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

В наши дни, когато у най-широки народни маси по света особено силно се чувствуват тежненията към единство на левите и демократичните сили, империалистическата пропаганда и лакеите на буржоазията енергично се опитват да предотвратят изграждането на леви фронтове, като раздуват легендата, че комунистите имат нужда от съюзници, докато завземат властта, а след това се отърват от тях. За нас тези приказки не са нови.

Международната реакция и буржоазната агентура в ръководствата на Българския земеделски народен съюз плашеше по същия начин земеделските маси, които естествено се стремяха към съюз и единодействие с комунистите.

Животът показва, че не комунистите, а някои техни лъжесъюзници се опитаха да ритнат кростото, след като си изтъкаха платното, и се оказаха на власт благодарение преди всичко на борбите и жертвите на комунистите. Те се опитаха да изиграят комунистите, да лишат трудовия народ от спечелената победа. И загубиха играта.

Историята показва, че комунистите са верни на своите верни съюзници. Вече три десетилетия Българската комунистическа партия и Българският земеделски народен съюз, комунисти и земеделци работят рамо до рамо във всички органи на властта и в обществените организации, по всички фронтове на социалистическото строителство, в пълно разбирателство и другарско сътрудничество, в братско единство. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Заел достойно място в управлението на страната и на международното поприще, Българският земеделски

народен съюз всеотдайно работи за делото на социализма, за възхода на нашето социалистическо село, за популяризиране на нашите постижения и за единството на демократичните сили в света.

Социалистическите победи и завоевания на нашата Родина са свързани тясно с многостранната дейност на *Отечествения фронт* — най-масовата общественно-политическа организация у нас и школа за комунистическо, патриотично и интернационално възпитание на народа. Огромен е приносът на *Българските професионални съюзи*, които през всички изминали години мобилизираха творческите сили на работническата класа за изпълнение на социално-икономическата политика на партията. В борбата за изграждането на новия свят вложи целия си младежки жар и ентузиазъм *Димитровският комунистически младежки съюз* — първият помощник и резерв на нашата партия, изразителят на интересите и възжеланията на вдъхновените и умни млади български поколения. Всеки в своята област, своя принос дадоха и другите *обществени организации и творческите съюзи*.

С особена гордост, с искрено възхищение ние искаме да изтъкнем и дебело да подчертаем историческата заслуга на *българските жени*. От първите дни на победата българката пое по трудния път на социалистическото строителство в селското стопанство, във фабриките, строежите. С чиста съвест ние можем да кажем, че България днес нямаше да бъде това, което е, ако българските жени не бяха се включили така масово в изграждането на новия живот със свойствената си воля, всеотдайност, готовност на всички жертви и лишения в името на щастливото бъдеще на своите деца! (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Нашите социалистически победи и завоевания са ярко възплъщение на силата на народа и неговата сплотеност около Българската комунистическа партия, на съюза на работническата класа, трудещите се селяни и народната интелигенция, на съвместната работа на комунисти, сдружени земеделци и безпартийни, отечественофронтовци и комсомолци, на единството на всички поколения. Силна с мощта на този народ и тази партия, на този съюз и това единство, Народна република България уверено изгражда развитото социалистическо общество. (Бурни, много продължителни ръкопляскания.)

Другарки и другари,

Нашата партия и народ добре знаят, че всички успехи, които постигнахме за 30 години на вътрешния и на международния фронт, са резултат както на героичния ни труд, така и на нерушимата дружба, сплотеността и единдействието с братските социалистически страни.

Едно от най-големите завоевания на нашата революция е кристално чистата, последователно интернационалната, истински братската дружба между партията и народа на Народна република България и партията и народа на Съветския съюз. (Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания.)

Още от първите гръмове на Великата октомврийска социалистическа революция българските комунисти свързаха съдбата на борбата за социализъм в България със съдбата на страната на съветите. Страстно, убедено, вдъхновено българските комунисти бранеха болшевиките от клеветите и нападите на световната буржоазия и нейната опортюнистическа агентура; популяризираха живота, делата, завоеванията на съветските хора; вдъхваха в умовете и сърцата на българските трудещи се своята обич към Съветския съюз, своята вяра и надежда в освободителната мисия на неговата Червена армия. Българските комунисти и трудовите български хора посрещнаха нахлуването на фашистките армии в Съветския съюз като удар и против самите тях. В сърцето на Родопите, край легендарния Батак, един от първите български партизани изрази това пределно просто и ясно: „От този ден — каза той — ние сме войници на Червената армия!“ (Бурни, продължителни ръкопляскания.)

Българският народ се гордее, че в резултат на разгърналата се масова революционна борба не позволи на предателската буржоазия да изпрати дори един войник на Източния фронт да се бие против Червената армия. (Продължителни ръкопляскания.) Ние се гордеем, че нито един съветски войник не падна, пронизан от български куршум по нивите и планините на България. (Продължителни ръкопляскания.) Но ние знаем: милионите съветски хора, които паднаха по бойните полета на Съветския съюз и Европа, паднаха и за нашата свобода и святата признателност към съветските народи вечно ще живее в българското сърце! (Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания.)

България никога няма да забрави слънчевите дни на септември 1944 година, появата на Съветската армия на нашата граница, трепетното очакване край арките с надписите „Добре дошли, братя!“; радостните човешки сълзи в очите на два народа!

Ние помним нашите първи следдеветосептемврийски крачки, помним какво представляваше тогава България и какво представлявахме ние самите. Помним първите съветски трактори в нивите на нашите кооперативни стопанства. Първите строежи. Първите заводи. Помним първите съветски специалисти, чудесните хора, които Съветският съюз ни изпрати в помощ, макар че сам той имаше неотложна нужда от техния ум и техните ръце, за да възстановява разрушенията от войната. Ние отдавна забравихме какво е това глад, но помним и никога няма да забравим вкуса на хляба от съветската пшеница в ония гладни следвоенни години.

По света още има хора, наричащи себе си „революционери“, които така треперят за своята „независимост“ от Съветския съюз, че от страх да не би буржоазията да ги обвини в подражателство изпадат в пълна зависимост от буржоазните възгледи и проявяват изумителна готовност да се откажат от всичко, включително и от революцията, включително и от верния път на социалистическото изграждане.

Ние, българските комунисти, с благодарност използваме революционния опит на човечеството, обобщен в стройната теория на марксизма-ленинизма и раждащ се в борбите на съвременността. За нас няма нищо поестествено от това, да се учим от опита, да се въоръжаваме с опита, творчески да прилагаме опита на Комунистическата партия на Съветския съюз и на съветския народ — партията и народа, които първи извършиха победоносна социалистическа революция, първи изградиха социалистическо общество, първи прокарават пътя на човечеството към комунизма. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Крепнеща, развиваща се и задълбочаваща се от година на година, през последните години българо-съветската дружба навлезе в нов, по-висок етап на развитие. Като се ръководят от принципите на пролетарския интернационализъм и действуват в съответствие с обективните закони на социалистическото общество, Комуни-

стическата партия на Съветския съюз и Българската комунистическа партия осъществяват курс на всестранно сътрудничество и все по-тясно сближение на България и Съветския съюз. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Скъп гост на нашия празник е големият син на съветския народ и един от най-видните дейци на Комунистическата партия на Съветския съюз и международното комунистическо движение, председателят на Президиума на Върховния съвет на СССР Николай Викторович Подгорни. *(Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания. Станали прави, всички скандират: „Вечна дружба!“, „КПСС—БКП!“.)* Позволете ми, другарки и другари, от ваше име, от името на целия наш народ да приветствувам най-сърдечно нашия висок, дълбоко уважаван гост и другите наши съветски гости и да помоля другаря Подгорни да предаде на Централния комитет на КПСС и съветското правителство, на съветските хора — нашите родни братя, че ние, българските комунисти, българският народ, няма да заменим за нищо на света своето висше благо и щастие — да крачим рамо до рамо с тях в строителството на новия живот, във великата борба на човечеството за свобода, за мир, за пълното тържество на идеите и идеалите на комунизма! *(Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания.)*

От тази трибуна в деня на нашия радостен празник ние изпращаме пламенни боеви поздрав и лично на забележителния партиен и държавен деец на нашата съвременност, стратега и строителя на единството и сплотеността на световната социалистическа общност, неуморния и далновиден борец за делото на мира в света, генералния секретар на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз, Героя на Народна република България, нашия сърдечен приятел, другар и брат Леонид Илич Брежнев. *(Възторжени, продължителни, нестихващи ръкопляскания. Всички стават прави и дълго скандират: „КПСС—КПСС“, КПСС—БКП!“, „Вечна дружба!“.)*

Някога великият Ленин нарече българските тесняци интернационалисти на дело. Няколко десетилетия по-късно другарят Брежнев характеризира отношенията между България и Съветския съюз като социалистически интернационализъм в действие.

Ние безкрайно се гордеем с тези две оценки, защото те очертават една права и ясна политическа линия — линията на Българската комунистическа партия от времето на Димитър Благоев — през времето на Георги Димитров — до наши дни. Ще минават годините и десетилетията, ще идват нови поколения, нови ръководители ще стоят начело на нашите партии, страни и народи, но линията на вярност към марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм, линията на българо-съветското братство ще бъде все така ясно и неизменно устремена право напред и нагоре, през десетилетията, през вековете! (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Другарки и другари,

Като развиваме всестранно българо-съветската дружба, заедно с това ние полагаме и ще полагаме все по-големи усилия за развитие на братската дружба и сътрудничеството и с другите социалистически страни.

Нас ни свързва здраво бойно другарство с Германската демократична република, Полската народна република, Социалистическа република Румъния, Унгарската народна република и Чехословашката социалистическа република в Европа, с Монголската народна република, Демократична република Виетнам и Корейската народнодемократична република в Азия, с Острова на свободата — Куба, в Латинска Америка. (*Продължителни ръкопляскания.*) Нашата страна полага постоянни усилия за подобряване на отношенията със съседна Югославия и в тази област бяха постигнати някои успехи. Ние желаем да разширим връзките и сътрудничеството и с Албания. (*Ръкопляскания.*)

Що се касае до Китай, нашата позиция е ясна. Ние не крием убеждението си, че авантюристическият ревизионистически и националистически курс на групата на Мао Цзе-дун поставя под заплаха социалистическите завоевания на китайския народ. Ние решително отхвърляме и осъждаме антисъветските и антикомунистическите клевети на Пекин, неговата яростна борба против единството и сплотеността на световната социалистическа общност, международното комунистическо движение, националноосвободителното движение, неговите реакционни, проимпериалистически позиции и действия на международната арена. (*Продължителни ръкопляскания.*)

От тази трибуна ние искаме да уверим братските социалистически народи и техните партии, че *Българската комунистическа партия и Народна република България и занапред ще изпълняват своя интернационален дълг и ще дават своя принос за по-нататъшно сплотяване на световната социалистическа система, за нарастването на нейната идеологическа, политическа, икономическа, културна и отбранителна мощ и на нейната роля в света.*

Българската комунистическа партия винаги е била последователен борец за чистотата на революционното учение на пролетариата, за сплотеността и единдействието на комунистите от цял свят. Признание на нейните революционни добродетели бе избирането на двама българи за генерални секретари на Коминтерна -- изтъкнатите дейци на международното комунистическо и работническо движение Васил Коларов и Георги Димитров. (*Продължителни ръкопляскания.*) Особено голяма беше ролята на великия син на българската работническа класа Георги Димитров, който има изключителни заслуги за развитието и укрепването на международното комунистическо и работническо движение, за разработването на линията на единните и народните фронтове, прилагана и в наши дни от много братски партии.

Възпитана в дух на последователен интернационализъм и революционна непримиримост към класовия враг, към ревизионизма и национализма, *Българската комунистическа партия оценява като първостепенен свой дълг дейността за по-нататъшно заякчаване на връзките и сътрудничеството с братските комунистически и работнически партии.* Искам от тази трибуна да изкажа благодарност на нашите комунистически братя от другите страни за солидарността, подкрепата и опита, които получаваме от тях, и да ги уверя, че в лицето на Българската комунистическа партия те имат надежден съюзник и верен другар. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Нашата партия, както и досега, ще прави всичко, което е по силите ѝ, *за да се разширява и да крепне единният фронт на комунистите от цял свят, да се усъвършенствуват неговата стратегия и тактика в антиимпериалистическата борба.* И занапред ние ще развиваме все по-активни двустранни връзки. Същевременно смятаме, че са намерили условията *да се свика европейско,*

а след това и световно съвещание на комунистическите и работническите партии. (Ръкопляскания.) Българската комунистическа партия е готова да участва в тези съвещания и ще даде своя принос за техния успех. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Народна република България поддържа дружески връзки с редица млади независими държави, тръгнали по некапиталистически и социалистически път. Българската комунистическа партия развива и укрепва връзките си с националноосвободителните движения и антиколониалистките сили. Искам да уверя народите на Азия, Африка и Латинска Америка, че в своята борба против колониалната и неоколониалната политика на империализма, както и в осъществяването на демократичните и прогресивните социални преобразования те винаги могат да разчитат на нашето разбиране, солидарност и подкрепа. *(Продължителни ръкопляскания.)*

Социализмът направи нашата страна уважаван и деен участник в международните отношения. Това, което преди всичко създаде международния авторитет на социалистическа България и ѝ спечели симпатиите на прогресивните хора, са нейната неизменно миролюбива политика, решителната подкрепа на борещите се за свобода и социална справедливост народи, последователността, с която противодействува на замислите и провокациите на империализма. И приятели, и врагове днес знаят, че нашата социалистическа страна се ръководи не от конюнктурни интереси и временни съображения, а от дълбоката заинтересованост да се предотврати избухването на световна термоядрена война и да се укрепят мирът, да се създадат най-благоприятни условия за изграждането на социализма и комунизма, за победното развитие на световния революционен процес.

Народна република България приветствува *голските положителни изменения*, настъпили на международната арена през последните години. Ние подкрепяме изцяло Мирната програма, приета от XXIV конгрес на КПСС, и енергичните действия на съветското партийно и държавно ръководство за нейното осъществяване, за утвърждаването на ленинския принцип за мирно съвместно съществуване между държавите с различен обществен строй, за развитие на взаимноизгодно сътрудничество с капиталистическите страни.

Народна република България също дава принос в това направление. Заедно с другите социалистически държави тя активно работи за успешното скорошно завършване на общеевропейското съвещание и подписването на документи, които да укрепят мира, довернето и сътрудничеството между държавите на континента.

Ние сме дълбоко убедени, че истинските интереси на народите изискват решително да се пристъпи час по-скоро към решаването на главните проблеми, от които зависи мирът в Близкия Изток: изтеглянето на израелските войски от всички окупирани арабски земи и гарантиране правата на всички народи и страни в района, включително националните права на палестинския арабски народ. *(Ръкопляскания.)*

Ние подкрепяме решително усилията на правителството на Демократична република Виетнам и на временното революционно правителство на Република Южен Виетнам за излекуване на раните и за изграждане на мирния и щастлив живот на народа и изказваме своята надежда, че Парижкото споразумение ще бъде приложено изцяло и ще се създадат трайни условия за мир и напредък в Югоизточна Азия. *(Ръкопляскания.)*

Нашата страна приветствува съветско-американските споразумения, насочени към ограничаване надпреварата във въоръженията, и се надява, че в недалечно бъдеще ще бъдат осъществени още по-широки и ефикасни мерки в областта на разоръжаването.

Естествено разведряването в международните отношения не ни дава основание да забравим, че още живеем в свят, където действуват законите на класовата борба и съществуват влиятелни империалистически кръгове, които неприкрито изразяват своята враждебност към социалистическите страни и се опитват да ни заплашват с дрънкане на оръжия.

Доказателство, че военната опасност не е окончателно ликвидирана, са и събитията в Кипър, в зоната на Балканите, където ние полагаме постоянни усилия за създаване на ведра обстановка и за разширяване на мирното сътрудничество. Фактите са достатъчно известни. Десните сили, инспирирани от определени среди от НАТО, извършиха преврат, отстраниха законното правителство, опитаха се да убият президента Макариос. Сега

същите тези натовски кръгове пречат на мирното уреждане на конфликта, саботират изпълнението на решенията на Съвета за сигурност на ООН. Нашата позиция е ясна: ние настояваме да се зачитат суверенитетът и независимостта на приятелски Кипър и най-искрено желаем нашите съседки Гърция и Турция да живеят в мир и разбирателство помежду си и с независим Кипър. Балканските народи неведнъж са ставали пушечно месо за интересите на империалистическите държави. Социалистическа България с всички сили се бори и ще продължава да се бори за нови отношения на Балканите, за добросъседство и сътрудничество в интерес на мира в света.

Другарки и другари,

Пътят, извървян от нашата Родина през изминалите тридесет години, е богат по съдържание и резултати. Това наистина е път, който други страни при други условия са извървели за столетия. Ние имаме всички основания да се гордеем с нашите постижения. Но сега вече въпросът се поставя по иначе: използваме ли най-пълноценно възможностите, които ни дават нашата голяма за мащабите на България материална база, обективните и субективните фактори на развитието, постиженията на научно-техническата революция, използваме ли напълно неограничените възможности на социалистическия строй и на сътрудничеството с братските социалистически страни от Съвета за икономическа взаимопомощ?

Не, другарки и другари, не ги използваме!

Националната партийна конференция даде категоричен отговор на този въпрос. Тя разгледа всестранно проблема за бързото и неотклонно повишаване на обществената производителност на труда и начерта конкретните пътища за решаването на тази кардинална задача на нашето развитие, на изграждането на зряло социалистическо общество в България. Сега е необходимо само едно: упорито и последователно да се борим за изпълнение решенията на конференцията, решително да преодоляваме старите инерции, безкомпромисно да отстраняваме пречките — обективните и субективните — и големите плодове няма да закъснеят.

Ние имаме всичко необходимо, за да извършим този

прелом. Имаме героична работническа класа и героични селскостопански труженици, имаме предана на делото на комунизма и висококвалифицирана интелигенция във всички области на живота. Ние имаме Комунистическа партия, доказала своята способност мъдро, далновидно, от творчески марксистко-ленински позиции да поставя и да решава назрелите проблеми на социалистическото строителство. Ние имаме новата Програма на партията, ясният път на България към бъдещето. И ние сме убедени, че нашият славен народ, комунистите, сдружените земеделци, отечественофронтовците, безпартийните граждани на републиката, работниците, кооператорите, интелигенцията, нашите младежи и девойки, нашият славен трудов народ ще впрегне всичките си сили и знания, цялата си енергия и вдъхновение и под ръководството на партията ще издигне Родината на по-високи висоти по пътя на развития социализъм! *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Поклон пред паметта на героите, отдали живота си в многолетните жестоки борби против капитализма и фашизма, за освобождението на труда от гнета на капитала, за победата на социалистическата революция в България, за нашето щастие да живеем и да работим в социалистическа страна, в братска дружба със Съветския съюз, в единен строй със страните от световната социалистическа общност, в челната редица на борците за мир и социализъм, за тържеството на великите комунистически идеи и идеали! *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Да пребъде във вековете революционното историческо дело на Девети септември! *(Всички стават прави. Бурно, продължително ръкопляскат.)*

Слава на строителите и защитниците на социалистическа България, слава на нашия героичен трудов народ! *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Да живее във вековете братската дружба с нашия двоен освободител, нашата опора, нашето вдъхновение — Съюза на съветските социалистически републики! *(Станали прави, всички продължително, бурно ръкопляскат. Спонтанни скандирания: „Вечна дружба!“.)*

Да крепне и да се задълбочава единството на световната социалистическа общност — главната сила на човечеството в борбата за мир, за свобода и независи-

мост, за социализъм! (*Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания.*)

Да живее Българската комунистическа партия, верният марксистко-ленински отряд на международното комунистическо и работническо движение, организаторът и ръководителят на социалистическата революция и на социалистическото строителство у нас, умът, честта и съвестта, гордостта и надеждата на нашия народ! (*Бурни, много продължителни ръкопляскания. В залата ехтят възторжените възгласи на станалите прави присъстващи: „БКП—БКП!“, „С БКП — напред!“.*)

На работа, другарки и другари, за нови победи по пътя на социализма, по пътя на възхода на нашата скъпа Родина — Народна република България! (*Буря от възторжени, дълго нестихващи ръкопляскания. Спонтанно „Ура!“.*)

ЗА АНТИИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКА СОЛИДАРНОСТ, МИР И ДРУЖБА

Приветствено слово при откриването
на Деветата асамблея на СФДМ във Варна

10 ноември 1974 година

Млади приятели,
Уважаеми гости,
Другарки и другари,

С особено удоволствие се обръщам към вас от името на ЦК на БКП, Държавния съвет и правителството на Народна република България с приветствието „Добре дошли“.

Варна винаги е била гостоприемна и внимателна към своите гости. Уверен съм, че вашето пребиваване в нашия черноморски град ще бъде плодотворно и приятно.

Във ваше лице, драги приятели, българският народ приветствува младостта на нашата планета. Няма да сбъркам, ако кажа, че тук, в тази зала, са се събрали представителите на младото поколение, което поема отговорността за мирния утрешен ден на човечеството. Вашите бащи и майки помнят изпитанията на войната против фашизма, мнозина от вас познават героизма и горчилките на борбата против националното, социалното и духовното угнетение.

Младостта е олицетворение на пролетта в съвремен-

ната история, на тази пролет, която идва по неотменимите закони на живота. Тук наред с представителите на славния Ленински Комсомол — многомилionenния авангард от млади строители на комунизма, наред с представители на младежите и девойките от десетки страни, които се борят за напредъка на своите народи, сред вас са и младите патриоти на Ангола, Мозамбик и Гвинея—Бисау, които току-що са вкусили свободата. Какво по-ярко свидетелство за непрекъснатостта на революционното развитие! Нашата вяра в бъдещето се утвърждава от очевидния факт, че в борбата за мир, национална свобода, социална справедливост и човешко щастие се вливат свежите сили на милиони младежи и девойки. Общността на вашите мисли и чувства преодолява разстоянията и между най-далечните паралели и меридиани.

Благоприятните условия, които се създават в последно време за нашата обща борба, безспорно ще се отразят положително върху работата на сегашната асамблея. Преходът от „студената война“ към укрепването на сътрудничеството между държавите с различен обществен строй е голямо завоевание в международния живот. И ние добре знаем, че преди всичко изпълнението на съветската Програма за мир откри пътя към нормализиране на международната обстановка и към решителни изменения в политическия климат на Европа и света. В осъществяването на тази програма дейно участвуват всички социалистически страни, сред които е и Народна република България.

Скъпи млади приятели,

От науката знаем, че мамутите и другите животни от ледниковия период са изчезнали под въздействието на стихийни природни промени. Но не така ще изчезнат мамутите на реакцията и империализма, които продължават да се съпротивяват. Пълното разтопяване на ледовете на „студената война“ и на недоверието в международните отношения зависи главно от нас, от усилията на всички борци за мир и разбирателство, от нашата активност и настъпателност, от единството на нашите редици. И без съмнение световната демократична младеж ще бъде и занапред единна и сплотена в авангарда на тази борба, сред тези, които вървят най-бодро, с най-широки и най-уверени крачки.

Ние от собствената си история знаем, че борбата е сложна и тежка, понякога неравна. Трудностите могат да пораздат сред някои младежи или пасивност, или неразумни действия. Има и определени среди, които преднамерено се опитват да злоупотребяват с ентузиазма на младежта, за да я отклоняват встрани от верния исторически път на развитие. Всекидневното на борбата убедително показва, че само ясният поглед към големите цели, само единните и организирани действия довеждат до успех.

Младежта винаги си е поставяла високи обществени идеали, винаги се е издигала над дребнавите стремежи за лично благополучие, винаги е подчинявала най-интимните си помисли на интересите на народа и на човечеството.

Такава бе младежта и в страната, където сега гостувате. Такава е и днешната българска младеж. И ние бяхме млади, когато наченахме великото строителство на социализма в България преди тридесет години. Не можем и сега да си представим нашите успехи без участието на всички поколения и най-вече на нашата димитровска комунистическа младеж.

От редовете на младите поколения израснаха герои на социалистическия труд, носители на високи звания, челни труженици от работническата и селската младеж, самородни дарования във всички области на науката, изкуството и културата.

Ние се гордеем с българската младеж, която е активен участник и в политическия живот на страната. Хиляди младежи и девойки участвуват в управлението на държавата, в местните органи на властта, в парламента.

Ние вярваме в предаността на българската младеж към комунистическия идеал, вярваме в нейния патриотизъм и интернационализъм, в нейната творческа зрелост. Силата на нашия строй е в единството на всички живи поколения. В лицето на днешната българска младеж ние, хората от предишните поколения, виждаме приемник и продължител на делото за изграждане на комунизма в нашата Родина.

Такава страна е Народна република България. Тя разчита не на квадратните километри на своята територия и на числеността на своето население, а на ролята си на честен и предан борец за мир, за международно

разбирателство, за социализъм. Винаги и при всички обстоятелства сме оказвали според своите възможности активна и безкористна помощ на народите, които се борят против империализма и потисничеството. Нашият народ бе на страната на вьетнамския народ в неговата освободителна война срещу нашествениците, както е на страната на арабските народи в борбата им срещу израелската агресия. Ние сме безрезервно с чилийския народ в борбата му срещу фашистката хунта. Осъждаме като престъпление срещу човечеството расовата дискриминация в Африка и другаде. Ние сме решително в защита на независимостта и целостта на Кипър, против опитите да бъде превърнат в чужда база. С радост и задоволство посрещаме демократичните промени в Португалия и Гърция. Ние винаги сме поемали своя дял на отговорност пред делото на мира и в практическото решаване на най-важните проблеми на съвременното.

Млади наши другари и приятели,

Светът след двадесет, след тридесет години ще бъде такъв, какъвто заедно с вас го построим. И на прага на двадесет и първото столетие ще го предадете в ръцете на бъдещите млади хора — ваши синове и дъщери. Така щафетата на младостта минава от поколение на поколение, за да става животът все по-добър и по-красив.

И няма съмнение, че светът, към който са устремени вашите мечти и надежди, ще бъде жадуваният свят на социалния прогрес и справедливостта, на неспирния подем, на пълното освобождение на човешката личност за творчество и щастие.

На вашите младежки срещи, фестивали и конгреси похвалят семената на това бъдеще и по пътя към него никакви различия по някои идеологически, политически, религиозни и други въпроси не могат и не трябва да бъдат пречка. Борбата за мир, за демокрация и социален прогрес все по-тясно ще свързва младите поколения на света в единен строй и ще умножава редиците им с нови милиони бойци.

Бъдете добре дошли в Народна република България, млади наши приятели и другари!

Пожелавам успех на Деветата асамблея на Световната федерация на демократичната младеж! *(Приветственото слово беше прекъсвано и изпратено с бурни ръкопляскания.)*

ПЛАМЕНЕН БОРЕЦ ЗА КОМУНИСТИЧЕСКО- ЗЕМЕДЕЛСКО ЕДИНСТВО, ЗА ЩАСТИЕТО НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД

Из изказване на пленума на Националния съвет
на Отечествения фронт

20 ноември 1974 година

Другарки и другари,

Политбюро на Централния комитет на Българската комунистическа партия, съгласувано с Постоянното присъствие на Българския земеделски народен съюз и Бюрото на Националния съвет на Отечествения фронт, предлага да бъде освободен другарят Георги Трайков от поста председател на Националния съвет на Отечествения фронт по здравословни причини.

Заради големите заслуги на другаря Георги Трайков в укрепването и развитието на Отечествения фронт като масова обществено-политическа организация и всенародно движение, за засилването на работническо-селския съюз и сплотяването на народните маси у нас в строителството на социализма предлагаме другарят Георги Трайков да бъде избран за почетен председател на Националния съвет на Отечествения фронт.

Искам още веднъж да изразя становището на Централния комитет на партията, на неговото Политбюро, на Националния съвет на Отечествения фронт, че ние високо ценим другаря Георги Трайков като виден поли-

тически и държавен деец. Другарят Георги Трайков има големи заслуги в общественно-политическия и държавния живот на Народна република България, в развитието на боевото единство между комунистите и сдружените земеделци.

Под ръководството на другаря Георги Трайков се извърши идейно-политическото преустройство и укрепването на Българския земеделски народен съюз като верен съюзник на Българската комунистическа партия и деен участник в борбата за изграждане на социализма, особено в нашето село.

Другарят Георги Трайков има големи заслуги за безрезервната подкрепа, която БЗНС оказва на априлската политика на партията и нейното претворяване в живота, за активната дейност на Земеделския съюз на международната арена и в задълбочаването на българо-съветската дружба.

Можем само да съжаляваме, че нашият боен другар и приятел поради недоброто си здравословно състояние не може и сега да участва активно в общественно-политическия живот на нашата Родина.

ВИДЕН ПОЛИТИЧЕСКИ
И ДЪРЖАВЕН ДЕЕЦ
НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА
БЪЛГАРИЯ

*До
семейството и близките
на другаря Георги Трайков*

София

Скъпи другари,

Дълбоко развълнуван от смъртта на вашия скъп баща и дядо, председателя на Българския земеделски народен съюз и почетен председател на Националния съвет на Отечествения фронт, видния политически и държавен деец на социалистическа България, нашия боен другар Георги Трайков, ви изпращам моите най-сърдечни съболезнования.

Отиде си от нас един от ветераните на дълголетните революционни битки, пламенният и последователен борец за работническо-селско единство, за единство и сплотеност на комунисти и земеделци около политиката на Българската комунистическа партия и нейната априлска линия, безпределно верен на българо-съветската друж-

ба, отдал своя революционен жар и опит на борбата за социализъм, за щастието на трудещите се у нас.

Неговият живот, посветен всецяло в служба на народа и Родината, остави светъл пример.

Поклон пред паметта на другаря и приятеля Георги Трайков!

16 януари 1975 г.

Тодор Живков

ДРУЖБАТА И СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ И БЪЛГАРСКИЯ ЗЕМЕДЕЛСКИ НАРОДЕН СЪЮЗ СА НЕОБРАТИМИ

Приветствено слово
на вечерята в резиденция „Бояна“ в София
по случай 75-годишнината от създаването
на Българския земеделски народен съюз
(Стенографски запис)

26 февруари 1975 година

Уважаеми другарки и другари,
Уважаеми гости,

Искам най-напред да изкажа от името на Централния комитет на партията, от името на Политбюро на Централния комитет на партията нашето задоволство и благодарност за честта, която другарите от БЗНС, от Управителния съвет на БЗНС ни оказаха, като ни поканиха да участвуваме днес в тържественото заседание по случай 75 години от създаването на братския Български земеделски народен съюз, а също за поканата да участвуваме на тази вечеря. (*Ръкопляскания.*)

Искам да приветствувам най-сърдечно от името на Централния комитет на партията, от името на Българската комунистическа партия, от името на нашето държавно ръководство и нашия народ гостите на Българския земеделски народен съюз от разни страни и аграрни движения почти от целия свят. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Драги гости, вие можете да се чувствувате и като наши гости, като гости на нашия народ. Ние бихме се

радвали, ако имате възможност да останете поне за няколко дена, за седмица или две, за един или два месеца (*весело оживление; ръкопляскания*), за да се запознаете с живота и работата в нашата страна. Аз обаче искам да ви предупредя, че на вас ще ви показват само хубавите неща. Лоши работи няма да ви покажат. (*Весело оживление. Ръкопляскания.*) Все пак смятам, че постъпвам честно, като предварително ви предупреждавам. (*Весело оживление. Ръкопляскания.*)

Що се касае до Българския земеделски народен съюз, то не един път, ако говорим за нашата страна, е давана оценка на изключително голямата историческа роля, която играеше и играе Българският земеделски народен съюз в развитието на нашата страна и държава и особено сега, в условията на изграждането на социалистическото общество в България. (*Ръкопляскания.*)

Днес в приветствието на Централния комитет на партията — а като приветствие то не може да бъде много дълго — открито, ясно и категорично още един път е изразена нашата голяма благодарност и висока оценка за работата и делата на сдружените земеделци, на Българския земеделски народен съюз, на неговото ръководство преди начело с покойния Георги Трайков, а днес начело с другаря Петър Танчев. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Ние не можем да си представим борбата и работата на Българската комунистическа партия в миналото без здравите сили на Българския земеделски народен съюз. Няколко десетилетия ние работихме заедно, рамо до рамо. Нас, и комунисти, и сдружени земеделци, заедно са ни арестували, били, лубивали. Нашето братство и дружба са циментирани с общо пролята кръв в борбата за общи цели, за свободата и щастието на трудния народ. Ние, и комунистите, и сдружените земеделци, сме направили всички изводи от нашата съвместна борба и това е изключително голям заряд и важно условие за нашата съвместна работа. (*Ръкопляскания.*)

Ние не можем да си представим също така съвременна България, социалистическа България, без Българския земеделски народен съюз, без неговата огромна политическа и организаторска работа, без неговата крепка дружба и сътрудничество с Българската комунистическа партия в изграждането на новия живот, особено в

развитието на нашето социалистическо селско стопанство. (*Ръкопляскания.*)

Има три неща в България, които са необратими, които са решени исторически и никой не е в състояние да ги измени, да ги върне назад, защото то означава да се опита да стори невъзможното — да върне историята назад.

Първо. Победата на социалистическия строй в България. Социализмът в България е победил не само защото нашата икономика е приведена на социалистически релси и в града, и в селото, но защото социализмът в България е влязъл дълбоко в съзнанието, в душата, в сърцето, във всички фибри на нашата работническа класа, на селскостопанските труженици, на нашата пародна интелигенция. (*Ръкопляскания.*) Например ако ние с другарите от БЗНС — имам предвид нашето държавно и партийно ръководство — решим да започнем агитация в село против кооперативния строй, против аграрно-промишлените комплекси, най-напред ще помислят, че се шегуваме, и ще се смеят; ако продължим да настояваме те да бъдат разтурени и да се върнем към частното стопанство, ще започнат да мислят, че ние не сме с всичкия си, че сме умопобъркани; но ако въпреки това ние настояваме за разпускането им, тогава ще ни набият и изгонят от селото. (*Весело оживление. Ръкопляскания.*) Ето такъв крепък строй имаме в нашето село, който абсолютно нищо не може да го поклати. Можете да си представите какво е положението на нашето партийно и държавно ръководство и на другарите от БЗНС! Нямаме възможност и няма нищо да спечелим, ако започнем да говорим против нашия кооперативен строй. Напротив, може само да ни снемат от поста.

Второто необратимо нещо, което стана в живота на България, е дружната работа между комунисти и земеделци. Няма такава сила нито вътре в страната, нито вън от страната, която може да я разруши. (*Ръкопляскания.*) Но ако нашият Централен комитет и ръководството на БЗНС започнем да спорим и да се караме — да допуснем, че може да се създаде такава ситуация, — ако започнат дразги, конфликти и недоразумения между нас — тогава и тях ще ги снемат, и нас ще ни снемат. И това ще сторят комунистите и сдружените земеделци. Такава е обстановката в България. Ние да не

сме дураци да се караме, за да ни снемат. (*Весело оживление. Ръкопляскания.*)

Третото необратимо нещо, което никой не може да върне назад, са любовта и верността на нашия народ към Съветския съюз. (*Ръкопляскания.*) Ако някой от нас си позволи не само да води агитация против Съветския съюз, но ако в каквато и да е степен прояви нещо нечисто-плътното към Съветския съюз, нашият народ ще го ликвидира като политическо и държавно лице. Такива са вярата и обаянието на Съветския съюз в България. Ние да не сме дураци, та да вземем да водим сега борба против Съветския съюз. Ами нас народът веднага ще ни смене от ръководните партийни и държавни постове. (*Весело оживление. Ръкопляскания.*)

Ето какви необратими процеси са ставали, стават и все повече ще се задълбочават в Народна република България. Западната реакционна пропаганда навива и въпроса за социализма в българското село, и въпроса за нашите отношения със Съветския съюз, опитва се да пробутва антисъветска пропаганда на българския народ. Как да ви кажа, специално за условията на България не може да има по-голяма глупост от това, да се говори против социализма, против дружбата между комунисти и земеделци, против Съветския съюз. В България такава пропаганда е безплодна. Ако те са малко по-умни, ще разберат, че ние им даваме достатъчно материали, когато сами критикуваме нашите недъзи. Те могат да вземат тези материали, и то без да ни плащат нещо — ние не искаме хонорар за съвета, — и да ги използват в своите предавания срещу България. А те са се заловили с безнадеждна работа — занимават се със социализма в България, с дружбата и приятелството между българските комунисти и сдружените земеделци, с България и със Съветския съюз. (*Весело оживление.*)

Ето такива явления, такива необратими процеси станаха в България!

Вие сами разбирате, уважаеми гости, че това не е станало случайно, не е паднало от горе, че всичко това е постигнато с тежък труд и много усилия, със съвместна работа и борба. Важното е, че сега ние, комунисти и сдружени земеделци, вървим рамо до рамо, крепко, братски, изпитани в общата наша борба за щастието на нашия народ. (*Ръкопляскания.*)

Аз всеки ден чета вестник „Земеделско знаме“ и срещам материали, в които се критикуват слабости и недостатъци в различни сектори, а начело на тези сектори стоят в повечето случаи комунисти. Но на мен никога не ми е минавало през ума, а и няма такъв комунист в България, на който да е минало през ума, че „Земеделско знаме“, органът на ръководството на БЗНС, критикува партията, политиката на партията, критикува Централния комитет на партията. И обратно, нашият орган „Работническо дело“ критикува разни недъзи, в това число и другари от БЗНС, които са начело на дадени сектори. Но никой от БЗНС не смята, че тази критика е срещу БЗНС, срещу ръководството на БЗНС.

Ето виждате каква обстановка е създадена в България, какво значи, да се изразим на народен език, взаимна любов. Взаимната любов и уважението са наша голяма сила. И в това е силата на България. (*Ръкопляскания.*)

Някои теоретически работници и дейци, в това число и участници в току-що завършилата теоретическа конференция, посветена на 75-годишнината от създаването на БЗНС, отъждествяват дружбата и взаимното сътрудничество между комунисти и сдружени земеделци, между БКП и БЗНС с работническо-селския съюз, слагат знак на равенство между комунистическо-земеделското единство и работническо-селския съюз, смятат Комунистическата партия за представител само на работническата класа, а БЗНС — на селяните. Това обаче не е правилно. То не е правилно теоретически и не отговаря на обективната действителност. Още повече че Българската комунистическа партия и в миналото — да не говорим за сега — имаше мощни партийни организации в селата, ползваше се с изключителен авторитет и оказваше силно влияние върху трудещите се селяни, а БЗНС има свои организации — дружби, и в градовете. Трябва да бъдем наясно. Тези понятия не са тъждествени. Работническо-селският съюз е много по-широк и по-всеобхватен от комунистическо-земеделското единство и сътрудничество. При нашите условия комунистическо-земеделското единство е политическо ядро, политически заряд за укрепването и развитието на работническо-селския съюз, в който ръководна роля има Комунистичес-

ката партия. Разбира се, това в никаква степен не намалява значението на дружната работа между БКП и БЗНС и в борбата против фашизма и капитализма, и в изграждането на социалистическото общество.

Корените на единството и сътрудничеството между БКП и БЗНС са в работническо-селския съюз. Затова ние създаваме всички предпоставки, необходими за укрепването на работническо-селския съюз и издигането му на качествено нова степен, за укрепването на морално-политическото единство на нашия народ, което е главното и решаващото в нашата работа и борба за социалистическото изграждане на нашата Родина, за нейното светло комунистическо утре. *(Ръкопляскания.)*

Ние се радваме и приветствуваме международната дейност на Българския земеделски народен съюз. Ние, както и другарите от БЗНС смятат, не претендираме и който и да е в България не претендира за нещо повече от това, освен да даваме своя принос в общото дело за прогреса и щастието на човечеството. И в това ние виждаме заслугата на БЗНС, че в рамките на своите възможности дава своя принос за укрепване на прогресивното аграрно движение в света, дава своя принос в общата наша работа и борба за осъществяване на световния мир. Така че ние много добре разбираме, че БЗНС като пръв политически помощник и съюзник на нашата партия в общата ни работа и борба вътре в страната играе определена роля и на международната арена, като дава своя принос за укрепване и развитие на прогресивното аграрно движение в света и в борбата за запазване на мира.

Ето това е България. Не може човек даже и да си представи съвременна България отделно от Българската комунистическа партия и от Българския земеделски народен съюз, не може да се говори за укрепване на работническо-селския съюз, на морално-политическото единство на народа в България без Българския земеделски народен съюз. *(Ръкопляскания.)*

Както виждате, ние високо ценим ролята и приноса на Българския земеделски народен съюз даже и сега, ако щете, в условията на изграждане на развито социалистическо общество, когато социализмът е победил в селото. Въпреки това БЗНС има своето място, и то много важно, в общата наша система, в общия устрем и

борба на нашия народ за изграждане на развито социалистическо общество в България. И в нашите мисли, в нашите отношения, в нашия стил на работа всичко това, което е исторически извод, сега е превъплътено в нашата непосредствена работа и борба. Ние с другаря Петър Танчев се срещаме и обсъждаме някои въпроси. Аз трябва да ви кажа, ние така добре се разбираме, че докато си прием кафето, разглеждаме по няколко въпроса и взаимно стигаме до единно становище. Ето виждаме каква обстановка се е създала — и горе, между нашите две ръководства, пълно единство, и долу, между комунистите и сдружените земеделци, пълно единство в името на щастието и благоденствието на нашия народ. *(Ръкопляскания.)*

Беше време, когато имаше експлоататори у нас. Те търсеха хора от БЗНС, за да ги използват срещу Комунистическата партия, за антинародни цели. Имаше трудности в отношенията между Българската комунистическа партия и Българския земеделски съюз. Но здравите сили в БЗНС удържаха победата и сега ние вървим и ще вървим дружно, братски рамо до рамо. Докога — аз говоря в исторически аспект, — не знам, тъй като ние, марксистите-ленинци, смятаме, че ще дойде време — но кога, не мога да кажа, — когато няма да има нужда и от Българската комунистическа партия. Ще дойде това време, но дотогава вероятно ще се сменят няколко поколения. Така че на нас, Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз, ни предстои дълъг път на дружна и съвместна работа. *(Ръкопляскания.)*

Искам още един път да приветствувам нашите другари сдружени земеделци с техния голям празник, който е празник и на целия наш народ — 75-годишнината от създаването на Българския земеделски съюз! *(Продължителни ръкопляскания.)*

Искам да вдигна на здравица:

за верния и изпитан съюзник на Българската комунистическа партия в миналите битки против капитализма и фашизма, за победата на социалистическата революция и в строителството на социализма в България *(ръкопляскания);*

за нашите другари и приятели сдружените земеделци, за Постоянното присъствие и Управителния съвет на

БЗНС начело със секретаря на БЗНС другаря Петър Танчев (*ръкопляскания*);

за нашите скъпи гости от чужбина, почели с присъствието си славния юбилей на БЗНС и социалистическа България (*ръкопляскания*);

за по-нататъшната наша дружна работа и борба, за мира, щастието и благоденствието на нашите народи! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Наздраве! (*Бурни, много продължителни ръкопляскания.*)

ДЕМОКРАЦИЯ И СОЦИАЛИЗЪМ

Беседа с представители на седмичното списание
на Френската комунистическа партия „Франс нувел“
Жак дьо Бонис — главен редактор,
и Леандър Кюрзи —
член на редакционната колегия и главен секретар
на списание „Нувел критик“
(Стенографски запис)

15 март 1975 година

На 15 март 1975 година другарят Тодор Живков прие в резиденция „Витоша“ пратениците на списанието на Френската комунистическа партия и беседва с тях по въпросите на демокрацията и нейното развитие в България. Голяма част от беседата е публикувана в списание „Франс нувел“ на 26 май 1975 година. В редакционната бележка, която предхожда беседата, се казва:

„Преди няколко седмици ние поискахме от Тодор Живков, първи секретар на Централния комитет на Българската комунистическа партия и председател на Държавния съвет на Народна република България, да проведе един разговор с него. Въпреки много голямата си заангажираност Тодор Живков с готовност се съгласи да разисква с нас без всякакъв протокол и в непринуден разговор върху някои аспекти на социалистическата демокрация в България, по-специално за икономическата демокрация.“

Т. Живков: Позволете да ви приветствувам по случай посещениято ви в нашата страна, да ви благодаря, че ми направихте честта да се срещнете с мен, и за възможността, която ми предоставяте да се изкажа по някои въпроси, които ви интересуват.

Вероятно не идвате за пръв път в България?

Л. К ю р з и: Другарят Бонис идва за пръв път, а аз съм бил и друг път.

Т. Ж и в к о в: България е „необятна“ страна, трябва да се идва много пъти, да се стои продължително време, за да се опознае.

Ж. д ъ о Б о н и с: С много голямо задоволство приемаме посещението в България и срещата с Вас, като знаем интернационалните традиции на Българската комунистическа партия. И все пак нека ни бъде позволено да благодарим на Българската комунистическа партия, на нейния Централен комитет и по-специално на Вас, другарю Живков, че ни давате възможност да доведем до успешен край едно начинание, което ни беше много близо до сърцето и което, надяваме се, ще бъде много полезно за общата битка, която водят двете партии.

Т. Ж и в к о в: Искам най-напред да ви кажа, че този дом на Витоша, в който се намираме сега, може да се каже, е исторически, в смисъл, че тук се подготвиха документите на Седмия, Осмия, Деветия и Десетия конгрес на партията, Програмата на партията и новата Конституция, документите за Националната партийна конференция и на Декемврийския пленум на ЦК на БКП от 1972 година. Вероятно тук ще се подготвят и документите за Единадесетия конгрес на партията. Аз предпочитам да идвам тук, защото е близо до София. Домът не е нищо особено, той е стар, скромен, но аз съм свикнал с него и идвам с другари тук да работим. Откакто съм първи секретар, тук се подготвят най-важните документи във връзка с развитието на нашата страна, в това число и по въпросите за демокрацията.

Л. К ю р з и: Най-напред бихме искали разрешение да запишем разговора на магнетофон и след това да предложим схематично главните насоки на нашия разговор, който предлагаме да не бъде протоколен, а свободна беседа. Ако някои обяснения ни се сторят недостатъчно ясни или непълни, молим да ни позволите да зададем допълнителни въпроси, за да разберем същността на нещата.

Т. Ж и в к о в: Добре.

Ж. д ъ о Б о н и с: Като предложихме този разговор да засегне проблемите на демокрацията, ние съзнавахме напълно, че толкова обширен проблем не би могъл да бъде изчерпан, нито дори разгледан във всичките

му аспекти по време на срещата, която Вие ни посвещавате.

На първо място, бихме желали да започнем с теоретичните проблеми на демокрацията, имаме предвид поспециално противопоставянето между буржоазната демокрация и социалистическата демокрация. Бихме искали направо да видим реалността, трудностите, постиженията на социалистическата демокрация в България, да не тръгнем от проблематиката така, както тя се поставя в буржоазните страни, а да изходим от българските проблеми. Ще Ви помолим да говорите главно за икономическата демокрация в социалистическа България, за връзката между демокрация и производство. Вие естествено знаете, че буржоазната демокрация изпитва трудности да прекрачи прага на заводите в капиталистическите страни... Ние знаем, че в тази област България има много ценен опит, който заслужава да бъде опознат.

След това бихме искали да ни разкажете за формите на демокрацията — връзките между националната традиция, националните интереси, историческата база и демокрацията; какви са перспективите за развитието на демокрацията в България, тоест успоредно с главните насоки за развитието на икономиката, на всички обществени сектори да се спрете на еволюцията на демокрацията като непрекъснато творчество.

Т. Живков: Проблемите на демокрацията възбуждат постоянно дискусии и спорове в класовите общества, като се започне от античния свят, когато се появява и започва развитието на класовата демокрация, до днешно време. Теоретическите спорове за демокрацията са мисловен анализ на социалните условия, при които се пораждат, развиват и изчезват определен тип и форма на демокрация. Демокрацията като класова форма на организация на държавната власт има определени общи белези. Неправилно и ненаучно е обаче белезите и признаците, характерни за определен тип демокрация, които съответствуват на по-ниска по степен обществена система, да се превръщат в мерило за характера и степента на развитие на демокрацията на по-висша по степен социална система, както това правят буржоазните идеолози. Като идеализират буржоазната парламентарна демокрация, идеолозите на буржоазията обявяват буржоазната демокрация, с типични за нея принципи и инсти-

тути, за всеобща мярка и критерий на всяка демокрация. И от позиция на тази всеобща мярка те критикуват и отричат социалистическата демокрация.

Социалистическата демокрация се появи и разви именно защото буржоазната демокрация не можа и не може нито да осигури равни права и свободи на трудовете класи, още по-малко да даде власт на тези класи.

Социализмът и демокрацията са свързани неразривно в диалектическо единство. Не можем да си представим социализъм без демокрация и демокрация за народа без социализъм.

Социалистическата демокрация като особена политическа система се проявява двояко: от една страна, тя е пряк резултат от възходящото развитие на социализма и, от друга страна, тя е необходимо условие за неговото ускорено развитие. Социалистическата демокрация е жизнено необходимо условие за всестранното и ускореното развитие на зрялото социалистическо общество, тъй като тя създава условия за всестранна изява на творческите възможности на социалистическия гражданин в различните области на обществения живот и позволява системно да се привличат все по-широки слоеве от граждани в управлението.

Ж. дьо Бонис: Социалистическата демокрация следователно, тъй като непрекъснато се твори, не може да бъде фотографирана, „закована“ за вечни времена демокрация. Не се касае също и за една „подарена“ демокрация, защото, както Вие подчертавате, нейното обогатяване, нейното разширяване идват от самия напредък на социализма.

Т. Живков: Социалистическата демокрация се появява веднага след завладяването на властта от пролетариата и достига най-широка степен на развитие в зрялото социалистическо общество. Тя възниква като диктатура на пролетариата, тоест демокрация на трудещите се, и постепенно прераства в демокрация на цялото общество. Тази линия на развитие не е субективно пожелание, а обективна закономерност, обусловена от икономическите и социално-класовите изменения, които настъпват в обществото при изграждане на зрялото социалистическо общество.

В настоящия етап на развитие на социалистическото общество се извършва постепенно преход от държава на

пролетарската диктатура към общонародна държава, което предполага системното разширяване на демокрацията като реален израз на този процес.

Основно направление в развитието на социалното управление в настоящия етап у нас са: непрекъснато издигане на научното равнище на управлението на обществото и последователно разгръщане на социалистическата демокрация.

Демократическите процеси в България обхващат всички сфери на обществения живот като необходимо условие за икономическото, политическото и културното развитие.

Ж. дьо Бонис: Как по-конкретно се изразява социалистическата демокрация в областта на икономическия живот? Често в пресата на капиталистическите страни се противопоставят производителност и демокрация в предприятието; разбираме действителна демокрация, а не детска залъгалка, предназначена да накара трудещите се да участвуват в собствената си експлоатация.

Т. Живков: След няколкото общи бележки, които направих преди малко, можем да преминем към проявлението на социалистическата демокрация в областта на икономиката, както Вие предлагате. Главното, определящото обстоятелство тук е, че средствата за производство принадлежат на цялото общество, че е ликвидирана експлоатацията на човек от човека. Нашата икономика се развива в две главни форми: държавна социалистическа икономика и кооперативна социалистическа икономика.

Тези две форми постепенно се сближават помежду си и взаимно се обогатяват по съдържание и по форма. Процесът на взаимно проникване е такъв, че те ще прераснат в единна общонародна собственост. Реконструкцията на икономиката на социалистически релси и нейното развитие на социалистическа основа предопределят обществените отношения в нашата страна и всички проблеми, свързани със социалистическия демократизъм. Поради това, че е ликвидирана експлоатацията на човек от човека и че нашата икономика е социалистическа, интересите на всички участници в производствените процеси на всички равнища са единни и взаимнообусловени. Взаимоотношенията между работниците, ръководители-

те на заводи, на кооперативни стопанства и органите за общодържавно управление са изградени върху демократически принципи, обусловени от вътрешната природа на социалистическите производствени отношения. Всички еднакво са заинтересовани от развитието и подема на социалистическото стопанство като постоянна основа на общото и личното благоденствие. Затова личните и обществените интереси на участниците в производството органически са свързани с развитието на производството. Именно при социалистическата икономика се създава възможност за съчетаване на личните интереси с обществените и държавните интереси.

Аз отбелязвам това накратко, за да подчертая, че то има изключително важно значение за развитието на демократичните процеси в ръководството на икономиката, в смисъл че няма противоречия между интересите на производствените колективи като цяло и отделните прослойки и членовете на производствените колективи. Това ни дава възможност успешно да развиваме всестрани форми за масово участие на производствените колективи, на работниците и на ръководителите в управлението на производството.

За социалистическото общество е характерно, че работникът се превръща от обект в субект на управлението за разлика от капиталистическото общество, където работникът е обект на управлението.

Всичко това е много важно за разбирането на демократическия процес, на демократическия централизъм, който е основата на управлението на икономиката.

Ж. дьо Бонис: Обаче не съществува икономическа демокрация без структура, без система на управление, която в даден момент от развитието на производителните сили осигурява едновременното участие и ефективността.

Т. Живков: Какви са конкретните форми, чрез които осъществяваме участието на производствените колективи в управлението на икономиката?

Нашата система на управление в областта на икономиката е дву- или тризвенна — министерство, държавно стопанско обединение, завод.

В министерствата се издига ролята на колегиумите като органи на колективно ръководство начело с министъра.

В държавните стопански обединения има производствени съвети, в които участвуват представители на всички звена от производството. Тези съвети решават главните въпроси, свързани с развитието на даденото държавно стопанско обединение. Те осъществяват колективното ръководство на обединението. Разбира се, в тези съвети участвува и генералният директор на обединението, който се назначава от държавата. Съветът не може да спре нареждане на директора за изпълнение на дадена задача, но съветът може да отнесе спорния въпрос до по-горно ръководство и то, ако прецени, че разпоредването на директора е погрешно, да спре изпълнението му.

В предприятията и заводите има производствени комитети, които се избират на събрания на работниците. Те изразяват колективното ръководство на завода.

Всяко едно от тези звена се образува и функционира върху демократични начала, които са правно закрепени. В тези органи колективно се обсъждат и решават въпросите за управление на икономиката. В изпълнението решаваща роля има командирът на производството — министърът, генералният директор, директорът. По такъв начин се съчетава колективното ръководство с единоначалието.

Ж. дьо Бонис: Център за единно решение и колективно ръководство, единоначалието на ръководителя и демократичното участие като че ли се противопоставят...

Т. Живков: Не. Единоначалието не противоречи на демократичните принципи. Защото назначаването, дейността и контролът на ръководните лица и колективите се основава на една демократична система, която се утвърждава все повече и повече.

В ръководството на икономиката участвуват партията чрез своите органи и организации, профсъюзите и Комсомола. Освен че партията осигурява авангардната роля на комунистите в икономиката, партийните организации имат право на контрол върху държавните органи за управление на икономиката. На профсъюзите освен правата за участие в управлението на икономиката са предоставени и държавни функции, свързани със социалното осигуряване на работниците по охраната на труда и други. Директорът не може да уволни работник без

съгласието на профсъюзите. Комсомолът има държавни функции по въпросите за квалификацията, обучението, за спорта, за художествената самодейност на младото поколение в цялата страна и по-специално в заводите.

Демократичното управление на икономиката не противоречи на нейното ръководство върху основата на единна политика, изразявана от общодържавни органи. Главното е с демократични средства да се вземат такива решения, основани на науката, които, от една страна, отговарят на обективните закономерности и същевременно изразяват коренните интереси на народа.

Единоначалието е средство да се приведат в изпълнение приетите по демократичен път решения. Самото управление чрез еднолични органи не противоречи на демокрацията, тъй като тяхното образуване, функциониране и контрол на тяхната дейност имат демократичен характер. Демократичните принципи на образуване, функциониране и контрол все повече се разширяват и това е отразено в специален член (член 24) на нашата Конституция, в който се казва, че колективите на трудещите се участвуват непосредствено и чрез избрани от тях органи в ръководството на стопанската дейност.

Разбира се, партията като ръководна сила преценява и се грижи за подбора на кадрите в национален и окръжен мащаб, в това число и за подбора на директорите. Първото необходимо качество е директорът да е професионално квалифициран, да познава условията на работа. Второто необходимо качество е директорът да може да работи с колектива, с работниците. Той трябва да притежава качества на компетентен и уважаван ръководител, който не само управлява, но което е особено важно, сплотява и привлича работниците в управлението на завода и с цялото си поведение възпитава трудовия колектив в социалистическо отношение към обществената собственост, създава условия на другарска солидарност. Директорът следва до известна степен да има и педагогически познания и способности.

Аз не искам да твърдя, че всичко у нас върви идеално. Трудности, разбира се, има от различно естество — както субективни, така и обективни. Една от тези трудности произтича от бързото увеличаване на работническата класа, която в значителна степен се попълва с хора, които идват от селата. Бързо растат и редиците на тех-

ническата интелигенция. Ние сме малка страна, но имаме голям брой студенти — сега са около 110 хиляди. За да задоволим нуждите от специалисти с висше образование, ние сме длъжни да създаваме бързо кадри, които след това трябва да се приспособяват към новите условия в заводите или другите предприятия.

Главният въпрос за нас е да повишаваме постоянно съзнателността на работническата класа. За да можем цялостно да заангажираме работническата класа като субект в управлението, ние разгръщаме социалистическо съревнование върху основата на така наречените напредни планове на трудещите се.

Правата и задълженията в производствените колективи се уреждат чрез колективни трудови договори. Ние готвим нов колективен трудов договор, който ще бъде обсъден от целия народ, преди да се утвърди. С него се разширяват правата на трудовите колективи, на работническата класа, а същевременно ясно се формулират и техните задължения.

Всичко това отново подчертава основната мисъл, че ние не можем да си представим развитието на нашата икономика без милионите трудещи се, без тяхната съзнателност, без тяхната активност.

Искам да приведа само един пример. Сега преустройваме нашето селско стопанство, като преминаваме към по-висши форми на икономическа организация в селското стопанство — аграрно-промишлени комплекси и промишлено-аграрни комплекси. Този процес започна и протича диалектически, като се запазва всичко положително, което съществува сега в ТКЗС. Или, ако се изразим философски, всичко положително в ТКЗС сега преминава в аграрно-промишления комплекс в смет вид. Демократическият принцип, върху който са изградени ТКЗС — изборност на ръководствата, участие във вземането на решения и отчетност на ръководствата, изцяло се запазват в аграрно-промишлените комплекси. В общо отчетността на ръководните органи в областта на икономиката за нас е много съществен въпрос. Това е едно от главните условия за бързото развитие и в аграрно-промишлените комплекси, и в промишлеността.

Може би се увлякох малко повече по този въпрос.

Л. Кюрзи: Сега ще Ви подложим на кръстосан огън.

Т. Живков: Добре.

Ж. дьо Бонис: Вие току-що споменахте за аграрно-промишлените комплекси. Става дума за гигантски предприятия, чието управление предполага без съмнение форми за демократично участие, различни от тези, които са познати при земеделските стопанства. По-трудно ни е да си представим как се реализира ефикасна демокрация в един голям аграрно-промишлен комплекс.

Вторият ми въпрос е по-класически. Работническата класа в аграрно-промишлените комплекси запазва демократическите придобивки — избиране на ръководни кадри и така нататък. Обратно, поради някои причини, на които бихме искали да се спрете, другарю Живков, същите демократически форми не са ли приложими в едно голямо индустриално предприятие, което е по-сложно. Работният процес там е по-неясен, по-мътен. Това дава основание на буржоазните идеолози да говорят евентуално за възможен технократизъм, като противопоставят знанията, които притежават определени хора, на недостатъчните знания на други. Ако обичате, другарю Живков, да кажете няколко думи по тези въпроси.

Т. Живков: Аграрно-промишлените комплекси съществуват от 4 години насам. Няма никаква опасност да се нарушат демократичните принципи при тяхното развитие. Защо? Кое е новото в АПК като икономическа организация? Новото е, че през времето, изминало от образуването им, станаха количествени изменения върху основата на концентрацията и специализацията на селското стопанство и внедряването на промишлени технологии в производството. Комплексите концентрират в себе си производствените, финансовите и трудовите ресурси от няколко кооперативни земеделски стопанства. Изградиха се животновъдни ферми, които надхвърлят икономическите възможности на отделното ТКЗС и обхващат няколко ТКЗС. Създадоха се полевъдни бригади, които също обхващат няколко трудово-кооперативни земеделски стопанства. Засилиха се икономическите единици в самите АПК и внедряването на промишлени технологии. Икономическата единица, бригада или ферма, съществува реално. Тя си избира ръководство. В нея има профсъюзна, комсомолска и партийна организация. Така че демокрацията се запазва при новите условия, при условията на концентрация и специализация на про-

изводството и внедряване на промишлена технология. Всички в бригадата участвуват в избирането на ръководството, в решаването на проблемите. Бригадите, в които има по 20—30—40 души, разполагат със съвременни технически средства за производство. В селското стопанство се извършват ускорени процеси на превръщане на земеделските стопанства във високоефективни промишлени стопанства. Земята, която в едно село се е обработвала от няколко хиляди души, сега се обработва от 20—30—40—50 механизатори.

Поставихте въпроса за демократичните форми на ръководство на аграрно-промишлените комплекси.

Поради огромните мащаби на новата форма на селскостопанска организация — АПК, не е възможно да се проведат непосредствено избори за ръководните органи на АПК от всички труженици, тъй като няма физическа възможност да се съберат те в една зала, колкото и голяма да е тя. Но демократичните форми за формиране на ръководства се запазват. Ръководствата се избират по демократичен път, чрез двустепенни избори. Известно е, че представителните органи при съветската форма на демокрация дълго време се формираха чрез степенувани избори. Сега ръководствата на АПК, включително и председателите на АПК, се избират от делегати. Делегатите, изпратени от фермите и бригадите, обсъждат и главните въпроси на производството и на развитието на АПК.

Демокрацията в АПК разкрива редица предимства в сравнение с демокрацията в ТКЗС както по отношение на същността, така и по отношение на формата. В същността на демокрацията настъпват изменения, тъй като АПК като стопанска организационна форма е свързана с формиране на работническа класа в село. Това е механизаторът — основната фигура в селското стопанство, който е с много по-голяма култура, с по-голямо съзнание.

Формите на демокрация се обогатяват, тъй като се създава много по-голям колектив, в който отношенията между хората се развиват върху много по-широка и по-разнообразна основа. В основната икономическа единица, където в крайна сметка се решават проблемите за производството и се определя отношението на хората към това производство, всички могат да обсъждат въпросите и да избират ръководство.

В една ферма например, където сега се отглеждат 100 хиляди свине (преди толкова свине се отглеждаха във всички села на един окръг), работят около 25—30 души, те се събират всички, обсъждат въпросите и избират ръководство.

Възможно ли е у нас да се появи технократизъм? Възможно е, разбира се, при условие че не се развива демокрацията и не се регулира правилно системата на социалното управление. У нас тази опасност се отстранява чрез непрекъснато разширяване участието и контрола на работниците в управлението. В едни или други звена на управлението има прояви на бюрократизъм, на своеволия, даже на безобразия, които вършат някои. Но това не са трайни явления поради обстоятелството, че те противоречат на същността на нашия строй, и силите, които противодействуват, са мощни.

Защо на Запад спекулират с нашата демокрация? На реакционната пропаганда се удава да спекулира, понеже нашата демокрация е принципно различна от буржоазната демокрация. Не винаги за обикновения човек в буржоазните страни е понятна ситуацията, която съществува в една социалистическа страна и конкретно в България.

Тук главният проблем е, в чии ръце се намира собствеността и какво е отношението на гражданите към нея. Директорът получава заплата, както всички директори в България, работникът получава заплата, както всички работници в България, селянинът получава доходи, както всички селяни, и така нататък. Следователно в едно предприятие всички са поставени при равни условия, намират се в известен смисъл под общ знаменател. Всеки получава заплата според количеството и качеството на труда. Това е основен принцип, задължителен за всички. Освен определената му заплата директорът може да получи премия, ако преизпълни плана. Ако работникът иска да получи премия, той също трябва да се бори за преизпълнение и на собствения си план, и на общия план на предприятието. Така че и директорът, и работникът, и служителите са заинтересовани обективно предприятието да се развива успешно. По отношение на средствата за производство те заемат равно положение. Мярка на възнаграждението са количеството и качеството на труда. За разлика от социализма в капиталисти-

ческото предприятие собствеността е на отделно лице, на фирма или на монопол, който управлява, насочва предприятието и е заинтересован от голямата печалба. Там принадлежната стойност, печалбата, отива у капиталиста. Ето принципната разлика. А у нас собствеността е социалистическа — държавна или кооперативна. И от тук трудността за някои граждани в буржоазните държави да разберат демокрацията в България и в другите социалистически страни, където никой не може да експлоатира чужд труд, нито да натрупва богатства като лична собственост на отделното семейство.

Л. К ю р з и: Много интересни неща казахте. Това което по-специално ни интересува и което е познато на Запад в капиталистическите страни, е голямото развитие на българското селско стопанство. Вие току-що ни обяснихте четиригодишния опит на аграрно-промишлените комплекси. Те се изграждат върху обществена собственост, която е не само оригинална форма, но и много напредничава.

Бих искал да зная какво е положението на хората — индивидуално и колективно, — като се имат предвид все пак някои остатъци, тежести, отживелици в съзнанието на хората, които винаги трябва да се вземат предвид, когато се извършва толкова бързо и толкова успешно развитие. Ще взема един пример. Създали сте такива огромни производствени единици, в които включвате народните съвети, и едновременно с това провеждате политика на децентрализация в дейността на народните съвети, децентрализация на държавната власт. Какво мислите, другарю Живков, за тези конвергентности в обществено-икономическата област, дали има някакви сблъсквания и как реагират хората във връзка с развитието на тази демокрация, като се има предвид състоянието на производителните сили.

Т. Ж и в к о в: Основателно свързвате демокрацията с развитието на производителните сили. Това е главният въпрос. Недооценим ли тази връзка, можем да направим грешка.

Ако преди четири години например, когато създавахме аграрно-промишлените комплекси, бяхме решили да разпуснем ТКЗС, щяхме да направим голяма грешка, бихме изпаднали дори в авантюризм, тъй като още не бяха създадени необходимите условия и нямаше да полу-

чим съгласие и поддръжка от кооператорите. А за тези четири години нашите кооператори се убедиха от своя собствен опит в правилността на прерастването на кооперативните стопанства в аграрно-промишлени комплекси. И сега ние нямаме трудности, когато превръщаме кооперативните стопанства в аграрно-промишлени комплекси като самостоятелни юридически и икономически единици. Именно със съгласието на кооператорите ние чрез концентрация, специализация и внедряване на промишлени технологии създаваме едни от най-мощните в света социалистически земеделски предприятия.

Ж. дьо Бонис: Образец, така да се каже?

Т. Живков: Ни най-малко. Вярно е, че България е първата страна в света, която създава такива мощни селскостопански социалистически предприятия. Ние обаче не предлагаме образци, модел на другите. Смятаме, че всяка страна може и трябва сама да прецени какви да бъдат сегашните и бъдещите форми на по-нататъшното развитие на нейното селско стопанство. Аз казвам само, че за условията в България този път се оказва правилен, потвърден от живота, че се тръгна по него със съгласието на кооператорите. Изграждането на аграрно-промишлените комплекси само по себе си е един демократичен процес, тъй като то се реши по волята на селяните на кооперативни събрания.

Следователно развитието на производителните сили, порасналата съзнателност на хората и тяхната убеденост са предпоставка за по-нататъшното развитие на демократичния процес в ръководството на нашето селско стопанство при новите условия.

Л. Кюри: Това, което казахте, е много интересно. Но съществуването на тези големи производствени единици, които обхващат няколко общини, не нарушава ли в известна степен дейността на местните народни съвети? Как да се определят съответните им отговорности? Молим Ви, другарю Живков, да се спрете малко повече на народните съвети и тяхната роля.

Т. Живков: Действително аграрно-промишлените комплекси като крупни икономически формации се простират върху територията на няколко общини. В известен смисъл те намаляват задачите на общинските народни съвети в някои области, по-специално в общото, проблемното и текущото ръководство на селското сто-

панство. Това се обуславя от самия характер на аграрно-промишлените комплекси, за който току-що говорих. Едно бяха трудово-кооперативните земеделски стопанства, друго са аграрно-промишлените комплекси. И в друга светлина се вижда процесът на ръководство на АПК от центъра и по места. Опекунството от горе е невъзможно, тъй като те са научно-производствени единици, в които навлизат най-съвременни средства и методи на управление. Какви ще бъдат тези служители в народните съвети, които ще опекунствуват и ще ръководят такива огромни селскостопански предприятия!?

Л. К ю р з и: Искате да кажете, че съществуването на местните народни съвети в този случай е неоправдано?

Т. Ж и в к о в: Съвсем не. Но да разгледаме въпроса по-конкретно.

Окръжният народен съвет обслужваше на своята територия няколко ТКЗС. Затова той трябваше да поддържа апарат от специалисти — агрономи, ветеринарни лекари, зоотехници и други. Сега този апарат в този състав и с тези функции става излишен, защото вече се създават крупни икономически единици, които са в състояние да си решават въпросите. Ръководството на окръжния народен съвет на неговата територия остава. Той няма да се занимава конкретно с всяко ТКЗС, с всяка ферма. Ние ще съкратим най-малко с 50 на сто, а може и със 70 на сто служителите в окръжните народни съвети и изцяло служителите в ТКЗС. Служителите, които са обслужвали ТКЗС, вече са излишни. В една бригада са необходими един бригадир и един човек, който да получава и да дава информация. Например в управителния съвет на ТКЗС в моето родно село работеха 20 души. Сега са освободени, тъй като няма нужда от тях. Има електронноизчислителен център.

Неправилно би било обаче да се смята, че ролята на народните съвети вече е изчерпана. Напротив, тя се увеличава и в областта на икономиката, и в областта на търговията, и в областта на услугите, и в областта на културното развитие, и така нататък. Народните съвети стават все по-пълнокръвни органи на народната власт по места. Ако преди говорих за намаляване на тяхната роля, то беше само в един аспект — във връзка с изграждането на аграрно-промишлените комплекси. Но об-

що тяхната роля се повишава. Търговското, медицинското, просветното, културното обслужване на територията на окръга се организира от народния съвет, разбира се, в съгласие с провеждането на общата политика на партията, на държавата, с изпълнението на нашите планове и така нататък. Народният съвет осигурява жилища, изгражда търговската мрежа за снабдяване, столове за работниците, за кооператорите, училища, културни домове, грижи се за комуналните услуги и така нататък. Така че тяхната роля не намалява, а се увеличава. С оглед на това се разработи специален законопроект за народните съвети, който беше публикуван за всенародно обсъждане и предстои да се внесе в Народното събрание за приемане.

Ж. дьо Бонис: Бих искал, другарю Живков, да се спрете малко повече върху противоречията в развитието на икономическата демокрация. Вие подчертахте преди малко факта, че може да се направи да съвпаднат интересите на промишлените колективи с общонационалните интереси, което предполага, че има противоречия, които не са антагонистични, но все пак са противоречия.

Т. Живков: Преди това, ако нямате нищо против, бих желал да изложа схематично в какви главни направления се осъществява социалистическата демокрация в България, за да мога след това да отговоря по-добре на поставените въпроси.

Социалистическата демокрация се развива в няколко главни направления, които са свързани и се обуславят от етапа, в който се намира сега България — изграждане на развито социалистическо общество:

Първото направление е пряката демокрация. Тя намира израз в общонародното обсъждане на важни документи и мероприятия. Ние ги предоставяме за обсъждане от всички трудещи се в нашата страна. Новата Конституция беше публикувана и обсъждана на 30 хиляди събрания, в които участваха повече от 3 милиона души. Бяха направени 14 хиляди предложения. В проекта за Конституция се направиха към 130 важни поправки и допълнения в резултат на всенародното обсъждане.

Израз на пряката демокрация е обсъждането на законопроекта за народните съвети, в което участваха

над един милион и 600 хиляди граждани и се направиха близо 11 хиляди предложения за усъвършенствуване на законопроекта.

Друг основен закон, на който предстои да се проведе обсъждане в близко време, е Кодексът на труда. Той засяга правата и задълженията на работническата класа, на трудещите се в процеса на производството.

В бъдеще ще продължим тази практика на пряка демокрация — да се поставят на общонародно обсъждане важни мероприятия и решения, които възнамеряваме да провеждаме и които засягат милионите хора в страната.

Отделните окръзи, райони и общини имат също право да поставят местни проблеми на обсъждане и референдуми.

Това е една от формите на процеса на диалектическото проникване и сливане на пряката с представителната демокрация.

Второто направление е представителната демокрация. В настоящия исторически момент сравнително по-бързо се развива представителната демокрация. У нас, за разлика от буржоазното общество, представителните органи в центъра и по места образуват единна система, подчинена на единни принципи.

Нашата представителна демокрация се различава от буржоазната и по това, че тя съчетава законодателната с изпълнителната дейност, вземането на решения с тяхното изпълнение. Органите, които се избират в резултат на представителната демокрация — общински съвети, окръжни съвети, градски съвети и Народното събрание, — се избират от всички граждани, които имат право на глас. Представителните органи са в основата на цялата държавна организация и на цялата държавна власт. Те образуват основните органи на управление, определят съдържанието на държавната дейност и контролират цялата система от органи на управлението.

И третото направление е обществено-държавното начало, съчетаването на държавното с общественото начало. Ние постоянно разширяваме тази форма, тъй като тя има голямо значение за широкото въвличане на всички класи и прослойки, на трудещите се у нас в управлението на обществото.

Ще взема за пример развитието на културата в България, която се ръководи от органи, които са образува-

ни и функционират върху основата на общественно-държавно начало. Тя се ръководи от избрани по места съвети на културата. Съвети на културата има във всяко село, във всеки град, във всеки окръг. А на конгреси на културата се избира общо ръководство за страната — Комитет за изкуство и култура начело с председател. Така че целият културен фронт у нас се развива на общественно-държавно начало. Неотдавна имаше специален пленум на Комитета за изкуство и култура, който разшири принципа на общественото начало в ръководството на културната дейност в България. Тази форма на демокрация позволява да се съчетаят силата на държавната власт с непосредственото участие на обществеността в управлението. Тази форма на демокрация е свързана с историческите традиции на народа по времето на османското робство и след Освобождението; тя се обуславя от обстоятелството, че нашата интелигенция и в миналото, и особено сега е много тясно свързана с Комунистическата партия. Това ни дава възможност да отидем към широко демократизиране на ръководството на културния сектор в България.

Друг пример. Създадохме Комитет за младежта и спорта също на общественно-държавни начала, в който главна, ръководна роля има Комсомолът. Този комитет се занимава с всички проблеми на младото поколение — изграждане на материална база за спорт, за културни прояви на младежта. На този комитет са прехвърлени държавни функции по всички проблеми, свързани с младото поколение.

Предстои науката и образованието също да преминат на общественно-държавно начало. Вероятно идущата година ще се проведе конгрес на науката за избиране на ръководство.

На сегашния етап ръководството на тези сектори не може да бъде само на обществен началото, тъй като държавата разполага с квалифициран апарат за управление, осигурява финансовите средства за осъществяването на тези дейности и е заинтересована как те ще се изразходват. Но главното е общественото начало, а не държавното.

Ж. дьо Бонис: Държавата ли финансира всичко? Не се ли събират местни данъци?

Т. Живков: У нас няма данъци, каквито има в

една буржоазна държава. Държавата финансира строителството, а организациите си имат свой бюджет. Организациите на писателите, художниците и така нататък също имат свой бюджет, но държавата ги подпомага. Творческите съюзи, художествената самодейност, радиото и телевизията, книгопечатането, въобще целият културен фронт влиза в националния комплекс „Художествено творчество, културна дейност и средства за масова информация“. Този комплекс е изграден върху обществено-държавни начала.

Ж. дьо Бонис: Извинявам се и ще обясня защо настоявам да се спрете на този въпрос. Във Франция има тенденция да прехвърлят финансовите дефицити върху органите на самоуправление, държавата недостатъчно финансира местните инициативи под претекст, че това е дейност на общините и тя не иска да се меси в нея. Така е в условията на демокрацията в едно буржоазно общество, а при социалистическата демокрация е обратно. За френския читател ще бъде добре да разбере, че финансовите условия на демокрацията при социализма са осигурени.

Т. Живков: Преди Втората световна война, като нелегален, за алиби пред полицията се записах да следвам в Юридическия факултет. Един път полицията ми направи засада в университета. Аз избягах, качих се на трамвая, полицейските агенти, които ме преследваха, също се качиха. Аз обаче скочих от трамвая, когато се движеше най-бързо, а те не посмяха. По такъв начин се спасих, но с това се сложи край на моето следване. В Юридическия факултет слушах лекции и по финансово право. Като основен източник за събиране на финансови средства за буржоазната държава професорите сочеха данъкоплатците. И наистина върху гражданите, и то главно върху трудещите се, в буржоазна България тежеше голямо, непрекъснато растящо данъчно бреме. А това, което социалистическата държава сега получава от данъкоплатеца, е минимално. Основният източник е социалистическата икономика. Държавата разпределя тези средства за развитието на икономиката, науката, образованието, културата, за нуждите на държавата и нейното управление, за народните съвети, за народната отбрана, за всички сектори, в това число и за издръжката на Светия Синод, на църквата. Ако държавата не

финансира държавата, тя не може да просъществува и няколко месеца.

Така че източник на народните богатства в България не е данъкоплатецът, а социалистическата собственост. Следователно главна функция на държавата в обществено-държавните органи е да осигурява финансови средства за тяхното развитие, без да опекунствува в управляваните от тези органи процеси. Всъщност интелигенцията у нас е тясно свързана с народа. Общо взето, у нас положението е различно от някои други страни, защото интелигенцията беше под влияние на нашата партия още в буржоазна България. Освен това по-голямата част от интелигенцията, която работи в икономиката и във всички други сектори, е създадена в условията на социалистическа България.

Значи ли това, че всичко върви идеално, че няма противоречия? Не. Това е естествено и понятно.

Както знаете, в България освен комунистическата има и втора партия — Български земеделски народен съюз. Преди 10—15 дена тя чествува 75 години от създаването си. Нейните ръководители бяха поканили гости от много страни да участвуват в чествването. Вечерта на приема бях поканен и аз. По този повод вдигнах тост и обясних, че у нас някои неща са победили напълно, а западните вражески радиостанции не държат сметка за тези явления. Подхвърлих, че тези радиостанции трябва да ме вземат за консултант без хонорар, тъй като техният подход и тяхната пропаганда срещу България са много остарели и изтъркани. Аз мога да ги насоча към по-актуални въпроси, по които тяхната пропаганда действително може да даде някакво отражение.

Те говорят например, че у нас има експлоатация на хората, че селяните насила са влезли в кооперативните стопанства, и така нататък. Приведох такъв пример: ако аз отида в село и започна да говоря пред селяните против кооперативните стопанства, те най-напред ще сметнат, че се шегувам, и ще се смеят; ако продължа да говоря, ще сметнат, че нещо е станало с мен, че съм се умопобъркал; но ако въпреки това продължа да ги агитирам да напуснат кооперативните стопанства, те ще ме набият. Така безвъзвратно е победил социалистическият строй в България, че пропагандата на вражеските радиостанции по тези въпроси няма абсолютно никакво

значение за нашата страна. Ние самите публично говорим за слабости, за недостатъци, които се допускат. Вражеските радиостанции това именно трябва да подемат и тогава все някой ще се намери да се хване на тяхната въдица.

Или да вземем друг въпрос — продължих аз в моя тост, — агитират нашия народ прогив Съветския съюз. Ако аз изляза да говоря против Съветския съюз, няма да ме държат и 24 часа, просто партията и народът ще ме снемат. Да не съм дурак — казвам — да говоря против Съветския съюз! Руският народ ни освободи от османско робство, Съветският съюз ни помогна да се освободим от фашизма и капитализма, Съветският съюз сега ни помага в изграждането на социалистическото общество в нашата страна. Нашата партия няколко десетилетия е възпитавана от Георги Димитров във вяроност и преданост към Съветския съюз, към Комунистическата партия на Съветския съюз.

Такава пропаганда не може да има резултати в България. А тези радиостанции продължават да въртят все тези теми, да пеят все тези стари, изтъркани песни, и то със стар глас.

Две думи за противоречията у нас.

Има ли противоречия в нашето развитие? Има и не може да няма. Има противоречия, които са неизбежни за сегашния етап от нашето развитие, има и противоречия, които ние си създаваме с нашите слабости, грешки и прочие. Но антагонистични противоречия в България няма и не може да има.

Има ли хора, които не са съгласни с това, което става у нас? Безспорно има. Има потенциални сили, макар и много слаби, които биха се опитали да използват дадена ситуация, за да поведат борба прогив нашия, социалистическия строй. Мога обаче да ви кажа, че сега в България няма нито един политически затворник, няма концлагери. В затворите има осъдени за криминални престъпления, за шпионаж, но политически затворници няма. Това също говори, че в етапа, на който се намира нашето общество, даже тези, които не са съгласни с нас, не водят организирана борба, защото такава борба е изцяло безнадеждна. Вътре в страната организирана сила срещу нас няма. Пак повтарям, има отделни хора, които не са съгласни с нас, една част от представители-

те на буржоазията и на бившите фашистки организации, които не са се отказали от мечтите си да се върне старото, са живи; има и отделни обържани хора, но организирана сила няма.

Кое е главното противоречие сега в нашата страна?

Главното противоречие е между старото и новото. То определя и в него като във фокус се пречупват всички други противоречия и проблемите, свързани с преодоляването на отрицателните явления. Образно това в нашата страна изразяваме като „голяма“ и „малка правда“.

Коя е „голямата правда“?

Това са големите наши успехи в изграждането на социалистическото общество в града, в селото, във всички сектори на нашия живот, успехите в морално-политическото сплотяване на народа, в неговата безрезервна подкрепа на политиката на партията. Това се отнася до работническата класа, до селяните, до интелигенцията. Тези сили постоянно се развиват и укрепват. И обликът на Народна република България се определя именно от успешното ѝ развитие във всички направления. Това е главното, което дава възможност международният авторитет на България все повече да расте, независимо че тя е малка страна. България има безвизов режим с много страни, обаче за нас не навсякъде има безвизов режим, не навсякъде ни пускат.

Но едновременно с „голямата“ съществува и „малка правда“. „Малката правда“ — това са отживелиците от миналото, които не сме ликвидирали и не можем бързо да ликвидираме. Ние не сме доктринери да смятаме, че всичко ще се реши с един замах. Има дребнобуржоазни отживелици, които още не са изживени. Към тях трябва да прибавим и отрицателните явления, които създава и нашата социалистическа действителност на този етап. Например някои отрицателни явления са свързани с правото на лична собственост. Има хора, за които натрупването на лична собственост: жилища, вили, леки коли, вещи, е съдържанието на техния живот. Има граждани, които превръщат личната собственост в източник за придобиване на нетрудови доходи, които се оеснафяват, поставят своите лични интереси над обществените и държавните. В България има и частни занаятчии и дори частни селяни, които са капка в морето; тяхното участие във формирането на националния доход е 0,2 на сто.

обаче от морална гледна точка това има значение, тъй като у тях се явява стремеж да използват чужд труд, към незаконни печалби и така нататък. Това не е масово явление, но то съществува. Ние наричаме тези отрицателни явления „малката правда“ и водим борба срещу тях. Основната ни работа е насочена към възпитанието и превъзпитанието на хората, към ограничаване на каналите и възможностите, които подхранват такива илюзии, настроения и желания у отделни граждани.

Ограничаването на тези канали се извършва и чрез правни средства. През 1973 година беше приет от Народното събрание Закон за собствеността на гражданите.

В основата на закона стои конституционният принцип — придобитата чрез труд и спестовност собственост се гарантира и закриля от държавата. Социалистическото общество е трудово общество и всеки гражданин може да придобие собственост съгласно принципите на социализма.

В закона са определени максималните размери на недвижимата лична собственост на гражданите, за да не се превръща тя в източник за получаване на нетрудови доходи, а всъщност за присвояване на трудовите доходи на други граждани. Всяко превръщане на личната собственост в източник за получаване на такива доходи изменя нейното предназначение, нанася вреда на делото на социализма и на правилното възпитание на трудещите се.

Един от основните принципи на закона е: всеки, който е придобил имущество чрез незаконни средства, да го върне на обществото. Този закон има голямо възпитателно въздействие.

В известна, макар и много малка част от нашата младеж има и аполитичност. За мащабите на страната това не е тревожно, защото огромната част от младежта членува в Комсомола.

Бих могъл да изброя и други недъзи и недостатъци в развитието на нашето общество, които ние общо наричаме „малката правда“. Социалната база за проявление на „малката правда“ все повече се ограничава с развитието на социалистическото общество. Тя се ограничава от специалните мерки, които вземаме за пресичане на възможността за формиране на такива настроения и възгледи, от активната работа на партията, профсъюзи-

те, Комсомола, Отечествения фронт, Българския земеделски народен съюз, за възпитание и превъзпитание на нашия народ, особено на младото поколение.

Ние нямаме причини да сме недоволни от нашата младеж и явленията, за които ви говоря, не могат в никакъв случай да засенчат главното, а именно, че нашата младеж се възпитава в социалистически дух.

Ж. дьо Бонис: Нарастват ли тези явления или намаляват?

Т. Живков: Не нарастват и не могат да нарастват. Нашето социалистическо общество е така устроено и така се развива, че то ги ограничава и накрая напълно ще премахне тези недостатъци, защото липсва социална основа за тяхното подхранване. На този етап не може да се въведе пълно социално равенство. Заплащането е според количеството и качеството на труда. Професионалната подготовка не е еднаква. Все повече усъвършенствуваме образователната система, сега се готвим да преминем към задължително средно образование. Отрицателните явления не могат да се разширяват. Но някои се задържат трайно. Например престъпността. Неотдавна на заседание на Държавния съвет — аз не можах да присъствавам на него — са изнесли доклади за дейността на Прокуратурата и съдилищата, в които са изнесени данни, че престъпността през последните години намалява. Това е закономерно и, общо взето, радостно явление. Но намаляването на престъпността не става равномерно. При някои видове престъпления се забелязва устойчивост.

Л. Кюри: Едно размишление, което беше направено, ме наведе на мисълта за разликата в поколенията и препятствията или трудностите, които съществуват в настоящия етап в съзнанието на младежите. Един конкретен пример. Младите интелектуалци казват, че поколението, което е участвувало в революцията на 9 септември 1944 година, е щастливо, че е извършило революция. Но — казват те — какво ще правим ние сега, когато революцията е извършена?

Ж. дьо Бонис: Въпросът е: как човек може да бъде млад, романтик и революционер през 1975 година в България?

Т. Живков: Както знаете, един от проблемите на света е демографският взрив. Според една официална

статистика на ООН към 1980 година на нашата планета ще има около 300 милиона младежи от 15- до 25-годишна възраст, които няма да могат да се реализират или по-голямата част от тях няма да могат да се реализират. Реализират — означава да намерят работа, да могат да създадат семейства, да получат жилища, изобщо да живеят сносен човешки живот. Въпросът за демографския взрив е голям световен проблем. И ние, марксистите, още не сме му дали необходимата оценка. Само констатираме, че предстои такъв демографски взрив.

Що се касае до България, проблем за работата на младежта няма, тъй като тя може веднага да се реализира или в производството, или в науката, или в изкуството, или в други сектори. У нас не стига работна сила. Социализмът в нашата страна създава прекрасни условия за реализиране на нашата младеж, за нейното настояще и бъдеще. Ние подготвяме нашата младеж да бъде годна за живота.

Какво имам предвид?

Ако даден младеж бъде работник — да бъде професионално подготвен, съзнателен работник, да се адаптира в завода, в цеха и прочие. Ако той ще се развива като учен — да бъде действително подготвен за своето реализиране като учен; ако той работи в други сектори — също. Цялата ни образователна система е насочена и още повече се насочва към подготовка на младежта за живота.

Но вашият въпрос се отнася до идеалите на младото поколение. Ние дълго време разказвахме на нашата младеж какво е било някога, когато сме се борили против фашизма и капитализма, когато сме били нелегални, политически затворници, концлагеристи, партизани и прочие. Ние говорим за младежите, за героите, които дадоха живота си за тяхната свобода, за тяхното тълноценно развитие като индивиди. Сега продължаваме да говорим за тях. Говорим за историческото минало на нашата страна, за борците за национална свобода, за борците против фашизма и капитализма. Но едновременно с това ние обръщаме голямо внимание на подготовката на младежта в съвременните условия на социалистическа България, на нейното патриотично възпитание, засилваме у нея обичта към социалистическата Родина,

към своя град, към своето село, към своя завод, към своето ТКЗС и АПК. Не подценяваме и интернационалното възпитание на младежта, което е много силно развито в България. Ние постоянно ѝ разказваме за положението и борбите на трудещите се в света на капитала, за общите задачи на комунистите от другите страни и така нататък. Така че ние не откъсваме патриотичното възпитание от интернационалното възпитание, патриотизма от пролетарския интернационализъм.

Ние казваме на нашите млади хора, че от тях сега не искаме да дадат живота си за Родината — такава нужда в момента няма, — а трябва да бъдат готови да работят самоотвержено за изграждане на социалистическото общество, за щастието и благоденствието на народа. И сега тяхното дръзновение, тяхната енергия, техният талант са необходими именно за успешното изграждане на социализма в нашата страна, за подкрепяне борбата на борещите се за свобода народи.

Ето в това се състои героизмът при сегашните условия на България. Разбира се, не забравяме да напомним и държим сметка, че могат да настъпят тежки условия, може да избухне и война. И ние подготвяме младежта и за изпитанията, които могат да настъпят, и то много по-големи, отколкото нашето поколение изживя, при евентуално избухване на война. Нашата работа е насочена към кръвно свързване на нашата младеж с делата, които се извършват в България — изграждане на социалистическото общество и изпълнение на интернационалния дълг към борещите се народи в света.

Освен чрез средствата за масова информация — печата, радиото, телевизията — много по-широко вътрешно информираме нашата партия, народа, трудещите се за международните събития, за борбите на братските комунистически партии в капиталистическите страни, в развиващите се страни, в колониите. Стремим се да свързваме любовта и предаността на нашия народ и младежта към социалистическа България със социалистическия, с пролетарския интернационализъм, с чувството на уважение към другите народи. И това дава добри резултати. Младежите, които отиват в казармата, се държат изключително дисциплинирано и усвояват успешно военната техника. Едно време в казармата отиваха неграмотни и полуграмотни младежи, а сега 70 на сто са със

средно образование. Разбира се, има отделни случаи на нехайство и самоволие.

Но тези процеси са свързани с трудности, с проблеми. Сега се провеждат отчетно-изборни конференции в Комсомола. Аз участвах в отчетно-изборната конференция на Комсомола в Русенски окръг. Там, след като подчертах големите успехи, говорих доста откровенно по някои слаби страни в работата и развитието на нашата младеж. Ако имате възможност, можете да се запознаете с тази моя реч. Тя не е поместена в печата, но е раздадена на всички за вътрешноорганизационно ползване.

Ние не замазваме слабостите, говорим открито, защото нашите успехи са огромни, и когато посочваме слабостите, това не засяга съзнателността на нашия народ, неговото морално-политическо единство. Даже имаме намерение по телевизията и радиото, в печата да засилим критичния дух срещу недостатъците.

Ж. дьо Бонис: Предлагам, другарю Живков, да починем, тъй като доста време Ви изморяваме.

Т. Живков: Благодаря, аз съм млад човек. Но можем да вечеряме и след това да продължим, а и по време на вечерята ще беседваме.

Ж. дьо Бонис: Може би с още два-три малки въпроса да приключим с проблема за икономическата демокрация. Ще задам много прости и много наивни въпроси по начин, по който ги задават западните журналисти:

1. Доволни ли сте от степента на участие на гражданите в демократичния живот?

2. За формите на демокрацията в България. Да се опитаме да се докоснем до едни трудни за разбиране от обикновения французин неща, да ги накараме да излезе от собствената си камбанария, от това, което е преживял, от своя опит, от своите исторически традиции, за да разбере, че демокрацията не е като абсолютната идея на Хегел, не е нещо, което пада от небето, и че неизменните форми на демокрацията не са били създадени в 1789 година. Трудно е средният французин да разбере тези неща.

3. За историческия път, който е извървяла социалистическата демокрация в България, и за трудностите.

Т. Живков: Разбира се, аз нямам никакво основание да не бъда доволен от развитието на социалисти-

ческата демокрация в България. Даже най-обикновени факти показват това. Например в Отечествения фронт — най-масовата обществена организация в България — членуват над 3 милиона и 500 хиляди души от всичко 5 милиона активно население. Гражданите членуват в Отечествения фронт не поради материални интереси, а по свое вътрешно убеждение. Членството им в тази организация е свързано предимно със задължения.

Огромната част от нашата работническа класа, от служителите членуват в профсъюзите. Огромната част от нашата младеж членува в Комсомола. Има и други организации в България. В тези организации — обществени, културни и други — е обхванато почти цялото активно население в България. Почти всички граждани членуват в една или друга организация — обществена, професионална, младежка и така нататък. И пак ще повторя — без членуващият в една или друга организация да има някакви лични придобивки и изгоди, без някакъв личен материален интерес. Това говори за нарастналото политическо съзнание на нашия народ.

Преди малко, по време на вечерята, ви казах, че у нас има глад за художествена литература, за вестници, че не стигат драматичните театри, оперите, църковете, макар че ги увеличихме. Киното и телевизията ни най-малко не повлияха на големия интерес и потребности на нашия народ да посещава театрите. Това показва повишения политически, културен и обществен подем в нашата страна. Естествено, този подем, тази съзнателност на нашите граждани са в основата на развитието на социалистическото общество. Друг е въпросът как ние като партия, като държавно ръководство съумяваме да организираме, да канализираме този подем в интерес на широките трудещи се маси.

Следователно, ако говорим за съзнателно отношение на гражданите към труда, към обществената и социалната дейност и прочие, то у нас станаха качествени изменения. И главният резултат от победата на социалистическата революция в България са високата съзнателност на широките народни маси, тяхната сплотеност около Българската комунистическа партия, около нейната политика. Сами разбирате, че при такива труженици на социализма се налага все повече и повече да се развива и социалистическата демокрация. Това налага

все повече и повече да се развиват и да се подпомагат обществените организации, професионалните организации, Комсомолът, да се обогатяват формите за участие на населението в управлението на страната, включително и управлението на икономиката.

На сегашния етап — пак повтарям — разгръщането на демокрацията в областта на икономиката ние съчетаваме с единоначалието. Колективното начало, съчетано с единоначалието, ни дава възможност да мобилизираме и правилно да насочваме усилията на трудещите се за изпълнение и преизпълнение на задачите в материалното производство. Съветите при обединенията, производствените комитети в заводите, общите събрания на работниците и производствените съвещания, управителните съвети, събранията и конференциите в ТКЗС и АПК — това са форми за все по-пълно въвличане на трудещите се в управлението на икономиката. Нищо съществено не може да стане в един завод, в едно предприятие без профсъюзите, без производствения комитет, без комсомолската организация, а в един квартал или село — без Отечествения фронт. Отечественият фронт обединява цялата обществена и политическа работа в даден окръг, район, квартал, село. Отечественофронтовските организации упражняват контрол в магазините, в заведенията за обществено хранене, за услуги и така нататък. И тази дейност на Отечествения фронт ще расте и ще се развива по-нататък.

Както виждате, общественият строй у нас така се развива, че е обхванат от широка мрежа на всевъзможни форми и организации на трудещите се. Това дава възможност не за ден, а за часове да мобилизираме народа за решаване на дадени задачи. Ако си послужим с една по-стара марксистическа терминология, това са трансмисиите на партията за връзка с широките народни маси независимо от това, че нашата партия е масова. Всеки десети гражданин в пълнолетна възраст е член на партията. Аз не говоря за Комитета на жените, който има поделения в цялата страна, за Комитета за мир, за спортните организации.

Ето това е характерното, това е новото за една социалистическа държава, в случая за България, че в различните организации и форми е обхванато почти цялото население. Трудно ще се намери гражданин в България,

който да не членува в някоя от тези организации. И това не става с административно или друго задължение, а е доброволно. Вярно е, че гражданите в една капиталистическа държава трудно могат да разберат това положение, както трудно биха си обяснили непрекъснатото растящите културни интереси на гражданите към научната и художествената литература, към изкуството; те трудно биха си обяснили глада, който има у нас за билети за театър, опера, концерт, кино и така нататък. Сами можете да проверите в който искате столичен театър и да се уверите, че билетите са продадени за няколко месеца напред. Сега художествени изложби се организират не само в големите градове, но и в малки градове. Въобще нашият културен фронт се разгръща и все повече ще се разгръща.

Въпросът за демокрацията е тясно свързан с реалните права на гражданите: право на труд, право на социални осигуровки, пенсии и почивки, осигуряване срещу злополуки; право на образование и на здравна помощ, които у нас са безплатни; право на задоволяване на културните потребности и така нататък.

Ние сме на такъв етап, че можем все по-пълно да осъществяваме главната цел на нашата партия, същевината в цялата нейна програма и дейност — грижата за човека. Преди три години проведохме специален пленум на ЦК на партията, който е известен в цялата страна под името Декемврийски пленум на ЦК на БКП. На него отново се върнахме към въпросите за задоволяване на материалните и духовните потребности на труженниците на социализма в България и набелязахме съответна програма. Тази програма не е акционна, а е разчетена за цял период от развитието на нашата страна, в условията на изграждане на зрялото социалистическо общество. На изпълнението на тази програма сега е подчинена цялата ни дейност вътре в страната. Това се отнася и до правилното развитие на производителните сили, и на образователното дело, и на услугите (в широкия аспект на това понятие — търговски, занаятчийски и други услуги). Това е главното съдържание на вътрешната политика на партията и държавата.

Разбира се, при нейното реализиране се появяват неизбежни трудности. Независимо от това, че на международния пазар се увеличиха цените на нефта, газа, ми-

нералите, химикалите, на всички суровини, ние няма да повишаваме вътрешните цени на стоките за широко потребление и на услугите. Въпреки че всички балкански страни повишиха цените и България остана като един оазис на Балканите, ние ще запазим сегашните цени. И това ние открито казваме на народа. Обаче насочваме трудещите се към разкриване на вътрешни резерви по линията на икономия на суровини и материали, използване на производствените мощности, разгръщане на социалистическото съревнование и така нататък, с оглед да компенсирате загубите от вноса на нефт, газ, руди и химикали. Чрез реконструкцията и модернизацията на производството, по-доброто използване на производствените мощности, увеличаване сменността в производството ние можем да разкрием огромни резерви. Така че, независимо от неблагоприятната за България конюнктура в цените, ние не само няма да засегнем жизненото равнище на народа, а напротив — постепенно ще го повишаваме. И това е един от изворите на доверието, на вярата на народа на партията, един от изгочниците за развитието и на демокрацията. И оттук може да се разбере ролята на партията в развитието на демокрацията.

Ние сме записали в Програмата на партията, че партията като висша политическа организация на работническата класа е ръководна и направляваща сила в нашето общество. Това сме записали и в Конституцията. И не само че не крием, но утвърждаваме ръководната и направляващата роля на БКП. Нейната политика се превръща все повече в материална сила. Това укрепва вярата в партията, в нейната политика и в нейните дела. Оттук и проблемите за по-нататъшното развитие на партията, които ще разгледаме на предстоящия Единадесети конгрес. Партията трябва още повече да отговори на това доверие. Партията е слуга на народа и ние трябва да засилим нейните връзки с народа. Членството в партията не е привилегия, то е задължение. И ние трябва да засилваме по-нататък авангардната роля на комунистите, техните задължения, да укрепваме ролята на партийните организации, да разширяваме връзките им с масите.

Ж. дъо Бонис: Понеже говорихте за авангардната роля на партията, бих Ви помолил, като преминете от авангардната роля на партията към известно идеоло-

гическо разнообразие в страната, което се изразява в съществуването на друга партия — Български земеделски народен съюз, да ни отговорите на въпроса за съюза с тази партия в българските условия.

Т. Живков: Заедно с нашата партия у нас има, както е известно, и друга партия — Български земеделски народен съюз. Тази партия съществува вече 75 години. Тази партия имаше своето място в обществения живот в миналото, когато игра голяма политическа роля, особено в село. Ние, комунистите, сме се борили заедно с членовете на тази партия, особено на нейното ляво течение, заедно сме били гонени и преследвани, заедно изградихме Отечествения фронт и вече 30 години работим съвместно за изграждане на социалистическото общество в България. БЗНС е братска партия. Между нас няма противоречия. Те са приели Програмата на нашата партия за изграждане на социалистическо общество. И ние дружно работим, особено в село. Добре работиме, когато ръководител на БЗНС беше починалият неотдавна Георги Трайков. Той изигра голяма роля за развитието на тази партия в братско единство и дружба с нас, с нашата партия. Сега добре работим с новия ръководител на БЗНС другаря Петър Танчев.

Българският земеделски народен съюз има своето място в развитието на България и в сегашния етап — етапа на изграждане на зрялото социалистическо общество. Не можем да кажем кога тази партия ще изиграе своята историческа роля. Ние знаем като марксисти, че ще дойде време, когато и Комунистическата партия ще изиграе своята историческа роля и ще изчезне. Но това е въпрос на далечното бъдеще. Сега ние, комунисти и сдружени земеделци, работим дружно за общото дело, за възхода на социалистическата ни Родина.

Българският земеделски народен съюз разгръща много активна дейност в международното аграрно движение, дава своя принос за прогресивното развитие на това движение.

Съвместната дейност между комунисти и сдружени земеделци не изчерпва въпроса за работническо-селския съюз в България. Понятието работническо-селски съюз е по-широко, с много по-голямо съдържание от комунистическо-земеделско единство. Трябва да се има предвид, че нашата партия винаги е имала огромно влияние и

силни организации в селото. Тя е мобилизирала селяните за борба против фашизма, а след победата на Деветосептемврийската социалистическа революция за изграждането на социалистическото село. Разбира се, дружната работа между нашата партия и БЗНС винаги е спомагала и е била голям политически фактор за укрепване и развитие на работническо-селския съюз.

Имало ли е противоречия и трудности между двете партии? Да, на времето между двете партии имаше противоречия, трудности. Реакцията искаше да използва БЗНС за своите тясно егоистични класови цели, да го превърне в оръдие срещу нас, срещу народната власт. Имаше време, когато десните сили в тази партия оспорваха ръководната роля и Програмата на нашата партия за изграждане на социализма. Но това е история, в БЗНС отдавна победиха здравите сили. Той сега е дружеска братска партия, с която работим рамо до рамо. Тя има организационна самостоятелност, има свои традиции. Но що се касае до изграждането на социализма в България, между нас няма никакви противоречия. Ние стоим на едни и същи позиции.

Л. К ю р з и: Изниква един въпрос, който е в пряка връзка с развитието на производителните сили и новите производствени отношения. Сигурно има отделни социални прослойки, които членуват в масовите организации, но са с по-малки културни възможности, за да бъдат активни. И обратно — има други, които нанстина са активни и творчески личности. Какво мисли другарят Живков за тези различия и по този проблем?

Т. Ж и в к о в: Такива различия има и те ще се запазят дълго време. Виновен е дядо Господ, че когато е раздавал сивото вещество, не го е раздал равномерно на хората — на едни е дал повече, на други по-малко. Разбирате, че аз се шегувам. Въпросът е преди всичко социален. Има прослойки и в работническата класа, и в селото, които са по-изостанали. Има известен брой младежи — наистина неголям брой, — които отпадат от училище, не завършват образование и никъде не работят. Има трудещи се у нас от цигански или от турски произход, които интелектуално също са по-изостанали. Разбира се, това не е по тяхна вина, а тяхна беда поради условията, в които са се развивали в буржоазна България. Но всички граждани в Народна република Бъл-

гария независимо от тяхното интелектуално равнище са равни пред законите в страната, имат същите права с тези, които са интелектуално по-развити.

Проблемът, който трябва да се реши в условията на социалистическото общество, е да издигаме физическия труд до равнището на интелектуалния труд. Този проблем е комплексен. Как ще го решаваме? Единият път е да преминем към задължително средно образование. Това след две години ще осъществим. В същото време ще засилваме възпитателната работа в тези среди. Но това е едната страна на въпроса. Другата страна е в социалното положение на отделните категории граждани в нашата страна. Едни работят в село, други в промишлеността, трети — в занаятчийски цехове и т. н. Следователно другият път е да се разгърнат производителните сили, да се въведат автоматизацията и кибернетизацията в производството и в управлението. Цялото наше икономическо, обществено и политическо развитие играе и ще играе решаваща роля за създаване на равни социални възможности с оглед да могат гражданите по-пълно да упражняват своите права и своите задължения. Този процес е започнал. Тези, които са по-изостанали в културно отношение, не могат напълно да се възползват от предимствата на социализма. Голяма наша грижа и голям проблем е преодоляването на изостаналостта в известни слоеве от нашия народ.

Л. К ю р з и: Аз зная, че 30 години в историята на една нация е изключително кратък период. А социалистическото общество у Вас се е развило за 30 години и то не може за такъв срок да реши всички въпроси. Ние знаем как се повишават съзнанието и културата на хората, че те не следват механически повишаването на равнището на производителните сили.

Т. Ж и в к о в: Трябва да се държи сметка и за националните условия. Ако направим във връзка с това сравнение между ГДР и България, ще видим, че в ГДР има по-квалифицирана работна сила, по-голяма дисциплина в производството. Там имат големи традиции. Не бива да се забравя, че едва в условията на народната власт у нас се изгражда промишленост, създава се работническа класа и у нея се формират производствен опит и традиции. Главният приток на работна сила у нас идва от село. В село хората са живели с един ман-

талитет, с една нагласа, с едни привички, като отидат в града, в предприятието, трябва да придобиват друг манталитет, друга нагласа, други привички. Всичко това за нас е много трудно, тъй като се развиваме с бързи темпове. По данни на ООН ние сме или на второ, или на трето място в света по темпове на развитие на икономиката. По някои показатели сме на второ място, по други сме на трето място. България се развива бурно, работническата класа бързо расте, а това създава много проблеми — за професионалната подготовка, за възпитателната работа, за дисциплината.

Л. Кюрзи: Поради тази ли причина Вие посветихте напоследък едно заседание на Централния комитет на обществената дисциплина на труда?

Т. Живков: Да. И ние се занимаваме, и окръзите се занимават с този въпрос.

Л. Кюрзи: Следователно това е въпрос от национално значение.

Т. Живков: Да. Какъв проблем стои пред нас? Пред нас стои проблемът за уплътняване на работната смяна, на работното време. Тази и идущата година ще завършим с преминаването към петдневна работна седмица във всички сектори. Уплътняването на работното време, на работната смяна за нас е основен проблем сега. Тук се групират много въпроси: възпитание, система за заплащане, форми и норми на работа, трудови навици, производствена, технологическа и финансова дисциплина и така нататък.

Що се отнася до историческия аспект на демократичните процеси в нашата страна — това е интересен въпрос. Демократичните традиции у нас водят началото си от османското робство. България е била пет века под османско иго. Подчертавам, че говоря за османска Турция. Със съвременна Турция се стремим да поддържаме и поддържаме добросъседски отношения. Интересно е, че петвековното робство не се е отразило върху настроението на двата народа един към друг в отрицателен смисъл. Напротив, чувствата на двата народа един към друг са приятелски. Аз бях на официално посещение преди няколко години в Турция и ми направи впечателнието много радушияният прием, който ми устрои населението в Турция.

Аз започвам от османското робство, тъй като оттога-

ва се формират демократичните принципи, демократичните схващания, демократичната идеология за развитието на България. Известно е, че османската власт е била една деспотична, тиранска власт за всички заробени тогава народи, в това число и за нашия народ. Но българският народ води дълга борба и запази езика и националността си. Преди деветдесет и седем години националноосвободителното движение у нас се развива на широка демократична основа. По време на робството, в условията на националноосвободителното движение, се създават български училища на демократична основа. Самото население ги основава, то избира ръководствата и назначава учителите. Населението строи църкви, само ги управлява чрез църковни настоятелства. Изгражда читалища също на демократична основа. То създава и издържа и църквите, и училищата, и читалищата.

Националноосвободителното движение има мрежа от тайни организации почти в цялата страна. Васил Левски създава устав, който е нещо като конституция на бъдещата държава, която следва да се изгради върху демократична основа, върху формулираните от Левски принципи на демократизма и централизма, които се доближават до ленинския принцип на организация. Този устав се обсъжда широко, дори при тогавашната деспотична власт, във всички нелегални революционни организации. Най-видните ръководители на националноосвободителното движение — Георги Раковски, Васил Левски, Христо Ботев и Любен Каравелов — са демократи и изграждат националноосвободителното движение върху широка демократична народна основа.

След освобождението на България става сблъскване между консервативните и либералните сили, в които влизат и деятелите на националноосвободителното движение. Първото сблъскване е във връзка със създаването на нова Конституция. Консерваторите — представители на имуществените класи — поддържат принципа право на гласуване да имат заможните класи и се опитват да наложат цензова избирателна система. Либералното течение се бори за демократична Конституция, за народно самоуправление. Разгаря се голяма борба. Побеждава либералното движение и Учредителното народно събрание в Търново гласува така наречената Търновска конституция, която съдържа редица демократични права

и свободи, но същевременно въвежда монархическия институт. В основата си тази Конституция е демократична. Разбира се, князете и царете я нарушават, няколко пъти грубо я погават и суспендират, води се борба за нейното възстановяване и така нататък. Но демократичното начало исторически е дълбоко залегнало у нашия народ.

Нашата партия подема тези положителни черти в националноосвободителното движение и в буржоазна България се бори за разгръщане на кооперативното движение. Само че това кооперативно движение е във формата на всестранни кооперации, а не във формата на земеделски стопанства. По-късно нашата партия издига лозунга за образуване на трудово-кооперативни земеделски стопанства.

Военно-фашисткия преврат през 1923 година, срещу който народът се вдигна с оръжие по време на потушеното с кръв Септемврийско въстание, смаза всякакви прояви дори и на орязаната буржоазна демокрация. След падането на фашисткия цанковистки режим някои демократични традиции отново намират изява. Но през 1934 година става втори военно-фашистки преврат; партиите се разтурят, ликвидират се демократичните придобивки. Нашата партия минава в нелегалност. Военно-фашистката диктатура продължава до 9 септември 1944 година. От 1934 до 1944 година, когато начело у нас стоеше монарх, ние се борихме за Търновската конституция. За участие в тази борба мен са ме арестували и са ме били заради Търновската конституция, която беше буржоазна Конституция, но съдържаше определени права и свободи.

Благодарение именно на историческите предпоставки някои демократични форми у нас са по-напреднали, отколкото в другите братски социалистически страни. Ние първи след Съветския съюз изградихме кооперативния строй. Георги Димитров обоснова народната демокрация като форма на диктатурата на пролетариата. Това е възприето и от другите социалистически страни. Той изхождаше от специфичните условия на България и преди всичко отчиташе, че съществува Съветският съюз. Това беше много важно. У нас диктатурата на пролетариата прие формата на народна демокрация. Вярно е, че в първите години на утвърждаването на народ-

ната власт класовите сблъсъци се изостриха, но процесът на развитието и разгръщането на демокрацията вървеше успешно.

Ж. дьо Бонис: Смятам, че въпросът за историческите корени на демокрацията в дадена страна е много важен не само от теоретическа, но и от практическа гледна точка. Вие, другарю Живков, знаете по-добре от мен, че буржоазията се мъчи да внесе смущения, хаос, объркване, използвайки факта, че в различните страни има различни форми, без да взема под внимание конкретните исторически условия, при които се развиват тези форми. Ето защо много важно за нас е, другарю Живков, да ни обясните специалните условия за развитие на социалистическата демокрация в България, които се включват едновременно в общото развитие на социалистическата система, но които, от друга страна, както Вие подчертахте, не съвпадат с опита в други социалистически страни. Например образуването на аграрно-промишлени комплекси или специфичните традиции на демократическите борби в България. Ще бъде също интересно да ни очертаете еволюцията на демократичните борби по време и етапи през 1944 година и сегашното ѝ състояние.

Т. Живков: Победата на 9 септември 1944 година в България и създаването на нашата народна държава са свързани с името и делото на Георги Димитров. Трябва да кажем, че Георги Димитров изключително далновидно и правилно оцени тогавашната политическа обстановка в България. И нашата партия постъпи и постъпва честно и последователно с всички съюзници, с които работихме преди това.

Първият председател на Министерския съвет на България след 9 септември 1944 година — Кимон Георгиев — беше от буржоазните кръгове. Той беше ръководител на буржоазния кръг „Звено“. Мога дори да Ви кажа, че когато той беше председател на Министерския съвет в буржоазна България, аз бях арестуван и инквизиран в Дирекция на полицията. Не само аз, но и други комунисти. Тогава нас ни преследваха. Но след това Кимон Георгиев започна да сътрудничи с нас и в навечерието на Девети септември заедно със „Звено“ участва в изграждането на Отечествения фронт. На поста председател на Министерския съвет той стоя няколко го-

дини. Кръгът „Звено“ работеше с нас. След това те сами решиха да се разпуснат като организация и неговите членове да се влеят в Отечествения фронт. Но всички членове на ръководството на „Звено“ останаха на отговорна работа в различните сектори на нашия обществен и политически живот. Трябва да кажа, че те се държаха и държат изключително лоялно. Кимон Георгиев почти до края на живота си беше министър. Един от секретарите на Националния съвет на Отечествения фронт е от бившия политически кръг „Звено“.

Втората буржоазна партия беше Радикалната партия. Тя също работеше с нас, с комунистите, до победата и участвува активно в завземането на властта на 9 септември 1944 година. От нея имаше министри, имаше и в други ръководни звена на държавата. И сега има бивши членове на Радикалната партия на отговорна работа. Но тя беше малка партия. След няколко години Радикалната партия също взе решение да се саморазпусне като партия и да се влее в Отечествения фронт.

Социалдемократическата партия също участвува в борбите против фашизма и капитализма, за победата на социалистическата революция. Нейни представители участваха в правителството. Социалдемократическата партия, която у нас не беше силна, реши да се влее в нашата партия.

Единствената партия, която имаше връзки и корени в нашия общественно-политически живот, особено в село, беше и е Българският земеделски народен съюз. Тя и сега участвува в управлението. Има членове на Държавния съвет на Народна република България — сдружени земеделци, а ръководителят на БЗНС другарят Петър Танчев е първи заместник-председател на Държавния съвет. Има трима министри от БЗНС, има заместник-председатели, секретари и членове на Националния съвет на Отечествения фронт. В Народното събрание 100 депутати са сдружени земеделци. В окръжните народни съвети има техни представители. Ако председателят е комунист, заместник-председателят е от тази партия. Сдружени земеделци участвуват във всички звена на общественото и държавното управление на страната.

Така че ние, комунистите, след победата на социалистическата революция се отнесохме не само лоялно, но

продължихме да сътрудничим в новите условия със съюзниците, с които сме работили в условията на капитализма, за победата на народната власт. Отнесохме се към тях с признателност и с изключително доверие. И те са се отнасяли и се отнасят с доверие и лоялност към нас. А с БЗНС и сега работим искрено, честно, братски. У нас няма социална основа за противоречия между комунистическата и аграрната партия. Социалната база за противоречия — капитализмът и дребната буржоазия, са ликвидирани. У нас няма капитализъм, няма дребна буржоазия, няма кулаци в село, няма капиталисти, няма банкери, кождери и всевъзможни паразити. Има само труженици на социализма. Затова ние сме в братски съюз с тях. Няма за какво да спорим, какво да делим. Недоразумения между нас няма.

Когато се срещнем с другаря Петър Танчев, ние за десетина минути се разбираме по въпросите, свързани с общата работа на БКП и БЗНС, прием по едно кафе, говорим по някои важни актуални проблеми, и се разделяме. Взаимно разменяме мисли и съображения, но не спорим, тъй като няма причини за това. Например преди два дена беше при мен и се уговорихме да направим съвместно заседание на нашето Политбюро и тяхното ръководство, което се казва Постоянно присъствие на БЗНС. Уговорихме се по дневния ред. Той ще направи изложение, аз ще направя заключение, ще приемем документ за по-нататъшната наша съвместна работа — и ще се разделим. Защо? Защото няма социални корени за противоречия и недоразумения между Комунистическата партия и Българския земеделски народен съюз.

Л. Кюрзи: Сътрудничеството между тези две партии сега става на качествено нова основа?

Т. Живков: Да.

Л. Кюрзи: Има ли случай при дискусии между БЗНС и Комунистическата партия те да внасят нови конструктивни предложения?

Т. Живков: В техните заседания ние не участвуваме, освен когато ни поканят да говорим по даден въпрос. Мен са ме канили да правя информация по някои въпроси. Постоянното присъствие на БЗНС обаче винаги участва в заседанията на Централния комитет на партията, дори и на такива заседания, на които разглеж-

даме поверителни въпроси. Те се изказват по проблемите, застъпват становища. Ръководителят на БЗНС участва и в някои заседания на Политбюро на ЦК на БКП.

Л. К ю р з и: Те все пак имат конструктивни предложения по големите национални проблеми.

Т. Ж и в к о в: Да. Те правят конструктивни предложения по големите национални проблеми. Нищо не провеждаме, преди да съгласуваме въпроса с тях, без да вземем тяхното мнение. Няколко пъти те изказват особено мнение. Ние след това го обсъждаме и уточняваме конкретния въпрос.

Л. К ю р з и: Моля да ме разберете защо настоявам толкова много да говорите по това — защото за нас това е нещо изключително важно. От една страна, защото у нас БЗНС не е познат, от друга страна, нямаме никакви познания за конструктивното сътрудничество между двете партии по големите въпроси, например за създаването на аграрно-промишлени комплекси и други.

Т. Ж и в к о в: В пленума на Централния комитет на партията, който обсъди въпроса за създаване на аграрно-промишлените комплекси, участва цялото ръководство на БЗНС. Те се изказаха, и то обстойно, много конструктивно. На последния пленум на ЦК на БКП разгледахме много важни въпроси:

1. Развитието на нашата икономика до 1980 година, а по някои стратегически направления и до 1990 година.
2. За по-нататъшното развитие на аграрно-промишлените комплекси.

Цялото тяхно Постоянно присъствие беше на пленума, те се изказаха, взеха отношение и направиха предложения и по първия, и по втория въпрос.

Те участвуват в заседанията на Централния комитет на партията, ние обаче, пак повтарям, не участвуваме в техните заседания, освен когато ни поканят.

Ж. д ъ о Б о н и с: В същата област още един въпрос. В България обществото не е хомогенно, има две големи класи — работническа класа и селячество. Основните интереси на тези две класи са идентични. Но все пак на пръв поглед може да се каже, че съществуват противоречия, които могат да бъдат разрешени. Един прост пример. Абстрактно погледнато, може да се каже, че в интерес на кооператорите е земеделските произве-

дения да се продават по-скъпо и обратно — в интерес на работниците е те да купуват продуктите по-евтино. Това естествено не е антагонистично противоречие. БКП по призвание се занимава с интересите на цялото общество, защото е авангард на работническата класа. А пък Земеделският съюз, така изглежда поне априорно, представлява една част от обществото. Това не може ли да бъде източник на различни оценки?

Т. Ж и в к о в: Аз вече казах, че основните организации на БЗНС са в селата. Организации на БЗНС, или както те ги наричат — дружби, има и в много градове. Но главното им влияние е в селата. БЗНС има организации почти във всички села. Ние също имаме мощни партийни организации във всички села. Дори в отделни села техните организации са по-големи от нашите. Въпросите, свързани с развитието на селското стопанство, се обсъждат на съвместни събрания на първичните партийни организации и на дружбите на БЗНС. Така е от 20 години, откакто аз съм първи секретар на ЦК на БКП. И преди беше така. На съвместни заседания било на ръководството, било на общи събрания се обсъждат главните въпроси на селото.

Разбира се, през тези 20 години ние завършихме кооперирането на селското стопанство. Кооперирането на селското стопанство е историческо, епохално дело за една страна, тръгнала по пътя на социализма. Това е трудно, но необходимо дело. Без неговото извършване не може изцяло да се построи социалистическото общество. Трябва да кажем, че при кооперирането имаше дружби и отделни земеделски дейци, които създадоха трудности. Но общо сдружените земеделци работиха рамо до рамо с нас, комунистите, за социалистическата реконструкция на селското стопанство. Имаше и комунисти, които ни създаваха трудности при кооперирането. Този процес не е вървял гладко. Но, общо взето, между нас, между Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз, имаше единство и ние успяхме за кратък срок да извършим социалистическото преустройство на селското стопанство. Сега вече нещата са изменени коренно и няма основа за недоразумения и по този въпрос.

За какво БЗНС и неговото ръководство могат да претендират?

Против ТКЗС не могат да се обявят, защото и комунистите, и земеделците са поставени при еднакви условия, както и всички селяни-кооператори. Ако работят, ще им платят, ако не работят, няма да им платят. Ако е добре ТКЗС, всички ще бъдат добре. Този въпрос е решен исторически и няма място за недоразумение между комунисти и земеделци.

Що се касае до ръководните постове, имаше време, когато се спореше колко да бъдат от БЗНС, колко от нашата партия. Но сега и този въпрос отпадна, защото съзнанието се измени, защото хората виждат, че успехът не зависи от комуниста или от сдружения земеделец, а зависи от този, който е подготвен. Ако например председател на кооператива е сдружен земеделец, който е добър специалист, с подготовка и опит, то е в интерес и на комунистите, защото стопанството ще върви добре. И обратно. Има случаи, когато самите земеделци правят предложения да се сменят техни хора, понеже не могат да се справят с работата. Така че въпросът кой да ръководи отделно селище или отделна икономическа единица отпадна. Имаше такъв случай: почина един народен представител. Понеже той беше от БЗНС, ние предложихме да издигнат кандидатура на земеделец за народен представител. Те казаха: за този избирателен район нямаме подходящ човек, издигнете комунист. И ние издигнахме един наш министър, който не беше народен представител. Въобще и този въпрос, въпросът за така наречения паритет, отпадна. На практика се получи така, че сега на ръководни длъжности има повече сдружени земеделци, отколкото когато стриктно, дори във вреда на работата се спазваше принципът на паритета. От сдружените земеделци има много първенци в производството, герои на социалистическия труд, орденосци. А когато има нередности, ругаят и комунисти, и сдружени земеделци. Даже нашите комунисти ругаят повече. Така че с времето тези неща, за които ме питате, се изживяха и най-важното — социалната база преряза корените на всичко, което подхранваше конфликти и противоречия между нашите две партии.

Следователно приказките на западния печат за „демокрация въобще“, за „свобода въобще“, за „необходимостта“ от опозиционни партии като белег на демокрацията при социализма не са нищо друго освен опит да

се пренесе политическият „механизъм“ на буржоазната демокрация върху почвата на социализма в условия, коренно различни от условията на буржоазното общество; опит да се клеветят социалистическите страни пред трудещите се в капиталистическите държави; опит да се изтръгне от ръцете им марксистко-ленинското положение за диктатурата на пролетариата като необходимо условие за победата на социалистическата революция.

Ж. дьо Бонис: Възползвам се от случая, че Вие говорите за ругатни. Това показва, че българинът не си държи езика зад зъбите.

Т. Живков: Ако отидем с вас двамата, няма да говорят толкова, ако отида само аз, ще говорят и ще критикуват остро недостатъците, каквито в момента има.

Ж. дьо Бонис: Тъй като четохме едно Ваше много интересно и, бихме казали, уникално за социалистическите и не само за социалистическите страни обстойно изказване на държавник по проблемите на хумора и сатирата, а и това влиза в рамките на демокрацията, бихме искали да ни кажете няколко думи за свободата на изказване, за свободата да можеш да говориш, да не си държиш езика зад зъбите и евентуално за прояви от този род в областта на хумора и сатирата. Този въпрос не е много дребен, защото обикновено, когато се говори за хомогенността на социалистическата система, много често се говори за един сив, без блясък, безцветен свят, за хора, които повтарят едно и също. Ще бъде интересно от тази гледна точка да ни кажете какво мислите, другарю Живков.

Т. Живков: Вие знаете, че у нас след Априлския пленум на Централния комитет на партията, станал през 1956 година, се отприщи широко възможността за издигане ролята на целия творчески фронт — на писатели, художници, композитори, артисти и прочие. В това отношение са завоювани наистина огромни успехи. Ние нямаме окръг без драматичен театър, без симфоничен оркестър. Ако няма държавна опера, има самодейна опера. Самодейна, но... повече от половината артисти са платени. У нас продукцията на художествена литература е изключително голяма. Ние напоследък, примерно казано, оценяваме, че една трета от нея е „сив поток“, че не е на нужното художествено и естетическо равнище.

Но потребностите в България от художествена литература, от естетически ценности са огромни и все повече нарастват.

Творческите съюзи се разраснаха много. Съюзът на писателите вече има около 350 организирани писатели, от които около сто души правят българската литература. Има и неорганизирани писатели. За мащабите на България това е много. И всички те пишат книги, които се издават в завидни тиражи. Но независимо от това, пак повтарям, ние не можем да задоволим глада от художествена литература, от кинофилми, от театри, концерти и така нататък.

Главните ни усилия като партия сега са да насочим целия творчески фронт към съвременната тема. Ако се направи проверка, ще се види, че работническата класа, младежта търсят главно произведения на съвременна тема, което показва, че ние правилно насочваме творческите съюзи. Не можем да говорим за съвременна социалистическа литература, ако подценяваме съвременната тема. Можем да кажем, че сега се прави завой към съвременната тема. Най-добрите наши писатели, кинодейци, художници работят произведения върху съвременната тема. Разбира се, има и слаби произведения. Има произведения, които бихме могли да спрем, защото не можем да се съгласим с всичко, което се изразява в тях, но ние не ги спираме, а предоставяме на литературната и художествената критика да разкрива слабостите, постиженията и да помага за развитието на творческия фронт.

Със задоволство мога да отбележа, че няма злостни произведения, написани със зла умисъл. Разбира се, има и произведения, които не са издържани, в които се прокрадват отделни песимистични нотки или отделни елементи на черногледство, но то идва от непознаване на нашата действителност поради откъснатост от живота, от прибързани обобщения за някои отделни факти и недостатъци и така нататък. Но това са изключения. Общо взето, нашият творчески фронт се развива в съгласие, в пълно съзвучие с развитието на нашето общество и с политиката на нашата партия.

Най-слабото звено в целия фронт е сатирата. Ние разглеждаме сатирата и хумора не като отделен жанр, а свързани с цялостния творчески фронт. На този въп-

рос аз се спирам в своето изказване за хумора и сатирата, което между прочем беше импровизирано.

Така че, ако вземем сатирата цялостно — в художествената литература, киното, радиото, телевизията и така нататък, не може да се каже, че тя е подценена. Но ако я вземем специално като жанр, тя изостава. С оглед да дадем тласък на развитието на хумора и сатирата като жанр се проведе една специална конференция на писателите. Заключителната среща, в която взех участие и аз, стана тук, в този дом, в който сега беседваме. Изказалите се изтъкнаха, че у нас това е първата среща на партийни и държавни ръководители с такъв широк форум на дейци на хумора и сатирата във всички области — литература, вестници, телевизия и радио, театър, музика, издателства.

Откъде идва трудността?

Първо, такива творци са голямо богатство, те са рядкост. Не на всеки се удават хуморът и сатирата. Второ, хуморът и сатирата се разглеждаха тясно, не се свързваха с общото наше развитие, нямаше диференцирано, конкретно ръководство от страна на партията, нямаше необходимата подкрепа. И затова този жанр изостава. Ние смятаме да му дадем тласък сега. Преди всичко трябва да подкрепим най-талантливите творци в тази област и да ги поощрим да пишат, и то остро и критично по действителните слабости и недъзи. Ние знаем, че могат да се допуснат и някои грешки, но няма нищо страшно в това. Важното е сатириците да се поощрят, да се обградят с внимание и грижи и правилно да се насочват.

Ние сме за разгръщането на сатирата и хумора в широк мащаб. Главният въпрос е от какви позиции, какво ще утвърждават и какво ще критикуват. Други проблеми няма.

Тези дни бях на изложбата на един наш карикатурист. Той е един от нашите ярки карикатуристи на остра политическа тема. След посещението един другар ме посъветва да не се дава съобщение в печата, тъй като този карикатурист по-рано, в буржоазна България, е рисувал карикатури в подкрепа на капиталистическия строй. Аз не се съгласих със съвета на този другар и дадохме съобщение в печата, че съм бил на изложбата, тъй като този карикатурист вече 30 години работи на този фронт. И работи добре. Това е частен случай.

Когато говоря за карикатурата и сатирата, имам предвид не само карикатурата от гледна точка на нашето вътрешно развитие, но и политическата карикатура и от гледна точка на международното развитие. А последната изостава. За това изоставане няма никакви причини. Ако за карикатурата и сатирата с тематика от вътрешния живот могат да се намерят някакви „задържащи“ фактори, които да я стесняват и ограничават, за външнополитическата карикатура, която разобличава империализма, гнилите порядки в буржоазното общество, няма никаква пречка.

Така че сатирата и хуморът не бива да се подценяват. Те са важно и остро оръжие в борбата за комунистическия идеал и в капиталистическите, и в социалистическите страни.

А едно социалистическо общество не може да се развива без хумор и сатира. Хуморът и сатирата са необходими — позволете ми да се изразя образно, макар може би и малко грубо — като клапан на парен котел, през който се пуска парата, когато котелът прегрее. Иначе ще се спуска. Така е и с хумора и сатирата за нашия обществен живот. И още нещо. Хуморът и сатирата могат и следва да бъдат своего рода идеен и морален ускорител в развитието на социалистическото общество, в борбата срещу „малката правда“, против консерватизма и назадначавостта, смело да разчистват пътя на новото.

Понеже говорим за хумора и сатирата, искам да ви разкрия една тайна. Аз съм разпространител на анекдоти срещу мен, даже ги разказвам на публични събрания и митинги. Един пример. Когато бях председател на Министерския съвет, в България не стигаше месото и ние въведохме безмесни дни. Тогава се появи следният анекдот за мен: „Съобщение на БТА (Българска телеграфна агенция): При председателя на Министерския съвет беше на посещение главата на българската църква патриарх Кирил и връчи на председателя на Министерския съвет златния Христов кръст за големите заслуги на правителството и лично на председателя на Министерския съвет за това, че църквата се е борила с векове да наложи постни дни и не е успяла, а те ги въведоха.“ Аз разказах този анекдот на конгреса на журналистите в България, където имаше и чужди журналисти, и на съ-

бране пред работниците в един завод, където присъствуваха над 2000 души.

Ж. дьо Бонис: Имаме чувството, че вече прекаляваме с Вашето време.

Ако обичате, другарю Живков, да направите заключение върху демократичните перспективи.

Т. Живков: В началото на следващата година ще проведем Единадесетия конгрес на партията. Значението на този конгрес се определя от това, че той ще набележи задачите за развитието на България до 1980 година, а по стратегическите направления — до 1990 година, за претворяване в живота на приетата от Десетия конгрес на БКП Програма на партията. С оглед на това ние започнахме на широк фронт подготовка на конгреса. Вече разгледахме в заседание на Централния комитет на партията развитието на икономиката през този период. На пленума станаха обстояни разисквания.

Сега предстои да разгледаме в заседание на Централния комитет на партията въпроса за развитието на науката и научно-техническия прогрес през този период или по-конкретно развитието на фундаменталните и приложните науки. Разработката на този въпрос се ръководи от члена на Политбюро и секретар на ЦК на БКП другаря Александър Лилев.

Друг въпрос, който също ще разгледаме предварително на пленум на ЦК на БКП, е въпросът за по-нататъшното задоволяване на материалните и духовните потребности на народа. Начело на групата, която разработва този въпрос, е членът на Политбюро и секретар на ЦК на БКП другарят Гриша Филипов.

Разработваме въпроса за развитието на партията през този етап. Начело на разработката на въпроса е членът на Политбюро и секретар на ЦК на БКП другарят Борис Велчев.

Подготвяме и въпроса за по-нататъшното развитие на социалното управление в нашата страна. Тук влиза и въпросът за развитието на демокрацията през този етап.

Тези въпроси ще бъдат обсъдени предварително в заседание на Централния комитет на партията с оглед да се използва колективният ум в подготовката на конгреса.

Материалите ще бъдат основа за разработка на нашата седма петилетка, на перспективния план до 1990 година, за разработването на отчетния доклад на ЦК

на БКП и на резолюцията на конгреса във връзка с отчетния доклад.

Както виждате, на широк фронт подготвяме Единадесетия конгрес на партията.

Както отбелязах, един от проблемите ще бъде за по-нататъшното развитие на социалната система на управление. Във връзка с това ще се разглеждат и въпросите за развитието на социалистическата демокрация в България, ще се набележат мерки за нейното по-нататъшно усъвършенствуване, ще се очертаят нейните перспективи.

Ж. дьо Бонис: Не остава нищо друго освен да Ви благодарим, уважаеми другарю Живков. Ние благодарим за Вашето търпение и любезност, високо ценим точността на информацията, която получихме, широтата и голямата задълбоченост на Вашите отговори. Приемаме това като белег за приятелство към нашата Комунистическа партия, като знак за още по-добро съгрудничество между двете партии.

От наше лично име, от името на органа на Централния комитет на Френската комунистическа партия, който ние представяме, и от името на ръководството на нашата партия благодарим Ви, другарю Живков.

Т. Живков: Искам да изкажа благодарност на ръководството на вашата партия и на вас лично, че сте избрали България, в която да проучите развитието на социалистическата демокрация с цел да информирате вашата партия и вашата общественост. Не знам как ще постъпите сега. Смятам, че имате достатъчно материал да си направите информацията. Можем допълнително да ви предоставим и други наши материали, които ви интересуват.

Жалко, че нямате възможност да посетите някои райони и по-непосредствено да се запознаете с нашата работа. Но когато имате възможност, заповядайте. Много ще ми бъде приятно, ако ми бъдете гости. Ще ви разведем из България и ще ви покажем всичко, каквото желаете. Когато у нас идват чужди делегации, обикновено ги водят само на хубавите места. Лошите не им показват. Но на вас ще покажем и лошите, и слабите места.

Аз бих ви помолил да поздравите вашето ръководство и лично другаря Жорж Марше от името на нашето ръководство и от мое лично име.

Благодаря ви. Довиждане.

75-ГОДИШНИЯТ ЮБИЛЕЙ НА БЗНС — ВАЖНО СЪБИТИЕ В ЖИВОТА НА СТРАНАТА

Из изказването на съвместното заседание
на Политбюро на ЦК на БКП
и Постоянното присъствие на БЗНС
(Стенографски запис)

15 април 1975 година

Другари,

Очевидно всички сме единодушни с оценката, че чествуването на 75-годишния юбилей на Българския земеделски народен съюз премина под знака на издигане авторитета на БЗНС и на нашата съвместна работа на международната арена сред аграрните и сродни партии, организации и движения. Чествуването и постигнатите резултати потвърдиха правилността на тази линия.

Това не означава, че ние сме подценили вътрешния аспект на комунистическо-земеделското единство, на нашето братство, на нашата съвместна работа и т. н. Проблемите за нашето вътрешно единство и единодействие са ясни; тук са създадени необходимите форми; изяснени са всички наши стъпки; съгласувани са вътрешните ни действия. Може да се каже, че между нас няма никакви противоречия, че има пълно единство в нашата съвместна работа и общо в мащабите на цялата страна, и в отделните окръзи, и по места. Това не означава, че не бива да обсъждаме проблемите на съвместната работа вътре в страната. Това ние сме вършили и ще вършим и занапред.

Искам да подчертая, че въпросите, на които др. Петър Танчев се спря в информацията си, са правилно поставени. Дава се правилна политическа оценка на чествуването на 75-годишния юбилей на БЗНС, а също така и на проведената международна теоретична конференция. Напълно споделям и мислите, които другарите развиха в своите изказвания на нашето съвместно заседание.

Действително 75-годишният юбилей на Българския земеделски народен съюз е значително, бих казал, изключително събитие. То заема важно място в поредицата подобни събития, проведени в нашата страна, като Международната теоретическа конференция по случай 90-годишнината от рождението на Георги Димитров, Световния конгрес на профсъюзите, сесията на Световния съвет на мира, асамблеята на Световната федерация на демократичната младеж и други. Но, пак подчертавам, чествуването на юбилея на Българския земеделски народен съюз има изключително голямо значение за нашата страна.

Ако преценяваме по-конкретно резултатите от чествуването, те могат да се сведат преди всичко до следното:

— юбилеят отново показва големия принос на БЗНС в строителството на социализма, особено за решаване на сложните проблеми на социалистическото село, неговата активна роля за укрепване на морално-политическото единство на народа и осъществяването на външната политика на Народна република България;

— юбилеят утвърди и още повече повиши авторитета, ролята и благотворното въздействие на БЗНС сред аграрните и сродни партии, организации и движения в света;

— юбилеят издигна авторитета и престижа на БКП, на социалистическа България сред тези партии и движения;

— юбилеят потвърди още веднъж по ярък начин правилността на линията на Българската комунистическа партия към Българския земеделски народен съюз, към политическия съюзник на партията; делегациите, участвували в чествуването на юбилея на БЗНС, още веднъж въз основа на историческия опит на България се убедиха, че Комунистическата партия е вярна на своите вер-

ни съюзници; юбилеят спомогна да се засили интересът към комунистическо-земеделското сътрудничество като важен политически фактор в борбата против фашизма и капитализма и в строителството на новото, социалистическото общество;

— юбилеят показва, че Програмата за мир, провъзгласена на XXIV конгрес на КПСС, се приветствува и приема и от демократичните аграрни и сродни партии, организации и движения.

На вечерята с чуждите гости, дошли за чествването, аз във връзка с работата на теоретичната конференция казах, а искам и сега да изтъкна, че някои теоретически работници неправилно отъждествяват работническо-селския съюз изобщо с братското единство и единодействие между Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз. Трябва да бъдем наясно. По този въпрос и друг път съм говорил. Съюзът между работниците и селяните е много по-широко понятие и има много по-дълбоко и всеобхватно съдържание. Разбира се, това в никаква степен не намалява огромното значение на нашата дружна работа, ролята на съвместните действия на комунисти и сдружени земеделци и в борбата против капитализма и фашизма в миналото, и в изграждането на социалистическото общество в България през изминалите три десетилетия.

В дискусията на международната теоретическа конференция заеха място главно три проблема, които имат значително важно значение от гледна точка на сегашното развитие на света:

— борбата за запазване на световния мир и участието на аграрните и сродни партии, организации и движения в тази борба;

— необходимостта от провеждане на радикална аграрна реформа;

— проблемът за единството на аграрните и сродните партии, организации и движения, растящата ориентация в тях към единодействие с комунистическите и работническите партии.

Трябва да кажем, че аграрните и сродните партии, организации и движения в света все повече и повече се превръщат от резерв на едрата буржоазия в резерв на силите на демокрацията, прогреса и социализма. Разбира се, това е сложен, труден процес. Но ние, като рево-

люционен процес, сме заинтересовани в разгръщането на този процес в интерес на мира, демокрацията и прогреса, в интерес на световния революционен процес, в интерес на щастието на човечеството.

Поради своя характер аграрните и сродните партии, организации и движения търпят в по-малка или по-голяма степен буржоазно влияние. В някои техни среди има и колебания по отношение единдействието с комунистическите и работническите партии. Особено опасна и зловредна е разложителната дейност на маоизма за внасяне разкол между работници и селяни, за подкопаване на ръководната роля на работническата класа и на нейния комунистически авангард. Това се отразява отрицателно върху дейността на аграрните партии, организации и движения, подкопава общата борба против империализма, за мир, демокрация и социален прогрес.

Какво по-конкретно показва чествването на юбилей на Българския земеделски народен съюз и международната теоретична конференция за развитието на аграрните и сродните партии, организации и движения?

Трябва определено да кажем, че тяхната роля и влияние растат и се развиват в положителна насока:

— засилва се техният антиимпериалистически характер;

— те все повече се проявяват като активни борци за мир, международно сътрудничество и сигурност;

— в много от тях все повече на преден план излиза и социалният елемент, линията за засилване на борбата за радикална аграрна реформа;

— и върху тях се разширява влиянието на марксистко-ленинската идеология, която играе полезна роля за по-нататъшното им развитие и за издигане на собствения им престиж.

Ние приветствуваме усилията на БЗНС да поддържа, да разширява и да обогатява връзките и дружеските отношения със значителен брой аграрни и сродни партии, организации и движения в интерес на мира, разбирателството и сътрудничеството между народите.

— — — — —

Изказвам задоволство от обстоятелството, че ние, членовете на Политбюро на ЦК на БКП и членовете на

Постоянното присъствие на БЗНС, се срещнахме, за да отчетем резултатите от чествуването на 75-годишния юбилей на БЗНС.

Тази наша среща има значение от гледна точка и на това, че ние поддържаме изцяло новото ръководство на Българския земеделски народен съюз начело с д-р. Петър Танчев, имаме му пълно доверие, имаме пълно доверие на всички вас. *(Продължителни ръкоплискания.)*

ТВОРЧЕСКИТЕ ДЕЛА НА ВИДНИ ПАРТИЙНИ И ДЪРЖАВНИ ДЕЙЦИ СА НАША НАЦИОНАЛНА И ИНТЕРНАЦИОНАЛНА ГОРДОСТ

*До
Политбюро на ЦК на БКП*

Другари,

Важна черта и отличителна особеност на нашата партия и нейните ръководства от създаването ѝ до наши дни са подчертаният интерес, постоянният стремеж и непресекуващ усет към теорията и идеологическата работа, към теоретическата разработка на проблемите на общественото развитие и практическите задачи на партията. Най-видните дейци на партията умело са съчетавали партийната практическа дейност с теоретическата, съединявали са в себе си качествата на организатора, политика и теоретика. Така беше по времето на Димитър Благоев—Дядото и неговите съратници. Така беше по времето на Георги Димитров и неговите най-близки сподвижници. Така е и в годините след Априлския пленум на ЦК на БКП от 1956 година: научният подход към ръководството на социалистическото строителство, към въпросите на вътрешната и външната политика на Народна република България, творческата разработка на

новите проблеми върху основата на марксизма-ленинизма са характерни за многостранната дейност на Българската комунистическа партия, на нейния Централен комитет и Политбюро.

Миналата година по достоен начин чествувахме 30-годишния юбилей от победата на социалистическата революция в България, а през идущата 1976 година ще се навършат 20 години от провеждането на историческия Априлски пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия. Известен е пътят, който извървяха партията и народът през тези десетилетия, известни са осъществените коренни революционни преобразования, разработените и решени крупни теоретически и практически проблеми на нашето обществено развитие. Не един път сме подчертавали, че само колективният ум на партията, на нейния Централен комитет и Политбюро е способен да определя основните насоки и да набелязва формите и средствата за успешното движение напред по пътя на социализма и комунизма. Затова нашата линия е била и е — максимално да се разгръща колективната мисъл на партията и на нейния Централен комитет за обобщаване и осмисляне на социалистическата практика, за правилно решаване на назрелите теоретически и практически проблеми на вътрешната и външната политика на партията и държавата. Резултатите от теоретическата и практическата работа на партията в последно време намериха своето огражение в Програмата на партията, в новата Конституция на Народна република България, в докладите и решенията на партийните конгреси, пленуми и съвещания, в дейността на Народното събрание, Държавния съвет и правителството, в материалите на конгресите и пленумите на Отечествения фронт и другите обществени организации, в речи, доклади и статии на ръководни партийни, политически, обществени и държавни дейци.

В този ред на мисли искам да обърна вашето внимание върху един въпрос: става дума за издаването на произведения на видни партийни и държавни дейци. Правилно съчиненията на Димитър Благоев и Георги Димитров, които са наше теоретическо богатство, наша национална и интернационална гордост и играят важна роля за комунистическото възпитание на народа, постоянно се издават и преиздават. Правилно се издават

избрани произведения и на техните съратници — изтъкнати строители на нашата партия. Правилно се издават отделни творби и сборници с творби на дейци на научния и идеологическия фронт. Книжовното дело на видни партийни, политически и държавни дейци на социалистическа България обаче засега е разпръснато по страниците на вестници, списания и в отделни брошури или е в стенограмите на конгреси и пленуми на партията и обществените организации, в стенографските дневници на Народното събрание. Смятам, че е необходимо най-важните произведения на тези наши дейци да се съберат и да се издадат, да се направят масово достойние на партията и народа.

Във връзка с това целесъобразно е да започне да излиза специална поредица от избрани произведения на ръководни партийни и държавни дейци примерно под название: „Видни строители на Народна република България“ или „Видни строители на социалистическа България“.

В поредицата биха намерили място избрани произведения например на Васил Коларов и Трайчо Костов (сборниците с техни речи, доклади и статии са библиографска рядкост), на Георги Дамянов, Владимир Поптомов, Димитър Ганев, Георги Трайков, Кимон Георгиев и на други видни партийни и държавни дейци на съвременна България.

Издаването на поредицата може да се възложи на Издателството на Българската комунистическа партия, като подборката и редакцията на сборниците с произведения на починали ръководни дейци се извършва съвместно с Института по история на партията при ЦК на БКП.

Ако Политбюро на ЦК на БКП е съгласно да започне да излиза поредица с избрани произведения „Видни строители на Народна република България“, следва да се възложи на отделите „Пропаганда и агитация“ и „Средства за масова информация“ на ЦК на БКП и на Института по история на партията при ЦК на БКП в непродължителен срок да направят конкретно предложение в Секретариата на ЦК на БКП.

17 април 1975 г.

Тодор Живков

ГОЛЯМОТО ЗНАЧЕНИЕ НА СЪВМЕСТНАТА РАБОТА МЕЖДУ ПАРТИЙНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ И ЗЕМЕДЕЛСКАТА ДРУЖБА

Из заключителното изказване „Сплотени,
единни, боеспособни партийни организации“ пред
Националното съвещание във Велико Търново
за ролята на първичните партийни организации

11 юли 1975 година

Другари,

Индивидуалната работа с комуниста, с трудовия човек е една от най-ценните традиции в нашата партия, завещана ни от основоположника на партията Димитър Благоев, завещана ни от Георги Димитров. Наше политическо задължение е не само да пазим тази традиция, но непрекъснато да я развиваме и обогатяваме при новите условия.

Всеки партиен деец от горе до долу, всеки комунист трябва да има пълното съзнание за изключителното значение на индивидуалната работа с хората, да взема активно и непосредствено участие в нея. И в това отношение трябва решително да се направи завой. Въпросът за личната работа с отделния партиен член, с отделния гражданин на нашата република следва да стане предмет на сериозно разглеждане в Секретариата на ЦК, в отделите на Централния комитет, в окръжните комитети на партията, в общинските комитети, в бюрата на партийните организации.

Крайно време е да се скъса с неправилната предста-

ва, че сега, когато у нас партията е ръководна политическа сила, когато разполагаме с радио, телевизия, с мощен печат, с възможности свободно да организираме масови събрания, митинги и манифестации, необходимостта от индивидуална работа с хората отпада. Нищо подобно, другари. Това е дълбоко заблуждение. Разбира се, печатът, радиото и телевизията, всички средства за масова информация и пропаганда вършат изключително полезна работа. Те имат голям дял за превръщането на нашата политическа линия, на нашите идеи и предначертания в материална сила.

С тези средства обаче работата далеч не се изчерпва. Всеки комунист, всеки сдружен земеделец, всеки отечественофронтовец, всеки гражданин на страната има свои лични вълнения, свои проблеми, които засягат не само неговия семеен кръг, но имат непосредствено отношение и към политиката на партията, към решенията на Централния комитет и Министерския съвет. На тези индивидуални вълнения, на всички конкретни въпроси, които засягат отделния комунист, отделния гражданин, нашите средства за масова информация и пропаганда естествено не са в състояние да дават отговор. В случая е необходим *личен непосредствен контакт* на комунист с комунист, на комунист със сдружен земеделец, на комунист с отечественофронтовец: необходими са пряко общуване и лична задушевна беседа, за да може да се разтвори душата на човека, да сподели той своите вълнения, да получи задоволителен отговор на въпросите, които го тревожат.

Във връзка с това особено внимание заслужава и въпросът за *взаимоотношенията между комунистите*. Отдавна е отминало времето, когато част от партийните организации се раздираха от вътрешнопартийни борби. Сега нашата партия, партийните организации се характеризират с единство, сплотеност, единомислие и единодушие. Не можем обаче да кажем, че навсякъде взаимоотношенията между комунистите са пример за подражание.

Нашата партия десетилетия е изковавала у комунистите ценни революционни добродетели, които са наш огромен капитал. Ние, по-възрастните другари, които работихме в най-тежките условия на нелегалната борба, помним какви топли другарски взаимоотношения споява-

ха комунистите и ремсистите пред лицето на общия враг. Ние помним с каква грижовност, любов и всеотдайност се отнасяхме един към друг, взаимно си помагахме, черпехме сили и увереност в нашата комунистическа дружба, в съвместната ни борба.

Наш дълг е да развиваме и обогатяваме тези революционни добродетели при новите условия. *Навсякъде взаимоотношенията между комунистите трябва да бъдат образец на принципност, на другарство и взаимпомощ, на взаимно уважение, критичност и самокритичност.* Състоянието на тези взаимоотношения има огромно значение не само за живота на партийната организация. Правилното им изграждане и регулиране е едно от най-важните условия, за да бъдат правилно регулирани и взаимоотношенията в трудовия колектив. Онази партийна организация, в която вътрешнопартийните отношения не отговарят на ленинските принципи и норми на партиен живот, едва ли би могла ефикасно да се намесва и да въздействува за правилното изграждане и развитие на взаимоотношенията в съответния трудов колектив.

Във връзка с това ще ми се специално да обърна внимание на голямото значение, което имат *съвместната работа и братските взаимоотношения между партийната организация и земеделската дружба, между комунистите и сдружените земеделци.* Българският земеделски съюз, който вече десетилетия честно дава своя принос в изграждането на социалистическа България, се вдъхновява от същите патриотични и интернационалистически идеи, в името на които работи и се бори Българската комунистическа партия. Нас ни свързва дружба и от годините на борбата против фашизма и капитализма, и особено сега, в борбата за възхода на Родината, за мира в света. Всичко това създава все по-благоприятни предпоставки за засилване на братските взаимоотношения, на единдействието между комунисти и сдружени земеделци.

Другари,

Разглеждайки тези въпроси от дейността на първичната организация, ние не можем да не държим сметка за онзи огромен положителен опит, натрупан от партийните организации *особено след историческия Априлски пленум на Централния комитет на партията.*

През двете десетилетия, които изминаха от Априлския пленум, върху основата на строгото спазване на ленинските принципи и норми на партиен живот бяха внесени *дълбоки промени* в живота на партийните организации, в живота на цялата партия, на цялата страна. Априлската линия даде силно отражение върху всестранината организаторска, политическа и идеологическа работа на първичната организация. Укрепи се политическото единство на партийните организации. Създаде се обстановка на доверие, на спокойствие, обстановка на разгръщане на творческите възможности на комунистите, на всички трудещи се за решаване на задачите на социалистическото строителство.

В такава именно светлина, от такива именно позиции ние анализираме сега работата на партийната организация.

Априлската традиция на доверие на Централния комитет към партийните органи и организации и обратно — доверието на първичните организации и партийните ръководства към Централния комитет на партията е наше огромно, бих казал, *историческо завоевание*. Тази априлска традиция на взаимно доверие, на сплотеност и единство в името на великите цели, които народът поставя пред нас, ние сме длъжни с всички сили да пазим и обогатяваме по-нататък. Това е гаранция за пълнокръвния живот на партийните организации, за по-нататъшното укрепване на другарски, творчески и принципни взаимоотношения между комунистите, за ефикасна борба срещу „малката правда“, за всестранно повишаване ръководната роля на първичната организация.

МИР И СИГУРНОСТ ЗА НАРОДИТЕ

Реч на Общоевропейското съвещание за сигурност
и сътрудничество в Хелзинки

30 юли 1975 година

Господин Председателю,
Другарки и другари,
Дами и господа,

Преди всичко искам да изразя нашата голяма признателност на президента на Финландската република господин Урхо Кеконен и на финландското правителство за забележителния принос за успешното организиране на подготвителния, началния и заключителния етап на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа и за атмосферата на приятелство, с която сме обкръжени. Искам също така да изразя голямата ни признателност на президента на Швейцарската конфедерация и на швейцарското правителство за гостоприемството и добрите условия, които създадоха за втория етап на съвещанието.

Пътят, който изминахме до днешната наша среща в Хелзинки, бе дълъг и труден. Този път минава през пелищата на Втората световна война, през тресавищата на „студената война“, през планини от недоверие и вражда. Не беше гладък този път и в онази негова отсечка, която започва с подготовката на съвещанието. Но разумът и политическият реализъм ни помогнаха да преодо-

леем препятствията, за да се осъществи тази среща, оза- рена от благородната идея за мир, сигурност и сътруд- ничество между народите. Самото събиране на първите ръководители на 33 европейски държави, на Съединени- те американски щати и Канада е вече събитие без пре- цедент в хилядолетната история на нашия стар кон- тинент.

Народна република България, която заедно с други европейски социалистически страни стана инициатор за свикване на съвещанието, високо оценява постигнатите забележителни резултати — плод на общите усилия на държавите участнички в този форум. Това е голяма по- беда — победа на всички, които избират мира пред вой- ната, мирното сътрудничество пред конфронтацията, съ- зиданието пред унищожението. От тази победа печелят всички. Няма облагодетелствувани, няма ошетени.

За първи път на европейския континент толкова дър- жави с различни социални системи търсят заедно и заед- но намират решения на проблеми, за които теорията и практиката на международните отношения не предлагат готов модел. Това е уникален опит, който ще ни ползва и в бъдеще. Съвещанието е ярко свидетелство за настъ- пилите промени в международния живот, свидетелство за утвърждаване принципите на мирно съвместно съще- ствуване между държави с различен обществен строй. То е доказателство, че днес няма такива проблеми, кои- то да не могат да се уредят по пътя на преговорите.

Ние дойдохме тук, за да положим основите на една по-добра Европа. В тези тържествени дни всички ние сме проникнати от високото съзнание, че участвуваме в едно голямо историческо дело за съдбините на нашия континент.

След два дена ще подпишем заключителния акт.

Сърцевината на този документ, по наше убеждение, е декларацията за принципите, върху които ние се дого- варяме да развиваме взаимните си отношения — отноше- ния на мир и стабилност, на сътрудничество и приятел- ство, на уважение и доверие. Тези принципи въплътяват общия стремеж на нашите народи да избавят сегашните и идните поколения от кошмара на войната, да им га- рантират мирен и щастлив живот. В това е тяхната ог- ромна въздействаща сила, тяхното политическо и мо- рално-етично значение.

Сега, когато в Европа и в света съжителствуват държави с различни обществено-политически системи, първостепенно значение имат възприетите от нас принципи за ненарушимост на границите, ненакърняване на териториалната цялост, неприбягване до сила или заплахата със сила, правото всеки народ да избира и развива своя социално-икономически строй.

Както е известно, първите стъпки на разведряването на нашия континент бяха съпроводени с чувствително оживление на международния обмен във всички области на материалния и духовния живот. От своя страна това оживление доведе до по-нататъшно разведряване на политическата атмосфера. Съвършено очевидно е, че международното сътрудничество процъфтява в условията на сигурност и на свой ред допринася за засилване на доверието между народите и правителствата, за укрепване на сигурността. Ето защо Народна република България придава голямо значение на онази част от заключителния акт, която е посветена на проблемите на международното сътрудничество.

Развитието на икономическото сътрудничество е обективен процес, който обаче може да бъде ускорен или забавен. Решенията на съвещанието създават предпоставки за отстраняване на бариерите и дискриминацията в търговията, за стимулиране на двустранното и многостранното сътрудничество в областта на икономиката, науката, техниката и опазването на околната среда, за по-рационално и по-справедливо международно разделение на труда.

Народна република България отдава важно значение и на международното сътрудничество в сферата на културата и образованието, на информацията и контактите между хората. Отворените врати са символ на доверие и гостоприемство. Нашите врати ще бъдат отворени за всички хора с открити сърца, с добри и честни намерения, които спазват законите, традициите и обичаите на дома, в който гостуват.

Другари,
Господа,

Дълбоко сме убедени, че резултатите от съвещанието представляват завоевание на народите от нашия континент. Същевременно ние добре разбираме, че всичко,

за което се съгласихме тук, изисква от нас по-нататъшни последователни усилия за претворяването му в живота. Следователно, подписвайки тези исторически документи, ние не сваляме от своите плещи отговорността, а напротив — поемаме върху себе си грижата за тяхната съдба.

Законното задоволство от постигнатия голям напредък не скрива от погледа ни въпросите, които не можаха да намерят пълен отговор. Заключителният акт отразява степента на разведряване в средата на 70-те години. Ние стигнахме дотам, докдето можеше да се стигне. Освен това животът ще поставя и нови въпроси. Ще станат възможни нови важни решения. През следващите години резултатите от съвещанието ще действуват като мощен ускорител на започналия дълбок процес, който с общи усилия трябва да направим необратим. Всичко това изисква да продължим усилията за създаването на завършена система за сигурност и сътрудничество в Европа.

Едно от решаващите направления на нашата бъдеща работа очевидно ще бъде допълването на политическото разведряване с намаляване на напрежението във военната област. По-нататъшните стъпки биха могли да бъдат създаването на система от мерки за прекратяване на надпреварата във въоръжаването, постигането на споразумение за съкращаване на въоръжените сили и въоръженията в Централна Европа, постепенното преодоляване на разделянето на Европа на военни блокове.

Решенията на съвещанието, както правилно отбеляза генералният секретар на Организацията на обединените нации Курт Валдхайм, са пронизани от край до край от духа, целите и принципите на Организацията на обединените нации. Ние не се затваряме в себе си и не поставяме граница между нас и народите от другите континенти.

В миналото конфликтите в Европа се препасяха и в други райони, предизвикваха верижна реакция в близки и далечни страни, обхващаха целия свят. Днес ние слагаме началото на един напълно противоположен процес, на една верижна реакция от съвършено друг тип. Ние вярваме, че резултатите от нашето съвещание ще дадат тласък за решаването на големите световни проблеми, от които бих споменал само ликвидирането на кризата в Близкия Изток и Кипър, създаването на система за

колективна сигурност в Азия, всеобщото и пълно разоръжаване.

Другарки и другари,
Дами и господа,

Делото на сигурността и сътрудничеството ще изисква от нас, от нашите правителства и народи още нови и големи усилия. Това велико дело има и ще има своите противници. Но времето на тези господа изгече. В наше време с доверието на народите се ползват, а утре все повече ще се ползват онези политически и държавни дейци, които водят своите страни по пътя, който ни събра през тези дни тук, за да сложим край на един етап и да положим началото на нов исторически етап в живота на Европа и, нека се надяваме, в живота на нашата малка, но единствена за нас планета Земя!

От името на българския народ аз изказвам дълбока благодарност на народите на Европа, Съединените американски щати и Канада, на политическите, държавните и обществените дейци, на дейците на науката и изкуството, на деловите кръгове, на всички хора с добра воля, допринесли за свикването и успеха на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа, и преди всичко на вас — които от името на своите страни и народи ще сложите подписите си под забележителните документи.

По този единствено правилен път утре ще тръгнат и други. Но историята ще запомни имената на първите, които прокараха този път и изминаха неговия най-сложен и труден участък.

Справедливостта изисква особено да подчертая ролята и личните заслуги на един между нас, на Леонид Илич Брежнев, който със своята дълбока убеденост, неукротима енергия и последователност допринесе най-много, за да бъдем сега всички ние тук.

Позволете ми да ви уверя, а чрез вас тържествено да уверя народите и правителствата на вашите страни, че Народна република България ще сложи своя подпис под историческите документи на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа не само с огромно удовлетворение, но и с дълбоко вътрешно убеждение и непоколебима воля да работи за тяхното претворяване в живота.

Благодаря за вниманието. *(Продължителни ръкопляскания.)*

ВИСОКАТА ПОЛИТИЧЕСКА СЪЗНАТЕЛНОСТ — МОГЪЩ ФАКТОР ЗА УСКОРЯВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОТО РАЗВИТИЕ

Изказване на пленума на Окръжния комитет
на Българската комунистическа партия в Бургас
по въпросите на идеологическата работа

5 август 1975 година

Другарки и другари,

Смятам, че имаме основание да бъдем доволни от работата на пленума, от изнесения доклад, от разгърнатата се оживена дискусия, от интересните проблеми, които бяха поставени. Пленумът протече в духа на решенията на Февруарския пленум на Централния комитет на партията по идеологическите въпроси, в духа на партийната политика в областта на идеологията.

Няма съмнение, че този пленум, решенията, които вие утвърждавате, ще дадат нов тласък на идеологическата работа в окръга, ще издигнат по-нататък нейното равнище.

Искам също така да изкажа своето задоволство от това, че ми предоставихте възможност да участвам в пленума на вашия Окръжен комитет. Казвам — предоставихте ми възможност, защото, доколкото ми е известно, заради мен отлагате този пленум вече няколко месеца. Но, както знаете, през последните месеци имаше много напрегната работа, трябваше да участвам в доста оживена и вътрешна, и международна дейност. Вярвам, ще ме извините, че станах причина за това отлагане.

Вие навярно отлагаете толкова време пленума не само за да мога да чуя доклада и станалите изказвания. С доклада и изказванията аз можех да се запозная, прочитайки протокола на вашето заседание. Очевидно вие очаквате от мен да взема думата, да изкажа своето отношение към работата на пленума, да споделя и някои допълнителни съображения.

Няма какво да се прави, другари. Вашето голямо търпение извънредно много ме задължава. Освен това, след като дадохте такова блестящо доказателство за търпеливост, мога да взема спокойно думата. Убеден съм, че същото търпение ще проявите и по време на моето изказване.

Ще засегна няколко въпроса, които може би няма да бъдат „чисто“ идеологически. Но, вярвам, ще ми влезете в положението, че аз, като един от ръководните дейци на нашата партия и държава, не мога в случая да се настройвам „чисто“ идеологически. Каквито и усилия да правя, винаги виждам идеологическите проблеми в органическата връзка с политическите, стопанските, социалните проблеми, с проблемите на цялостното развитие на нашето общество.

Но смятам, че тук няма грешка. В идеологическата работа неизбежно се отразяват актуалните и животрептящи проблеми на живота, на нашата социалистическа действителност. А сега такива въпроси са въпросите на интензификацията на икономиката, превръщането на науката в непосредствена производителна сила, проблемите, свързани със задоволяването на материалните и духовните потребности на народа, изграждането на новия човек и прочие.

Позволете ми да се спра на някои от тези въпроси.

Първо. Въпросът за развитието на нашата социалистическа икономика.

Както е известно, във връзка с подготовката на Единнадесетия конгрес на партията сега правим всестранна равностметка на развитието на икономиката с оглед правилно да бъдат начертани основните насоки и задачите, които ще решаваме през следващия период. След обстойна подготовка в продължение на повече от година, с участието на ръководни кадри и стотици специалисти, бяха изготвени *тезиси за основните насоки на развитието на икономиката през седмата петилетка, а в главните*

стратегически направления — до 1990 година. Тезисите бяха вече обсъдени и утвърдени от Централния комитет на партията.

Ако трябва най-общо да характеризираме резултатите в областта на народното стопанство през последните две десетилетия, то следва да кажем, че *нашата икономика е в непрекъснат подем, развива се с високи и устойчиви темпове*. Това се отнася и до темповете на увеличаване на капиталните вложения, и до темповете на развитието на производството, и до темповете на повишаване производителността на труда, до всички основни показатели. Именно тези високи темпове на развитие, които са едни от най-високите в света, дадоха възможност да създадем огромни за мащабите на страната производствени фондове, да изменим икономическия облик на България, да се превърне тя в напреднала индустриално-аграрна страна.

Такава е, другарки и другари, общата равностметка от априлската линия в действие в областта на икономиката.

Досегашните успехи в развитието на народното стопанство, по-специално след Десетия партиен конгрес, ни дават достатъчно основание да бъдем доволни и спокойно да се явим пред Единадесетия конгрес с една хубава, богата равностметка. Както е известно обаче, Централният комитет на партията възприе друг подход: не да изчакаме спокойно конгреса, а да поставим на задълбочен анализ въпроса, *как използваме създадените производствени мощности*, приведени ли са те на равнището на съвременния научно-технически прогрес.

От този анализ следва категоричният извод, че у нас производствените мощности не се използват пълноценно и най-рационално, че в нашата икономика има огромни резерви, които стоят неоползотворени. Такива резерви разкриват особено концентрацията и специализацията на производството.

Затова именно Централният комитет на партията прецени, че сега *главна наша стратегическа задача в областта на икономиката са модернизацията и реконструкцията на производството върху основата на концентрацията и специализацията, рязкото повишаване на ефективността на икономиката.*

Въпросът за модернизацията и реконструкцията, за

най-рационалното използване на производствените мощности, за интензификацията на икономиката е въпрос комплексен. И ние именно комплексно подхождаме към него, с оглед да приведем в действие всички фактори, които обуславят по-нататъшното ускорено развитие на производителните сили на страната върху основата на създадените у нас обективни и субективни условия.

През следващата петилетка ще имаме възможност да увеличим капиталните вложения с 40—50 на сто в сравнение със сегашната петилетка. Ето един основен фактор за по-нататъшната интензификация на икономиката. По-голямата част от капиталните вложения ще използваме за реконструкция и модернизация на съществуващите производствени мощности като високоефективна насока на развитие на производителните сили.

Освен това ние разполагаме вече с многобройна работническа класа, с опитни селскостопански труженици, с подготвена научно-техническа интелигенция. На тях именно залагаме да използват най-рационално техниката, да създават с помощта на производствените фондове повече стойност, повече материални блага. Във връзка с това взехме курс към *уплътняване на работното време и увеличаване на сменността в работата*.

Необходими са също мерки за повишаване на *квалификацията* на изпълнителските и ръководните кадри; за усъвършенстване механизма на *материалното стимулиране*; за издигане ролята на *духовните стимули* като мощен фактор за повишаване производителността на труда, за увеличаване на производството. Сега въпросът е не просто да осигуряваме работа на всички граждани, а да поставим всеки един от тях на това място, където той съобразно със своите заложби и придобитата квалификация би бил най-полезен.

По-нататъшното *усъвършенстване на цялостната система на управление на икономиката* е безспорно един от важните фактори за нейната интензификация, за рационалното използване на нейните резерви. Ние вече се заехме с подобряване на механизма и системата на управление на икономиката, с оглед да ги поставим в съответствие с най-новите постижения на науката и техниката. Разполагаме с добре подготвени управленчески кадри, натрупали сме необходимия опит и можем да пристъпим към осъществяване на такова мероприятие.

Трябва с радост да отбележим, че трудещите се у нас, партийните ръководства и организации, профсъюзите, Комсомолът правилно разбраха същността на курса, който възприехме в развитието на производителните сили, и масово откликват в подкрепа на този курс. Израз на възприетия подход в развитието на икономиката са публикуваните неотдавна призив-обещание на русенския завод „Найден Киров“ и призив-обещание на колектива на *Химическия комбинат във Видин*.

Трудовият колектив на завод „Найден Киров“ на дело показва *как при условията на запазване на четдневна работна седмица за хората може да се премине към шестдневен режим на работа на машините*. Това се постига чрез създаване на нова организация на управление на производството; чрез увеличаване на многомашинното обслужване с оглед да не се набира допълнителна работна ръка; чрез повишаване сменността на работата и организиране ремонта на машините по агрегатно-възловия метод. Както знаете, на призива на този колектив откликнаха стотици трудови колективи, като някои преминаха направо на седемдневен, непрекъсваем режим на използване на оборудването.

Кое е характерното и важното в почина и делото на трудовия колектив на Химическия комбинат във Видин? Характерното и важното е, че това е *реализация на новия подход на партията за икономическото развитие на страната, конкретизация на курса за реконструкция и модернизация на народното стопанство като главна насока за развитието на производителните сили*.

България се нуждаеше от значителни допълнителни мощности за производство на автомобилни гуми. За решението на тази задача имаше различни проекти. Предлагаше се да се започне строителството на нов завод като видинския и да се реконструира и разшири софийският. Предвиждаха се значителни капитални вложения. Видинци решиха проблема просто. Вие сте запознати с призива-обещание и с уводната статия на „Работническо дело“ по този повод. Някои характерни черти на почина на Химическия комбинат във Видин заслужават по-особено внимание.

На първо място, реконструкцията и модернизацията се извършват по комплексна целева програма, разработена от специалистите, инженерите, технолозите, колек-

тива на самия завод със съдействието на „Химпроект“. С други думи, единдействието на науката с производството е осъществено. *На второ място*, програмата се изпълнява от специални групи от самия завод — нещо извънредно важно при недостига на строители и монтажници в нашата страна. Освен това специалистите и работниците, участващи в реконструкцията, по този начин ще овладеят новата техника, с която ще работят в бъдеще. *На трето място*, реконструкцията няма да се отрази отрицателно върху производствения процес. Въведено е седемдневно използване на съществуващите производствени мощности, работи се на три смени с четвърта допълваща смяна. Планът се изпълнява и преизпълнява по всички показатели.

В резултат на всичко това реализирането на програмата до 1985 година ще помогне да се увеличи производството повече от два пъти. И това ще бъде постигнато по пътя на модернизацията и реконструкцията, без да се изгражда нов завод, без да се разширява сѳийският завод, като се спестяват на държавата стотици милиони левове капитални вложения и големи загуби на време.

Може би някой ще каже, че случаят с видинския комбинат е уникален. Не е уникален. Такива са условията във всички или в почти всички крупни производства и заводи в нашата страна. В отговор на призива на видинци вече се отзоваха трудовите колективи на редица заводи в различни краища на страната.

Случаят с видинския комбинат нагледно показва, че ние разполагаме с *огромни резерви* и тези резерви могат да се превърнат в производствени мощности и изделия, ако се изпълнява партийната програма за реконструкция и модернизация, ако смело се върви по пътя, посочен от видинци.

Такива са, другари, някои от основните задачи, които се заехме да решим в областта на икономиката.

Икономически задачи ли са това?

Да, по своя характер това са действително икономически задачи. Но те не са само икономически. Това са същевременно *и задачи политически, задачи идеологически*. Защото те засягат настоящето и бъдещето на нашия социалистически строй, настоящето и бъдещето на трудещите се, на нашата страна. Идеологията не витае

в облаците. Тя е преди всичко израз на същността на дадения икономически строй, на проблемите, които той решава на всеки етап от развитието.

Първостепенна задача на нашия идеологически фронт е да доведе до съзнанието на трудещите се правилността, необходимостта и значението на курса за модернизация и реконструкция, за концентрация и специализация, за интензификация на производството. Този курс трябва да се разбере, да се осмисли, да стане *кръвно дело* на трудовите колективи, на партийните, държавните и стопанските органи, на обществените организации.

Това изисква, образно казано, реконструкция и модернизация в главите на кадрите, нов начин на мислене, нов подход в работата.

Няма съмнение, че ако неговото изясняване, борбата за практическото му осъществяване бъдат поставени в *центъра на идеологическата, организаторската и политическата работа*, ние ще се поздравим с успех.

Вторият въпрос, който ще засегна, се отнася до науката и техническия прогрес.

Както знаете, пак във връзка с подготовката на Единадесетия конгрес на партията, преди няколко дена Централният комитет обсъди и утвърди *тезиси за основните насоки на развитието на науката и техническия прогрес през седмата петилетка и до 1990 година*. И този документ е разработен колективно, с най-широкото участие на наши учени и специалисти в различните области на науката и техниката.

Защо ние отделяме такова голямо внимание на въпросите на науката и техниката?

Може без преувеличение да се каже, че от това — *каква ще бъде по-нататък нашата научно-техническа политика, по какъв път ще се развиват науката и техниката през седмата петилетка и до 1990 година — в най-голяма степен зависи общото развитие на България през този период.*

Сега Централният комитет разполага с цялостен, научно издържан документ за нашата стратегия и тактика в областта на науката и техническия прогрес през следващите 15 години. При определянето на научната ни политика ние държим сметка както за обективните потребности на нашето по-нататъшно обществено-икономическо

развитие, така и за реалните възможности, с които страната разполага, за да задоволи тези потребности.

Ние и в бъдеще ще вземаме мерки да не разпиляваме силите на научния потенциал върху целия фронт на науката. Тъкмо обратно. Тези сили ще насочваме към най-важните, към възловите проблеми на науката, на нашето развитие.

Съществено внимание отделяме на *научното обслужване на производството*, на най-тясното свързване научната стратегия и тактика с нуждите на отделните наши народностопански отрасли и комплекси.

Заедно с това не допускаме и няма да допуснем и най-малко подценяване на *фундаменталните изследвания*. Напротив. Ние отдаваме особено значение на Българската академия на науките, полагаме усилия за по-нататъшното издигане на нейната роля като комплексна, най-висша научна организация в нашата страна. Естествено фундаменталните изследвания трябва още по-непосредствено да се свързват с нуждите на икономиката, на обществото, с потребностите на развитието на самата наука, на нашата култура като цяло.

В научната ни стратегия и тактика за следващия период се съдържат *качествено нови моменти*. Искам да обърна специално внимание на възприетия *нов подход, а именно решителния преход от екстензивно към интензивно развитие на науката и заедно с това — значителното повишаване на нейната ефективност*. Както знаете, в кратки срокове у нас беше създадена широка мрежа от научни институти и други научни звена, бързо се увеличи броят на научните кадри. По такъв начин нашата страна неизбежно премина през период на екстензивно развитие на научния потенциал, на научния фронт.

Ние сега се намираме на такъв етап, когато преминаването от екстензивно към предимно интензивно развитие на науката става необходимост. Изправени сме пред две обективни противоречия. От една страна, през следващия период предвиждаме по-нататъшно ускорено развитие на икономиката, слагаме ударението върху такива отрасли и производства, които се отличават със своята наукоемкост, т. е. които изискват все повече „сиво вещество“, все повече научни постижения. И, от друга, разполагаме с ограничени материални и особено човешки ресурси. Второто обективно противоречие е в това, че от

няколко години вече поехме пътя на интензификация на нашето производство, на нашата икономика. Нима е възможно интензификацията на икономиката, интензификацията на производството дълго време да се опират върху научен фронт, който се развива по екстензивен път?

Очевидно преодоляването на тези противоречия може да стане само чрез интензификация на научната дейност.

Но това преди всичко изисква решително да се укрепят и разшири материално-техническата база на научната дейност, за да достигне и надмине тя равнището на материалната база в производствените предприятия и особено в онези производства и сфери, в които сме водещи.

В това отношение трябва да се извърши прелом. Ще увеличаваме средствата за апаратура и други технически съоръжения, част от най-модерното вносно оборудване ще отделяме за изследователските и развойните организации.

Не по-малко важно е да се създаде и развива необходимата експериментална база на научноизследователската работа. Такава база ще позволи научните идеи да се превръщат в промишлени образци, в технологически решения.

Интензификацията на науката и повишаването на нейната ефективност налагат да се подобряват *организационните структури* на научната дейност, да се поставят те в пълно съответствие с предстоящите задачи. Сега, при усъвършенствуване системата на управление, необходимо е да създаваме такива форми, при които производствените и стопанските организации да се превръщат все повече в научно-производствени организации.

Съществено трябва да се измени и сегашната система на материално и морално стимулиране на управленческия персонал в нашите министерства, обединения, комбинати и предприятия, а също в научноприложните звена, с оглед да се увеличи тяхната заинтересованост от развитието и приложението на научно-техническите резултати.

Следователно с промените в управлението трябва да създаваме предпоставки *да се повиши ролята на науката на всички равнища на управление*, да се свърже тя

непосредствено с цялата управленческа система, а самото управление да става все повече и повече научно.

Освен това ние създаваме и научно-производствени обединения, в които науката се свързва с производството пряко и самото производство се поставя изцяло на научна основа. Това е главният смисъл на тяхното изграждане. Опитът показва, че това е един от най-надеждните пътища за тясно свързване на изследователската работа с нуждите на производството, за създаване на подходящ социален и психологически климат при решаване на общите задачи и, в крайна сметка, за повишаване ефективността и на научната, и на производствената дейност.

С всичко това залагаме предпоставките науката да стане на дело непосредствена производителна сила.

Ние обаче няма да можем да провеждаме успешно курса за интензификация на научната дейност и значително да повишим нейната ефективност, *ако не осигурим своевременното внедряване на научните резултати в производството, в практиката, ако не извършим прелом* в използването на чуждестранните научно-технически постижения на световно равнище.

Бързото внедряване на нашите и чуждестранните научно-технически резултати е в края на краищата *централен въпрос* на цялата ни научна политика. Ние не развиваме науката самоцелно. Висша цел на изследванията в областта на науката и техниката при социализма е човекът, подобряването на условията на неговия живот, неговото всестранно развитие. А това може най-ефикасно да се постигне само ако резултатите от научния труд час по-скоро се „материализират“, ако час по-скоро бъдат превърнати в материални и духовни блага.

Другари, искам да подчертая, че колкото и да е свършено научното оборудване, колкото и да са рационални организационните структури на научната дейност и т. н., в края на краищата *човекът, ученият е този, който прави открития, изобретения, този, който твори наука. Той е главният фактор за развитието на науката и техническия прогрес.* Вярно е, че науката се е превърнала в колективно дело. Но и при условията на колективност в никаква степен не се намалява значението на таланта и професионалната квалификация на всеки отделен учен. Отделният учен играе и ще продължава да играе реша-

ваща роля в научното творчество именно като се опира на колектива, на неговата помощ, на неговите постижения.

Както в целия свят, така и в нашата страна научната дейност се е превърнала в масова професия, и то за съвсем кратък срок. Но при този процес неизбежно в науката навлязоха недостатъчно подготвени, а в редица случаи и неподходящи хора. Затова през следващите години ние предвиждаме да се намали темпът на нарастване на кадровия потенциал, зает в науката, като тежестта се поставя върху издигане на неговия качествен състав. Разбира се, това не изключва и занаят да създаваме някои нови звена и да разширяваме съществуващи звена, ако потребностите налагат.

Главното е да се издига качественият състав на кадрите в областта на науката. Този въпрос опира до системата на нашето образование, до нейното усъвършенстване, до подбора на младежи за бъдещи учени още от ученическата скамейка. С още по-голяма сила този въпрос стои във висшите учебни заведения. Не случайно в редица страни на въпроса за таланта в науката се отделя изключително внимание; полагат се специални и системни грижи за ранното откриване и правилното насочване на талантите.

По-големи грижи следва да се полагат за поощряване на *научните дискусии, на борбата на мнения* като мощен стимул за израстването на научния работник, за развитието на науката. Не само в изкуството, но и в науката задълбочената, страстната и партийно целенасочената критика има огромно значение. Тя е първостепенен фактор. За нейното разгръщане са нужни не само пожелания, но и подходяща атмосфера, организационни и други мерки. Необяснимо е защо някои се плашат от научните дискусии, пречат на тяхното разгръщане, вместо да ги поощряват. Научните идеи се раждат и избистрят именно в процеса на дискусии, на борбата на мнения.

Решително трябва да се подобри *системата за подбор и подготовка на научните кадри* и особено на аспирантурата като основен източник на млади кадри в науката. Науката има интернационален характер. Както постигането на собствени научни резултати, така и пълноценното използване на чуждестранните постижения изи-

скват научният работник да има широка езикова подготовка, за да може да прескача езиковите бариери, да черпи направо от извора.

У нас, другари, широко се говори за инфлация на учени. За съжаление, не можем да кажем, че това са безпочвени разговори. В действителност, ако сравним броя на научните работници процентно към населението, ще видим, че нашата страна има още какво да направи в това отношение. Но вярно е също така, че количеството в случая не преминава в качество. Разговорите за инфлация се дължат не толкова на прекалено големия брой научни работници у нас, колкото на ниската подготовка на много от тях.

Ето защо подобряването на качествения състав на научните кадри, правилното организиране на тяхната дейност, по-нататъшното повишаване на възискателността трябва да бъдат първостепенна задача на всички органи, които са призвани да провеждат държавната и партийната политика в областта на науката и техническия прогрес — Комитета за наука, технически прогрес и висше образование, Българската академия на науките, министерствата и други.

Не по-малко остро стои у нас и въпросът за подобряване условията на работа на учените, за подобряване на техния бит, за осигуряване хармонично развитие на техния живот.

Наш дълг е *най-целесъобразно и най-сфикасно да използваме интелектуалните ресурси на страната*. На много места въпреки колективния характер на науката все още учените работят по занаятчийски, липсва им необходимият помощен персонал и те много пъти са принудени да вършат несвойствени дейности, които им отнемат ценно време. Данните показват, че научните работници са принудени да отделят прекалено много време за заседания, за организационни, обществени и други мероприятия, които ги откъсват от техните преки научни задължения.

С това положение не бива повече да се примиряваме. Неоползотворените възможности на учените, с които разполагаме, са толкова големи, че само тези възможности ако бъдат използвани, могат да компенсират нуждата от няколко хиляди нови научни работници. Тук стои и задачата пълноценно да се използват учените, които

работят във висшите учебни заведения; най-широко да се разгръща движението за техническо и научно творчество сред младежта.

Също така трябва внимателно да се огледат състоянието и условията на работа на *рационализаторите и изобретателите*, с оглед изобретателското и рационализаторското движение да придобие още по-голям размах. Не бива да се допуска бюрократизмът да пречи за разгръщането на това движение, за своевременното внедряване на направени рационализации и изобретения.

Смятам, всички ще се съгласите с мен, че *е необходимо да положим по-големи грижи, за да се издигне още повече общественият престиж на научните работници в нашата страна*. На учения трябва да се гледа като на *значителна фигура в нашия обществен и културен живот*. Науката е елемент на културата, а научният творец е същевременно и творец на националната култура в определена сфера. На него, на учения, партията е поверила един от най-отговорните участъци на духовния живот, поверила е до голяма степен успеха на развитието на икономиката, на другите области на нашата действителност, поверила е подготовката на високообразована и предана на комунистическите идеи млада научно-техническа интелигенция.

Ние, партията, целият народ се гордеем с талантливия отряд български учени, които върху основата на марксистко-ленинската методология множат успехите на нашата наука, имат важен дял в укрепването мощта на страната.

Ние сме уверени, че българските учени, специалисти, конструктори, рационализатори и изобретатели ще дадат още по-голям принос в развитието на родната наука и техника, за осъществяване на нашата научна политика в борбата за изграждане на развито социалистическо общество в Народна република България.

Нима всички тези проблеми са само проблеми на науката и техниката? Нима това са проблеми, които интересуват само нашите учени и стопански дейци? Нищо подобно.

Това са същевременно *изключително важни проблеми и на нашата идеологическа работа*, проблеми, които засягат не само учените и специалистите, не само стопан-

ските дейци, но и всички идеологически работници, трудещите се в нашата страна.

Някои другари може би смятат, че гова действително са въпроси и на идеологическата работа, но само до толкова, доколкото науката като цяло обхваща и самите обществени науки. А обществените науки, както е известно, имат голям идеологически заряд, играят огромна роля в идеологическата работа, в идеологическата борба.

Когато казвам, че проблемите на стратегията и тактиката в областта на науката и техническия прогрес са ключови проблеми и на идеологическата работа, имам предвид не само обществените науки. Имам предвид целия фронт на науката, цялата научна полигика.

Защото не само без обществените науки, но и без природните науки, без математическите науки и особено без марксистко-ленинската философия, без цялостния фронт на науката не е възможно да се изгради материално-техническата база на социализма, да се усъвършенствуват социалистическите обществени отношения, да се формира новият, с голяма култура, с високо идейно-политическо съзнание всестранно развит човек.

Другари,

Следващият въпрос се отнася до грижата за човека, до повишаване жизненото равнище на народа.

Трудещите се у нас от собствен опит се убедиха, че Българската комунистическа партия, партията, изградена с такъв идеализъм и себеотрицание от Димитър Благоев, неуморно възпитавана и закалявана от Георги Димитров, служи вярно и предано на интересите на трудовия народ, на коренните интереси на България.

Целият исторически път на нашата партия, и в условията на капитализма, и в условията на социализма, недвусмислено доказва, че *партийната политика е пропитана с дълбок хуманизъм*, насочена е към осигуряване на свободата, щастието и благоденствието на трудовия народ.

В Програмата на партията, утвърдена от Десетия конгрес, дебело е подчертано, че грижата за човека, грижата за непрекъснатото повишаване на неговото материално и духовно благосъстояние е върховна грижа на партията.

Върху основата на Програмата на партията Централ-

ният комитет изработи и прие на пленума от декември 1972 година своя *социална програма* — така наречената от всички нас *Декемврийска програма на партията*, която е конкретно ръководство в тази област. Това е забележителен документ, в който научно са начертани насоките и е възприет комплексен подход при задоволяване на материалните и културните потребности на народа.

Декемврийската програма се отнася до целия етап на изграждането на развито социалистическо общество в страната. Сега, във връзка с подготовката на Единнадесетия конгрес, Централният комитет ще приеме и утвърди на свой специален пленум *тезиси за по-нататъшното повишаване на жизненото равнище на народа през седмата петилетка и до 1990 година*. По такъв начин в тезисите ще бъдат доразвити и конкретизирани задачите на жизненото равнище за един период от 15 години.

Трябва да се отбележи, че още сега можем да отчетем *сериозни постижения* в изпълнението на Декемврийската програма. Значително се увеличиха реалните доходи на човек от населението. Доходите на селяните-кооператори почти се изравниха с доходите на работниците и служителите. Минималната работна заплата от 65 лева достигна още през 1973 година 80 лева при предвидени 70 лева в края на шестата петилетка.

Повиши се размерът на минималните пенсии и на пенсиите на селяните-кооператори. Увеличиха се стипендиите, добавките за деца, еднократните помощи при раждане и други. Нови придобивки получиха жените и особено майките. Бързо расте мрежата от детски заведения.

Все повече се задоволяват нуждите на хората от стоки. Значителни успехи бяха постигнати в областта на здравеопазването, в развитието на мрежата от културни институти. Вече 1 милион и 500 хиляди души от активното население преминаха на 5-дневна работна седмица.

Това са само част от социалните придобивки, които нашият народ завоюва след Десетия конгрес на партията.

Независимо от тези успехи пред нас стоят редица проблеми, особено като се има предвид, че през последните години покупателната способност на населението изпреварва възможностите за по-пълно задоволяване с нужните стоки и услуги. Освен това потребностите на хо-

рата, техните вкусове и изисквания непрекъснато се повишават.

Следователно и през следващия период основната линия в областта на жизненото равнище ще бъде линията на все по-пълно и комплексно задоволяване на материалните и духовните потребности на народа.

Това ни задължава още през годините на седмата петилетка:

Първо, да преодолеем недостига от някон стоки на пазара и да осигурим все по-пълното задоволяване на нуждите на трудещите се с *по-качествени и разнообразни предмети за потребление*. Търговията у нас трябва да усвои съвременните форми на търговското обслужване.

Второ, да решим в основни линии жилищния проблем. Това е една от първостепенните задачи в сферата на нашата социална политика. През седмата петилетка ще трябва да се изградят около 500 хиляди жилища, а до 1990 година следва да се построят общо около 1 милион и 600 хиляди апартамента.

Трето, да разширим още повече грижите на обществото за *подрастващото поколение*. Ускорено следва да се развива мрежата от детски заведения, с оглед в тях да бъдат обхванати почти всички деца от 3- до 7-годишна възраст. Заедно с това ще продължаваме да поощряваме раждаемостта, да укрепваме семейството и да разгръщаме неговите социални функции.

Четвърто, да усъвършенствуваме нашето образователно дело, решително да разширяваме мероприятията в областта на *културата*, да създаваме все по-добри условия за *духовното израстване* на народа, за *естетическото възпитание на младежта*.

Пето, да продължим линията за усъвършенстване системата на *пенсиониране* и подобряване *грижите за старите хора*.

Шесто, да задоволим в максимална степен нуждите на населението от заведения за *обществено хранене*, да изградим съвременна високоефективна система за *битово обслужване*.

Седмо, решително да подобрим състоянието на *транспорта* в големите градове.

Осмо, да се подобри *жизнената среда*.

Във връзка с всичко това ще се повишават по-нататък реалните и номиналните доходи на населението, като

растежът на работната заплата се постави в пряка зависимост главно от увеличаването на производителността на труда и качеството на производството и услугите. Ще продължават да нарастват и доходите от личното помощно стопанство.

Обществените фондове за потребление ще се увеличават, като се осигурят повече средства за развитие на образованието, здравеопазването, културата, социалното осигуряване и за допълнителни социални мероприятия.

Наша първостепенна грижа и занаят ще бъде осигуряването на стабилност на общото равнище на цените на дребно, които трябва да съответствуват на обществено-необходимите разходи на труд и на качеството на стоките.

Разбира се, темповете и формите на издигане жизненото равнище зависят не само от хубавото желание, от добрите намерения, от правилните предначертания. И най-елементарната логика подсказва, че *може да се потребява повече само ако се произвеждат повече материални и културни блага, ако се работи по-ефективно.*

Така че основните насоки за издигане жизненото равнище през седмата петилетка и до 1990 година, които Централният комитет ще набележи, са в най-пряка зависимост от основните насоки на развитието на икономиката и на другите области на обществения живот, от тяхното осъществяване.

От друга страна обаче, по-нататъшното издигане жизненото равнище не може да бъде само пасивен резултат от успешното изпълнение на задачите в икономиката и в другите области на живота. Ние трябва така да подходим, че да превърнем програмата за повишаване жизненото равнище в мощен инструмент за стимулиране на трудещите се, във важен фактор за изпълнението и преизпълнението на плановете за социално-икономическото развитие на страната и с това — да създадем допълнителни възможности за повишаване на народното благосъстояние.

Но, другари, целият този комплекс от проблеми, свързани с повишаването на жизненото равнище на народа, само икономически проблеми ли са? Или са само политически?

Действително те са и икономически, и политически

проблеми. Но те са в същото време в най-висша степен и *идеологически проблеми*.

Нашият социалистически строй, реалният социализъм *създава обективни условия постоянно да се повишават материалното и културното равнище на трудеците се*. Това е заложено в самата същност на нашия строй. За да се превърнат обаче тези възможности в действителност, са необходими усилията и на работниците, и на селяните-кооператори, и на народната интелигенция — на всички трудеци се.

Това означава, че колкото е по-развита не само професионалната квалификация, но и съзнанието на всеки труженик на социализма, с колкото по-голяма убеденост той участва в строителството на социализма, толкова повече материални и духовни блага ще бъдат произведени.

Да вземем друг аспект на проблема, свързан с жизненото равнище. Имам предвид *системата на обслужване*. В това отношение има още много и много да се желае не само по отношение на обема и разнообразието на услугите, но и по отношение на *начина*, по който се поднасят тези услуги, на *равнището на културата*, с която те се извършват.

Важно задължение на идеологическата работа е да участва в борбата за ликвидиране на бюрократизма в цялата сфера на услугите, за премахване на бездушието и безотговорността към нуждите на хората.

Степента, с която идеологическата работа съдейства да се подобрява дейността на всички органи и предприятия, на всички работници в сферата на услугите, е също *един от основните критерии* при определяне на нейната ефективност.

Ето какво неотъжно поле за дейност се разкрива пред идеологическите работници.

Нашата идеологическа работа е призвана още по-убедително да разяснява, да изтъква, че повишаването на благосъстоянието не е задължение само на обществото, на държавата. Това е и трябва да бъде грижа и лично задължение на всеки трудец се. Трудещите се, нашата работническа класа, селяните-кооператори, народната интелигенция държат в собствените си ръце съдбините на социалистическа България, съдбата на своето щастие и благоденствие.

Четвъртият въпрос се отнася до конкретната работа с комунистите, с хората.

Макар че по този въпрос говорих неотдавна във Велико Търново, позволете ми да го засегна отново. Връщам се отново към него, защото *конкретната, индивидуалната работа с хората е живеецът на нашата политическа дейност, гръбнакът на нашата идеологическа работа.*

Това е *ярък израз на грижата към човека*, към неговите вълнения, към неговите потребности. Това е също така *ярък израз на демократичността на нашия строй*, който осигурява разгръщането на истинска демокрация не само на равнището на обществото като цяло, но отива по-далеч — дава възможност за изграждане на хуманни, топли, другарски отношения между хората.

Такива отношения, характерни за социализма, които извисяват морално, духовно социалистическия труженник, са *наш огромен капитал. Затова грижата за чистотата в отношенията, против грубостта и безпринципността, за културни обноси, за културни взаимоотношения във всички области на живота е грижа за увеличаване на този наш капитал.*

И тук отново изпъква голямото политическо и идеологическо значение на *индивидуалната работа с хората*. Едва ли има по-голямо политическо заблуждение от това да се смята, че индивидуалната работа с отделния комунист, с отделния човек е нещо отживяло.

Само който не разбира същността на индивидуалната работа с трудещите се, може да допусне, че сега, при така динамичното развитие на средствата за масова информация, при нарастването на тяхната роля, намалява нейното значение, значението на личните контакти на ръководните кадри, на комунистите с всеки трудещ се поотделно. Колкото и важна и полезна да е работата, която вършат печатът, радиото, телевизията, всички други масови политически и идеологически средства, те не могат да изместят необходимостта от конкретна, ежедневна, делнична работа с отделния труженник.

Няма друго по-мощно, по-ефикасно средство за идеологическо и политическо въздействие от непосредствения контакт, от личното общуване. Нашата партия и всяка наша партийна организация имат богати традиции и опит в това отношение. Необходимо е да ги раз-

виваме и обогатяваме съобразно със сегашните конкретни условия.

Животът е сложен и динамичен. С шеметна бързина се развиват процесите както вътре в страната, така и на международната арена. Възникват непрекъснато нови и нови проблеми от обществен и от личен характер. От друга страна, партията полага усилия да въвлича все по-дейно и масово трудещите се в икономическия, политическия и идеологическия живот, да повишава тяхното социалистическо съзнание. *Това задължава всяка партийна организация, всяко партийно ръководство да взема специални мерки за постоянно общуване с хората, да изучава техните настроения и въпросите, които ги вълнуват, да разгръща индивидуална работа с тях.*

Следващият въпрос се отнася до някои аспекти на международното положение.

Другари,

Работата за подготовката на Единадесетия конгрес на партията протича в *благоприятна международна обстановка.*

Процесът на прехода от капитализма към социализма в света продължава. Укрепват се повече политическите, икономическите, идеологическите и международните позиции на братските социалистически страни. Растат редиците и влиянието на международното комунистическо и работническо движение. Разгръща се световният революционен процес.

Голямо завоевание на човечеството е, че в последно време се засилва разведряването в международната обстановка, утвърждава се все повече в международните отношения ленинският принцип за мирно съвместно съществуване между държавите с различен общественоекономически строй.

Огромна е заслугата на великия Съветски съюз и лично на генералния секретар на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз Леонид Илич Брежнев за неотклонното развитие на този процес, въпреки противодействието на реакционните сили.

Преди няколко дена, както знаете, в Хелзинки завърши третият и последен етап от *Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа*, на което ръководители-

те на европейските държави, на Канада и САЩ подписа общ заключителен акт. Вие сте запознати с работата на този международен форум и не е нужно да се впускам в подробности.

Европейското съвещание, другари, е наистина *историческо събитие в международния живот*. За пръв път в човешката история става подобна среща и се подписва такъв документ.

Значението на това събитие нараства поради факта, че се отнася до *нашия, европейския континент*. Тук, в Европа, пламна пожарът на Първата световна война. Тук, в Европа, пламна пожарът на Втората световна война. Тук, на нашия континент, се пресичат интересите на много държави.

Успех за всички участници в съвещанието е единодушното приемане на Декларация за принципите, от които ще се ръководят занапред европейските държави в своите взаимоотношения. Осъществяването на тези принципи изпълва с конкретно съдържание атмосферата на международното разведряване и дава направление на по-нататъшната борба за прекратяване на надпреварата във въоръжаването.

Ние сме доволни, че и *Народна република България даде своя принос за успеха на съвещанието*.

Нашата международна дейност като държава, нашата дейност в международното комунистическо и работническо движение като партия, активната международна дейност на Народното събрание, на БЗНС, на Отечествения фронт, на профсъюзите, на Комсомола, на другите обществени организации действително печелят от година на година все нови успехи.

Ние водим активна политика за установяване и развитие на мирни и дружески отношения с другите държави и народи. Това не е политика конюнктурна. Тя се ръководи от принципите на марксизма-ленинизма, от трайните интереси на народа, на международното комунистическо и работническо движение, от коренните интереси на всички народи.

Тази принципна линия ние провеждаме последователно и на Балканите, и в Европа, и в отношенията с развиващите се страни, и в отношенията с братските комунистически и работнически партии.

Върху положителните резултати на нашата между-

народна дейност изключително благоприятно се отразяват успехите, които Народна република България постига в областта на икономиката, в социалната област, в развитието на културата, успехи, които превърнаха нашата страна в модерна социалистическа държава. Априлската линия на партията не само осигури ускореното развитие на страната по социалистически път, но и издигна нейния международен авторитет на голяма висота. На Народна република България се гледа като на желан и търсен партньор, като на страна, която има свое определено място, своя собствена тежест в международния живот.

Разбира се, другари, ние не можем да смятаме, че всички проблеми на международната арена са вече уредени. Пред народите, пред прогресивните сили в света, пред нас като партия и държава стоят още много проблеми и трудности за преодоляване. И на първо място, задачата е да се задълбочи процесът на международното разведряване, да стане той необратим.

Нови проблеми се поставят и пред нашата идеологическа работа. Необходимо е да продължаваме с по-широк обхват, още по-убедително да правим достойние на други народи успехите ни в социалистическото строителство. Върху нашите идеологически работници, преди всичко върху средствата за масова информация и пропаганда, пада задължението да засилят борбата против опитите за спиране или задържане на процеса на разведряването, за разширяване на този процес и във военната област.

Нашата позиция е принципна и последователна. Ние искрено водим политика на мир и разбирателство, против военните приготовления, за разширяване на културните, спортните, туристическите и други контакти и връзки. Но ние не отстъпваме и няма да отстъпваме нито на йота от нашите идейни позиции, не признаваме мирното съжителство на нашата идеология с която и да е чужда нам идеология.

Народна република България, Българската комунистическа партия и занаяд ще дават своя принос за превръщането на процеса на международното разведряване в необратим процес, за разбирателството и сътрудничеството между народите на Балканите, в Европа и в света.

Другарки и другари,

Усилията и успехите на вашата окръжна партийна организация в областта на партийната пропаганда са проява и част от *явния подем на идеологическия фронт у нас след Десетия конгрес на партията.*

Силен гласък на идеологическата работа дадоха решенията на Февруарския пленум на Централния комитет, в които са очертани нейните основни насоки и проблеми през етапа на изграждането на развито социалистическо общество. След пленума партийните организации и ръководства активизираха своята пропагандно-агитационна и идеологическа дейност, по-успешно я свързват с потребностите на социалистическото строителство.

Нарастващите грижи на Централния комитет за идеологическия фронт, за непрекъснато формиране, укрепване и усъвършенствуване на социалистическата съзнателност на трудещите се отговарят на една обективна закономерност: *в процеса на социалистическото строителство постоянно се разширяват ролята и обхватът на духовния фактор, а оттук на идеологията, на съзнателността.*

Това не е случайно, защото високата политическа съзнателност е могъщ фактор за ускоряване на нашето обществено развитие; научният светоглед и социалистическата нравственост са необходима предпоставка за трудова и обществено-политическа активност; със задоволяването на материалните нужди на хората все повече ще нарастват и трябва да нарастват духовно-политическите интереси и потребности на личността.

Ето защо ние и в бъдеще ще укрепваме и развиваме идеологическия фронт на партията, ще полагаме усилия за пълноценно използване на идеологическите аспекти на всички обществени дейности, ще засилваме борбата срещу отрицателните явления, срещу антикомунизма, антисъветизма, ревизионизма.

В заключение искам да изкажа увереност, че Бургаската окръжна партийна организация, здраво сплотена върху априлската линия на Централния комитет на партията, ще бъде и занапред активен двигател на борбата на комунистите, на всички трудещи се в окръга за нейното осъществяване.

Бургаски окръг е един от окръзите, които се развиват особено динамично. Създадена е и се развива мощ-

на промишлена база. Увеличават се отрядите на работническата класа, расте числеността на техническата интелигенция в окръга. Извършват се и други важни икономически и социално-класови изменения като неразделна част от икономическите и социално-класовите изменения, които протичат в цялата страна.

Бургаски окръг е не само голям икономически център. Той се развива и като център, в който кипи културен живот. Вашият окръг стана и важен *туристически център*.

Всичко това извънредно много повишава отговорността за ръководството на икономическия, политическия, културния, туристическия и идеологическия живот в окръга. Особена отговорност носят идеологическите работници, съответните партийни, държавни и стопански органи, партийните организации, земеделските дружби, Отечественият фронт, профсъюзите, Комсомолът, Комитетът за отдих и туризъм.

Дълбоко съм убеден, че Окръжният комитет на партията, неговият първи секретар другарят Гани Ганев ще оправдаят и в бъдеще доверието, ще мобилизират силите на всички комунисти, на всички трудещи се в окръга за посрещане на Единадесетия конгрес на партията с нови успехи, с нови победи. *(Изказването беше често прекъсвано и изпратено с бурни, продължителни ръкопляскания, със ставане на крака и с възторжени възгласи: „БКП—БКП!“.)*

ВИДЕН ДЪРЖАВЕН ДЕЕЦ НА ФИНЛАНДИЯ

*До
Президента на Финландската
република
господин Урхо Кеконен*

Хелзинки

Ваше Превъзходителство,

За мен е особено приятно по случай Вашата 75-а годишнина да Ви предам от името на Държавния съвет на Народна република България и лично от мое име най-сърдечни поздравления и пожелания за здраве, щастие и по-нататъшни успехи във Вашата изключително ползотворна дейност за развитието и преуспяването на Финландската република.

Българският народ, който също като финландския народ се стреми към разбирателство и дружба с всички народи на Европа и света, високо оценява Вашата дейност в полза на световния мир, допринесла за успеха на Европейското съвещание за сигурност и сътрудничество в Хелзинки.

Нашата страна високо цени Вашия личен принос за разширяването на всестранните отношения между Народна република България и Финландската република.

Искам да изразя своята увереност, Ваше Превъзходителство, че приятелските отношения между нашите страни и народи и занапред ще продължават да се укрепват и развиват.

3 септември 1975 г.
София

Тодор Живков

председател на Държавния съвет
на Народна република България

СЕДМАТА ПЕТИЛЕТКА — ПЕТИЛЕТКА НА ВИСОКА ЕФЕКТИВНОСТ И ВИСОКО КАЧЕСТВО

Из Отчета на Централния комитет
на Българската комунистическа партия
за периода между Десетия и Единадесетия конгрес
и предстоящите задачи

29 март 1976 година

Другари,

Централният комитет на партията внася за разглеждане и утвърждаване от конгреса „Основни насоки на Единадесетия конгрес на БКП за общественоеикономическото развитие на Народна република България през седмата петилетка (1976—1980 година)“. В този документ е отразена същността на нашата политика, насочена към осъществяване на главната непосредствена историческа задача на партията — построяването на развито социалистическо общество. Документът беше публикуван и широко обсъден на окръжните партийни конференции, на партийни събрания, на събрания на трудещите се и в печата. Навсякъде той намери широк отклик и срещна пълно одобрение, изказани бяха полезни съображения и конкретни предложения. Правилно е многобройните предложения да бъдат разгледани най-внимателно и целесъобразните да се имат предвид при разработването на седмия петгодишен план.

Главната социално-икономическа задача на седмата петилетка е: неотклонно да се осъществява линията на

партията за по-пълно задоволяване на материалните и духовните потребности на народа, като се осигурява динамично и пропорционално развитие на народното стопанство, бързо се повишава производителността на труда, ефективността и качеството по пътя на модернизацията, реконструкцията, концентрацията и ускореното внедряване на научно-техническите постижения и като се издига социалистическата съзнателност на трудещите се и се утвърждава социалистическият начин на живот. Тази задача ще се осъществява в условията на задълбочаващата се социалистическа интеграция. (Ръкопляскания.)

Стратегическата насока на икономическата политика на партията за по-нататъшна интензификация на производството, за решително повишаване ефективността на икономиката и качеството на продукцията неимоверно много издига ролята и отговорността на нашия научен фронт. Тя изисква развитието на научния фронт и научноизследователската дейност в областта на обществените, природните и техническите науки да се свързват най-тясно с основните насоки и конкретните потребности на материалното производство и на цялостното ни социално-икономическо развитие. Фундаменталните и приложените изследвания, по-специално в областта на природо-математическите науки, следва да се насочат към целево подбрани комплексни проблеми, свързани с обогатяването на суровинните и енергийните ресурси на страната, с използване постиженията на химията на високомолекулярните съединения и химизацията на народното стопанство, с повишаване на биологичната продуктивност, със създаването на биологични активни вещества и биопродукти с приложение в промишлеността, селското стопанство и медицината, със създаването на нови ефективни технологии и по-съвършени изделия.

Бързото и ефективно внедряване на научно-техническите резултати в производството придобива първостепенно значение. На внедряването трябва да се гледа като на изключително важен етап във веригата „изследване—производство“. Във връзка с това необходимо е неотложно да се усъвършенствува механизмът на планиране и стимулиране по такъв начин, че да се ускорява решително внедряването на научно-техническите постижения, да се създава надпревара в предприятията за

прилагане на нововъведенията. Наред със собствените си постижения ние трябва максимално да усвояваме и внедряваме световните научно-технически резултати като съществен фактор за издигане на техническото и технологическото равнище на производството. Ключово направление в научно-техническата ни политика е развитието и задълбочаването на съвместната научноизследователска и развойна дейност с братските социалистически страни и преди всичко със Съветския съюз, всестранното сближаване с него в областта на науката и техническия прогрес. Това ни позволява да спестяваме време, сили и средства, да използваме по-рационално и по-ефективно научния потенциал.

През следващия период ние възприемаме курс на *преход от екстензивно към предимно интензивно развитие на научната дейност и решително увеличаване на нейната ефективност*. Още през седмата петилетка икономическият ефект от научно-приложната, развойната и внедрителната дейност следва да се увеличи 4—5 пъти в сравнение с постигнатото равнище. Интензификацията на научната дейност изисква да се разгръщат силите, способностите и талантите на учените, да се привеждат в действие вътрешните резерви на научния потенциал, както и значително да се подобрява материално-техническата база на науката. Най-същественният проблем на интензификацията на научния фронт е проблемът за кадрите, за техния качествен състав. Това налага да се внесат съществени подобрения в системата за подбор и развитие на научните кадри, да се установи висок критерий при присъждането на научни степени и звания. Специални грижи са нужни за подготовката на млади специалисти, способни и добре подготвени, да поемат пътя към научното поприще. Това от своя страна изисква подготовката във висшите учебни заведения да се извършва с равняване по предния фронт на науката, по нейните най-нови направления.

Наред с повишаването на качествения състав на научните кадри, особено важно е да се подобряват условията им на живот и труд, да се издига още повече общественият престиж на учения. Спецификата на научния труд налага да се обърне специално внимание на правилното регулиране на социалните отношения в науката, за създаването на творческа атмосфера в научните звена

и колективи. Ние отдаваме голямо значение на разгръщането на творческите обсъждания, на научната критика и борбата на мнения като път за развитие на науката и средство за преодоляване на монополизма в нея.

В светлината на качествено новите задачи, които стоят пред научния фронт, още повече нараства значението на *Българската академия на науките*. Партията високо цени нейната дейност, която през последните години все по-плътено се свързва с потребностите на производството и социалната практика. Ние ще продължаваме да полагаме грижи за развитието на БАН като най-висша и водеща комплексна научна организация, призвана да внася съществен принос в развитието на българската наука и култура, да ускорява научно-техническия прогрес и максимално да съдействува за пълноценното използване на постиженията на науката и техниката.

Пред движението на рационализаторите и изобретателите, което има големи заслуги за издигане на техническото равнище на производството, сега се открива още по-широко поле за действие. Нараства значението и на *научно-техническите съюзи*, които трябва да бъдат широка обществена опора в работата за по-бързо и ефективно внедряване на техническите и технологическите постижения, за разпространяване на научно-техническите знания.

Комитетът за наука, технически прогрес и висше образование извърши плодотворна работа в ускоряването на научно-техническия прогрес и в подготовката на кадри с най-висока квалификация. Необходимо е по-нататък да се повишава взискателността и издига ролята на комитета като нов държавно-обществен орган, върху който лежи главната отговорност за провеждане на единната ни национална научно-техническа политика във всички сфери на обществената дейност. Заедно с това все повече трябва да се засилват ролята и отговорността на министерствата и ведомствата за ускоряване на научно-техническия прогрес, за по-бързото внедряване на научно-техническите постижения.

Главните направления за ускоряване на техническия прогрес през следната петилетка следва да бъдат: въвеждане на принципно нови технологии и съвременна техника в основните производства; механизация на спо-

магателните процеси; механизация и автоматизация на производството и автоматизирано управление както на отделни технологически процеси, така и на цели производства. Нужни са целенасочени усилия, за да превърнем седмата петилетка в петилетка на последователен преход от производства, осъществявани чрез отделни машини и отделни технологически процеси, към производства с масово прилагане на високоефективни системи от машини, оборудване, прибори и технологични методи, осигуряващи пълна механизация и автоматизация на производствените процеси. При това необходимо е да се има предвид, че постиженията на научно-техническия прогрес могат да бъдат повсеместно и ефективно внедрявани само в условията на по-нататъшна концентрация и специализация в мащабите на цялото народно стопанство, чрез развитието на стандартизацията, унификацията и типизацията на изделията, възлите, детайлите и процесите, чрез оптимизацията на специализираните предприятия и стопански единици.

Научно-техническият прогрес не е самоцел. Той трябва да доведе до икономия на суровини, материали и енергия, до икономия на жив труд, до повишаване на обществената производителност на труда, до снижаване себестойността и подобряване качеството на произвежданите изделия и в края на краищата — до общо повишаване ефективността на цялата икономика. (Ръкоплагански.)

Позволете да се спра накратко на някои от тези проблеми.

Първият проблем се отнася до концентрацията, специализацията и модернизацията на производството в мащабите на цялото народно стопанство.

На сегашния етап е необходимо да усъвършенствуваме по-нататък подхода към концентрацията, специализацията и модернизацията на производството. Сега са ни нужни не просто концентрация и специализация, модернизация и реконструкция в рамките на отделни производствени и стопански единици, на отделни министерства и ведомства, а крупни изменения в организацията на производството и на производствените връзки в мащабите на цялото народно стопанство. Концентрацията и специализацията на производството трябва да се развиват върху много по-широка основа, с оглед да се

обхванат технологически специализираните производства, независимо от тяхното организационно подчинение — от проектирането и конструирането на изделия, производството на суровини, заготовки, възли, детайли и полуфабрикати до монтажа, опаковката и реализацията на изделията, а също тяхното поддържане и ремонт в процеса на експлоатацията им.

Съществен момент е широката унификация, стандартизация и типизация на произвежданите елементи, детайли, възли и изделия и създаването на оптимални мощности, които да задоволяват потребностите на цялото народно стопанство. Във връзка с това още през седмата петилетка следва да се създадат и въведат единни национални каталожни системи на унифицирани детайли, възли и изделия за различните отрасли. Каталогите ще бъдат документи с нормативна сила, чрез които ще се регулират производствените взаимоотношения.

Централният комитет на партията смята, че *усъвършенствването на подхода при концентрацията, специализацията и модернизацията на производството има ключово значение за нашата икономика, за повишаване на ефективността ѝ*. Затова той възложи тези положения да се конкретизират и прилагат в транспортното машиностроене, строителството, леката и мебелната промишленост, националния транспортен комплекс и в други отрасли и възприе линия към последователното им прилагане във всички отрасли на народното стопанство, където се създават условия. Досегашните разработки, извършени от многобройни колективи от инженери, икономисти, математици, кибернетици и други специалисти в съответните отрасли, дават основание да се твърди, че това ще осигури по-нататъшното бързо развитие на производителните сили и ще даде възможност правилно да се насочват и най-рационално да се използват капиталните вложения.

Специализирането на цели ешелони от предприятия за първоначално обработване на суровините и за производство на заготовки, на елементи, детайли и възли, за монтаж на готовите изделия, както и изграждането на оптимални по мощност производствени и монтажни предприятия ще позволи бързо и гъвкаво да се реагира на изискванията на международния и вътрешния пазар, своевременно да се установяват „тесните“ места в разви-

тието на отделни отрасли. Освен това ще се създадат условия за по-добро научно обслужване на производството, за по-широко внедряване на съвременните технологии, на нормативната система на планиране, отчитане, стимулиране и отговорност, за по-пълно използване на производствените фондове, за по-големи икономии на труд и материали и за значително увеличаване ефективността на производството.

Поради всичко това модернизацията и реконструкцията на отраслите на народното стопанство, разпределянето на капиталните вложения на материалните и трудовите ресурси през седмата петилетка следва да се извършват върху тази основа.

Голям резерв за повишаване ефективността на икономиката при задълбочаващата се концентрация и специализация е *правилното териториално разположение на отделните отрасли, подотрасли и производства*. Може да се каже, че досега не сме използвали пълноценно огромните възможности, които крие по-съвършената териториална структура на производството. Затова през седмата петилетка наред с подетайлната, повъзлова, предметна и технологическа специализация трябва да се осъществи и териториална концентрация и специализация.

Вторият проблем се отнася до необходимостта да се води борба за икономия на труд, суровини, материали и енергия. Този проблем ще става за нас все по-важен и сложен, особено поради изострящия се дефицит на работна сила, и недостатъчните природни ресурси на страната.

Според демографските прогнози през следващите пет години броят на трудоспособното население у нас няма да се промени значително. При това ще нараства броят на заетите в сферата на общественото обслужване. Следователно може да се очаква известно намаляване на заетите в сферата на материалното производство.

Очевидно не е без значение и фактът, че икономичното и ефективното използване на живия труд, на суровините, материалите, горивата и енергията е решаващ фактор за намаляване себестойността на продукцията, за повишаване рентабилността на производството.

Поради всичко това *намаляването на трудоемкостта и материалоемкостта на производството, рационалното използване на трудовите ресурси трябва да стане един*

от основните проблеми, свързани с по-нататъшното ускорено и ефективно развитие на икономиката.

Усилията за решаването на този проблем следва да се насочат, първо, към намаляване разходите на труд, суровини, материали и енергия за единица продукция чрез изменение на конструкции, технологии и пр. и, второ, към усъвършенстване структурата на общественото производство чрез намаляване относителния дял на продукцията, която е особено трудоемка и материалоемка. През седмата петилетка трябва по разход на труд, суровини и материали за единица продукция да се доближим до равнището на най-развитите в дадена област страни.

Третият проблем се отнася до необходимостта решително да се подобрява качеството на продукцията. По този проблем не един път обстойно сме говорили. Вярвам, ще се съгласите, че не е нужно отново да се убеждаваме какво голямо не само икономическо, но и политическо, и идеологическо значение има той. Нужни са практически дела, дела и пак дела! Борбата за високо качество на продукцията е и трябва да бъде първостепенна задача на партията и държавата, на ръководните кадри, специалистите — конструктори, технолози, проектанти, дизайнери, на работниците и селскостопанските труженици. Тази задача следва да се изпълнява комплексно, като се обхванат всички елементи, формиращи качеството, всички технологически стадии, в които то се създава, всички звена, средства и условия, които участвуват в този всестранен процес. Грижата за качеството трябва да започва още в научноизследователските институти, да стои в центъра на вниманието при проектирането и конструирането, при определяне на стандартите, при производството и при контрола на качеството и да завършва с опаковката, транспортирането, съхраняването и използването на продукцията. Само ако тази „верига на качеството“ функционира безупречно, резултатите ще бъдат добри.

Особено важно е в тази област да се подобри системата за стимулиране и същевременно да се предприемат сурови мерки срещу онези, които допускат безотговорно и дори престъпно отношение към качеството. Наша първостепенна икономическа и патриотинна задача е да се издигне високо марката на българската продукция. *(Ръкопляскания.)*

Четвъртият проблем се отнася до пълното задоволяване на нуждите на народното стопанство от висококвалифицирани кадри.

На подготовката и квалификацията на кадрите, особено на младото поколение, ние гледаме като на дейност със стратегическо значение. Затова през отчетния период Централният комитет продължаваше да отделя значително внимание на образователното дело, за неговото приваждане в съответствие със съвременните обществени потребности. През изтеклата петилетка бяха подготвени 305 000 квалифицирани работници, 195 000 средни специалисти и над 70 000 с висше образование, или общо над 570 000 квалифицирани кадри при 410 305 подготвени през петата петилетка.

Животът поставя все по-високи изисквания към общообразователната и специалната подготовка на хората. Това налага още през седмата петилетка да завършим в основни линии прехода към всеобщо средно образование. От друга страна, необходимо е общообразователната система така да се организира, че да включва органически материалното производство като своя съставна част. След определен период на обучение в единните политехнически училища учениците следва да се включват в общественото производство и върху тази основа да продължават своето обучение и всестранно развитие, като получат професионална квалификация, реализация и адаптация в труда. По такъв начин *производството и трудовият колектив се превръщат в лаборатория за интелектуално, професионално и нравствено-естетическо развитие на личността, в главна основа за проверка и самоутвърждаване в труда на всеки ученик.* Разбира се, към тази промяна следва да се пристъпва внимателно и постепенно, след съответно експериментиране. Това повишава значително ролята и отговорностите на Министерството на народната просвета. Трябва да се има предвид, че включването на учащите се над определена възраст в производството не означава отказ или в-нататъшно солидно усвояване на научните знания. Нужни са още по-големи грижи за комунистическото възпитание на учащите се, за формирането им като идейно убедени труженици на социализма.

Сега още повече нараства ролята на учителя. На

него, на този самоотвержен ваятел на цялостния облик на учащите се, от тази трибуна ние отдаваме искрена дан на дълбока признателност. (*Ръкопляскания.*)

Партията и в бъдеще ще взема мерки за развитието на *висшето образование*, за решително издигане равнището на квалификацията на младите специалисти. Основна насока в усъвършенствуване обучението и на студентите трябва да бъде прякото му свързване с материалното производство и обществената практика. От друга страна, не бива повече да се примиряваме с незадоволителното преподаване на идеологическите дисциплини. В това дело са необходими решителни мерки.

На съвременния етап образованието престава да бъде еднократен процес. Бързото развитие на науката, техниката и технологията, появата на нови области на производството поставя остро въпроса *да се организира цялостна система за специализация, преподавателна и преквалификация на специалистите и изпълнителските кадри*. Особена актуалност придобива задачата да се осигурява допълнителна подготовка и следдипломна квалификация по новите перспективни направления на науката и техниката, по управлението на научно-техническия прогрес, внедряването на постиженията на науката и техниката и др. Нужни са по-специално мерки за повишаване образованието на работниците и кооператорите до 40-годишна възраст чрез вечерното и задочното обучение и заводските паралелки към средните училища. Особени грижи трябва да се полагат за квалификацията на жената-майка — труженичка в промишлеността и селското стопанство.

Централният комитет е дълбоко убеден, че многохилядната армия от учители и преподаватели, дейците на науката и техниката ще дадат достоен принос за научно-техническия прогрес на Родината, за подготовката на образовано, физически и идейно закалено младо поколение, готово за труд и борба в името на нашето велико дело! (*Ръкопляскания.*)

Другарки и другари,

Решаването на тези основни проблеми на нашата икономика, изпълнението на решенията на сегашния, Единадесетия партиен конгрес ще тласнат напред развитието на производителните сили на страната и интен-

зификацията на народното стопанство, ще ускорят научно-техническия прогрес, ще доведат до повишаване на обществената производителност на труда. И ние имаме пълното основание да твърдим, че *седмата петилетка* ще бъде *петилетка на висока ефективност и на високо качество*.

Висока ефективност и високо качество — това трябва да бъде не кух лозунг, не гола фраза, а основна цел, за постигането на която е необходимо да се мобилизират силите, знанията и творчеството на работниците, селяните и народната интелигенция, на всички партийни, обществени, държавни и стопански ръководства и организации. (*Ръкопляскания.*)

НЯКОИ ВЪПРОСИ НА РАЗВИТИЕТО НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИЯ НАЧИН НА ЖИВОТ

Из Отчета на Централния комитет
на Българската комунистическа партия
за периода между Десетия и Единадесетия конгрес
и предстоящите задачи

29 март 1976 година

Другарки и другари,

Победата на социалистическия обществен строй в нашата страна създаде условия за формиране и по-нататъшно утвърждаване на социалистическия начин на живот.

На всички етапи от развитието на обществото начинът на живот се определя от начина на производство, от характера на общественно-икономическата формация. В своето знаменито произведение „Немска идеология“ Карл Маркс и Фридрих Енгелс подчертават, че начинът на производство не трябва да се разглежда само като възпроизводство на физическото съществуване на хората. „Това е по-скоро определен начин на дейност на дадени индивиди, определен облик на тяхната жизнена дейност, техен определен начин на живот. Каквато е жизнената дейност на индивидите, такива са и самите те.“ (К. Маркс и Фр. Енгелс, Съч., т. 3, с. 21.)

Жизнената дейност, както е известно, обхваща всички сфери от живота на хората. Тя включва преди всичко трудовата дейност, в резултат на която се произвеж-

дат материални и духовни ценности; дейността, посредством която хората участвуват в обществено-политическия живот; дейността, при която се реализират хуманните отношения между тях и други. Характерът на тези дейности зависи от равнището на производителните сили и от господстващите производствени отношения. Както социализмът е качествено различен, по-висш и по-прогресивен от капитализма обществен строй, така и социалистическият начин на живот е принципно различен, несравнимо по-богат и по-хуманен от начина на живот в капиталистическото общество. (Ръкопляскания.)

Социалистическият начин на живот е свързан с дълбоки изменения във всички сфери на човешката дейност. Ликвидират се експлоатацията на човек от човека, несправедливото разпределение на материалните и духовните богатства, антихуманните отношения. Създават се условия за непрекъснато повишаване на материалното и културното равнище на народа. Дори когато побеждава в слаборазвити страни, социализмът осигурява по-добро, отколкото и в най-развитите капиталистически страни задоволяване на такива жизнено важни потребности на трудещите се като пълната заетост на работната ръка, обществената охрана на труда, организираната почивка, грижата за децата, здравеопазването, социалното осигуряване, охраната на майчинството. Той осигурява безплатен достъп до всички видове образование, създава непознати възможности за приобщаване на народа към ценностите на националната и световната култура, за участие на трудещите се в обществено-политическия живот.

Социалният оптимизъм, вярата в бъдещето, спокойствието за утрешния ден са едни от най-ценните завоевания на социалистическия труженик, отличителна черта на неговия живот.

Ярко проявление на политиката на партията за по-нататъшно утвърждаване на социалистическия начин на живот, на нейната грижа за човека е Програмата за повишаване жизненото равнище на народа, приета на Декемврийския пленум (1972 г.).

Декемврийският пленум на Централния комитет утвърди постигането на определена степен на задоволяване на материалните и културните потребности на народа за *главна и непосредствена задача на общественото*

производство, изходен пункт при разработване на плановете за социално-икономическото развитие на страната. Пленумът даде нова постановка за обхвата на жизненото равнище и начина на неговото повишаване, като постави задачата да се осигурява такова комплексно задоволяване на материалните и духовните потребности на трудещите се, което да съответствува на научнообосновани норми за потребление и същевременно да спомага за многостранното развитие на социалистическата личност, за пълна изява на всичко положително и ценно, заложено в човека.

1. МАТЕРИАЛНОТО БЛАГОСЪСТОЯНИЕ

С чувство на удовлетворение можем да отчетем, че партията и народът успешно се справят с голямата и сложна задача — да се съчетае ускореното развитие на икономиката с неотклонното повишаване на народното благосъстояние.

През годините на шестата петилетка реалните доходи на трудещите се нараснаха с 32,4 на сто при предвидено по директивите 25—30 на сто. Минималната работна заплата бе увеличена от 65 лева през 1970 година на 80 лева още през 1973 година при планирано с директивите 70 лева в края на петилетката. Средномесечната номинална работна заплата нарасна от 124 лева на 146 лева. Номиналните доходи на селяните-кооператори почти се изравниха с тези на работниците и служителите.

Обективните икономически закони на социализма и коренните интереси на народа и социалистическото строителство изискват работната заплата, получавана според количеството и качеството на труда, да се утвърди като основна форма и източник за увеличаване доходите на трудещите се и през следващата петилетка. Затова се предвижда през 1980 година средномесечната номинална заплата да достигне около 170 лева, а минималната заплата — 90 лева. Ще се засили стимулиращата роля на основната работна заплата. Във връзка с това Централният комитет и правителството взеха решение през първите две години на петилетката да се проведе научноиздържана реформа на тарифните и шатните заплати.

Обществените фондове за потребление и през седматата петилетка ще продължат да играят важна роля за развитието на образованието, здравеопазването, културата, социалното осигуряване. Чрез тях ще се осъществяват редица социални мероприятия, насочени към стимулиране на най-добрите работници, селскостопански труженици и служители, към подобряване условията на живот на многодетните и с ниски доходи семейства, на работещите в производството жени, на пенсионерите, самотните стари хора, учащите се.

През отчетния период беше подобро задоволяването на растящите потребности от стоки и услуги.

В сравнение с 1970 г. през 1975 г. *потреблението на човек от населението нарасна*: на месо и месни произведения — от 41,4 на 57 килограма, на мляко и млечни произведения — от 152,1 литра на 174 литра, на зеленчуци и зеленчукови консерви — от 88,9 на 94 килограма, на яйца — от 122 на 145 броя. Увеличи се продажбата на тъкани, облекло и обувки, на предмети за дълготрайна употреба. Въпреки тези успехи структурата и качеството на редица стоки не отговарят напълно на растящата покупателна способност на трудещите се, на повишените им вкусове и потребности, снабдяването с някои основни стоки е нередовно.

През следващата петилетка общото потребление на стоки трябва да се увеличи с около 50 на сто. Растежът на стоковите фондове следва да изпреварва растежа на покупателните фондове, като това става диференцирано съобразно с търсенето на стоките. Най-бързо ще се увеличава делът на материалните продукти и услуги, които имат дълготраен характер и служат за задоволяване на естетически, нравствени, интелектуални и други духовни потребности. По-пълно ще се използват възможностите за разширяване на обмена на стоки със Съветския съюз и другите страни от СИВ, както и за увеличаване на вноса на някои стоки от други страни.

Повишаването на жизненото равнище и решаването на голям брой сложни социални проблеми изключително много зависят от работата на обслужващата сфера. През следващите 5 години трябва да се осигури ускореното изграждане на основната част от *единната система за комплексно обществено обслужване в съответствие с разработената национална програма.*

Сериозни усилия ще се положат за подобряване на *търговското обслужване*. Ще се създаде система за изучаване на потребителското търсене и за въздействие върху производството и потреблението, ще се разшири и модернизира материално-техническата база на търговията. *Общественото хранене* следва да осигурява в най-голяма степен рационално хранене на нашия народ.

Значително изостава *битовото обслужване*. През седмата петилетка то следва да се развие върху промишлената основа като висококонцентрирано и модернизирано обществено производство. Същевременно ще се разширяват битовите услуги, извършвани от аграрно-промишлените и промишлено-аграрните комплекси, Централния кооперативен съюз, стопанските организации.

Равнището на търговското и битовото обслужване до голяма степен зависи от *работата на кадрите, заети в тях*. Затова е наложително да се подобрят техният подбор, квалификацията и възпитанието им, да се прилагат системи на заплащане и стимулиране, които да отчитат не само обема на стокооборота и прочие, но и количеството на обслужените граждани и качеството на обслужването.

Безспорни са успехите на нашето *здравеопазване*. Сега трябва по-нататък да се развива профилактиката, да се подобрява качеството на диагностиката и рехабилитацията, да се усъвършенствуват организацията и културата на обслужване в здравните заведения.

Създадената през последните години единна система на *почивното дело* още не е изявила своите предимства. Нужно е да се повиши ролята на профсъюзите, да се засили заинтересоваността на ведомствата и организациите в строителството, стопанисването и използването на материалната база. Важна задача е да се подобрят организацията и условията за всекидневния и седмичния отдых на трудещите се, да се полагат специални грижи за развитието на лагерното и почивното дело за децата и учениците.

Ние приветствуваме постиженията на нашите спортисти на международните състезания. Същевременно следва още веднъж да подчертаем, че за нас главното са *масовата физкултура, масовият спорт и туризъм*, те са съществено условие за многостранно развитие на личността, те са и главното условие за високите спортни

постижения. Следователно необходимо е да се даде решително предпочитание на изграждането на лека спортна база в предприятията, училищата и по местоживеене.

2. ЖИЗНЕНАТА СРЕДА

По-нататъшното усъвършенствуване на социалистическия начин на живот изисква непрекъснато да се подобрява *жизнената среда*. Този въпрос е комплексен и обхваща селищното устройство, жилищните условия, условията на труд и отдых, домашната и обществената среда, природната среда.

Крайно време е да се разработи ясна концепция за развитието на *селищната мрежа*. Градоустройство следва да се извършва на селища, свързани помежду си в единна система, при което материално-техническата база на производствената и обслужващата сфера се изгражда не в границите на отделните селища, а с оглед потребностите на селищните системи като цяло. Прилагането на този подход ще ни спести значителни средства и време, ще допринесе за по-доброто регулиране на миграционните процеси, ще окаже влияние върху развитието на големите градове.

През шестата петилетка у нас бяха построени над 242 хиляди *жилища*. Сега на човек от населението се падат средно 13,3 квадратни метра жилищна площ. Въпреки очевидния напредък, жилищният проблем, особено в големите градове и промишлените райони, не е решен.

Централният комитет разглежда жилищния въпрос като стратегически проблем на нашата социална политика и предлага да се вземе курс за неговото ускорено цялостно решение. Ние следва да си поставим задачата пред седмата петилетка да се изградят около 400 хиляди жилища. За осъществяването на тази задача трябва да се привлекат трудовите колективи, обществените организации, да се разширят групово-кооперативното и индивидуалното строителство. Повече грижи са нужни за модернизацията на съществуващия жилищен фонд. Нужно е максимално да се използва и жилищният фонд в селата, като се реши въпросът за превоза на работещите в градовете.

Необходимо е решително да се подобрят *производствените и социалните условия на труда*. Да се вземат специални мерки за увеличаване производството на технически средства за борба с шума, за намаляване на вибрациите, опазване чистотата на въздуха, подобряване на осветлението, ликвидиране или обезопасяване на вредните отпадъци и други. Особено внимание да се обърне на условията на труда на работещата жена с оглед охраната на майчинските ѝ функции и раждането на здраво поколение.

След Десетия конгрес бяха взети сериозни мерки за опазването на *природната среда*. Въпреки това не използвахме цялостно предимствата на социалистическата система в тази област. Развитието на икономиката ще въведе в действие нови замърсяващи производства. Следователно в работата по опазване на природната среда трябва да се извърши поврат докрай, да се отстранят вредите и да не се допускат нови нарушения, да се прилага комплексен подход, за да се осигуряват, по думите на Маркс, хармонични отношения между обществото и природата. В този смисъл следва да се повишат правата и отговорностите на съответните държавни и обществени фактори.

Борбата за издигане на материалното благосъстояние, за все по-пълно задоволяване на растящите потребности от стоки и услуги, за подобряване на средата, в която протича човешкият живот — това не е „потребителски подход“, не е „обуржоазяване“ на народа. За нас, за нашата партия, това са *условия за здравето и дълголетието на народа, за многостранния физически и духовен разцвет на човешката личност.* (Ръкопляскания.)

3. ИЗМЕНЕНИЯТА В СОЦИАЛНАТА СТРУКТУРА НА ОБЩЕСТВОТО И РАЗВИТИЕТО НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА ДЕМОКРАЦИЯ

Другарки и другари,

Една от централните задачи на партията и след Десетия конгрес беше да разгръща участието на народните маси в управлението, да разширява и обогатява социалистическия демократизъм върху основата на измененията в социалната структура на обществото.

След Десетия конгрес продължи да нараства *рабочническата класа*. Броят на работниците се увеличи с близо половин милион и достигна 57 на сто от заетото население при 47 на сто в 1970 година. Подобри се вътрешната структура на работническата класа, нейният качествен състав. Абсолютно и относително нараства броят на работниците в машиностроенето, особено в електрониката, металургията, химията. Намаляха, а някъде напълно изчезнаха редица професии на тежкия неквалифициран труд. През 1975 година висококвалифицираните работници в промишлеността, строителството и транспорта са били 33,8 на сто, средноквалифицираните — 47,7 на сто, нискоквалифицираните — 18,5 на сто. В резултат на механизацията и автоматизацията, на издигането на образователното равнище и техническата квалификация на работниците и на вливането в техните редове на младежи със средно и висше образование все повече се засилва тенденцията за постепенно издигане на работническата класа до равнището на инженерно-техническата интелигенция.

Значителни промени се извършиха и в *класата на селяните-кооператори*. През 1974 година относителният дял на селяните-кооператори намаля на 15 на сто от заетите срещу 28 на сто през 1970 година. Същевременно значително се увеличи броят на механизаторите и техническите кадри. В условията на аграрно-промишлените комплекси продължава да се изменя социалната природа на селяните-кооператори, които все повече се доближават до работническата класа.

По-нататъшно развитие претърпя и *социалистическата интелигенция*. Успоредно с нейния количествен растеж стават и значителни качествени изменения. Особено бързо се увеличава оная част от интелигенцията, която пряко ръководи производството, развива и внедрява научните и техническите постижения. Нарастват числеността и ролята на научната, преподавателската и художествената интелигенция, която твори духовни ценности и играе съществена роля във формирането на социалистическата личност. Изменя се не само численият състав, но и характерът на труда и ролята на заетите в административно-управленческата дейност, във финансово-кредитните учреждения и т. н.

Измененията в производството и обществените отно-

шения, сближаването на селяните-кооператори с работническата класа по характер на труда, начин на живот, по култура и съзнателност, както и постепенното намаляване на съществените различия между тях, от една страна, и интелигенцията, от друга, разкриват нови възможности за развитието на социалистическата демокрация, за утвърждаването на социалистическия начин на живот. (Ръкопляскания.)

През последните години у нас се усъвършенствува *единната система за социално управление* в съответствие със сегашната степен на развитие на обществото и постиженията на научно-техническата революция. Както показва и нашият опит, раздутата система неминуемо се бюрократизира и не осигурява рентабилно и ефективно ръководство, поради което ние преминаваме към *двухъленна и трихъленна система на управление*. Стремешт е социалното управление да се опрости и поевтини и да се повишат компетентността, оперативността и ефективността на управленческата дейност. Не бива никога да се забравя, че главното в социалното управление е и ще бъде управлението на хората и на трудовите колективи.

Високата степен на обобществяване на производството, неговата концентрация и интензификация, централизираното ръководство на големи териториални единици крият възможности за отдалечаване на партийното и стопанското ръководство от хората, от въпросите на техния живот и бит, от това, което ги вълнува. Затова, като усъвършенствува управлението, партията търси и прилага нови форми и пътища за разширяване и засилване участието на трудещите се в решаването на обществени дела, разгръща *социалистическата демокрация*.

Едно от основните направления в развитието на социалното управление стана прилагането на *държавно-общественото и общественно-държавното начало*. По-нататъшно развитие получиха формите на *прякото и представителното участие на работниците и селяните-кооператори в управлението на стопанските организации*. Общите събрания, събранията на пълномощниците, стопанските комитети, стопанските съвети дават реална възможност за постоянно и активно участие на работниците и кооператорите в управлението и заедно с това повишават отговорността им за изпълнение на взетите решения. След Десетия конгрес, по ленинските идеи, у нас

възникна и се разви нова, оригинална форма на пряката демокрация — насрещният план. Чрез нея милиони хора непосредствено създават по-добра организация на производството, разкриват допълнителни възможности за нарастване на обществената производителност на труда и за ускорено повишаване на жизненото равнище.

През отчетния период демократичното развитие на държавните органи се изрази главно в усъвършенствуване на организацията и в съдържанието на тяхната дейност. Представителните органи се образуваха и действаха съобразно с изискванията на новата Конституция.

Народното събрание по-системно обсъждаше и приемаше решения по основните въпроси на вътрешната и външната политика на страната, а така също, непосредствено и чрез постоянните комисии, упражняваше контрол над министерствата и ведомствата. Разшири се неговата международна дейност. Необходимо е Народното събрание да продължи процеса на обновяване и усъвършенствуване на законодателството, да засили контрола над изпълнителните държавни органи.

Държавният съвет, създаден като нов орган, възилтъваш ленинската идея за единство на властта, разработи редица стратегически проблеми на държавното управление в съответствие с линията на партията. В неговата дейност творчески се развиваше принципът за съединяване на държавното и общественото начало в управлението на страната чрез участие в съветите при Държавния съвет на представители на политически и масови организации, на изтъкнати дейци на науката, културата, изкуството. Нужно е Държавният съвет още по-пълно да използва предоставените му от новата Конституция компетенции по разработване на стратегически решения и контрол на изпълнението на законите и на приетите от него решения.

Министерският съвет положи усилия да преустрои работата си в духа на Програмата на партията и новата Конституция и в съответствие с настъпилите изменения в системата на социалното управление и задачите на обществено-икономическото развитие на страната. За да стане пълноценен висш изпълнителен и разпоредителен орган на държавната власт, Министерският съвет трябва да се освободи от несвойствени функции. Той следва да поеме и по-успешно да изпълнява стратегическите за-

дачи на нашето развитие, да повишава инициативността и ефективността на министерствата и другите свои органи и особено да засилва контрола по изпълнението на издадените от Народното събрание и Държавния съвет нормативни актове и на собствените си решения.

Подобриха своята работа и *народните съвети*. Те участвуват активно в разработването и изпълнението на плановете за социално-икономическото развитие на съответните административно-териториални единици, за подобряване на общественото обслужване, за все по-пълно задоволяване на материалните и духовните потребности на гражданите.

Органите на *съда, Прокуратурата и МВР* успешно водят борба с правонарушенията. Занапред освен районните съдии, непосредствено от населението ще бъдат избирани и окръжните съдии. Пред прокурорските и съдебните органи стои задачата да усъвършенствуват своята дейност за безусловно спазване на социалистическата законност върху основата на равенството на всички граждани пред закона.

Българската народна армия укрепна и още повече се утвърди като несъкрушима сила за защита на социалистическото отечество и истинска школа за комунистическо възпитание и физическа закалка на младежта, за формиране в нея на воински и граждански добродетели. Затова партията и народът обграждат своята армия с грижи и внимание. Партията и в бъдеще непрестанно ще повишава бойната готовност на армията и ще увеличава отбранителната способност на държавата в рамките на Организацията на Варшавския договор. (*Ръкопляскания.*)

След Десетия конгрес Централният комитет извърши значителна теоретическа и практическа дейност за повишаване ролята на *обществените организации и движения.*

Отечественият фронт преустрои своята дейност. Развивайки се и занапред като най-всобща обществено-политическа организация и всенародно движение, Отечественият фронт трябва да прилага по-действени форми за усъвършенствуване на социалистическата демокрация, за укрепване връзките на държавните органи и особено на народните съвети с населението, да съдейства за развитието на обществения контрол. Той трябва

да работи за класово-партийното, патриотичното и интернационалистическото възпитание на населението, за създаване на здрав социално-психологически климат по местоживеее, за издигане ролята на семейството и обществеността при комунистическото възпитание на подрастващото поколение.

Централният комитет на партията разработи цялостна концепция за мястото и ролята на *Българските професионални съюзи*. В тяхната дейност първостепенно значение придобиха въпросите на обществено-политическата и трудовата активност на работниците и служителите, участието им в управлението на производството и страната. Подобриха се организацията и ръководството на социалистическото съревнование, идейно-политическата и културно-масовата работа. Профсъюзите трябва попълно да използват своите възможности за повишаване ролята на производствените съвещания, работническите събрания, колективните трудови договори; да издигат обществената и трудовата активност, особено при формирането и изпълнението на насрещните планове; да водят настъпателна работа против отрицателните явления и настроения, в защита на общокласовите и непосредствените интереси на работниците. Повече грижи следва да се положат за подбора и подготовката на ръководните профсъюзни кадри, по-смело да се издигат работници от производството.

Все повече се засилва ролята и расте значението на *движението на българските жени*. Следва с удовлетворение да отбележим заинтересоваността, активността и настойчивостта, с която Комитетът и съветите на жените поставят нерешените проблеми и подпомагат партийните и държавните органи в създаването на комплексни условия за съчетаване функциите на жената-майка, труженичка и общественичка, за многостранното развитие на нейната личност. Партията отново изразява дълбока благодарност на българската жена за нейния голям принос в нашето вестранно социалистическо развитие. Понататъшното издигане ролята на жената е задача на цялото общество и неразделна част от нашата икономическа и социална политика. (*Ръкопляскания.*)

През отчетния период дейността на *Димитровския комунистически младежки съюз* протичаше в духа на Тезисите на ЦК на партията за младежта и на решения-

та на Десетия конгрес на БКП. Значително се подобри работата по идейното, патриотичното, интернационалистическото и военно-техническото възпитание и подготовка на младежите. Нарасна приносът на младото поколение в социалистическото строителство и особено в развитието на прогресивните отрасли на икономиката. Успешно се развива движението за техническо и научно творчество на младежта. Изобщо, другарки и другари, нашият Димитровски Комсомол, който продължава и развива в новите условия революционните традиции на своите славни предшественици, е достоен помощник и резерв на Българската комунистическа партия. Нашата партия, нашият народ с право се гордеят със своя Комсомол, със своята пламенна, вярна на комунизма младеж.

В организаторската работа и в живота на комсомолските комитети и дружества обаче все още съществуват сериозни слабости и недостатъци, които се отразяват отрицателно върху дейността им по формирането на марксистко-ленински светоглед и на комунистически добродетели у младежта.

Нас ни тревожи например потребителското отношение към живота, стремежът към еснафско благополучие, пренебрежението към труда у някои млади хора. Растат употребата на алкохол, тютюнопушенето. Често пъти в младежките среди се проявява либерализъм към антиобществените прояви и пороците. Преобладаващото мнозинство от нашите младежи са истински рожби на социалистическия строй, младежи и девойки със светли умове и чисти души, със здрави идейни и нравствени устои. Но комсомолските ръководства не винаги съумяват да се опрат на тях, за да създават обществено мнение на нетърпимост към проявите, които по същество представляват израз на буржоазни възгледи, на буржоазен морал.

В нашия живот все още има доста явления на така наречената „малка правда“. Младият човек реагира болезнено от възрастните, когато се сблъсква с несправедливост, равнодушие, кариеризъм, безпринципно себеустройство. На него му е по-трудно да отсява второстепенното от главното в живота; характерното — от нехарактерното, новото, побеждаващото — от онова, което е обречено и осъдено да изчезне под ударите на нашето обществено развитие. Оставен сам на себе си, той може

да стигне до неверни обобщения за живота, за обществото, за човешката природа. Комсомолът, който има големи заслуги в комунистическото възпитание на младежта, трябва неотстъпно да изгражда у младите хора научен светоглед и душевна устойчивост, непримиримост към нарушаването на моралните и хуманните норми на социалистическия начин на живот, да поощрява активното участие в строителството на новото, на справедливото, на социалистическото общество.

Прямо и остро следва да се постави и въпросът за условията, в които младежите прекарват свободното си време, за местата за отдих и развлечение, за общуване и опознаване. Направо трябва да кажем, че ние — въпреки решенията и постановленията — все още на практика правим твърде малко в това направление. Напоследък ние се тревожим от увеличаването на броя на разводите и обвиняваме младежите в несериозно отношение към такива сериозни неща като брака и семейството, като съдбата на децата, лишени от баща или от майка. Личната вина не може да се омаловажава. Но не е ли време да си дадем сметка, че една от причините и за неудачните бракове, и за редица още отрицателни явления се корени в недостатъците, които се допускат при формирането на новия бит?

Някога, когато България беше патриархална страна, във всяко село имаше мегдан, на който в празнични дни се извиваха кръшни хора. Имаше махленски седенки, където си даваха срещи момите и ергените. Имаше събори, на които се стичаха стари и млади от целия край, през девет села в десето. Бурните темпове, с които ние преустроихме селското стопанство и индустриализирахме страната, разместиха човешките пластове. Няма го старото село, няма ги малките провинциални градчета, в които всички се познаваха. Твърде беден, твърде ограничен и изостанал беше старият патриархален бит, за да жалим за него. Но и новият бит все още не е изкристализирал достатъчно, за да бъдем доволни и спокойни. Ние бързаме да догоним развитите страни и изграждаме заводи след заводи. Миграционните процеси поставиха остро жилищния въпрос. И ние бързаме, строим жилища. Израстват нови квартали в старите градове, изникват нови градове. Но какво става? Често тези многолюдни жилищни комплекси по условията за културното об-

служване на населението: магазини, сладкарници, кина, читалища, клубове, спортни площадки и т. н., изостават от потребностите.

Младият човек се възпитава и оформя в семейството, в училището, в Комсомола, в трудовия колектив. Но не по-малко значение за неговото възпитание имат заниманията му през свободното време. Младежите не могат без игри и забави, без спорт и развлечения. Ако ние не им създадем подходящи условия, те ще ги потърсят другаде. И тогава много от онова, което градим, може да се окаже разрушено или силно накърнено.

Въпросът за правилното използване на свободното време, за смисленото организиране на отдиha и развлеченията на младежта сега трябва да стане една от важните грижи на Комсомола. Разбира се, тази задача не може да бъде решена само със силите и възможностите на Комсомола. Тя е и наша задача — на партийните, държавните и обществените органи и организации, на стопанските и административните ръководства. През последните години в някои окръжни центрове изникнаха великолепни младежки домове — истински дворци. Дворците са хубаво нещо. Но не е ли по-добре на първо време със същите средства да изградим по-скромни, но повече младежки клубове? Следва също така някои заведения за обществено хранене да се предоставят изключително на младежта, заведения, в които се танцува, алкохол не се сервира и не се пуши, консумацията не е задължителна и печалба не се гони. Има и немалко учреденски и заводски столове, които вечерно време могат да се превръщат в места за младежки инициативи. А там, където няма такива възможности, следва да се строи, включително и на обществени начала, със силите и труда на самите младежи преди всичко.

Или да вземем например ученическите и студентските трудови бригади. Те вършат полезна, а често и незаменима работа в помощ на селското стопанство. А как стои въпросът с възпитателната страна на това движение? Направо трябва да кажем: тук се допускат сериозни слабости. Комсомолът трябва да вземе мерки в ръководствата на бригадите да се включват само най-добрите младежи, които със своето трудолюбие и инициативност, със своя висок морал, принципност и другарски грижи да бъдат пример за следване!

Ние имаме млади поколения, на които спокойно ще поверим съдбата на комунизма в България. Наш дълг, дълг на Българската комунистическа партия и на Димитровския комунистически младежки съюз пред бъдещето на Родината е непрекъснато да повишаваме равнището на идейната и възпитателната работа и да възпитаваме у нашата младеж безценните качества и черти на човека на комунистическото общество! (*Продължителни ръкопляскания.*)

Другари,

След Десетия конгрес по-нататъшно развитие получи *съвместната работа на партията с Българския земеделски народен съюз.*

Неотдавна БЗНС тържествено отпразнува своята 75-годишнина. Заедно с нашите другари сдружени земеделци ние отбелязахме и 50-годишнината от ония дни, когато се поставиха здравите основи на сътрудничеството между БКП и левите сили в БЗНС.

Разделени и противопоставени едни на други, комунисти и земеделци бяха бити от монархо-фашистката реакция през 1923 година. Техният съюз стана историческа необходимост за смъкване властта на буржоазията. След победата на 9 септември 1944 година съюзът на БКП с БЗНС не отслабваше, а укрепваше. Ходът на социалистическото строителство доведе до кардинални изменения в социалната структура на обществото. Българският земеделски народен съюз обаче съществува и ще съществува, защото върши необходима и плодотворна народополезна работа и в новите условия, в условията на изграждането на развито социалистическо общество в България. За отношението на комунистите към техните съюзници красноречиво говори фактът, че в новата Конституция на Народна република България съществува текст, който тържествено провъзгласява:

„Българската комунистическа партия ръководи изграждането на развито социалистическо общество в Народна република България в тясно братско сътрудничество с Българския земеделски народен съюз.“

На този наш конгрес ние отново потвърждаваме своята вяроност към братската дружба и сътрудничеството между комунисти и земеделци и приветствуваме всестранната дейност на БЗНС както в строителството на

социализма на село, така и на международната арена — в работата по сплотяването на селските и демократичните партии и движения в борбата за мир, за демокрация, за социален прогрес. (*Ръкопляскания.*)

4. ХУДОЖЕСТВЕНАТА КУЛТУРА, СРЕДСТВАТА ЗА МАСОВА ИНФОРМАЦИЯ И ПРОПАГАНДА И УТВЪРЖДАВАНЕТО НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИЯ НАЧИН НА ЖИВОТ

Другари,

Нашата партия неведнъж е изтъквала голямата, с нищо незаменима роля на литературата и изкуството в многостранната дейност за възпитанието на новия човек, за утвърждаването на социалистическия начин на живот. Естествено, такава роля могат да играят само литература и изкуство, които — по думите на Ленин — представляват част от общопролетарското дело, част от партийната работа; литература и изкуство, които са кръвно свързани с народа, познават и подкрепят политиката на партията и нейната практическа дейност, от класово-партийни позиции разглеждат проблемите и тенденциите на общественото развитие и със своите специфични средства участвуват заинтересовано, активно и вдъхновено в борбата за изграждане на социалистическото общество, за победата на комунизма.

Още преди 18 години Централният комитет издигна призива: „Повече сред народа, по-близо до живота!“ Сега с удовлетворение можем да кажем, че през последните години и особено между двата конгреса вече се очертава прелом от повече или по-малко единично към масово ориентиране на художествените творци към проблемите на социалистическата съвременност. Най-добрите представители на нашата художествена интелигенция създадоха произведения, които правдиво и с пораснало професионално майсторство отразяват основните процеси в живота, израстването на новия човек. Ценни завоевания на българската социалистическа художествена култура, тези творби са потвърждение на правилността и плодотворността на априлската линия на нашата партия, на ленинските принципи за ръководство на литера-

турата и изкуството, на метода на социалистическия реализъм. (*Ръкопляскания.*)

Същевременно следва ясно да се изтъкне, че очерталият се прелом в насочването към проблемите на съвременността все още не е довел до прелом в овладяването на съвременната тема в цялата ѝ историческа мащабност и значимост. Стремещът към правдиво, комунистическо партийно изкуство е налице. Налице е и стремещът да се създават значителни в идейно и художествено отношение произведения за нашето време. Не липсват и таланти в средите на всички поколения творци. Очевидно главните препятствия по пътя към осъществяване на добрите замисли и стремещи са недостатъчно доброто познаване на живота и недооценката на борбата за високо художествено майсторство.

Радостното е, че тези слабости все по-ясно се осъзнават и от отделните творци, и от техните съюзи, и от Комитета за изкуство и култура като общественно-държавен орган. През последните години сериозна помощ за свързването на творците с живота оказват и партийните, и държавните ръководства на окръзите — едно ново явление, което говори за дълбоката заинтересованост на нашето общество от появата на значителни художествени творби на съвременна тема.

Ние очакваме от българската художествено-творческа интелигенция — верния талантлив отряд на партията, да укрепва и задълбочава връзките с живота на трудовите хора и да повишава своето художествено майсторство, за да ни радва с творби, които мащабно и ярко пресъздават нашето време и с партийна страст утвърждават социалистическия начин на живот — синоним на цялостното превъзходство на социалистическия обществен строй над капитализма, творби — неотразимо оръжие в борбата за тържеството на комунистическите идеи и идеали в умовете и душите на милиони хора у нас и в света!

Създаването на национални художествени ценности и пренасянето у нас на художествени ценности, създадени от други народи, не е самоцелна дейност. Художествените ценности трябва да стигнат до възможно най-широките народни маси, да станат тяхно достояние, да ги обогатят идейно и духовно. За тази цел при координиращата роля на Комитета за изкуство и култура и с

участието на всички творчески и обществени организации и държавни институти е извършена значителна работа и е създадена основа за изработване на *Програма за всенародно естетическо възпитание*. Усилията следва да се насочат към *създаване на действително всенародно движение за естетическо възпитание, към организиране на богата по съдържание и разнообразна по форма естетиковъзпитателна работа, която да дава възможност за активна естетическа изява на всички възрастови групи и в процеса на всички човешки дейности*.

Ние не бихме могли да си представим нашата работа за формиране на социалистическата личност, за развитие на социалистическия начин на живот без активното участие на *средствата за масова информация и пропаганда*. Печатът, телевизията, радиото, информационните агенции, книгоиздаването представляват основен канал за разпространение на духовни ценности и за масово политическо въздействие. Те не само информират за събитията в страната и чужбина, не просто отразяват трудовите дела на народа, а непосредствено участвуват в организирането им. Сега у нас се издават 85 централни и окръжни вестника с повече от 5 милиона общ еднократен тираж и 207 списания с общ единичен тираж 3 милиона и 200 хиляди екземпляра. Отпечатани бяха 19 900 книги с общ тираж 230 милиона. Броят на телевизорите достигна повече от 1,5 милиона, на радиоприемниците, транзисторите и радиоточките — около 2 милиона и 700 хиляди, телевизията и радиото имат по 5—6 милиона зрители и слушатели.

Сега задачата е *да се издига по-високо идейното и особено професионално-творческото равнище на средствата за масова информация*. Главна предпоставка за това е правилният подбор и системната подготовка на *журналистическите и редакционно-издателските кадри*, на които партията гледа като на отговорни идеологически работници, като на свои близки помощници. Наложително е също така да се преодолее изоставането в развитието на *материално-техническата база на средствата за масова информация*. През петилетката беше построена нова полиграфична база на Държавната печатница „Георги Димитров“ и влезе в строя печатница „Балкан“, съоръжени с най-съвременна техника. През миналата година започна строителството на национален

радио-телевизионен център. Изгражда се земна космическа станция за включване на страната в системата „Интерспутник“. Реши се въпросът за изграждане на съвременен вестникарски комплекс „Работническо дело“. През седмата петилетка цялата територия на страната трябва да се покрие с мощен радио- и телевизионен сигнал. Трябва да се реши перспективно и проблемът за хартията.

Тук, от тази трибуна, искаме още веднъж да потвърдим високата оценка на Централния комитет за правилната класово-партийна позиция на нашата журналистика, за нейния активен принос в социалистическото изграждане на страната, в утвърждаването на социалистическия начин на живот. (Ръкопляскания.)

5. НЯКОЛКО ДУМИ ЗА ПРАВАТА И ЗАДЪЛЖЕНИЯТА

Другари,

Както е известно, в класовите общества държавата е орган на господстващата класа. Никакви буржоазно-демократични форми на управление не могат да изменят този факт. Още от първите си дни, още в най-неразвитата си степен, социалистическата държава е неизмеримо по-демократична и от най-развитата буржоазна демокрация, защото е власт на работническата класа в съюз с най-широките трудови маси, власт на класата, която си поставя за цел не да увековечи своето господство, а да изгради безкласово, комунистическо общество. (Ръкопляскания.) Свобода и демокрация, реална свобода и реална демокрация може да има само там, където няма експлоататори и експлоатирани, където средствата за производство са обществена, а не частна собственост. Действителната демокрация, демокрацията за мнозинството от народа, започва от победата на социалистическата революция. (Ръкопляскания.) Нейното развитие е обективно следствие от развитието на социалистическия строй и същевременно — условие за понататъшното развитие на обществото по пътя на социализма и комунизма.

Социалистическата демокрация не само предоставя всички права и свободи на гражданите, но и реално ги гарантира. Същевременно тя съдържа в себе си и изиск-

ването всеки гражданин да изпълнява на равни основания своите задължения към обществото. Това е безусловно изискване и условие за по-нататъшното развитие и задълбочаване на социалистическата демокрация като неотменима черта на социалистическия начин на живот.

Диалектиката на развитието е такава, че социалистическият начин на живот не се утвърждава отведнъж и не е нещо застинало. В. И. Ленин подчергаваше, че във всяко общество винаги има някакви остатъци от миналото, основи на настоящето и зачатъци на бъдещето. Развитието на новия начин на живот протича в условията на непримирима борба с остатъците от миналото, за все по-пълно утвърждаване на присъщите му черти, за всестранна подкрепа на кълновете на бъдещето.

Във връзка с това *особено внимание заслужава въпросът за социалистическото отношение към труда.*

Едностранчиво и дълбоко неправилно е социалистическият начин на живот и неговото развитие да се свеждат единствено до мащабите и темповете на задоволяване на материалните и културните потребности на народа. В действителност *сърцевина на социалистическия начин на живот, негова същностна черта е социалистическият труд, тази най-важна форма на човешката жизнена дейност.* Това е труд, освободен от експлоатацията и от стихийното икономическо развитие, спояващ в единство личните интереси и интересите на обществото, труд, в който социалистическата личност се самоутвърждава, получава широк простор за изява на своите физически и духовни сили.

Нашето общество е трудово общество. То се гради и развива благодарение на дружния, честен и съзидателен труд на народа. Всичко на тоя свят — от хляба до произведението на изкуството, — всичко е плод на човешкия труд. Въпрос на дълг и чест за всеки член на нашето общество е да влива своя труд в труда на народа, за да има правото и щастието да каже: този свят е и мой! *(Продължителни ръкопляскания.)*

НЕПОСРЕДСТВЕНАТА ИСТОРИЧЕСКА ЗАДАЧА НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ — РАЗВИТОТО СОЦИАЛИСТИЧЕСКО ОБЩЕСТВО И ПОДГОТОВКАТА ЗА ПОСТЕПЕНЕН ПРЕХОД КЪМ КОМУНИЗМА

Из Отчета на Централния комитет
на Българската комунистическа партия
за периода между Десетия и Единадесетия конгрес
и предстоящите задачи

29 март 1976 година

Другарки и другари,

В Тезисите на Централния комитет на партията, публикувани за всенародно обсъждане преди Единадесетия конгрес на партията, е направен опит да се конкретизират задачите, очертани от Програмата на партията, и да се осветли развитието на икономиката, научно-техническият прогрес, жизненото равнище, партията и други области на обществената дейност не само до 1980 година, но и за по-продължителен период — примерно до към 1990 година.

Когато разработвахме Програмата на партията, ние изхождахме от положението, че при благоприятни международни условия нашият народ ще изгради в основни линии развитото социалистическо общество в Народна република България за един по-продължителен период от около двадесет години, след което ще започне постепенният преход към комунизма. Тогава, преди 5—6 години, това беше само прогноза. Сега, когато отчитаме постигнатото от Десетия конгрес насам и хвърляме поглед

в близкото бъдеще, ние се убеждаваме, че това е реална задача.

Разбира се, никой от нас не си прави илюзията, че развитото социалистическо общество ще бъде изградено и постепенният преход към комунизма ще започне в резултат на автоматичното действие на обективните обществени закони. Строителството на зрелия социализъм и постепенният преход към комунизма са естественоисторически процес на постепенно преминаване от по-низш към по-висш етап на общественото развитие. Но темповете на това преминаване, изборът на неговите най-ефективни форми, пътища и средства в решаваща степен зависят от субективния фактор, от нашето умение максимално да използваме предимствата на социалистическия строй, правилно да ръководим и насочваме обществените процеси, да мобилизираме усилията, опита и творчеството на трудовите маси.

Перспективите, които се очертават по нашия път към комунизма, стават и ще стават действителност, защото начело на борбата за по-добър, за по-честит живот на народа върви Българската комунистическа партия, партията на Димитър Благоев и Георги Димитров, изпитаният боеви авангард на работническата класа, на всички трудещи се у нас. Тези перспективи стават и ще стават реалност, защото партията е въоръжена с марксистко-ленинската теория, теорията, която ѝ позволява научно да разработва генералната линия на развитие, научно да ръководи всестранния обществен прогрес. Тези перспективи стават и ще стават действителност, защото с партията на българските комунисти уверено вървят трудовите маси от града и селото, които отговарят с безгранично доверие и синовна любов на нейната вярност и безпределна преданост на народните интереси.

Партията никога не е криела от народа, че пътят, който в недалечно бъдеще ще изведе България към зрялото социалистическо общество и постепенния преход към комунизма, не е гладък, че по него има и ще има трудности и препятствия. Новото винаги се ражда, расте и укрепва в борба със старото, отживялото. Нито едно голямо дело, а още по-малко такова велико дело в историята на нашия народ, не би могло да бъде сътворено без преодоляване на трудности. Това са неизбежните трудности на растежа, трудности, свързани с липса-

та на достатъчен опит или със стари представи и начин на мислене, с инерцията и консерватизма. Борбата с тези трудности още повече издига отговорността на партията пред народа. Но у нас мало и голямо знае, че Българската комунистическа партия никога не е бягала от отговорност, никога не се е огъвала в борбата за защита на народните интереси. И сега нашата партия, възмъжала и устремена напред, зове нашия народ на всеотдаен труд и борба за нови завоевания в икономиката, в образованието и науката, в изкуството и културата, в повишаване на материалното и културното благосъстояние. (*Ръкопляскания.*)

Периодът до 1990 година ще бъде период на нови, дълбоки качествени и количествени натрупвания във всички сфери на нашето обществено развитие. Тези натрупвания ще доведат постепенно до изграждането на материално-техническата база на социализма, до по-нататъшното усъвършенствуване на обществените отношения, до многостранното развитие на личността. В основни линии Народна република България ще стане страна на зрелия социализъм, най-високия и последен етап в развитието на социализма като първа фаза на комунистическата обществено-икономическа формация.

За да протича този процес планомерно и ефективно, при най-голяма икономия на време, което има съществено значение и от вътрешна гледна точка, и от гледна точка на съревнованието между двете обществено-икономически системи, необходими са значителни грижи и внимание от страна на партията и трудещите се за разрешаването на някои особено важни проблеми на изграждането на развитото социалистическо общество.

Първият проблем, който заслужава нашето особено внимание, е проблемът за пълното изграждане на материално-техническата база на социализма.

Известно е, че в процеса на строителството на зрялото социалистическо общество материално-техническата база на социализма се доизгражда и получава всеотстранно развитие. Това е една от обективните закономерности на този етап. Материално-техническата база на социализма е определящата материална предпоставка, за да се премине постепенно към висшата фаза на комунизма. Нашата страна има големи завоевания в решаването на този проблем. Усилията трябва да бъдат

насочени не само към мощното развитие на народностопанския комплекс, но и към нови качествени промени. Задача от първостепенна важност е да се осигури по-нататъшна концентрация на промишленото производство и интензификация на народното стопанство, все по-широко да се внедряват комплексната механизация и автоматизация, а впоследствие — постепенно и комплексната автоматизация, да се въвеждат нови технологии, гарантиращи висока производителност на труда. С една дума, *необходимо е да доизградим и развиваме материално-техническата база на социализма върху качествено нова основа, върху основата на най-новите и перспективни постижения на научно-техническата революция.*

Вторият проблем се отнася до развитието на главната производителна сила — човека, който изгражда и поставя в действие материално-техническата база и без труда на когото и най-съвършената техника би била мъртва.

В своята дейност за формирането и развитието на новия човек, труженик на социализма и бъдещ строител на комунизма, партията държи сметка преди всичко за протичащите вътрешни изменения в работническата класа, класата на селяните-кооператори и интелигенцията, а също за междукласовите изменения, които в своята съвкупност водят до *постепенното създаване на социалната еднородност на обществото.* А социалната еднородност е необходимо условие за богатството на човешката природа. Този процес е израз на една от основните закономерности на изграждането и развитието на зрелия социализъм и прехода към комунизма.

Ние и занапред ще обръщаме най-голямо внимание на промените в социалната природа, характера на труда, съзнанието, душевността и поведението на тружениците на социализма, които ще настъпват върху основата на интензификацията на икономиката, усъвършенствването на аграрно-промишлените и промишлено-аграрните комплекси, взаимопроникването и постепенното сливане на двете форми на социалистическа собственост, развитието на образованието и културата. Партията ще създава условия за правилното регулиране на тези класово-социални промени, за утвърждаване и развитие на *новите по своя характер отношения между труженици-*

те на социализма, отношения на другарство и сътрудничество, на колективизъм и взаимопомощ. Тези отношения представляват не само важен отличителен белег на социализма, те не само ще се развиват и обогатяват в процеса на по-нататъшното ни движение към комунизма, но те са и един от мощните фактори за неговото ускоряване. В хода на това движение постепенно ще се решава сложният и исторически по своето значение процес на преодоляване на съществените различия между града и селото, между физическия и умствения труд.

В Програмата на партията се изтъква, че „преодоляването на класово-социалните различия и засилването на общите черти у тружениците на социализма са две страни на единния процес на постепенното формиране на многостранно развита личност“.

Вярно е, че у нас все още има отделни граждани, които по силата на редица обстоятелства са повече или по-малко чужди на социалистическата съзнателност. Но на сегашния етап ние можем да кажем с пълно основание, че в резултат на обективните изменения в обществото и на възпитателната дейност на партията *преобладаващият тип личност в страната е социалистическата личност. (Ръкопляскания.)* Същевременно обаче общокултурното равнище на хората още не е на необходимата висота, а в тяхната нравственост, в тяхното поведение често пъти има прояви, които противоречат на изискванията на социализма. Ето защо сега пред нас стои практическата задача да се обхванат в процеса на формирането на социалистическата личност и нейното многостранно развитие всички трудещи се, особено подрастващите поколения, да се води борба срещу остатъците от миналото във възгледите и поведението на хората.

Главното в този процес е *да се засилва социалната активност на труженика на социализма и особено неговото творческо участие в трудовата дейност, в създаването на нови материални и духовни блага. А тъкмо тук, в отношението към труда, все още има много и много да се желае. Ние например не можем в никакъв случай да бъдем доволни от сегашното състояние на дисциплината. Продължава нарушаването на трудовата, плановата, договорната и финансовата дисциплина, а към разрушителите се проявява снизхождение и либерализъм. Въпросът за дисциплината не е просто икономически въ-*

прос. В него се проявява степенята, до която е достигнало изграждането на социалистическата личност, равнището на нейната съзнателност и отговорност пред себе си и обществото и в крайна сметка — нейното отношение към социалистическия строй.

Същото трябва да се каже и за *отношението към социалистическата собственост*. Социалистическата собственост е основата, върху която се създават и умножават материалните и духовните ценности на социалистическото общество. Върху нея се градят новите по своя характер отношения между хората, отношения на другарско сътрудничество и взаимопомощ. Тя самата е плод на дружните усилия и упорития труд на освободените от експлоатация трудови хора от града и селото. *Социалистическата собственост е основа на основите на социалистическия строй*. По пътя на своето развитие и усъвършенствуване, по пътя на все по-плътното сближаване и сливане на държавната и кооперативната собственост тя се превръща в единна социалистическа собственост, за да прерасне впоследствие постепенно в комунистическа. Това е обективна закономерност, за проявлението на която ние сме длъжни да създаваме най-благоприятни условия.

И тъкмо затова партията и държавата, тружениците на социализма полагат и трябва да полагат най-големи грижи за укрепване и развитие на общонародната и кооперативната социалистическа собственост, за издигане на тяхното равнище, за непрекъснатото им усъвършенствуване. Същевременно това ни задължава да не се примиряваме и в най-малка степен с каквито и да е прояви на разхищение на социалистическата собственост, на посегателство върху нея, каквито случаи, за съжаление, се срещат у нас. Не е тайна, че такива прояви има и в предприятията, и в аграрно-промишлени комплекси, и в строителството, и в сферата на обслужването. Някои хора, поради пренебрежително и нехайно отношение, нанасят сериозни вреди на общонародното богатство, а други, от престъпни подбуди, направо посягат върху плодовете на труда на народа. Тези прояви са несъвместими със социалистическия морал и със законите на социалистическото общежитие, те вредят както на общонародните, така и на личните интереси на тружениците на социализма. Те трябва решително да се пре-

сичат и да се изтребят из корен. (*Ръкопляскания.*) *Социалистическата собственост в двете ѝ форми е свещена и неприкосновена. Тя е общонародно благо. (Ръкопляскания.)*

Изграждането на развития социализъм и постепенният преход към комунизма изискват *всеки работоспособен член на обществото да се труди според своите знания и способности, да повишава производителността на труда, съзнателно и творчески да изпълнява поставените задачи.* Във връзка с това е нужно да продължава да се усъвършенствува използването на *материалните и духовните стимули,* тяхното правилно съчетаване. Както ясно са подчертавали класиците на марксизма, трудът при социализма се възнаграждава и растящите потребности на хората се задоволяват въз основа на *социалистическия принцип на разпределение „От всекиго според способностите — всекиму според труда“.* Количеството и качеството на полагаания труд — такова е и трябва да бъде основното мерило при определяне на работната заплата, на доходите на трудещите се.

Едновременно с това ще продължават да се увеличават *обществените фондове за потребление* в съответствие с развитието на производителните сили и повишаването на производителността на труда, с увеличаването на общественото богатство.

Социалистическият принцип на разпределение ще продължава да играе основна роля и при зрелия социализъм, и в прехода към комунизма, т. е. дотогава, докато изживее себе си, или с други думи — докато бъдат създадени обективните и субективните условия за преминаване към *комунистическия принцип „От всекиго според способностите — всекиму според потребностите“.*

За това обаче ще бъде необходим продължителен период от време, когато ще се изгради материално-техническата база на комунизма, ще се създаде безкласово общество, производствените отношения ще се основават върху единната комунистическа собственост, а трудът за благото на обществото ще стане първа жизнена потребност, осъзната необходимост. Както изтъква Маркс, *„отношенията на разпределение съответствуват на исторически определени, специфични обществени форми на производствения процес и на отношенията, в които влизат помежду си хората в процеса на възпроизводството*

на своя човешки живот, и възникват от тези форми и отношения“. (К. Маркс, Ф. Енгелс. Съч. Т. 25, част втора, с. 428.) А това означава, че на комунистическия начин на производство ще съответствува и комунистически принцип на разпределение.

Задача с огромно значение за развитието на зрелия социализъм и създаването на условия за постепенното преминаване към висшата фаза на комунизма е *изкореняването на буржоазните отживелици в морала, съзнанието и поведението на тружениците на социализма, в нашата социалистическа действителност*. Многогранното развитие на личността е органически свързано с необходимостта да се разгръща по-нататък борбата срещу отрицателните явления в нашия живот.

Разбира се, положителните качествени и количествени изменения вътре в страната и на международната арена все повече ще ограничават и ще ликвидират условията за поява и проява на чужди на социализма възгледи и действия у нас и ще стесняват възможностите за проникване на буржоазно влияние отвън. Но борбата срещу отживелиците не е стихияен процес, тя изисква активно и безкомпромисно участие на субективния фактор. Това е същевременно борба за разпространение и утвърждаване на социалистическите добродетели, за укрепване и развитие на най-ценните черти на социализма, за духовното извисяване на труженика на социализма.

Третият проблем се отнася до необходимостта от широко разгръщане на критиката и самокритиката в цялото ни общество.

Критиката и самокритиката са обективна закономерност на социалистическото развитие. При социализма те се разгръщат в условията на неантагонистическа социална структура на обществото, на единство на коренните интереси на всички класи и групи върху основата на историческите цели на работническата класа. Това превръща критиката и самокритиката в необходимо и ефикасно средство за своевременно откриване на назряващите проблеми, за преценка на остаряващите форми и механизми в обществения живот, за преодоляване на старото и стимулиране на новото, за борба с отклоненията от социалистическите норми. Маркс подчертава, че пролетарските революции за разлика от всички пред-

шествуващи ги революции „непрекъснато крикикуват сами себе си“. (К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 8, с. 120.) *Без да се самокритикува, социалистическото общество не може да се обновява.* Поради това степента на развитие на критиката и самокритиката е критерий за зрелостта на самото социалистическо общество.

Като поставя задачата да се създават условия за разгръщане на тази обективна закономерност, която с прехода към комунизма ще има да играе все по-важна роля, партията напомня, *че каквито са критиката и самокритиката в партийните организации, такива ще бъдат те и в останалите сфери на обществения живот.* Освен това необходимо е да се осъзнае, че без инициативата, примера и всестранната подкрепа от страна на ръководните органи никаква критика и самокритика не е възможна.

Огромно значение в това отношение имат средствата за масова информация. На тях трябва да се дават много по-големи права да критикуват и да изискват от критикуваните отговор и практически действия. Естествено, става дума за критика, която се прави въз основа на напълно достоверни факти и в духа на партийната политика.

Четвъртият проблем, на който партията ще отдава нарастващо внимание, е разширяването и задълбочаването на интеграцията ни с братските социалистически страни, последователното прилагане на курса за всестранното сближаване на Народна република България със Съюза на съветските социалистически републики.

Проява на историческия процес на интернационализация на производството, социалистическата интеграция има характер на обективна закономерност при изграждане на зрелия социализъм и постепенното преминаване към комунизма. Без развитието и задълбочаването на интеграцията със социалистическите страни и преди всичко със Съветския съюз не е възможен ускореният прогрес на страната.

Колкото повече успехи се постигат в развитието на производителните сили и в научно-техническия прогрес в страните на социалистическата общност, толкова повече се засилва естествената необходимост от интеграция. В същото време се създават все по-благоприятни условия за нейното действително и най-последователно

осъществяване. Изключително голяма в това отношение е ролята на съзнателната и целенасочена дейност на марксистко-ленинските партии в социалистическите страни. По наше мнение на сегашния етап придобива голямо значение разработването и съгласуването на стратегията на социално-икономическата политика на страните — членки на СИВ, за по-дълга перспектива, която да отрази основните тенденции на всяка страна и на общността като цяло.

Процесът на всестранно сближаване и интеграция със Съветския съюз, на задълбочаване на сътрудничеството и интеграционните връзки с другите социалистически страни е важен фактор за повишаване на обществената производителност на труда и ефективността на цялата икономика. Този процес поставя пред нас важни теоретически и практически въпроси, свързани с управлението на народното стопанство, със създаването на синхронизирани нормативни системи, със съдържанието на възпитателната дейност. Ние очакваме от нашите учени, от специалистите в тази област нови теоретически изследвания, които да дадат отговор на проблемите, произтичащи от развитието на интеграцията, да обобщят натрупания опит и да подпомогнат всестранното разгръщане на този обективен процес.

Петият проблем се отнася до класово-партийното, патриотичното и интернационалистическото възпитание на народа и младежта.

Обективните процеси, които се извършват в живота на страната и на световната социалистическа общност, създават условия и водят към качествени изменения в съдържанието както на патриотизма, така и на интернационализма.

Днес нашият патриотизъм вече не е просто любов към Родината, а любов към *социалистическата Родина*, към *социалистическа България*, т. е. — *социалистически патриотизъм*, в който органически се съдържат и комунистическата идейност, и произтичащият от нея интернационализъм.

Интернационализмът също претърпя и търпи качествени изменения. След възникването на революционното работническо движение интернационализмът придоби определен класов характер, ясно формулиран в знаменития лозунг на Комунистическия манифест: „Пролетарии от всички страни, съединявайте се!“ След победата

на Октомврийската революция пролетарският интернационализъм включи в себе си като характерна черта *братската солидарност със Съветския съюз* — първата държава на работниците и селяните. „Пробен камък“ — така нарече Георги Димитров отношението към великата страна на Ленин — надеждата на трудовото човечество, опората на световния революционен процес. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Втората световна война доведе до нов пробив в света на капитала. Върху основата на пролетарския интернационализъм възникна *социалистическият интернационализъм като израз на общите интереси на работническата класа и народите на страните със социалистически обществен строй.*

Разгръщането на социалистическото строителство, интеграционните процеси в отбраната и икономиката, в науката и културата, в идеологията и политиката укрепиха и задълбочиха единството и сплотеността на страните от Съвета за икономическа взаимопомощ и Варшавския договор. При навлизането в етапа на изграждане на развито социалистическо общество у нас и особено след приемането на новата Програма на БКП в патриотичното и интернационалистическото съзнание на нашия народ възникнаха и се развиха съществени изменения, *започна процес на постепенно взаимопроникване и срастване на социалистическия патриотизъм и социалистическия интернационализъм.*

Този процес най-ярко се проявява в отношението към Съветския съюз — историческото ядро, около което кристализира социалистическата общност. В сферата на българо-съветските взаимоотношения ние вече можем определено да говорим за *качествено ново патриотично и интернационалистическо съзнание на българския народ, за възникване и утвърждаване на нов тип патриотизъм, при който любовта към България и любовта към Съветския съюз взаимно се допълват и обогатяват и все повече се сливат в едно чувство, в единно съзнание.* (*Продължителни ръкопляскания.*)

Българската комунистическа партия и занапред последователно и неотклонно ще укрепва братската българо-съветска дружба, дружбата и сътрудничеството с народите на социалистическата общност, с комунистите и всички прогресивни сили в света, ще формира у всич-

ки български граждани високоразвито класово-партийно, патриотично и интернационалистическо съзнание като една от най-характерните черти на социалистическата личност. (*Ръкопляскания.*)

Другарки и другари делегати,

Такива са главните резултати от изпълнението на решенията на Десетия партиен конгрес. Такива са основните проблеми и задачи, които стоят пред нас в по-нататъшното изграждане на развито социалистическо общество.

Всичко постигнато е дело на героичната работническа класа, на самоотвержените труженици в селското стопанство, на народната интелигенция, дело на неуморния труд на стотиците хиляди комунисти, на милионите труженици на социализма от града и селото.

Всичко постигнато е плод на несъкрушимото единство и братското сътрудничество с великия съветски народ, с народите на страните от световната социалистическа общност, плод на пролетарския интернационализъм, на единството и сплотеността на международното комунистическо и работническо движение, чийто верен отряд е Българската комунистическа партия.

В дните, когато се навършват двадесет години от историческия за партията и страната Априлски пленум на ЦК на БКП, отправяйки поглед назад, ние можем да изкажем дълбоко удовлетворение от изминатия път. Постигнатите плодотворни резултати във всички области на нашето обществено-политическо, икономическо и културно развитие потвърдиха безусловно правилността и жизнеността на априлската линия на партията. Тази линия, линия ленинска, линия творческа, е доразвита и въплътена в Програмата на партията, утвърдена от Десетия конгрес. (*Ръкопляскания.*)

Сегашният, Единадесетият партиен конгрес е призван да конкретизира Програмата и да разработи в нейния дух задачите за следващия период. Изпълнението на тези задачи ще ни доближи още повече до непосредствената историческа цел на Българската комунистическа партия. Едновременно с изминаването на този път в недра на нашето социалистическо общество все повече ще възникват и укрепват елементи, присъщи на комунистическата фаза, ще се утвърждават и разгръщат предпо-

ставките за постепенен преход към изграждане на комунизма. Между по-нататъшното развитие на социализма и строителството на комунизма няма непроходима стена, няма обществен вакуум. Това е единен, непрекъснат процес, закономерно преминаване от низшата към висшата фаза на комунистическото общество. Очевидно конкретните въпроси на този преход ще бъдат предмет на следващи конгреси на нашата партия.

РЕЧ ПРИ ЗАКРИВАНЕТО НА ЕДИНАДЕСЕТИЯ КОНГРЕС НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

2 април 1976 година

Другарки и другари,
Уважаеми гости,

Възложено ми е да ви съобщя, че предложеният състав на новия Централен комитет на партията е единодушно избран. *(Бурни ръкопляскания.)* Избрани са всички другари, предложени за членове и кандидат-членове на Централния комитет, за членове на Централната контролно-ревизионна комисия на партията. *(Ръкопляскания.)*

Първото заседание на Централния комитет на партията, което току-що се състоя, избра за първи секретар на Централния комитет на Българската комунистическа партия Тодор Живков. *(Всички стават. Бурни, нестихващи ръкопляскания и продължително „Ура!“.)*

За членове на Политбюро на ЦК на БКП другарите: Александър Лилов, Борис Велчев, Гриша Филипов, Иван Михайлов, Пенчо Кубадински, Станко Тодоров, Тано Цолов, Тодор Живков, Цола Драгойчева. *(Ръкопляскания.)*

За кандидат-членове на Политбюро на ЦК на БКП

другарите: Добри Джуров, Дража Вълчева, Кръстю Тричков, Пеко Таков, Петър Младенов, Тодор Стойчев. *(Ръкопляскания.)*

За секретари на ЦК на БКП другарите: Борис Велчев, Гриша Филипov, Александър Лилоv, Иван Пръмов, Огнян Дойнов. *(Ръкопляскания.)*

За членове на Секретариата на ЦК на БКП другарите: Мишо Мишев, Владимир Бонев, Сава Дълбоков, Георги Йорданов. *(Ръкопляскания.)*

Състоя се заседание и на Централната контролно-ревизионна комисия, което избра:

За председател на Централната контролно-ревизионна комисия другаря Стоян Караджов. *(Ръкопляскания.)*

За първи заместник-председател на Централната контролно-ревизионна комисия другаря Стамо Керезов. *(Ръкопляскания.)*

За заместник-председатели на Централната контролно-ревизионна комисия другарите: Александър Тодоров, Дочо Шипков, Кирил Несторов. *(Ръкопляскания.)*

По поръчение на Централния комитет и на Централната контролно-ревизионна комисия на партията изказвам дълбока благодарност на вас, делегатите на XI конгрес, за доверието, което ни гласувахте. Можете да не се съмнявате, другарки и другари, че ние ще направим всичко, което е по силите ни, за да оправдаем вашето високо доверие. *(Бурни, продължителни ръкопляскания.)*

Другарки и другари,

В работата на XI конгрес на нашата партия като гости участвуват 105 делегации на комунистически и работнически партии, социалистически и национално-демократически партии, организации и движения. За нас е голяма чест, че те се отзоваха на нашата покана.

Убеден съм, че ще изразя мислите на делегатите на конгреса, на всички български комунисти, като ви уверя, уважаеми наши гости, че Българската комунистическа партия, партията на Димитър Благоев и Георги Димитров, винаги ще бъде непоколебимо вярна на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм, винаги ще крачи в бойния строй на световното комунистическо и работническо движение, ще подкрепя справедливото дело на националноосвободителните движения, активно ще участвува заедно с всички честни хора по

света в борбата за мир, за свобода и независимост, за демокрация и социален прогрес. (*Продължителни ръкопляскания.*)

Предайте, скъпи другари, на вашите партии и народи братските поздравии на българските комунисти, на целия наш народ. От все сърце ние ви пожелаваме нови успехи и завоевания в труда и борбата за щастието и благоденствието на вашите народи, за щастието и напредъка на човечеството. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Другарки и другари,

Конгресите на партията винаги са били изключителни събития в нейния живот, винаги са оказвали огромно въздействие върху съдбините на народа, върху обществено-политическото, икономическото и културното развитие на страната. Именно поради това и работата на сегашния конгрес се следеше с голямо внимание от комунистите, от целия народ.

Както знаете, работата на Единадесетия конгрес, неговите заседания се предаваха по Българската телевизия и радиото и бяха отразени в печата. По такъв начин участници в конгреса станаха всички български комунисти, всички български граждани. С основание можем да кажем: Единадесетият конгрес влезе във всеки български дом. (*Продължителни ръкопляскания.*)

С работата на конгреса получиха възможност да се запознаят приятели и съратници от близки и далечни страни, всички, които се интересуват от дейността на българските комунисти, от живота на българския народ.

Българската комунистическа партия няма тайни от своя народ. И в това именно се състои една от тайните на нашите успехи. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Нашата партия е жива част от нашия народ, негов всепризнат и обичан ръководител. Българският народ е народ политически образован. Под ръководството на партията той премина с чест суровата школа на борбата против фашизма и капитализма. Под ръководството на партията той извърши чудеса в строителството на новия живот. Под ръководството на партията той достигна най-високия връх в своята тринадесетвековна история. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*) У нас партия

и народ наистина се сляха в неразделно единство. Няма сила на тоя свят, вътрешна и външна, която може да разбие това единство, да наруши предаността на партията към своя народ, вярата на народа в своята партия! (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*) И не е само поетичен образ, когато казваме, че някогашният самотен ален мак днес цъфти по цялата страна, че съвременна България е червена — до последната капчица кръв на народа. (*Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания.*)

От такъв народ нашата партия няма и не може да има никакви тайни! (*Бурни ръкопляскания.*)

Ние нямаме тайни и от нашите другари, приятели, съратници по целия свят. (*Ръкопляскания.*)

Някои може би ще кажат: всичко това е така; но редно ли беше заедно с нашите големи успехи да показваме пред целия свят и нашите трудности, нашите слабости и недостатъци?

Ние знаем, че някои някъде ще се опитат да раздуват нашата критика и самокритика, да раздуват слабостите и недостатъците, да чернят нашата партия и нашия народ. Но ние също знаем, че те винаги са се хранили с изхвърлените остатъци от нашата трапеза. (*Оживление. Ръкопляскания.*)

Що се отнася до нашата партия, тя никога не се е страхувала от кръсците и клеветите на враговете. (*Бурни ръкопляскания.*) Нейната сила е и в това, че тя вижда не само успехите, но и слабостите и недостатъците, сама воюва против тях и вдига народа на борба за тяхното преодоляване. (*Ръкопляскания.*)

Единадесетият конгрес внушително показва какви забележителни успехи сме завоювали в икономиката и духовното развитие, в разгръщането на социалистическата демокрация, в утвърждаването на социалистическия начин на живот. Убеден съм, че не само ние в тази зала, но и всички, които следяха нашите заседания, са почувствували марксистко-ленинската зрелост, с която конгресът оценяваше извършеното през шестата петилетка и набелязваше и обсъждаше в духа на априлската линия, в духа на партийната програма задачите през следващия период.

Не случайно Единадесетият конгрес получи такъв широк отзвук сред работническата класа, сред трудовите

хора в селското стопанство, сред нашата интелигенция, сред жените и младежта, сред нашия народ.

Чудесна е, другарки и другари, акустиката в нашата социалистическа страна! (*Ръкопляскания.*) Правдивото и вдъхновено слово на партията се чува добре по всички кътища на земята ни, отеква в душите и умовете на всички хора. И всички среди на народа намериха начин да изразят пълната си подкрепа на това, което бе казано тук, в тази зала. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Това показва още един път, че Българската комунистическа партия правилно изразява коренните интереси на народа, правилно чертае пътищата и поставя указателните знаци по тях към непосредствената историческа задача — изграждане на развито социалистическо общество и подготовката за постепенния преход към комунизма в нашата скъпа Татковина — Народна република България. (*Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания.*)

Другарки и другари,

Безспорно сега за нас, делегатите на конгреса, за всички комунисти главното е изпълнението на конгресните решения. Седмият петилетен план е реален, но напрегнат. Петилетката трябва да стане петилетка на висока ефективност и високо качество. Много усилия ще бъдат нужни за осъществяване основните насоки в развитието на икономиката и научно-техническия прогрес, за издигане материалното благосъстояние на народа и неговата духовна култура.

Това са действително големи проблеми.

Но ако кажем, че тези проблеми са главното, което сега ни вълнува — това ще бъде вярно, без да бъде всичко.

Нас, делегатите на конгреса, комунистите, не по-малко ни вълнува доверието на нашия народ към нас, към нашата партия, доверие, което така ярко беше изразено през конгресните дни. (*Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания.*) Без преувеличение можем да заявим, че цялата работа на конгреса беше насочена към това — да оправдаем доверието на партията, доверието на народа. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Сега, в края на конгреса, нас ни вълнува мисълта, как със своята работа по изпълнение на конгресните ре-

шения, с цялата своя всестранна дейност ние, нашата партия, ще оправдаем народното доверие, вярата в нас, надеждите, които нашият народ възлага на Българската комунистическа партия. (*Ръкопляскания.*)

От конгреса излизаме с чувство на победители не само ние, делегатите, не само ние, българските комунисти. От конгреса излиза победител целият български народ, ръководен и направляван от своята Комунистическа партия, който ще превърне конгресните решения в материална сила, в живи дела. (*Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания.*)

Ето защо последните думи от тази трибуна, думи на благодарност и обич, думи на призив за нови дела, ние отправяме към нашата героична работническа класа, към нашите всеотдайни селскостопански труженици, към преданата на комунизма интелигенция, към славните български жени, към пламенната българска младеж и нейния Димитровски Комсомол. (*Бурни, продължителни ръкопляскания.*)

Поклон пред народа, народ — творец на всички материални и духовни блага, плът от плътта и кръв от кръвта на който е нашата родна Българска комунистическа партия! (*Всички стават. Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания. Възгласи: „БКП—БКП!“, „С БКП — напред!“.*)

Закривам Единадесетия конгрес на Българската комунистическа партия. (*Мощно „Ура!“.* Всички запяват „Интернационалът“. *Възгласи в чест на КПСС и БКП. „С БКП — напред!“.* Всички делегати пеят революционни и патриотични песни.)

МЛАДЕЖТА И СТУДЕНТИТЕ — В ПЪРВИТЕ РЕДИЦИ НА БОРБАТА ЗА МИР И СОЦИАЛЕН ПРОГРЕС

*До
участниците в Общоевропейската
младежка и студентска среща*

Варшава

Скъпи млади приятели,

Приветствувам от сърце участниците в Общоевропейската младежка и студентска среща. Строителите на социализма в Народна република България високо ценят усилията на младежта и студентите, които винаги са били в първите редици на борбата за един нов свят на мир, социална справедливост, действен хуманизъм и прогрес.

Вие, днешните младежи и студенти, знаете добре цената, с която вашите бащи и майки извоюваха мира на нашия общ континент Европа. Вие сте първите поколения — родени в мир и расли в мир. Вие поемате от нашите ръце тази велика щафета, за да могат и идващите след вас да се раждат, да живеят, да творят в мир.

Вашата среща се провежда една година след Съве-

щанието за сигурност и сътрудничество в Европа, което ознаменува нов етап в международните отношения. Този нов етап бе постигнат благодарение на последователните и целеустремени усилия на Съветския съюз и страните от социалистическата общност, благодарение на приноса на прогресивните и демократични сили от целия европейски континент, благодарение на дълбоката заинтересованост на всички хора с добра воля, които си дават сметка, че бъдещето на Европа и на планетата трябва да принадлежи единствено на мира и разбирателството. Нашият континент и цялото съвременно човечество нямат друго бъдеще. И ние всички сме радостни, че са създадени благоприятни предпоставки за изграждане на траен мир, сигурност и сътрудничество между народите. Изпълва ни с увереност обстоятелството, че политиката на мирно съвместно съществуване между държавите с различен обществен строй печели все повече и повече привърженици.

Народна република България е един от инициаторите за свикването на Съвещанието за сигурност и сътрудничество. Мога да ви уверя, че нашата страна и занаят ще продължава да работи за осъществяване на неговите решения. Духът и принципите на Хелзинки трябва последователно да се съблюдават и прилагат от всички държави — участнички в Съвещанието. Историческа повеля пред всички ни е да работим за допълване на политическото разведряване с разведряване и във военната област. Историческа необходимост е да придадем необратим характер на процеса на намаляване на международното напрежение. Тази повеля и тази необходимост стават убеждение на милиони хора от всички краища на света.

Младото поколение на Европа засилва своята обществена активност в името на своето право да живее в свят без ядрени кошмари и без кървави заплахи от нови убийства на милиони хора. Промените в международния климат откриват широки възможности за осъществяване на най-благородните пориви на младежта и студентите, на всички радатели за справедливост, щастие и красота.

Ние искрено се надяваме, че вашата среща ще даде отговор на благородните стремежи на вашите връстници от всички страни на Европа към единни действия и

по-широко сътрудничество. Под знамето на борбата за мир, демокрация и социален прогрес все повече ще се сплотяват различните отряди на младежкото движение от нашия континент. Тези отряди от млади и възторжени борци ще дават все по-решителен отпор на силите на империализма, реакцията и фашизма, които продължават да се опитват под знамето на антикомунизма, антисъветизма и „студената война“ да всяват недоверие и враждебност между народите.

Вашата среща ще бъде нов израз на политическата зрелост, на обществената ангажираност и на порасналото чувство за отговорност на младите хора от Европа. Тя ще даде нови импулси на вашите приятели и другари от всички страни.

Българският народ високо цени усилията и приноса на своята младеж, организирана в редовете на Димитровския комунистически младежки съюз. Той отрежда заслужено място на българската младеж в създаването на материалните и духовните ценности на социалистическа България. Тази висока оценка намира израз и в участието на младите български хора в управлението на нашата държава. Нашата младеж с готовност и себеотрицание участва и в борбите на младото поколение на Европа за тържеството на великите идеали на мира, демокрацията и социализма.

Бъдете уверени, млади приятели и другари, че Народна република България, Българската комунистическа партия и целият български народ ще оказват и в бъдеще всестранна действена подкрепа на вашите начинания. С общи усилия ние ще изградим за всички една мирна Европа, ще я превърнем в континент на мира, на сътрудничеството, на дружбата и разбирателството между народите.

Желая пълен успех във вашето благородно и отговорно дело.

19 юни 1976 година
София

Тодор Живков

първи секретар на Централния комитет
на Българската комунистическа партия
и председател на Държавния съвет
на Народна република България

ТАЛАНТ, ПОСВЕТЕН НА БОРБАТА ЗА ПРАВДА И ЗА СВОБОДА

Слово при връчване на Международната Ботевска награда
на френския поет Пиер Сегерс

21 юни 1976 година

Уважаеми господин Сегерс,
Уважаеми другарки и другари,

Преди сто години, полузабравен от света и окован във веригите на петвековното чуждо иго, българският народ намери сили да изяви дръзко своята национална и политическа зрелост, своята жертвоготовност в името на свободата. Нашият народ влезе в огъня на Априлското въстание без необходимите шо-годе модерни за времето военни оръжия. Артилерията му се състоеше от няколко черешови топчета. Но затова пък той притежаваше мощни духовни оръжия, които и днес не са загубили своята сила и своето обаяние.

Един от главните ковачи на идейните оръжия за Април хиляда осемстотин седемдесет и шеста година беше нашият велик поет и революционер Христо Ботев. В неговото, написано с кръвта на вдъхновеното му сърце творчество и в неговия кратък апостолски живот се съчетават неотделимо геният на поета и публициста и пеният на революционера. Високата вълна на нашата национална революция издигна своя водач до най-смели

прозрения за „бъдещия комунистически строй на целия свят“. Еднакво пламенен родолюбец и интернационалист, Христо Ботев не само поздрави Парижката комуна, но и пръв се зае да организира българска комуна, изпреварвайки историята. Ето защо следващите революционни поколения носеха и винаги ще носят ботевското име на своето знаме и ботевския дух в своето сърце.

Ще Ви поверя, господин Сегерс, че и моето поколение, и аз самият сме се вдъхновявали от образа на поета-воевода, когато водехме партизанските отряди по неговите легендарни стъпки. И не бяха редки случаите, когато неговите песни заместваха за нас и храната, и огъня, и патроните. Ботев се сражаваше заедно с нас и ние най-добре знаем, че той наистина е безсмъртен.

Затова аз съм особено радостен, че по случай стогодишнината от героичната гибел на Христо Ботев, или може би по-точно ще бъде да кажем — по случай първото столетие на неговото безсмъртие, ние поздравяваме първите лауреати на новосъздадената голяма международна награда „Христо Ботев“.

В онези години на робство и на жестока борба поетът писа в едно свое стихотворение:

Но... стига ми тая награда —
Да каже нявга народът:
Умря сиромас за правда,
За правда и за свобода...

Смисълът на Ботевската награда е да отличи онези поети и публицисти, онези верни синове на прогресивното човечество, които са посветили своя живот и своя талант на правдата и на свободата.

С дълбоко удовлетворение ние виждаме във Ваше лице достоен представител на този правдив и свободолюбив, демократичен и прогресивен, борчески и съзидателен човешки дух, без който културната история е немислима.

Вашата антифашистка дейност, Вашата хуманистична поезия, Вашата борба за отстояване и пропагандиране на прогресивната култура и литература, в това число и на съвременната българска литература, всички тези безспорни качества и заслуги Ви правят особено близък на нашата общественост.

Като Ви връчвам високото отличие — Международната награда „Христо Ботев“, аз Ви желая, господин Сегерс, още дълги години да защитавате със своята енергия и талант свещените идеали на братството между хората и народите, мира и социалния прогрес.

Да Ви е честита наградата!

ЕДИННИ И СПЛОТЕНИ В БОРБАТА ЗА МИР, СИГУРНОСТ И СОЦИАЛЕН ПРОГРЕС

Реч на конференцията на европейските
комунистически и работнически партии в Берлин

29 юни 1976 година

Уважаеми другари,

От името на делегацията на Българската комунистическа партия искам да изразя нашата признателност към Полската обединена работническа партия и Италианската комунистическа партия за тяхната инициатива да се свика настоящата конференция на европейските комунистически и работнически партии. Искам също така топло да приветствувам ръководството на Германската единна социалистическа партия и да изкажа сърдечна благодарност за извършената огромна работа по подготовката на конференцията, както и за прекрасните условия, създадени за нейното провеждане в Берлин — столицата на Германската демократична република. Щастлив съм да поздравя всички присъстващи тук ръководители на братските партии, с които ни свързва общата борба за тържеството на великите идеи на Маркс, Енгелс и Ленин.

С дълбоко удовлетворение можем да констатираме, че самият факт на провеждането на конференцията е голям успех за европейските комунистически и работнически партии. Прогресивните и демократичните сили с

основание очакват от комунистическите партии на нашия континент да дадат своя принос за утвърждаване на положителните тенденции в международния живот и на първо място — за пълното прилагане на всички принципи и договорености, съгласувани в Хелзинки, за реализиране на колективно набелязаните перспективи, за сътрудничество между европейските страни, за засилване борбата против господството на монополистическия капитал, за защита на жизнените интереси на трудещите се и за социален прогрес.

Българската комунистическа партия приема и подкрепя документа на нашата конференция. Ние споделяме направения в него от марксистко-ленински позиции анализ на важните изменения в съотношението на социално-класовите и политическите сили в международния живот, които намират израз в историческия поврат от „студена война“ към утвърждаване на ленинските принципи на мирно съвместно съществуване между държавите с различен обществен строй. Този поврат в най-голяма степен се проявява в Европа. Независимо от цялата сложност на обстановката, мирните взаимоотношения между държавите на нашия континент се превърнаха в доминираща тенденция.

Позитивните процеси на международната арена се открояват още по-релефно на фона на задълбочаването на общата криза на капитализма, която обхваща всички негови сфери — от икономиката и политиката до идеологията и морала. Трета година вече капиталистическото стопанство не може да излезе от поредната циклична криза — най-тежката за последните 40 години. Все по-очевидна става истината, че капитализмът е отживяло общество, общество без бъдеще. И все по-широки народни маси се вдигат на борба за такъв изход от кризата, който открива пътя към коренни социални преобразования.

В тази променяща се международна обстановка още повече нарастват ролята и отговорността на европейското комунистическо движение в решаването на големите проблеми на нашето време.

Другари,

Позволете ми да изложа накратко позициите на Българската комунистическа партия по някои основни въ-

проси на борбата за мир, сигурност, сътрудничество и социален прогрес в Европа, съдържащи се в документа на нашата конференция.

Има един основен факт, който определя тези позиции — позициите на всяка марксистко-ленинска партия: народите и държавите, независимо от различията в техния обществен строй, са жизнено заинтересовани от запазването на мира! Днес никой не може да се съмнява, че една ядрена война на нашата планета е равностойна на самоубийство за човечеството и че единствената алтернатива на това самоубийство е мирното съвместно съществуване. Това не е един от пътищата на човечеството към бъдещето, това днес е единственият негов път!

Мирът е не само сигурност за народите, но и най-важна предпоставка за решаване на глобалните проблеми, засягащи интересите на цялото човечество, като проблема за суровините и енергията, ликвидиране на най-опасните и разпространени болести, защитата на околната природна среда, овладяването на Космоса, използване на ресурсите на световния океан и пр. Тук са нужни съвместните усилия на държавите от двете системи, всестранно развитие на стопанските и научно-техническите връзки между тях. Това означава да се укрепва не само политическата, но и материалната основа на трайния мир в Европа и света.

Марксистите-ленинци си дават сметка, че мирното съвместно съществуване между държавите с различен обществен строй няма да промени природата нито на капитализма, нито на социализма. Ние не крием, че провеждаме миролюбива, но същевременно класова и интернационалистическа външна политика. Като установяваме и разширяваме контактите и сътрудничеството с развитите капиталистически държави, ние, страните на социалистическата общност, в същото време оказваме всестранна подкрепа на борбата за демокрация и социализъм.

Не е нужно да се доказва, че обстановката на намаляване на международното напрежение е несравнимо по-благоприятна за сплотяване на широките демократични сили в капиталистическите страни, за изолация на най-реакционните среди на монополистическата буржоазия. Линията на мирно съвместно съществуване ускорява развитието и задълбочаването на световния револю-

ционен процес. Блестящо потвърждение за жизнеността и перспективата на тази политика през последните години са историческата победа на вьетнамския народ, на народите от Лаос и Кампучия; ликвидирането на фашистките диктатури в Гърция и Португалия; победата на народа на Ангола; порасналото значение и влияние на комунистите в редица западноевропейски страни. В наши дни много по-успешна е борбата против последните остатъци на колониализма, против неоколониализма и расизма, за истинска национална независимост на освободилите се и развиващите се страни.

Принуден да приеме утвърждаването на мирните взаимоотношения между държавите, империализмът преследва своите стари стратегически цели, като търси нови средства. Все по-значително място в неговия арсенал заема идеологическата диверсия, предназначена да руши отвътре единството на световната социалистическа система, на международното комунистическо и работническо движение. Буржоазните идеолози сега издигат тезата, че мирното съвместно съществуване между държавите изисквало и мирно съвместно съществуване между идеологиите, изисквало идейни компромиси. Разбира се, имат се предвид идейни компромиси от наша страна, отстъпления от марксизма-ленинизма. Напоследък известни среди на Запад се стремят да поставят под съмнение положителния политически ефект от разведряването. Едни твърдят, че то уж облагодетелствувало само социалистическите страни. Други се опитват да омаловажат решенията на Съвещанието в Хелзинки, да обезверят и демобилизират народните маси. Реакцията подготвя „алиби“ за ония политически и държавни дейци в капиталистическите страни, които евентуално могат да тръгнат по пътя на нарушаване на поетите задължения.

В наше време няма сила, която може да спре обективния процес на обновление на обществения живот. Мирното съвместно съществуване не може да „отмени“ или да притъпи класовата борба, да замрази социално-политическото статукво. Там, където има експлоатация, ще има борба за освобождение на труда. Там, където има колониализъм, ще има борба за национално освобождение. Там, където има империалистическа агресия, ще има и отпор срещу нея. Народните маси се стремят

да изменят света и ще го изменят. И начело на тази борба вървят и ще вървят в съюз с всички прогресивни сили комунистите, марксистите-ленинци.

Българските комунисти се обявяват решително против опитите на империализма, преди всичко на американския империализъм, да накърнява правото на всеки народ самостоятелно, без намеса отвън, да избират пътя на своето развитие, включително правото на комунистите да участвуват пълнокръвно в политическия живот на своите страни. Ето защо първостепенна обща задача, според нас, е да проявяваме постоянна революционна бдителност спрямо плановете на световния империализъм, да водим последователна и неотслабна борба за изолиране и обуздаване на реакционните сили, които се противопоставят на мирното настъпление на демокрацията и социализма.

Но само това далеч не е достатъчно. Пълното осъществяване на целите и задачите на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа, трайното утвърждаване на принципите на мирното съвместно съществуване е невъзможно без допълване на политическото разведряване с намаляване на напрежението във военната област. Ние, социалистическите страни, се борим и ще се борим за прекратяване надпреварата във въоръжаването, за намаляване на запасите от оръжие, за прекратяване на опитите с ядрено оръжие, за забрана на създаване на нови оръжия за масово унищожение, за общо и пълно разоръжаване. Ние отново заявяваме, че сме за постигане на споразумение за намаляване на въоръжените сили в Централна Европа, за свикване в най-скоро време на световна конференция по разоръжаването, което несъмнено ще придвижи напред делото на разведряването във военната област.

Европа на мира и социалния прогрес е немислима без пълна мобилизация и обединяване усилията и волята на всички прогресивни сили и преди всичко — на комунистите. От тази трибуна още веднъж искам да потвърдя нашата неизменна солидарност с борбата на европейските комунистически партии и на европейския пролетариат против господството на монополите, против заплахата от фашизма, реакцията и войната, за истинско социално освобождение и развитие.

Българските комунисти хранят гореща симпатия и

чувство на братска солидарност към усилията на португалския и гръцкия народ за създаване на здрава основа за демократично развитие на техните страни, подкрепят борбата на прогресивните сили в Испания за амнистия на политическите затворници, за демокрация и социален прогрес. Ние настояваме да се прекратят терорът и репресиите в Северна Ирландия и изразяваме своята бойна пролетарска солидарност с чилийските патриоти, с борците за мир, демокрация и социализъм в целия свят.

Мирът и сигурността в Европа са органически свързани с делото на мира и социалния прогрес в световен мащаб. В името на справедливото политическо уреждане на близкотоизточния проблем ние настояваме за изтегляне на израелските войски от всички арабски територии, окупирани през 1967 година, за задоволяване на законните национални права на арабския народ на Палестина, за създаване на условия, при които всички държави и народи в района да живеят в мир и сигурност. Ние смятаме, че ливанската криза може и трябва да намери справедливо и демократично решение без намеса отвън. Българските комунисти са за безусловно зачитане на суверенитета, независимостта и териториалната цялост на Кипърската република.

Другари,

Всички сме единодушни, че утвърждаването на новия климат в света е резултат от действието на различни демократични сили и движения. Ние особено високо ценим активната и самоотвержена борба на работническата класа и комунистическите партии в капиталистическите страни за позитивните промени в международната обстановка.

В същото време за всеки непредубеден човек е пределно ясно, че този успех се дължи най-вече на могъществото на реалния социализъм, на организацията на Варшавския договор — тази възпираща империалистическите попълзновения сила. Дължи се най-вече на последователната миролюбива политика на социалистическите страни. В основата на непрестанно растящото международно влияние на социализма стои бързото развитие на икономиката на социалистическите страни, укрепването на СИВ — най-динамичната икономическа об-

щност в света. Плановете за социално-икономическото развитие, които успешно се осъществяват от нашите страни, ще издигнат на по-високо стъпало социалистическата икономическа интеграция, ще увеличат още повече ролята и значението на социалистическата общност в световната икономика и политика.

Ние наричаме политиката на мирно съвместно съществуване ленинска. А щом е ленинска, тя е революционна. В. И. Ленин казваше, че мирът „ще тласне делото напред безкрайно по-добре, отколкото войната“, защото мирът открива „сто пъти повече и по-широко пътя на нашето влияние“. (В. И. Ленин. Съч., т. 30, с. 455.) Общественото развитие изцяло потвърждава пророческите думи на Ленин, доказва, че мирът е най-добрият съюзник на социализма. Потвърдил на практика, в живота, че е най-хуманният обществен строй, гарантиращ на трудещите се социална справедливост, сигурност и най-широки демократични свободи, социализмът стана огромна притегателна сила за всички народи. Неговата материална, идейна и емоционална гравитация расте. Милioni трудови хора в капиталистическите страни се убеждават, че социалистическият начин на живот е несравнимо по-богат по съдържание и по-пълноценен от капиталистическия. Със своето възходящо развитие и с всестранните си успехи социалистическите страни са непоклатима основа на световния революционен процес, на мира в света.

Когато анализираме новото съотношение на силите в света и положителните промени в международния живот, ние не можем да не подчертаем решаващия исторически принос на съветския народ, на неговата Комунистическа партия и държава.

Още в зората на Октомври пролетарските революционери в света видяха в лицето на Съветска Русия осъществяването на своя идеал. В наши дни под ръководството на КПСС съветският народ съзижда първообраза на светлото бъдеще на човечеството — комунизма. На своя XXV конгрес, върху основата на творческия марксистко-ленински анализ на съвременната обстановка, КПСС отново даде пример на всестранна и задълбочена преценка на успехите и задачите на работническата класа, на трудещите се в борбата за мир, демокрация, социализъм и комунизъм. Външнополитическата програ-

ма на КПСС е образец на научнообосновано и реалистично формулиране на текущите и перспективните задачи, които международният живот поставя пред нас. В гласа на великата партия на Ленин, в гласа на нейните конгреси се вслушват и приятели, и врагове, от нея черпят знания, опит и вдъхновение комунистите и прогресивните хора в света.

Справедливостта ни задължава специално да изтъкнем, че забележителните успехи на мира и социализма през последните години са най-тясно свързани с неуморната и последователната дейност на Централния комитет на КПСС и съветското правителство, с техните крупномащабни външнополитически инициативи, с големия личен принос на другаря Леонид Илич Брежнев в изработването и реализирането на съветската мирна програма. Не случайно преди близо една година световната общественост и световният печат назоваха др. Брежнев „Архитект на Хелзинки“.

Както преди шест десетилетия, така и днес отношението към Съветския съюз и неговата Комунистическа партия си остава за нас, българските комунисти, най-сигурен критерий, пробен камък за вяност към комунистическия идеал. Затова ние не можем да отменим факта, че напоследък международната реакция прави отчаяни опити да раздухва антисъветизма като най-злостна проява на антикомунизма. Всеки опит на империалистическите кръгове за подкопаване на разведряването, всяка клевета срещу СССР и другите страни от социалистическата общност се подхваща трескаво от маоистите. Те не само стоят рамо до рамо с буржоазните идеолози, но и сами дават тон на антисъветските кампании и изстъпления. Те не подбират средства в стремежа си да изострят международната обстановка, да създават атмосфера на военна психоза. Българската комунистическа партия решително отхвърля и осъжда антисъветизма във всичките му форми и проявления, откъдето и да идва той. В условията на мирното съвместно съществуване и на международното разведряване антисъветизмът е равносilen на престъпление спрямо народите.

Като неразделна част от социалистическата общност Народна република България дава своя принос за укрепване на единството и могъществото на света на со-

циализма, за засилване на неговото влияние на международната арена в името на мира, мирното съвместно съществуване и социалния напредък.

Ние придаваме особено голямо значение на връзките на България със съседните социалистически страни, разглеждайки сътрудничеството с тях като първостепенен фактор на мира и сигурността на Балканите. Контактите на нашата страна с Гърция и Турция се отличават с утвърждаващо се взаимно доверие, със стабилен напредък в икономическите и културните отношения. Разбира се, ние сме далеч от мисълта да идеализираме обстановката на Балканите. И тук НАТО и маоистите се опитват да подклаждат и да използват в свой интерес съществуващите различия между държавите. Българската комунистическа партия и занапред неотклонно ще работи за превръщане на Балканите в район на трайно добросъседство и разбирателство.

Другари,

Азбучна истина е, че силата на комунистите е в тяхното единство и сплотеност. Нито едно политическо движение в историята няма в своя актив такива единни действия. Достатъчно е да припомним братската солидарност на международната работническа класа с младата съветска държава, героичната борба на световния пролетариат в защита на Испанската република, безсмъртния подвиг на съветския народ и солидарните действия на милионите комунисти от цял свят за разгромяване на фашизма. Закалявано в десетилетни класови битки, нашето единство е огромна материална сила. Не е тайна обаче, че между братските партии могат да възникнат и различия. Нашата позиция по този въпрос е ясна. Тя отново бе потвърдена от състоялия се преди три месеца XI конгрес на Българската комунистическа партия. Главното е различията да се обсъждат другарски, в духа на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм и със съвместни усилия да се определят насоките за постигане на общите комунистически цели.

Възникването на световната социалистическа система обогати съдържанието на пролетарския интернационализъм. От успехите на социалистическата общност, от нейното единство и сплотеност са жизнено заинтересовани всички комунистически партии, трудещите се от всички страни. Представители на братските партии от капита-

листическите страни неведнъж са заявявали, че успешното изграждане на новия строй, съгласуваните действия на социалистическите страни на международната арена оказват ефикасна помощ на борбата на тяхната работническа класа.

Интернационализмът е диалектическо единство на отговорностите на всяка партия пред работническата класа и народа на своята страна с дълга и отговорността за съдбата на нашето общо комунистическо дело. На всички ни е ясно, че пролетарският интернационализъм не означава омаловажаване на принципите на независимост и равноправие на отделните социалистически страни или на отделните национални отряди на комунистическото и работническото движение. Равенството на комунистическите партии обаче намира израз не само в техните равни и суверенни права, но и в равенството на интернационалните им задължения. Както неведнъж великият син на българския народ Георги Димитров подчертаваше, пролетарският интернационализъм не е абстрактно понятие, а конкретна политическа дейност на марксистко-ленинските партии.

От времето на „Манифест на Комунистическата партия“ до наши дни комунистическото движение черпи жизнени сокове от могъщата преобразяваща сила на нашето велико, непрекъснато обогатяващо се творческо учение. Всички сме съгласни, че многообразието в световното революционно движение изисква при разработването на политиката и тактиката да се отчитат националните условия. Но националната специфика не може да отмени главните закономерности на общественото развитие, намиращи израз в основните принципи на марксизма-ленинизма, чиято правота многократно вече е потвърдена от историческия опит. Затова основоположниците на марксизма-ленинизма изтъкваха, че е необходим общ план за действие, който — както сочат Маркс и Енгелс — „свободно се приспособява към разнообразните условия на всяка нация и всяко място и въпреки това навсякъде запазва основните си черти, като по такъв начин осигурява единството на целта и общото съответствие на средствата, използвани за постигане на общата цел — освобождението на работническата класа от самата работническа класа“. (К. Маркс и Ф. Енгелс, Съч., т. 19, с. 136.)

Наш свещен дълг е да пазим великото наследство на Маркс, Енгелс и Ленин, обогатено от теорията и практиката на революционната борба и на строителството на социализма, от общите съвещания на братските партии и от техните конгреси; наше комунистическо задължение е да не отслабваме своята непримирима борба с опортюнизма, с антикомунизма и антисъветизма.

Ние, комунистите, никога не се примиряваме с проникването и разпространението на антимарксистки възгледи и реакционни теории. Успехът на революционното дело неизбежно изисква от комунистите във всички страни да водят настъпателна борба за голямата правда на реалния социализъм, на всепобеждаващите марксистко-ленински идеи. Това произлиза от същността на нашата философия, която — както е заявявано най-авторитетно — е философията на историческия оптимизъм.

Ние се отнасяме с разбиране към усилията на комунистическите партии от капиталистическите страни за единодействие на цялата работническа класа, на нейните политически и други организации, за обединяване на всички трудещи се в борбата за жизнените им интереси, към търсенето на пътища за сътрудничество със социалдемократите. Очевидно тук се налага диалог. Този диалог, според нас, ще бъде толкова по-успешен, по-резултатен, колкото по-ясни са нашите позиции, колкото по-последователно отстояваме нашите комунистически принципи.

В десетилетните борби срещу капитализма и фашизма, а след това и в изграждането на новото общество, ние, българските комунисти, се убедихме, че колкото по-добре са съгласувани усилията на нашата партия с усилията на братските партии, толкова нашите успехи са по-големи. Умелото използване на колективния опит помага да се преодоляват трудностите, избавя от повторение на грешките. Разбира се, тук става дума за онези общозначими черти на този опит, които при един творчески подход могат успешно да се прилагат в условията на всяка страна.

Голямо богатство на комунистическото движение е утвърдилата се практика на двустранно и многостранно обсъждане на различните проблеми, представляващи общ интерес. Именно в братска комунистическа атмосфера, със съвместни усилия и при творчески подход се

намира верният път за решаване на назрелите общи проблеми, на общите актуални задачи.

Другари,

Нашата партия сега разгръща широка и многостранна дейност за все по-пълното мобилизиране на работническата класа, селскостопанските труженици, народната интелигенция за претворяване решенията на XI партисен конгрес в живота.

Искам да уверя вас, нашите бойни другари и съратници, че българските комунисти, всички трудещи се ще вложат цялата си енергия, труд и опит за осъществяване на конгресните предназначения за ускорено изграждане на развитото социалистическо общество в Народна република България. В това ние виждаме своя върховен национален и интернационален дълг.

От тази висока трибуна искам отново да ви уверя, че Българската комунистическа партия, в тясно сътрудничество и единодействие с другите братски партии, няма да пожали сили за осъществяване на целите и задачите, набелязани от настоящата конференция. Няма никакво съмнение, че нашата конференция ще допринесе за понататъшното укрепване и задълбочаване на единството и сплотеността на комунистите от нашия континент и в целия свят. Българските комунисти ще работят още по-вдъхновено, за да се приближи денят, когато ще стане необратима реалност желаната от всички нас Европа на мира, сигурността, сътрудничеството и социалния прогрес, за да се ускори пълното тържество на великите комунистически идеи на нашия континент и в целия свят.

Благодаря за вниманието.

НИЕ СМЕ ВЕРНИ НА ЗАВЕТИТЕ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

Слово при тържественото връчване
на международната Димитровска награда

20 септември 1976 година

Уважаеми другарки и другари,

Преди всичко искам да изкажа моята дълбока благодарност на Централния комитет на Българската комунистическа партия и на Държавния съвет на Народна република България за честта, която ми оказаха, като ме удостоиха с Международната Димитровска награда.

За нас, българските комунисти, за българския народ името на Георги Димитров е име — символ, име — знаме, име — клетва за вяност към борбата за освобождение на работническата класа, към нашето велико комунистическо дело. Верен ученик и достоен наследник на основателя на революционната марксистка партия на българската работническа класа Димитър Благоев, последователен ленинец; Георги Димитров беше оня политически вожд на класата, който съумя да изведе нейната борба до победа, положи основите и очерта насоките на строителството на социализма в България. Под негово ръководство Българската комунистическа партия израсна като партия от нов, болшевишки тип, безпределно верна на марксизма-ленинизма и пролетарския

интернационализъм, способна да решава успешно и най-сложните и трудни задачи на революционната борба и на изграждането на новото общество. Под негово ръководство българският народ се нареди в семейството на социалистическите страни, на народите, крачещи начело на човешкия прогрес, рамо до рамо с народите на братския Съветски съюз.

Георги Димитров е велик син на българската работническа класа, на българския народ. Но неговото дело излиза далече извън националните рамки. Георги Димитров е един от най-видните челни представители и политически вождове на световната работническа класа, на трудовото човечество. Той ще остане завинаги в сърцето на човечеството. И не само защото беше героят, който пред лицето на целия свят нанесе първото съкрушително морално-политическо поражение на фашизма, не само защото през съдбоносни години стоеше начело на Комунистическия интернационал. Георги Димитров ще остане в сърцето на човечеството, жив сред живите, защото издигна и теоретически обоснова идеята за единния, народния и антиимпериалистическия фронт и сам беше един от най-ярките и най-последователни борци за сплотяване на всички прогресивни и миролюбиви сили в борбата против реакцията и войната.

Димитровските постановки, в които намериха по-нататъшно развитие Лениновите идеи за диалектичката връзка между борбата за демокрация и борбата за социализъм, не само не загубиха своята актуалност, но тяхното значение непрекъснато расте. Днес повече от всякога е очевидно, че единодействието на антимонополистическите и демократичните сили в една страна е в състояние да отхвърли господството на крупния монополистичен капитал, да осъществи дълбоки демократически преобразования, да създаде благоприятни условия за победата на социализма. Днес повече от всякога е безспорно, че главният фактор на мира и прогреса в света е единодействието на световната социалистическа система, международното работническо движение, националноосвободителното движение. Днес повече от всякога е ясно, че гръбнакът на единството на работническата класа е единството на нейния най-съзнателен, най-организиран, най-последователен революционен отряд — международното комунистическо движение.

Георги Димитров винаги, по всеки повод, изтъкваше особената роля и изключителното значение на Съветския съюз в борбата на народите против настъплението на фашизма и подготовката на Втората световна война.

През изминалите десетилетия в света станаха крупни изменения. Възникна световната социалистическа система. Рухнаха колониалните империи. Редица страни отхвърлиха политическата и икономическата зависимост от развитите капиталистически държави. Днес Съветският съюз не е единствената страна, която се бори за мир. Този факт, както и фактът, че вече три десетилетия светът живее без световна война, поражда в някои среди вредната илюзия, че империализмът може да бъде обуздан и мирът може да бъде гарантиран и без Съветския съюз. Буржоазната пропаганда и десните и „левите“ опортюнисти се стремят да подроят доверието на народните маси в Съветския съюз, да посеят съмнения в целите на външната политика и на външнополитическата дейност на КПСС и съветската държава, да противопоставят патриотизма на интернационализма, да поставят на една дъска отбранителния Варшавски договор и агресивния военен блок НАТО.

Цялата дейност на съвременните реакционни сили нагледно показва правотата и острата съвременност на димитровското отношение към Съветския съюз — водораздела между прогреса и реакцията, главната и решаваща сила в борбата на народите против империализма и войната, за мир, за свобода и независимост, за демокрация и социален прогрес, за социализъм. Всички успехи, които човечеството постигна през изминалите десетилетия, са свързани пряко или косвено със съществуването и борбата на Съветския съюз. Всички успехи, които ще се постигнат в бъдеще, ще бъдат постигнати благодарение на единството и единодействието на националните и на световните революционни, прогресивни и демократични сили, благодарение на страните от световната социалистическа общност, благодарение на всеотдайната дейност на главната сила, която революционизира света и ограничава свободата на действие на силите на империализма, интервенциите, войната — Съюза на съветските социалистически републики. Ярکو доказателство за това е и завършилото преди една година Съвещание за сигурност и сътрудничество в Европа.

В успехите, които човечеството постигна през изминалите десетилетия, ние виждаме тържество и ча идеите и борбата на Георги Димитров. Вярна на неговите завети, Народна република България учреди Международна Димитровска награда за обществено-политическа, научна и творческа дейност в подкрепа на мира, демокрацията и социалния прогрес.

Ние не страдаме от мания за величие. Ние решихме да учредим Международна Димитровска награда, защото знаем искреното уважение на комунистите и прогресивните хора от целия свят към личността и делото на Георги Димитров. Героят от Лайпциг, генералният секретар на Комунистическия интернационал беше високо ценен и обичан от най-видните дейци и ръководители на братските комунистически партии, негови близки другари и съратници. С дълбоко уважение към неговата обаятелна и героична личност се огнасяха най-светлите умове на времето — прогресивни общественици, писатели, учени.

Непомръкващ сияе образът на Георги Димитров в умовете и душите на по-младото поколение дейци, които в наши дни ръководят братските комунистически партии. От представители на близки и далечни страни и народи, от видни дейци на различни прогресивни партии и движения ние непрекъснато чуваме възнуващи думи за Георги Димитров, които ни карат да се гордеем, че сме българи, че сме синове на българската работническа класа и на Българската комунистическа партия, ученици и наследници на великия Димитров.

Затова ние учредихме Международна Димитровска награда. И защото тази награда е израз на признанието, което партията и страната на Георги Димитров отдават на борците за мир, демокрация и социален прогрес.

Георги Димитров ни остави рано, преди повече от четвърт век. Не беше леко да се лишим от такъв титан на мисълта и действието. Но нашата партия не отпусна ръце.

Георги Димитров ни предупреждаваше — и опитът показва колко прав е бил той, — че нашият път няма да е гладък като паважа пред Народното събрание. Вие добре знаете колко нови, сложни и трудни теоретически и практически проблеми, възникващи в хода на социа-

листическото строителство, трябваше да се решават, колко реализъм, упорство, сили бяха нужни, за да се преодолеят неизбежните трудности по този път.

Георги Димитров ни завеща да укрепваме и задълбочаваме работническо-селския съюз, сътрудничеството с другарите от Българския земеделски народен съюз, възникналия в борбата против фашизма Отечествен фронт. Ние не само изпълнихме неговия завет, не само постигнахме пълно морално-политическо единство на нашия народ, но и уверено и последователно създаваме предпоставките и вървим към социалната еднородност на нашето общество. Дружбата и сътрудничеството на Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз днес могат да бъдат пример за единство и единодействие на прогресивните сили в строителството на социализма в една страна и в борбата за мир и сътрудничество в света.

Георги Димитров ни завеща да кооперираме българските селяни, да създадем крупно съвременно социалистическо селско стопанство. И ние създадохме селско стопанство, на което не само ние, но и нашите приятели от цял свят се радват.

Георги Димитров ни завеща да извършим социалистическа индустриализация в нашата страна. И ние я извършихме, превърнахме България от изостанала селска страна в индустриална държава, създадохме огромна за мащабите на страната, работническа класа и научно-техническа интелигенция, извършихме социалистическа културна революция.

Георги Димитров ни завеща да пазим дружбата със Съветския съюз като зеницата на очите си. И ние не само я пазим, но я издигнахме на нови висоти, превърнахме я в пример на социалистически интернационализъм в действие, вървим към все по-пълно сближение във всички области на живота.

Георги Димитров ни завеща да разширяваме дружбата с братските социалистически страни, да укрепваме международното комунистическо и работническо движение, да бъдем верни на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм. И ние с чест изпълняваме и този негов завет.

Георги Димитров ни завеща да се борим за мир и сътрудничество между народите, против империализма,

реакцията, подпалвачите на войни. Високият международен авторитет, който днес има нашата страна, благодарността на народите, които чувствуваха нашето вяро рамо в своята борба за свобода и независимост, доверието и уважението, с което България се ползва в близки и далечни страни — всичко това говори, че и в областта на международните отношения, ние сме били и сме верни на завета на Георги Димитров.

И всичко това, другари, е красноречиво доказателство, че през тези години, изминали без Георги Димитров, нашата партия и нашият народ са имали значителен щаб от ръководни дейци, свои челни представители, които заслужават да бъдат удостоени с Международната Димитровска награда. Фактът, че днес я получава само един от тези дейци и този един съм аз, означава, че не е възможно да бъдат наградени всички наведнъж, а щом това не е възможно — награждава се Тодор Живков, който в момента има най-висок пагон...

Искам да ви уверя, скъпи другарки и другари, че приемам тази награда не само като признание на моята дейност — като редник в Комсомола и партията, като активист на партията, като първи секретар на Централния комитет повече от 20 години. Приемам я като признание за нашата партия, за всички мои бойни другари, с които съм вървял по трудните пътища на борбата против капитализма и фашизма, за оцелелите и за загиналите в разцвета на младост и сили. Приемам я със съзнанието, че тя е награда и за ония мои близки, другари и съратници, с които след 9 септември 1944 година и след смъртта на Георги Димитров водихме борба за димитровския курс; проведохме историческия Априлски пленум на Централния комитет, създадохме социалистическото селско стопанство; изградихме нашата социалистическа промишленост; развивахме социалистическата култура; разработихме програмата на Българската комунистическа партия за изграждане на развито социалистическо общество в Народна република България и сега, отдавайки без остатък знания, сили, здраве, работим за нейното осъществяване, за щастието и благоденствието, за материалния и духовния разцвет на народа, който ни роди, откърми и възпита и с чието доверие ние, българските комунисти, безкрайно се гордеем.

Затова, като благодаря още веднъж на Централния комитет на партията и на Държавния съвет за удостояването ми с Международната Димитровска награда, за топлите думи, които бяха казани тук, аз искам да изкажа и своята дълбока благодарност, синовна и другарска, на моите учители от Благоевско-Димитровската гвардия, на борците от моето поколение, на по-младите от мен другари, на всички, с които съм имал щастието да крача по героичния, труден и славен път на Българската комунистическа партия от ранни юношески години до днешните дни.

Не мога да не изкажа и моята сърдечна благодарност на другарите и приятелите от страната и от чужбина, които ме поздравиха с удостояването ми с Международната Димитровска награда, и да уверя тях и всички другари по идеи и борба, че и занапред ще отдавам всичките си сили в името на мира, демокрацията и социализма.

Още веднъж — сърдечно благодаря за високата чест!

СЪДЪРЖАНИЕ

- УМЪТ, СЪВЕЩТА И ЧЕСТА НА КЛАСАТА И НАРОДА.** Реч пред величествения събор на Бузлуджа по случай 80-годишнината от основаването на революционна марксистка партия в България, 1 август 1971 година 5
- НА ПАРТИЯТА И НАРОДА СМЕ СЕ ОТДАЛИ БЕЗ ОСТАТЪК.** Реч в отговор на приветствията, произнесени на вечерята в чест на 60-годишнината на другаря Тодор Живков, 7 септември 1971 година 17
- ВЕЛИК СИН НА АРАБСКИЯ НАРОД.** Приветствие до участниците в международния симпозиум в памет на Гамал Абдел Насър в Кайро, 2 октомври 1971 година 25
- ВИСОКИ РЕВОЛЮЦИОННИ ДОБРОДЕТЕЛИ, СЕБЕОТРИЦАНИЕ И МЪЖЕСТВО.** Писмо до комунистите, сдружените земеделци и всички трудещи се от Новоагорския край по случай откриване паметник на Петко Енев и други участници в съпротивата, 20 ноември 1971 година 27
- НА ВСЕНАРОДНО СЪРЕВНОВАНИЕ ЗА ВИСОКА ОБЩЕСТВЕНА ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ НА ТРУДА, ЗА ПРЕИЗПЪЛНЕНИЕ НА ШЕСТАТА ПЕТИЛЕТКА.** Из речта пред съвещанието на орденоносците и първенците в Перник, 23 декември 1971 година 29

РЕВОЛЮЦИОНЕР, ТРИБУН, ТЕОРЕТИК. Статия в сп. „Проблеми на мира и социализма“ по случай 90-годишнината от рождението на Георги Димитров, март 1972 година 43

ОТЕЧЕСТВЕНИЯТ ФРОНТ В ЕТАПА НА ИЗГРАЖДАНЕТО НА РАЗВИТО СОЦИАЛИСТИЧЕСКО ОБЩЕСТВО. Из речта пред Седмия конгрес на Отечествения фронт, 22 април 1972 година 65

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ БЕШЕ ВИНАГИ С НАС. Спомени, публикувани в сп. „Септември“, май 1972 година 75

ВЕЛИК БОРЕЦ ЗА МИР, ДЕМОКРАЦИЯ И СОЦИАЛИЗЪМ. Слово пред Международната конференция в София в чест на 90-годишнината от рождението на Георги Димитров, 13 юни 1972 година 88

ЗА ПОСЕЩЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛСТВЕНА ДЕЛЕГАЦИЯ В СЪВЕТСКИЯ СЪЮЗ. Отчет пред съвместно заседание на Централния комитет на БКП, Управителния съвет на БЗНС, Националния съвет на Отечествения фронт, Народното събрание, Държавния съвет, Министерския съвет на Народна република България в зала „Универсиада“, 23 ноември 1972 година 92

ПРЕТВОРЯВАНЕТО В ЖИВОТА НА ПАРТИЙНАТА ПОЛИТИКА ЗА ПОВИШАВАНЕ ЖИЗНЕНОТО РАВНИЩЕ — ДЕЛО НА ЦЕЛИЯ НАРОД. Из доклада „За последователно изпълнение решенията на Десетия конгрес на Българската комунистическа партия за повишаване жизненото равнище на народа“ пред пленума на ЦК на БКП, 11 декември 1972 година 110

ДЕКЕМВРИЙСКАТА ПРОГРАМА ЗА ПОВИШАВАНЕ ЖИЗНЕНОТО РАВНИЩЕ НА НАРОДА — В ЦЕНТЪРА НА ВНИМАНИЕТО НА БКП И БЗНС. Из речта на заседанието на Върховния съвет на БЗНС (Стенографски запис), 8 февруари 1973 година 120

ИДЕЙНО ЗНАМЕ НА КОМУНИЗМА. Интервю пред в. „Труд“ по случай 125-ата годишнина от публикуването на „Манифест на Комунистическата партия“, 28 февруари 1973 година 124

ДЪЛГОГОДИШНА ДЕЙНОСТ ЗА ДЕЛОТО НА МИРА И СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ НАРОДИТЕ. Поздравление

до Салвадор Алиенде по случай удостояването му с Международна ленинска награда „За укрепване на мира между народите“, 5 май 1973 година 137

КРЕПКО ЕДИНСТВО НА ТРУДОВИЯ НАРОД. Реч на многолюдния възпоменателен събор в село Славовица по случай 50-годишнината на Юнското антифашистко въстание и убийството на Александър Стамболийски, 10 юни 1973 година 138

ПО-НАТАТЪШНО РАЗВИТИЕ НА ДЕМОКРАТИЧНАТА СЪЩНОСТ НА ИЗБИРАТЕЛНАТА СИСТЕМА. Доклад пред Седмата сесия на Народното събрание на Народна република България по проекта за избирателния закон, 27 юни 1973 година 145

РЕВОЛЮЦИОННИЯТ ОПИТ — ОРЪЖИЕ НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА. Интервю в сп. „Проблеми на мира и социализма“ във връзка с 50-годишнината на Септемврийското въстание 1923 година, август 1973 година 151

ДА КРЕПНАТ И ПОБЕЖДАВАТ АНТИИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКИТЕ СИЛИ В СВЕТА. Приветствие до Четвъртата конференция на държавните глави и ръководители на правителствата на необвързаните страни в Алжир, 5 септември 1973 година 169

ГЕРОИЧЕН РЕВОЛЮЦИОНЕН КРАЙ. Из словото на митинга по случай чествуване 50-годишнината на Септемврийското въстание край село Лесичево, Пазарджишки окръг (Степнографски запис), 15 септември 1973 година 171

ГЕРОИЧЕН СИН НА ЧИЛИЙСКИЯ НАРОД, МЪЖЕСТВЕН БОРЕЦ ЗА ДЕМОКРАЦИЯ, МИР И СОЦИАЛЕН ПРОГРЕС. Съболезнование по повод смъртта на Салвадор Алиенде, 18 септември 1973 година 178

С ДРЪЗНОВЕНИЕТО НА СЕПТЕМВРИЙЦИ — КЪМ ВИСИНИТЕ НА СОЦИАЛИЗМА И КОМУНИЗМА. Реч на величествения национален събор-митинг в Михайловград, посветен на 50-годишнината на Септемврийското въстание от 1923 година, 23 септември 1973 година 180

ЗА ШИРОКО И ПЪЛНОЦЕННО ИЗПОЛЗВАНЕ ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА ЛИЧНОТО СТОПАНСТВО НА КООПЕРАТОРИТЕ, РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ ОТ ТКЗС

- И ДЗС И НА ЦЕНТРАЛНИЯ КООПЕРАТИВЕН СЪЮЗ ЗА УВЕЛИЧАВАНЕ НА СЕЛСКОСТОПАНСКОТО ПРОИЗВОДСТВО. Писмо до Политбюро на ЦК на БКП, 28 септември 1973 година 197
- СВОБОДА ЗА ЛУИС КОРВАЛАН И ДРУГИТЕ БОРЦИ ЗА ДЕМОКРАЦИЯ И ПРОГРЕС В ЧИЛИ! Протестна телеграма до генералния секретар на ООН, 7 октомври 1973 година 211
- СПЛОТЕНОСТ И ЕДИНСТВО В ИМЕТО НА ПРОГРЕСА, СВОБОДАТА И МИРА. Приветствено слово при тържественото откриване на Осмия световен конгрес на профсъюзите във Варна, 15 октомври 1973 година 213
- ОБЕДИНЕНИ В ИМЕТО НА МИРА И СИГУРНОСТТА. Приветствие до Световния конгрес на миролюбивите сили в Москва, 24 октомври 1973 година 220
- ЕДИННИ И СПЛОТЕНИ ПО ПЪТЯ НА МИРА И СЪТРУДНИЧЕСТВОТО. Приветствено слово при тържественото откриване на сесията на Световния съвет на мира в София, 16 февруари 1974 година 223
- ВСТЪПИТЕЛНО СЛОВО ПРЕД НАЦИОНАЛНАТА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ, 20 март 1974 година 229
- НЯКОИ АКТУАЛНИ ВЪПРОСИ НА ПАРТИЙНАТА РАБОТА И РАЗГРЪЩАНЕ САМОИНИЦИАТИВАТА НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В БОРБАТА ЗА ВИСОКА ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ НА ТРУДА. Из доклада пред Националната партийна конференция, 20 март 1974 година 244
- МИР НА БАЛКАНИТЕ, В ЕВРОПА И СВЕТА. Реч на възторжения митинг на стадион „Христо Ботев“ в Благоевград, 25 юни 1974 година 251
- 30 ГОДИНИ ОТ ПОБЕДАТА НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ В БЪЛГАРИЯ. Доклад на тържественото юбилейно заседание в зала „Универсиада“ в София, 8 септември 1974 година 271
- ЗА АНТИИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКА СОЛИДАРНОСТ, МИР И ДРУЖБА. Приветствено слово при откриването на Деветата асамблея на СФДМ във Варна, 10 ноември 1974 година 297

ПЛАМЕНЕН БОРЕЦ ЗА КОМУНИСТИЧЕСКО-ЗЕМЕДЕЛСКО ЕДИНСТВО, ЗА ЩАСТИЕТО НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД. Из изказване на пленума на Националния съвет на Отечествения фронт, 20 ноември 1974 година 301

ВИДЕН ПОЛИТИЧЕСКИ И ДЪРЖАВЕН ДЕЕЦ НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА БЪЛГАРИЯ. Съболезнование по случай смъртта на Георги Трайков, 16 януари 1975 година 303

ДРУЖБАТА И СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ И БЪЛГАРСКИЯ ЗЕМЕДЕЛСКИ НАРОДЕН СЪЮЗ СА НЕОБРАТИМИ. Приветствено слово на вечерята в резиденция „Бояна“ в София по случай 75-годишнината от създаването на Българския земеделски народен съюз (Стенографски запис), 26 февруари 1975 година 305

ДЕМОКРАЦИЯ И СОЦИАЛИЗЪМ. Беседа с представители на седмичното списание на Френската комунистическа партия „Франс нувел“ Жак дьо Бонис — главен редактор, и Леандър Кюрзи — член на редакционната колегия и главен секретар на списание „Нувел критик“ (Стенографски запис), 15 март 1975 година 313

75-ГОДИШНИЯТ ЮБИЛЕЙ НА БЗНС — ВАЖНО СЪБИТИЕ В ЖИВОТА НА СТРАНАТА. Из изказването на съвместното заседание на Политбюро на ЦК на БКП и Постоянното присъствие на БЗНС (Стенографски запис), 15 април 1975 година 362

ТВОРЧЕСКИТЕ ДЕЛА НА ВИДНИ ПАРТИЙНИ И ДЪРЖАВНИ ДЕЙЦИ СА НАША НАЦИОНАЛНА И ИНТЕРНАЦИОНАЛНА ГОРДОСТ. Писмо до Политбюро на ЦК на БКП, 17 април 1975 година 367

ГОЛЯМОТО ЗНАЧЕНИЕ НА СЪВМЕСТНАТА РАБОТА МЕЖДУ ПАРТИЙНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ И ЗЕМЕДЕЛСКАТА ДРУЖБА. Из заключителното изказване „Сплотени, единни, боеспособни партийни организации“ пред Националното съвещание във Велико Търново за ролята на първичните партийни организации, 11 юли 1975 година 370

МИР И СИГУРНОСТ ЗА НАРОДИТЕ. Реч на Общоевропейското съвещание за сигурност и сътрудничество в Хелзинки, 30 юли 1975 година 374

ВИСОКАТА ПОЛИТИЧЕСКА СЪЗНАТЕЛНОСТ — МОГЪЩ ФАКТОР ЗА УСКОРЯВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНОТО РАЗВИТИЕ. Изказване на пленума на Окръжния комитет на Българската комунистическа партия в Бургас по въпросите на идеологическата работа, 5 август 1975 година 379

ВИДЕН ДЪРЖАВЕН ДЕЕЦ НА ФИНЛАНДИЯ. Поздравление до Урхо Кеконен по случай неговата 75-годишнина, 3 септември 1975 година 403

СЕДМАТА ПЕТИЛЕТКА — ПЕТИЛЕТКА НА ВИСОКА ЕФЕКТИВНОСТ И ВИСОКО КАЧЕСТВО. Из Отчета на Централния комитет на Българската комунистическа партия за периода между Десетия и Единадесетия конгрес и предстоящите задачи, 29 март 1976 година 405

НЯКОИ ВЪПРОСИ НА РАЗВИТИЕТО НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИЯ НАЧИН НА ЖИВОТ. Из Отчета на Централния комитет на Българската комунистическа партия за периода между Десетия и Единадесетия конгрес и предстоящите задачи, 29 март 1976 година 416

НЕПОСРЕДСТВЕНАТА ИСТОРИЧЕСКА ЗАДАЧА НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ — РАЗВИТОТО СОЦИАЛИСТИЧЕСКО ОБЩЕСТВО И ПОДГОТОВКАТА ЗА ПОСТЕПЕНЕН ПРЕХОД КЪМ КОМУНИЗМА. Из Отчета на Централния комитет на Българската комунистическа партия за периода между Десетия и Единадесетия конгрес и предстоящите задачи, 29 март 1976 година 437

РЕЧ ПРИ ЗАКРИВАНЕТО НА ЕДИНАДЕСЕТИЯ КОНГРЕС НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ, 2 април 1976 година 450

МЛАДЕЖТА И СТУДЕНТИТЕ — В ПЪРВИТЕ РЕДИЦИ НА БОРБАТА ЗА МИР И СОЦИАЛЕН ПРОГРЕС. Приветствие до участниците в срещата на младежта и студентите във Варшава, 19 юни 1976 година 456

ТАЛАНТ, ПОСВЕТЕН НА БОРБАТА ЗА ПРАВДА И ЗА СВОБОДА. Слово при връчване на Международната Ботевска награда на френския поет Пиер Сегерс, 21 юни 1976 година 459

ЕДИННИ И СПЛОТЕНИ В БОРБАТА ЗА МИР, СИГУРНОСТ И СОЦИАЛЕН ПРОГРЕС. Реч на конференцията на европейските комунистически и работнически партии в Берлин, 29 юни 1976 година 462

НИЕ СМЕ ВЕРНИ НА ЗАВЕТИТЕ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ. Слово при тържественото връчване на Международната Димитровска награда, 20 септември 1976 година 474

ТОДОР ЖИВКОВ

Партията е вярна
на своите
верни съюзници

ИЗБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ
В ДВА ТОМА
ТОМ ВТОРИ

Отговорен за изданието
МИЛКО БАЛЕВ

Художник Милена Йонч-Трайкова
Технически редактори Борис Вържаров, Стефан Христов
Коректори Емilia Кръстеца, Надя Въргулева

Тематичен № 1201000000-19—1976. Дадена за набор на 8 юли
1976 г. Подписана за печат на 29. IX. 1976 г. Печатни ко-
ли 30,50. Издателски коли 25,62. Формат 84x108/32.
Цена 1,30 лв.

Издателство на БЗНС — София, ул. „Янко Забунов“ 1
ДПК „Д. Благоев“ — София, ул. „Ник. Вас. Ракитин“ 2